

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา :
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พระจักรพล สิริธโร (ป้องศิริ)

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สิงหาคม 2559

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา :
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พระจักรพล สิริธโร (ป้องศิริ)

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
สิงหาคม 2559
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

**DEVELOPING LEARNING ACTIVITIES IN SRIJANWITTAYA
GENERAL BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOL :
A PARTICIPATORY ACTION RESEARCH**

PHRACHAKRAPOL SIRITHARO

**A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DOCTOR DEGREE OF DOCTOR OF EDUCATION
DEPARTMENT OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION
FACULTY OF EDUCATION
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
AUGUST, B.E. 2559 (2016)
(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)**

ประกาศคุณูปการ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จได้เพราะความเมตตากรุณาของ พระครูสุธีจริยวัฒน์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร.ศิริกุล นามศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำ ตลอดจนชี้แนะแนวทางในการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองเป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานทุกท่าน ที่ได้สั่งสอนในระดับบัณฑิตศึกษาทุกท่าน ที่ได้ทุ่มเทความรู้ความสามารถสั่งสอนศิษย์ให้เกิดการเรียนรู้ และนำผลการเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานและสังคมประเทศชาติ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.ชัชมนพษ์ ศรีจันทร์ ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล ดร.ณัฐปภัทร์ เจริญภักดิ์ ดร.วัชรินทร์ เชื้อวชาญ และ นายสงวนชัย ภาโนชิตที่รับเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณนายแก้ว ป้องศิริ และ นางละไมย ป้องศิริ (บิดา-มารดา) และคุณแม่ชี สุกจิตรา ปลุกเจริญ ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณให้กำลังในการทำงานวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณนักศึกษาปริญญาเอก รุ่น 1 หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจซึ่งกันและกันมาโดยตลอด

ขอขอบคุณคณะครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติศรีจันทร์วิทยาทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือร่วมทุกข์ร่วมสุขตลอดเวลาอันมีค่าของแต่ละท่านร่วมมือในการทำงานวิจัยครั้งนี้อย่างยิ่งจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่คอยช่วยเหลือเป็นกำลังใจและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยแก่อาตมาในครั้งนี้เป็นอย่างสูง

พระจักรพล สิริธโร (ป้องศิริ)

5630440512001 : สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา; ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา)
 คำสำคัญ : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้/ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม/
 โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา
 พระจักรพล สิริช โร:การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ใน โรงเรียนศรีจันทร์
 วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (DEVELOPING LEARNING ACTIVITIES IN
 SRIJAN WITTAYA SCHOOL: PARTICIPATORY ACTION RESEARCH) คณะกรรมการ
 ควบคุมวิทยานิพนธ์: พระครูสุธีจริยวัฒน์, ดร., ดร.ศิริกุล นามศิริ, 288 หน้า, ปี พ.ศ. 2559.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ใน โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา
 จังหวัดเลย โดยมุ่งศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวังทางเลือก
 เพื่อแก้ปัญหา การนำทางเลือกที่เลือกสรรสู่การปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้น ทั้งกรณีการเปลี่ยนแปลงที่
 คาดหวังและไม่คาดหวัง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับ
 องค์กร รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น จากกระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการ
 สะท้อนผล สอง วงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มีผู้ร่วมวิจัยหลัก คือ ผู้บริหาร
 ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 17 ท่าน มีผู้วิจัยร่วมอื่นๆ ในลักษณะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย
 เช่น ครูธุรการ นักการภารโรง ผู้นำชุมชน และผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 5 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา มีวัตถุประสงค์ ที่จำเป็นไม่เพียงพอสำหรับการพัฒนากิจกรรม
 การเรียนรู้ และไม่มีสื่อการสอนที่ทันสมัย ครูไม่ค่อยได้รับการพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาการ
 เรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ทำให้นักเรียนไม่สนใจเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่ผ่านการ
 ประเมินคุณภาพการศึกษาในรอบสาม จึงได้ดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหา 4 โครงการ คือ
 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2) โครงการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ 3) โครงการ
 สร้างพลังร่วมเพื่อพัฒนาโรงเรียน และ 4) โครงการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนว
 การใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งมีผลทำให้โรงเรียนศรีจันทร์วิทยาผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษา
 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดีขึ้นนอกจากนั้นยังพบว่า ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย
 เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติหลายประการทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ต่างๆ และเกิดความรู้
 ใหม่จากการปฏิบัติ 3 ลักษณะคือ 1) ความรู้ใหม่จากการปฏิบัติตามหลักการเชิงปฏิบัติการแบบมี
 ส่วนร่วมในบริบทเฉพาะ โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา 2) ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการใช้หลักการเรียนรู้แบบ
 มีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน และ 3) ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการถอดบทเรียน คือ SRIJAN MODEL

5630440512001 : MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; D.Ed.
 (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS : THE DEVELOPING LEARNING ACTIVITIES, A
 PARTICIPATORY ACTION RESEARCH, SRIJANWITTAYA
 GENERAL BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOL
 PHRACHAKRAPOL SIRITHARO: (DEVELOPING LEARNING
 ACTIVITIES IN SRIJAN WITTAYA SCHOOL: PARTICIPATORY ACTION RESEARCH)
 ADVISORY COMMITTEE: PHRAKRUSUTEEJARIYAWAT, Dr., SIRIKUL NAMSIRI, Dr.
 288 P. 2016

The objectives of this research was to develop learning and teaching of Srijanwittaya General Buddhist Scripture School, Loei province, investigate School contexts, current state, optional expect for solving problem and then take the best choice to implementation in school. The results both of expect and unexpected change from individual, group and organization. Including the results of planning, acting and observing, from twice participatory action research cycles. Participants were : administrators, teachers and school committee. The 17 participants consist of administrators, teachers, school committee and 5 stakeholders. Such as administrative officer, caretaker, community leader and representative alumni.

The results were found that

Srijanwittaya General Buddhist Scripture school lack equipment for teaching and learning and modern teaching aids. Teachers have not been development for 21st century learning skills. These were the cause of ; bored lesson, low student achievement and school has not passed the third quality evaluation by the office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization) Researcher focus on solving problem by 4 projects were Follows: 1) promotion and development of teacher project 2) developing school environment project. 3) encourage collaboration for school development project and 4) improving manage potential for school based management project. After improving found that Srijanwittaya General Buddhist Scripture School, Loei province passed the quality evaluation and higher students achievement. Moreover, researcher and participants were learnt from research practice such as

knowledge and experience. The new knowledge had 3 characteristics as follows : 1) new knowledge on participatory performance of school context 2) new knowledge by 5 steps of participle learning principal and 3) new knowledge by lesson learned visualizing from **SRIJAN MODEL**.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	7
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	8
1.4 ขอบเขตการวิจัย	8
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น	8
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	9
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วม	11
2.2 แนวคิดกิจกรรมการเรียนรู้	28
2.3 นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนของต้นสังกัดและ ของโรงเรียนปริยัติธรรมทั่วไป	68
2.4 บริบทเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนในปัจจุบันของ โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา วัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย	70
2.5 กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย	74
3 วิธีดำเนินการวิจัย	75
3.1 พื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย	76
3.2 ผู้ร่วมวิจัยและบทบาทของผู้ร่วมวิจัย	76
3.3 ขั้นตอนการวิจัย	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	80
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	81
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	81
3.7 การเขียนรายงานการวิจัย	82
4 ผลการดำเนินงานวิจัย	83
4.1 การปฏิบัติจริง 2 วงจร 10 ขั้นตอน	85
4.2 การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง	214
4.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	217
4.4 องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง	220
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	230
5.1 สรุปผลการวิจัย	232
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	246
5.3 ข้อเสนอแนะ	253
บรรณานุกรม	258
ภาคผนวก	261
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	262
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	280
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ร่วมวิจัย	282
ประวัติย่อของผู้วิจัย	283

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	รายชื่อผู้ร่วมวิจัย	86
2	สรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับการเสริมความรู้เกี่ยวกับแนวเชิงเทคนิคต่างๆ	91
3	ปฏิทินการดำเนินการวิจัย	95
4	กิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนการวางแผน	100
5	ผลประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สามโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา	103
6	การวิเคราะห์และจัดเรียงสภาพของงานที่ต้องการพัฒนาตามลำดับก่อน-หลัง	108
7	การจัดกลุ่มงานที่ต้องการพัฒนา	109
8	การประเมินทางเลือกและทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาด้านครู	112
9	การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาด้านผู้บริหาร	114
10	ร่างแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา	115
11	การเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยภายหลังจากผู้วิจัยนำเสนอหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	119
12	โครงการที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ของผู้ร่วมวิจัยที่จะใช้เป็นแผนปฏิบัติ (action plan)	121
13	การจัดแบ่งทีมงานโครงการ	124
14	ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยที่ได้รับการเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการเรียนแบบมีส่วนร่วม(participatory learning)	140
15	กิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนการปฏิบัติ	143
16	เครื่องมือการวิจัยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำขึ้นในขั้นตอนการปฏิบัติ	146
17	การประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยาด้านครู	148

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	การประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยาด้านการบริหาร	149
19	กิจกรรมและวิธีการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกต	164
20	การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการสังเกตผลขั้นตอน การปฏิบัติ	165
21	การประเมินและเปรียบเทียบการบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา	172
22	การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนศรีจันทร์ วิทยาด้านครู	173
23	การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนศรีจันทร์ วิทยา ด้านการบริหาร	175
24	สรุปผลการปฏิบัติงานย้อนหลังตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ การวางแผน และการปฏิบัติและการสังเกตผล	179
25	แผนการดำเนินงานเพื่อนำไปปฏิบัติในขั้นตอนการปฏิบัติใหม่	187
26	ผลการสังเกตการจัดกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผนใหม่	188
27	กิจกรรมและการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติใหม่	189
28	กิจกรรมและการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผลใหม่	192
29	การกำหนด เทคนิค วิธีและเครื่องมือการวิจัย เพื่อใช้ในการสังเกตผลขั้นตอน การปฏิบัติใหม่	194
30	การประเมินการบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติของโรงเรียน ปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยา	198
31	การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของ โรงเรียนพระปรีดิ ธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านครู	198

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
32	การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของ โรงเรียนพระปริยัติ ธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านการบริหาร	200
33	การสังเกตผลเกี่ยวกับเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตผล	201
34	สรุปผลการปฏิบัติงานย้อนหลังตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนใหม่ การปฏิบัติ ใหม่และ การสังเกตผลใหม่	204
35	การถอดบทเรียนในขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่	205
36	ผลการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมในขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่	206
37	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การเตรียมการ	221
38	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การวางแผน	222
39	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การปฏิบัติ (Acting)	223
40	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การสังเกตผล(Observing)	224
41	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การสะท้อนผล(Reflecting)	224
42	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การวางแผนใหม่(Re- planning)	225
43	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting)	226
44	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การสังเกตผลใหม่(Re- observing)	226
45	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การสะท้อนผลใหม่ (Re- reflecting)	227
46	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การสะท้อนผลใหม่ (Re- reflecting)	228
47	สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model	241

สารบัญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตาม ทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ	16
2	รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเดิมๆ	31
3	กรอบการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ JSL Model	45
4	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	46
5	การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของไทเลอร์	49
6	รูปแบบการเรียนการสอนอย่างง่าย	49
7	แสดงผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21	51
8	ภาพแสดงความสัมพันธ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21	56
9	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี Multipoint Mouse	59
10	ภาพจำลองรูปแบบการสอนด้วยเทคโนโลยีของ Mckeachie	60
11	กรอบแนวคิดในการวิจัย	74
12	ลำดับวงจรและลำดับขั้นตอนของการนำเสนอผลการวิจัยการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา	83
13	ประชุมพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างความเป็นกันเองกับ ผู้ร่วมวิจัย	87
14	การอบรมให้ความรู้โดยวิทยากรภายนอก(วันที่ 18 กรกฎาคม 2558)	92
15	การเตรียมการในช่วงของขั้นตอนการวางแผน	101
16	สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์ วิทยา	109
17	การระบุทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหาด้านครู	111
18	การระบุทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหาด้านผู้บริหาร	113
19	การบรรยายความรู้เกี่ยวกับเรื่องการจัดทำแผน	120
20	ลำดับขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติ (action plan)	123
21	สรุปกิจกรรมขั้นตอนการวางแผน	142
22	กิจกรรมการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน	144

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่		หน้า
23	บรรยากาศการทบทวนทีมงานโครงการ	145
24	การจัดอบรมครูเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	152
25	กิจกรรมการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	152
26	การประชุมแจ้งเรื่องการจัดตั้งโปรเจกเตอร์	153
27	การสาธิตการใช้โปรเจกเตอร์ให้นักเรียนดู	154
28	การจัดทำผ้าป่าการศึกษา	155
29	การศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรมพุทธโกศวิทยุ จังหวัดแพร่	158
30	การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา	159
31	การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	159
32	บรรยายการสะท้อนผลขั้นตอนการปฏิบัติ	163
33	กิจกรรมการกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยในการสังเกต	165
34	กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระยะที่ 1 ของขั้นตอนการสังเกตผล	167
35	การสะท้อนผลสำเร็จในการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ	172
36	กิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผล	176
37	กิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผล	178
38	การจัดกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผนใหม่	189
39	กิจกรรมการกำหนดแนวทางในการนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่	190
40	การจัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน	191
41	กิจกรรมการกำหนดรูปแบบและวิธีการสังเกตผลใหม่	193
42	บรรยากาศการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่	207
43	การจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน(lesson distilled) ในขั้นตอนการสรุปผล	208
44	แผนภาพความเห็นชอบกับ โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน	211
45	แผนภาพความเห็นชอบกับ โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	212
46	แผนภาพความเห็นชอบกับ โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน	213

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่		หน้า
47	แผนภาพความเห็นชอบกับโครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน	214
48	การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดแสดงนิทรรศการเพื่อชื่นชมในความสำเร็จ	229

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ซึ่งในประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และด้านอื่นๆ อีกมากมาย เมื่อโลกเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ผลของการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดกระแสสำคัญๆ ที่เข้าสู่ความเป็นสากลรวมทั้งการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ หลายประการ เช่น ความสับสนในข้อสนเทศ การรับกระแสวัฒนธรรมโดยขาดการกรองและการยั้งคิด จนกระทั่งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่งดงาม เอกลักษณ์ไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้รับการอนุรักษ์ไว้เท่าที่ควร ในขณะที่สังคมโลกต้องการด้านคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่างไปจากเดิม ดังนั้นระบบการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพที่ยั่งยืนและสามารถรักษาเอกลักษณ์ไทยไว้ได้ และการบริหารจัดการด้านการศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนองค์การทางการศึกษาให้เกิดการพัฒนาและส่งผลให้คนในองค์การเป็นบุคคลที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีนั้นจะต้องมีการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้มีความหลากหลายทั้งในด้านนโยบายและทางปฏิบัติให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษากำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 แก้ไขฉบับที่ 2, 2545, หน้า 36)

การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันได้มุ่งประโยชน์แก่ผู้เรียนโดยอยู่บนพื้นฐานแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวด 1 มาตรา 6 เรื่องการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและในหมวด 4 มาตรา 23 และมาตรา 24 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอรรถาธิบายต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และ
 บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่
 เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วน
 สมดุลกัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาโดย
 ในมาตรา 26 ยังได้ระบุให้สถานศึกษาจัดประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน
 ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคู่ไปกับ
 กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับในมาตรา 27 กำหนดให้
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็น
 ไทยเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่
 เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็น
 สมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ในปัจจุบันมี
 การปรับหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมมากยิ่งขึ้น ความจำเป็นในการปรับเปลี่ยน
 จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความ
 พร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่
 สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวทางพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐาน
 จิตที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต
 อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2549) ซึ่ง
 แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่
 โลภยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์
 สร้างสรรค์มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในโลก
 ได้อย่างมีความสุข หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนด
 วิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และ
 ตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อเป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับของแต่ละ
 โรงเรียนในสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับ
 การศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มี
 การเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และจุดมุ่งหมาย
 สำคัญประการหนึ่งที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนคือ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึง
 ประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนาหรือศาสนาที่
 ตนนับถือ และนอกจากนี้จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้

สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ , 2551) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาโดยสรุปรวมเป็นประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ประชาชนได้เรียนฟรี 12 ปี (ป.1-ม.6) ตามมาตรา 492) รัฐต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ และ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนองค์กรทางศาสนาและเอกชนจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามมาตรา 803) รัฐต้องส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามมาตรา 86 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)

นอกจากนี้ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว โดยใช้การเรียนแบบ Project Base Learning ของนักเรียนจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากทุกสถานที่และทุกเวลาสามารถใช้ชีวิตที่มีจุดมุ่งหมาย ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง รู้จักใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างรู้เท่าทัน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำส่งเสริมวิจารณ์ ฟานิช (2555) กล่าวถึง ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชา ไปสู่การเรียนรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ที่ครูสอนไม่ได้นักเรียนต้องเรียนเองหรือพูดใหม่ว่าครูต้องไม่สอนแต่ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ให้นักเรียนรู้จักการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า Project Base Learning

แนวคิดของบิลล์เกตส์ (Bill Gate) เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา 1) การเรียนไม่ได้มีเฉพาะในห้องเรียน ในโลกยุคปัจจุบัน คนสามารถที่จะเรียนได้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะทางด่วนข้อมูล (Information Superhighway) ซึ่งกำลังจะมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของมนุษย์ 2) ผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล บิลล์เกตส์ ได้อ้างทฤษฎีอาจารย์วิชาการศึกษาที่ว่า เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันจึงจำเป็นต้อง

จัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะเด็กแต่ละคนมีความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และการมองโลกแตกต่างกันออกไป 3) การเรียนที่ตอบสนองความต้องการรายคน การศึกษาที่สอนเด็กจำนวนมาก โดยรูปแบบที่จัดเป็นรายชั้นเรียน ในปัจจุบันไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นรายคนได้ แต่ด้วยอำนาจ และประสิทธิภาพของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การเรียนตามความต้องการของแต่ละคน ซึ่งเป็นความฝันของนักการศึกษามานานแล้วนั้น สามารถจะเป็นจริงได้โดยมีครูคอยให้การดูแลช่วยเหลือ และแนะนำ 4) การเรียนโดยใช้สื่อประสม ในอนาคตห้องเรียนทุกห้องจะมีสื่อประสมจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เด็กสามารถเลือกเรียนเรื่องต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ 5) บทบาทของทางด่วนข้อมูล กับการสอนของครู ด้วยระบบเครือข่ายทางด่วนข้อมูล จะทำให้ได้ครูที่สอนเก่ง จากที่ต่าง ๆ มากมายมาเป็นต้นแบบ และสิ่งที่ครูสอนนั้นแทนที่จะใช้กับเด็กเพียงกลุ่มเดียว ก็สามารถสร้าง Web Site ของตนขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ จะช่วยในการปฏิบัติการเรียนการสอนได้มาก 6) บทบาทของครูจะเปลี่ยนไป ครูจะมีหลายบทบาทหน้าที่ เช่น ทำหน้าที่เหมือนกับครูฝึกของนักศึกษาคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ เป็นเพื่อนของผู้เรียน เป็นทางออกที่สร้างสรรค์ให้กับเด็ก และเป็นสะพานการสื่อสารที่เชื่อมโยงระหว่างเด็กกับโลก ซึ่งอันนี้ก็คือบทบาทที่ยิ่งใหญ่ของครู 7) ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียน ครู และผู้ปกครอง จะใช้ระบบทางด่วนข้อมูลคอมพิวเตอร์ ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เช่น การส่ง E-mail จากครูไปถึงผู้ปกครอง

ปัจจัยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้ เป็นการสร้างความพร้อมของเครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีสรรถนะและจำนวนเพียงพอต่อการใช้งานของผู้เรียน รวมถึงการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีได้ตลอดเวลา จะเป็นปัจจัยเบื้องต้นของการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สิ่งที่ควรเป็นปัจจัยเพิ่มเติม คือ 1) ครูสร้างโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ปัจจัยที่จะผลักดันให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า คือ การที่ครูออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการทำกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้กระบวนการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากการสังเกตในสถานการณ์จริง การทดลอง การค้นคว้าจากสื่อสิ่งพิมพ์ และจากสื่อ Electronic เช่น จาก Web Sites เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการทำโครงการอิสระสนองความสนใจ เป็นกิจกรรมที่ต้องฝึกปฏิบัติจาก Software สำเร็จรูป เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการบันทึก วิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอรายงานด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น 2) ครู และผู้เรียนจัดทำระบบแหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลสารสนเทศ (Information Sources) เป็นตัวเสริมที่สำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณค่าของระบบเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ครู และผู้เรียนควรช่วยกันแสวงหาแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่มีเนื้อหาสาระตรงกับหลักสูตร หรือสนองความสนใจของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวบรวมแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่เป็น Software ซึ่ง

ของ Web Sites รวมถึงการลงทุนจัดซื้อ Software จากแหล่งจำหน่าย การจ้างให้ผู้เชี่ยวชาญจัดทำหรือจัดทำพัฒนาขึ้นมาเอง โดยครู และนักเรียน 3) สถานศึกษาจัดศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนทั้งแผนกธรรมคือนักธรรมชั้นตรี-โท-เอก แผนกบาลี ชั้นประโยค 1-2, ประโยค ป.ธ.3 ตามมติของมหาเถรสมาคม และดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 โดยมีพระภิกษุธรรมสุธี (พระมหาสุพัฒน์ สุวฑฺฒโน) เป็นผู้อำนวยการ เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.1-6) โปรแกรมวิทย์-คณิต ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรทั้งแผนกธรรม-บาลี และใบรับรองผลการเรียน (รบ.) พร้อมใบประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการสมัครงานหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปได้

โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจและสังคม ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐาน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีสุนทรียภาพ รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ และบุคลิกภาพดี มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ มีทักษะในการจัดการและการทำงาน รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม กล่าวถึงกลยุทธ์ที่เน้นในเรื่องการช่วยเร้าให้เกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่มุ่งชักนำให้การพัฒนาและการคิดแปลงเทคโนโลยีเกิดขึ้นในหมู่ประชาชนเองโดยอาศัยกระบวนการจัดระเบียบชุมชน (อาจเป็นเมืองหรือชนบท) บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า เทคโนโลยีจะต้องมีวิวัฒนาการอันเนื่องมาจากการทดลองและตัดสินใจด้วยตัวของประชาชนเองว่าเทคโนโลยีชนิดใดที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของพวกเขาอย่างแท้จริง แนวคิดของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับจิตสำนึกแห่งการวิเคราะห์วิจารณ์ของชุมชนต่อเทคนิควิทยาการใด ๆ ที่ดำรงอยู่ ว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับพวกเขาหรือไม่ มีพลังความสามารถที่จะพัฒนาหรือคิดค้นคิดแปลงเทคโนโลยีได้ด้วยตัวเองอย่างไร

โดยอาศัยกระบวนการทดลอง 4 ประการดังนี้ คือ 1) พยายามคัดแปลงเทคโนโลยีที่มีอยู่ ซึ่งไม่ค่อยเหมาะสมสอดคล้อง ให้กลายเป็นสิ่งที่เหมาะสมใช้การได้จริง (หรือทำให้กะทัดรัดลง) 2) พิทักษ์เทคโนโลยีดั้งเดิมของท้องถิ่น คิดค้นและปรับปรุงให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น 3) ทดสอบเทคโนโลยีที่ได้ชื่อว่ามีเหมาะสมสำหรับที่อื่น ๆ มาแล้ว ทั้งนี้จะได้วัดคุณประโยชน์ว่ามีความเหมาะสมกับชุมชนหรือไม่ 4) ใช้การประจักษ์ถกเถียงความรู้ทางด้านเทคนิค ให้การขยายความคิด และเพิ่มพูนจิตสำนึกแห่งการวิเคราะห์วิจารณ์

การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม จะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาจากภายนอก ก่อให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาและดัดแปลง ให้เกิดเทคโนโลยีที่เหมาะสมขึ้น โดยอาจจัดแบบที่ไม่เข้าทำทั้งหลายให้หมดไป ซึ่งแบบที่ไม่เข้าทำนั้น บางครั้งก็อาจเป็นเทคโนโลยีดั้งเดิมของชุมชนเองหรือที่นำเข้ามาจากที่อื่น สำหรับกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการแจกแจงปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา 2) ขั้นตอนการรวบรวมแนวการแก้ปัญหาที่ชุมชนรับรู้หรือคิดได้ทั้งหมดมาจัดวางเปรียบเทียบและแนะนำเทคโนโลยีอื่นๆ ที่พอเป็นไปได้สำหรับการแก้ปัญหามาให้ลองเปรียบเทียบดูด้วย แม้ว่าจะไม่ใช่เทคโนโลยีที่มาจากประสบการณ์ของชุมชนเองก็ตาม 3) ขั้นตอนการกระตุ้นให้เกิดการทดลองในแนวการแก้ปัญหาที่ชุมชนเลือกสรรเอง 4) ขั้นตอนการอำนวยความสะดวกให้กับกระบวนการทดลอง 5) ขั้นตอนทำการประเมินผล 6) ขั้นตอนวางแผนใหม่สำหรับการนำเทคโนโลยีไปใช้งานจริง ๆ (โดยเริ่มจากขั้นตอนที่ 2 มาตามลำดับ แต่ถ้าการทดลองปรากฏผลออกมาว่าเทคโนโลยีประเภทนั้นๆ ใช้การไม่ได้ ก็ให้กลับไปเริ่มต้นใหม่ที่ขั้นตอนที่ 1 หรือ 2 แล้วแต่กรณี)

การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมนั้น นักพัฒนา (อาจหมายถึง ครู พัฒนาการ หรืออื่นๆ) จะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผนวกตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองทำงานด้วยอย่างเต็มที่ เพื่อทำความคุ้นเคย จนมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่ง of ชุมชน จะต้องคอยดูแลช่วยกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวฒนธรรม ลักษณะนิสัย ความต้องการ ความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน ตลอดจนปัญหาต่างๆ ของชุมชน และรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จะเกี่ยวพัน โดยตรงกับงานที่จะต้องทำให้กับชุมชนนั้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยายังขาดกระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัยไม่มีเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาการเรียนรู้อาจทำให้นักเรียนไม่สนใจที่จะเรียนและครูยังขาดสื่อการเรียนรู้อะไรเช่นคอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ ทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า สิ่งสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ บุคลากร กระบวนการทำงาน และเทคโนโลยีซึ่งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ตรงจุด เนื่องจากเน้นการมีส่วนร่วม

ร่วมของทุกภาคส่วน และเน้นการพัฒนาคนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ดังนั้นจึงทำให้บุคลากร เมื่อได้ผ่านการร่วมดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยนี้แล้ว การแก้ไขปัญหากิจกรรมการเรียนรู้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากครูและผู้บริหารทุกคนในโรงเรียน จึงจะเกิดผลสำเร็จ และเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาแบบยั่งยืน สอนให้ทุกคนในองค์กรคิดเป็น ทำเป็น สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องรับคำสั่งจากผู้บริหารแต่เพียงฝ่ายเดียว (บริหารแบบบนลงล่าง) เนื่องจากทุกคนได้ประสบการณ์การเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ อีกทั้งระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวยังส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกของทุกคนในองค์กรในการร่วมรับผิดชอบ การแก้ไขปัญหา และที่สำคัญคือผู้วิจัยต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ และองค์ความรู้ใหม่ ทั้งในระดับตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร ตามวัตถุประสงค์ของระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวอีกด้วย

ในการแก้ปัญหาคณะกรรมการพัฒนากรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยาในสภาพปัจจุบันขาดขบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัยไม่มีเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาการเรียนรู้จึงทำให้นักเรียนไม่สนใจที่จะเรียนและครูยังขาดสื่อการเรียนรู้เช่นคอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ และครูไม่มีเทคนิคใหม่ๆ ในการปลูกเร้าทำให้เด็กนักเรียนสนใจยังให้รูปแบบการเรียนรู้แบบเดิมๆที่มีมาตั้งแต่ก่อสร้างโรงเรียน คือ Chalk and Talk ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำงานวิจัยนี้ขึ้นเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครูและทำให้นักเรียนได้สนใจมากขึ้น

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว การพัฒนากรรมการเรียนรู้จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนากรรมการเรียนรู้ การพัฒนาครูผู้สอน รวมถึงการประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันพัฒนาศักยภาพของครู และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างแท้จริง

1.2 คำถามการวิจัย

ผลการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กำหนดเป็นอย่างไร ? การดำเนินงานนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ อะไรบ้าง ?

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ใน โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา จังหวัดเลย โดยมุ่งศึกษาสภาพที่ เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา การนำทางเลือกที่ เลือกสรรสู่การปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้น ทั้งกรณีการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังและไม่คาดหวัง การ เรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร รวมทั้งความรู้ใหม่ที่ เกิดขึ้น จากกระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล สอง วงจรของการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.4 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมใน โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา โดยมีผู้ร่วมวิจัยคือผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ครูผู้สอนจำนวน 22 คน และนักวิจัย
2. ระยะเวลาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจรของกิจกรรมการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ภายในปีการศึกษา 2558 ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2559
3. สถานที่ที่ใช้ในการทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามรูปแบบวิธีวิจัยของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) พัฒนาขึ้น
2. การเลือกสถานที่และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้กำหนดแบบเจาะจง

1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันในการวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดคำจำกัดความ สำหรับศัพท์เฉพาะดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมมีเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย
2. การเรียนรู้ คือ การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ร่วมกันในการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมประสบการณ์ความกระตือรือร้นที่จะเรียนและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี
3. การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ คือ การใช้เทคนิค วิธีการสอน รูปแบบการเรียนรู้ใหม่ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ควบคู่กับกระบวนการวิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงที่สุดกับนักเรียน
4. โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา หมายถึง โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งมีสภาพปัญหาด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยที่มีรูปแบบที่เน้นความเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ การนำเสนอผลการวิจัยที่อิงกับแนวคิดเชิงวิพากษ์ แสดงหลักฐานประกอบคือ ข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย รูปแบบการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค วิธีการใหม่ๆ ของครูผู้สอนและองค์กร ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติที่เป็นระบบโดยมีการแบ่งขั้นตอนการปฏิบัติ ออกเป็น 2 วงจร 10 ขั้นตอนปฏิบัติการย่อยๆ ผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติไปใช้ในวงจรปฏิบัติการต่อไป จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขปัญหาได้จริง

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ดังนี้

1.7.1 ในเชิงวิชาการ

1. เป็นการวิจัยที่ก่อให้เกิด “บุคคล” เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ขึ้น ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับสถานศึกษา เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ตามหลักการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing)
2. เป็นการวิจัยที่จะก่อให้เกิด “เกิดความรู้” จากบุคคลและผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงาน ในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้

3. นักวิจัยหรือผู้บริหาร สามารถศึกษาเรียนรู้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบวิจัยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

1.7.2 ในด้านการนำไปใช้

1. บุคลากรใน โรงเรียนศรีจันทร์วิทยาและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปศึกษา ทบทวนและการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. นักวิจัยหรือนักวิชาการ สามารถศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบงานวิจัยของตนเองหรือนำเอาหลักการใหม่ ๆ มาเป็นตัวสอดแทรกเพื่อการพัฒนาได้

3. บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์การทำวิจัยของ โรงเรียนศรีจันทร์วิทยาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม กับบริบทของสถานศึกษาของตนเองได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาเอกสารเพื่อวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาคารวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้เรียงลำดับการนำเสนอออกเป็น 5 ตอนดังนี้คือ 1) แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) แนวคิดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนของต้นสังกัดและของโรงเรียนปริยัติธรรมต่างๆ ไป 4) บริบทเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา วัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย 5) กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีรายละเอียดของการนำเสนอในแต่ละตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Carr and Kemmis (1992) ได้จำแนกการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็นสามระดับ คือ 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก (Outside expert) ที่นำแนวคิด แผนงาน หรือ โครงการที่ตนเองคิดหรือจัดทำขึ้น ไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ (Practical Action Research) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัยมากขึ้น ไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือ โครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้กระตุ้น ตั้งประเด็น และกำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล และ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบอิสระ (Emancipatory Action Research) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยกับผู้ร่วมวิจัยในลักษณะเป็นความร่วมมือ (collaboration) ที่ต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกัน (Equally) ในการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล เป็นการวิจัยในความหมายเดียวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่าพาร์ (PAR) เป็นชื่อที่นักวิชาการส่วนใหญ่นิยมเรียกกันในปัจจุบัน

วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) กล่าวว่า มีข้อวิพากษ์เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิคว่าเป็นการปฏิบัติแบบบนลงล่าง (top-down) ที่ผู้ร่วมวิจัยมีลักษณะเป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นผู้ตาม (Passive/follower) เป็นรูปแบบที่มีความเป็นอำนาจนิยม มีลักษณะเป็นวิธีการวิจัยจาก พวกเขา (On them) ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำความเข้าใจ (Understanding) หรือเพื่อหาความรู้ (knowing) ในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นอยู่ โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ดำเนินการวิจัยกับกลุ่ม

ผู้ถูกวิจัย เมื่อได้รับคำตอบแล้วผู้วิจัยก็จะจากไป ทิ้งให้ปัญหาต่างๆ ยังคงปรากฏอยู่ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ถูกวิจัยยังคงเป็นเช่นเดิม ไม่ได้รับประโยชน์หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ จากการวิจัยนั้น ในทางตรงกันข้าม ผู้วิจัยกลับได้ประโยชน์มากมาย เช่น ความก้าวหน้าทางอาชีพ ผลตอบแทน และความมีชื่อเสียง เป็นต้น หากนำไปเปรียบเทียบกับลักษณะการบริหารในหน่วยงานราชการ การวิจัยดังกล่าวจะคล้ายคลึงกับลักษณะการบริหารที่ใช้กันอยู่มากในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้บริหารแสดงตนเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้รู้ดี แสดงบทบาทเป็นผู้กำหนดปัญหาหรือความต้องการ ตลอดจนวิธีการในการจัดการ ในลักษณะเป็นอาหารสำเร็จรูปให้ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติ ซึ่งผลจากการบริหารเช่นนั้น มีข้อวิพากษ์วิจารณ์กันว่า ก่อให้เกิดสภาพการเลี้ยงไม่โตของผู้ปฏิบัติ ทำให้ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดความกระตือรือร้น และขาดความจริงใจในการปฏิบัติงาน อันเนื่องมาจากที่ต้องคอยรับแต่คำสั่ง หรือต้องฟังพาคำความคิดเห็นของผู้ที่อยู่เหนือกว่าอยู่เสมอ ส่งผลให้การบริหารนั้นขาดความยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากหลายโครงการต้องยุติลงเมื่อผู้บริหารเปลี่ยนไป

จากข้อวิพากษ์ในทางลบที่มีต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค ทำให้นักวิจัยให้ความสนใจต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะเป็นรูปแบบการวิจัยแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up) ที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ต่างมีความเท่าเทียมกัน ในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติ จึงมีความเป็นประชาธิปไตยสูง ต่างฝ่ายต่างแสดงบทบาทในการเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้นำ (Active/leader)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ถูกวิจัยเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถูกกระทำ (Passive) เป็นผู้กระทำ (Active) หรือผู้ร่วมกระทำ (Participant) หรือเปลี่ยนวิธีการวิจัยจากพวกเขา (On them) เป็นการวิจัยโดยพวกเขาและเพื่อพวกเขา (By them and for them) กล่าวคือ ผู้ถูกวิจัยจะมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน เป็นทั้งผู้ตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติ และผู้ได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น นอกจากนั้นบทบาทของผู้วิจัยก็เปลี่ยนไปด้วย จากการเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ดีจากภายนอก (Outside expert) ก็กลายเป็นผู้ร่วมวิจัยที่เสมอภาคกัน นอกจากนั้นการวิจัยก็ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อทำความเข้าใจหรือเพื่อหาความรู้ในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นอยู่เท่านั้น แต่จะต้องมีการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ด้วย และคาดหวังว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนอันเนื่องมาจากความมีพันธะผูกพันในสิ่งที่ทำจากบทบาทการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนนั้น

แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่เน้นการช่วยเร้าให้เกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่มุ่งชักนำให้การพัฒนาและการคัดแปลงเทคโนโลยีเกิดขึ้นในหมู่ประชาชนเอง โดยอาศัยกระบวนการจัดระเบียบชุมชน (อาจเป็นเมืองหรือชนบท) บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า

เทคโนโลยีจะต้องมีวิวัฒนาการอันเนื่องมาจากการทดลองและตัดสินใจด้วยตัวของประชาชนเอง ว่าเทคโนโลยีชนิดใดที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของพวกเขาอย่างแท้จริง แนวคิดของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับจิตสำนึกแห่งการวิเคราะห์วิจารณ์ของชุมชนต่อเทคนิควิทยาการใดๆ ที่ดำรงอยู่ ว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับพวกเขาหรือไม่ มีพลังความสามารถที่จะพัฒนาหรือคิดค้นคิดแปลงเทคโนโลยีได้ด้วยตัวเองอย่างไร โดยอาศัยกระบวนการทดลอง 4 ประการดังนี้ คือ 1) พยายามคิดแปลงเทคโนโลยีที่มีอยู่ ซึ่งไม่ค่อยเหมาะสมสอดคล้อง ให้กลายเป็นสิ่งที่เหมาะสมใช้การได้จริง (หรือทำให้กะทัดรัดลง) 2) พิทักษ์เทคโนโลยีดั้งเดิมของท้องถิ่น คิดค้นและปรับปรุงให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น 3) ทดสอบเทคโนโลยีที่ได้ชื่อว่ามีเหมาะสมสำหรับที่อื่นๆ มาแล้ว ทั้งนี้จะได้วัดคุณประโยชน์ว่ามีความเหมาะสมกับชุมชนหรือไม่ 4) ใช้การประชุมถกเถียงความรู้ทางด้านเทคนิค ให้การขยายความคิด และเพิ่มพูนจิตสำนึกแห่งการวิเคราะห์วิจารณ์

นอกจากนั้น ยังคล้ายคลึงกับแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนตามทัศนะของ กาญจนา แก้วเทพ (2538) ที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom-up) ซึ่งตรงข้ามกับการพัฒนาแบบบนลงล่าง (Top-down) แต่ลักษณะการพัฒนาแบบล่างขึ้นบนนั้นมีหลายมิติ คือ มิติแรกเริ่มด้วยความต้องการว่าจะพัฒนาอะไรนั้น จะต้องถูกกำหนดมาจากฝ่ายของชาวบ้านเอง โดยที่นักพัฒนาไม่จำเป็นต้องเตรียมเอาไว้ล่วงหน้าว่า ทุกหมู่บ้านจะต้องมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ต้องทำธนาคารข้าวหรือธนาคารปุ๋ย หากหมู่บ้านใดมีความสนใจที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อรื้อฟื้นธรรมเนียมประเพณีของตน ก็ต้องเริ่มต้นจากความต้องการอันนั้น เพราะลำดับความต้องการบ่งบอกถึงระดับความสำคัญของสิ่งที่ชาวบ้านปรารถนาอย่างแท้จริง ซึ่งอาจไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจก็ได้ มิติที่สอง การกำหนดรูปแบบวิธีการในการตอบสนองความต้องการหรือวิธีการแก้ปัญหา จำเป็นต้องใช้วิธีการของชาวบ้านด้วยกันจากคำถามที่ว่าแต่ก่อนนั้นชุมชนเคยมีวิธีการในการเผชิญปัญหานั้นอย่างไรบ้าง ถ้าวัดความรู้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษของชุมชน จะต้องไม่โยนทิ้งไป มิติที่สาม หลังจากรับรู้ความต้องการของชาวบ้านและได้ศึกษาสำรวจวิธีการแก้ปัญหาที่เคยมีอยู่ในวัฒนธรรมชุมชนแล้ว ในขั้นตอนการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาก็ต้องใช้วัฒนธรรมชุมชนนั่นเอง เป็นตัวตั้งเป็นจุดเริ่มต้น โดยอาจจะประสานกับความรู้ที่นำไปจากภายนอก เช่น แม้ว่าจะจำเป็นต้องทำธนาคารข้าวก็ต้องทำ แต่ธนาคารข้าวในแต่ละชุมชนอาจไม่เหมือนกันตามวัฒนธรรมชุมชนแต่ละแห่งนั้น เป็นต้น

วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) ได้สังเคราะห์หลักการ จรรยาบรรณ และบทบาทของผู้วิจัย จากผลงานของ McTaggart (1991); Webb (1991); Kemmis and McTaggart (1992); Zuber-Skerritt (1992); Arhar, Holly, & Kasten (2001); McMillan and Wergin, (2002); Mills (2007); Coghlan and

Brannick (2007); James, Milenkiewicz and Bucknam (2008) เป็นต้น ได้ข้อสรุปเป็นหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ ไว้สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม ด้วยดังนี้ หลักการ 10 ประการ มีดังนี้ 1) ในบริบทเฉพาะ 2) ทักษะที่หลากหลาย 3) มุ่งการเปลี่ยนแปลง 4) มุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล 5) รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน 6) วิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง 7) ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญและการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง 8) เรียนรู้จากการกระทำ ทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ 9) การมีบันทึกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน เช่น การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคม และรูปแบบของคัลการ การพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย เป็นต้น 10) นำไปสู่การปฏิบัติหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน จรรยาบรรณ 10 ประการ มีดังนี้ 1) ผู้วิจัยต้องรับผิดชอบต่อการรักษาความลับ 2) ผู้ร่วมวิจัยเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเสมอภาคกัน 3) ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน 4) ให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด 5) มีการปรึกษาหารือร่วมกัน และข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย 6) การสังเกตหรือการตรวจสอบเอกสารเพื่อจุดมุ่งหมายอื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน 7) ผลการดำเนินงานจะยังคงปรากฏให้เห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นให้ข้อเสนอแนะได้ 8) ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนหรือทักษะของคนอื่น โดยขาดการเจรจาต่อรองก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่ 9) ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ 10) ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงานแต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล บทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ มีดังนี้ 1) เป็นครู 2) เป็นผู้นำ 3) เป็นผู้ฟังที่ดี 4) เป็นนักวางแผน 5) เป็นนักออกแบบ 6) เป็นนักวิเคราะห์ 7) เป็น นักสังเคราะห์ 8) เป็นนักสังเกตการณ์ 9) เป็นนักรายงานผล 10) เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

นอกจากนั้น วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) ยังได้กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการวิจัยภายใต้ทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (Critical social theory) เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาศาสตร์บางส่วน แต่ใช้วิธีปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action approach) ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย เพื่อผู้ปฏิบัติแก้ไขปรับปรุงสภาพของตนเองและมีรากฐานความเชื่อเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้/ความจริงตามทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม (Theories of postmodernism) ที่เชื่อว่าความรู้ที่พึงประสงค์คือ ความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น หลากหลาย ใช้การวิเคราะห์ระดับจุลภาค และเป็นเรื่องเล่าในขอบเขตแคบๆ (Little narrative)

จากข้อวิพากษ์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากแนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน จากหลักการ จรรยาบรรณ และ

บทบาทของผู้วิจัย จากทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (Critical social theory) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม (Theories of postmodernism) วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) ได้นำเสนอขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 10 ขั้นตอน (กรณีสมมุติว่ามี 2 วงจร หากมีมากกว่า 2 วงจร ก็เริ่มต้นวงจรใหม่ เหมือนกับวงจรที่ 2 ไปจนถึงสิ้นสุด) ดังแผนภาพที่ 2.1

คำนี้ถึง 10 บทบาทของผู้วิจัย

เป็นครู เป็นผู้นำ เป็นผู้ฟังที่ดี เป็นนักวางแผน เป็นนักออกแบบ เป็นนักวิเคราะห์ เป็นนักสังเคราะห์ เป็นผู้สังเกตการณ์ เป็นนักรายงานผล เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก

คำนี้ถึง 1) ข้อวิพากษ์ต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิคและทัศนคติต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) แนวคิด การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน 3) ปรัชญาของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ และทฤษฎีหลังสมัยใหม่

<p>คำนี้ถึง 10 หลักการของผู้วิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ในบริบทเฉพาะ 2. ทักษะที่หลากหลาย 3. มุ่งการเปลี่ยนแปลง 4. มุ่งการกระทำเพื่อบรรลุผล 5. รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัย 6. วิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง 7. เรียนรู้จากการกระทำ ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ 8. ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญและการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชน 9. การมีบันทึกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน เช่น <ul style="list-style-type: none"> - การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ - การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ - การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์กร - การพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย 10. นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 	<p style="text-align: center;">จุดเริ่มต้น</p> <p style="text-align: center;">สร้างความคุ้นเคยเสริมพลังด้านวิชาการให้กับผู้ร่วมวิจัย</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: center;">ผลการวิจัย</p> <p>บรรยาย ถึงปรากฏการณ์การวิจัย และนำเสนอผลการเปลี่ยนแปลง ผลการเรียนรู้ และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติ</p>	<p>คำนี้ถึง 10 จรรยาบรรณของผู้วิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รักษาความลับ 2. ผู้ร่วมวิจัยเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเสมอภาคกัน 3. ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการตัดสินใจร่วม 4. ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัย 5. มีการปรึกษาหารือ ข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย 6. การสังเกตหรือการตรวจสอบเอกสารเพื่อจุดมุ่งหมายอื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน 7. ผลการดำเนินงานจะยังคงปรากฏให้เห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นให้ข้อเสนอแนะได้ 8. ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนหรือทักษะของคนอื่น โดยขาดการเจรจา 9. ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการ วิจัย แต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ 10. ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงานแต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล
--	---	---

แผนภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามทัศนะของ
วีโรจน์ สารรัตนะ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) ได้อธิบายแนวทางการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเสริมพลังอำนาจเชิงวิชาการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถทำได้ในหลายระดับ เช่น ระดับชั้นเรียน ระดับช่วงชั้นเรียน ระดับโรงเรียน หรือระดับชุมชน แต่การวิจัยทางการบริหารการศึกษา นิยมทำในระดับโรงเรียนที่มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขหรือพัฒนาอยู่ในระดับสูงมีหลักฐานหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ยืนยันหรืออ้างอิง จากนั้นจึงลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้นก่อน

เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องมีผู้ร่วมวิจัย (Participants) จำนวนหนึ่ง ที่จะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ดังนั้น เพื่อให้ระบุได้ว่าผู้ร่วมวิจัยคือใคร มีจำนวนเท่าใด ผู้วิจัยควรนำเอาแนวคิดและแนวปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมชี้แจงต่อผู้ร่วมวิจัยให้รับรู้และเข้าใจ เพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมวิจัยเป็นไปด้วยความสมัครใจ ตามจรรยาบรรณที่ว่า “ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ ” คำนี้ถึงหลักการ “ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล”

การลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคย ผู้วิจัยควรแสดงบทบาทการเป็น “ผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ” รวมทั้งบทบาทอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ 10 บทบาทดังกล่าวข้างต้น ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และไม่ให้เสียหลักความมีสถานะที่เท่าเทียมกัน ควรหลีกเลี่ยงรูปแบบการทำงานแบบปริมิดหรือแบบสายการบังคับบัญชา ไม่ควรกำหนดตำแหน่งหรือสถานะใดๆ ที่จะทำให้เกิดการแบ่งชั้นวรรณะ ทุกคนจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นั่งประชุมสนทนากับแบบ โต๊ะกลม (round table)

นอกจากนั้น ผู้วิจัยควรมีการเสริมพลังด้านวิชาการที่เป็นความรู้เชิงเทคนิค ให้กับผู้ร่วมวิจัยในเรื่องต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น

- แนวคิดและแนวปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามหลักการที่กล่าวถึงข้างต้น คือ “ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ”

- แนวคิดและแนวปฏิบัติเชิงเทคนิค เช่น เทคนิคการวางแผนปฏิบัติการ เทคนิคการระดมสมอง เทคนิคการนำแผนสู่การปฏิบัติ เทคนิคการสังเกตผลการปฏิบัติงาน เทคนิคการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน เทคนิคการบันทึกข้อมูลภาคสนาม เทคนิคการถอดบทเรียน และอื่นๆ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) เพื่อแก้ปัญหา เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการแก้ปัญหา (Problem solving) ผู้วิจัยควรแสดงบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพของ

งานที่เป็นปัญหา เพื่อระบุสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา การเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา โดยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดประเด็นต่างๆ ดังกล่าวตามประสบการณ์และทุนความรู้ที่มีอยู่เดิมของพวกเขา ก่อนนั้นจึงจะนำเอาแนวคิดเชิงวิชาการที่ผู้วิจัยศึกษาไว้ในบทที่ 2 นำเข้าสู่วงสนทนากับพวกเขา ซึ่งอาจมีผลให้พวกเขานำเอาแนวคิดเชิงวิชาการนั้นไปปรับแก้หรือบูรณาการเข้ากับสิ่งที่พวกเขาร่วมกันคิดและกำหนดขึ้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการ “ดึงศักยภาพจากภายในหรือให้มีการระเบิดจากภายใน (Inside-out) ก่อน แล้วเสริมด้วยศักยภาพจากภายนอก (Outside-in)” และตามหลักการที่ว่า “ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง” และตามความเชื่อที่ว่า “แนวคิดใหม่ในการพัฒนานั้น เชื่อว่าในวัฒนธรรมชุมชนนั้น ไม่ว่างเปล่า ในนั้นบรรจุด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา และพลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาชุมชน” และ “...ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาก็เสนอเทคโนโลยีอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ ความรับรู้ของชุมชนเข้าสู่วงสนทนาด้วย ในระยะแรกๆ ให้เสนอแบบง่ายๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนี้แบบนี้เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชน จะปล่อยให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเอง และยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่นๆ ให้มากกว่านั้น จนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้เต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่ง...”

หากพิจารณาจากหลักการดังกล่าว ในขั้นตอนการวางแผนควรประกอบด้วยกิจกรรมการทำงาน 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาให้เต็มที่ อาจใช้เวลา 1-2 วัน ให้พวกเขาได้ร่วมกันระดมสมองคิดอย่างเต็มที่โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์พื้นฐานที่เขามีและเคยทำกันมา เพื่อกำหนด สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา การเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาในเรื่องที่ทำวิจัย เพื่อจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Action plan) ของส่วนรวม ที่ประกอบด้วยโครงการจำนวนหนึ่ง และอาจให้แต่ละรายจัดทำแผนพัฒนาส่วนบุคคล (Individual development plan: IDP) ด้วย ก็จะทำให้การแก้ปัญหามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะโครงการจำนวนหนึ่งนั้นอาจไม่ครอบคลุมถึงสิ่งที่ควรทำในบางกรณีได้ และบางโครงการก็จำเป็นต้องมีแผนพัฒนาส่วนบุคคลรองรับเพื่อนำไปปฏิบัติด้วย

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวคิดเชิงวิชาการให้แก่ผู้ร่วมวิจัย อาจใช้เวลา 1-2 วัน โดยผู้วิจัยนำเอาแนวคิดที่ศึกษาไว้ในบทที่ 2 ไปถ่ายทอดให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้และเข้าใจถึงแนวทางการ

แก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี ตามประโยชน์ของทฤษฎีที่ว่า “..ช่วยชี้้นำการตัดสินใจ ช่วยให้มีองคาพยพองค์กรได้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมขององค์กร ช่วยเป็นแหล่งของความคิดใหม่ ช่วยกำหนดกรอบของปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน ช่วยจำแนกแยกแยะปรากฏการณ์ ช่วยสร้างสิ่งใหม่ๆ ช่วยทำนายปรากฏการณ์” นอกจากการถ่ายทอดแนวคิดเชิงวิชาการแล้ว อาจเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม อาจให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม อาจให้ศึกษาดูงานสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดวิสัยทัศน์และความรู้ความเข้าใจในแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องที่ทำวิจัยอย่างหลากหลาย

ระยะที่ 3 การบรรจบกันของธารสองสาย สายประสบการณ์และสายวิชาการ (ภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี) โดยจัดกิจกรรมให้มีการบูรณาการความรู้เชิงวิชาการที่ได้รับ (ในระยะที่ 2) เข้ากับสิ่งที่พวกเขาร่วมกันคิดและกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาส่วนบุคคล (ในระยะที่ 1) ตามหลักการที่ว่า “...ทฤษฎีหากไม่นำไปปฏิบัติก็เปล่าประโยชน์ การปฏิบัติหากไม่มีทฤษฎีมาเสริมด้วย ก็เสมือนคนตาบอด ไปไหนได้ไม่ไกล วนเวียนอยู่แต่วิธีการเดิมๆ...” กิจกรรมนี้อาจใช้เวลา 1-2 วัน ซึ่งผลจากการบูรณาการร่วมกัน อาจเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ 1) ยืนยันเอาตามสิ่งที่พวกเขา กำหนดในระยะที่ 1 หรือ 2) เปลี่ยนความคิดใหม่ ยึดเอาตามแนวทางวิชาการที่ผู้วิจัยนำไปถ่ายทอดให้ หรือ 3) บูรณาการเข้าด้วยกันระหว่างสิ่งที่พวกเขาคิดแต่แรกและทฤษฎีใหม่ที่พวกเขาได้รับเสริมเพิ่มเติม เพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาส่วนบุคคลใหม่ขึ้นมา โดยแผนปฏิบัติการ (Action plan) ของส่วนรวม และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (Individual development plan) มีองค์ประกอบอะไรบ้าง ขึ้นกับผู้วิจัยและร่วมวิจัยจะร่วมกันกำหนด แต่อย่างน้อยควรประกอบด้วย จุดมุ่งหมายและวิธีการ (Ends and means) ในการแก้ปัญหานั้นว่าจะทำเพื่ออะไร (what) และจะทำอย่างไร (How)

แนวคิดการบรรจบกันของธารสองสายนี้ หากพิจารณาหลักการจัดการความรู้ (Knowledge management) ผู้วิจัยจะเป็นเสมือนตัวแทนของคนที่มีความรู้เชิงวิชาการหรือความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) ในขณะที่ผู้ร่วมวิจัยจะเป็นเสมือนตัวแทนของกลุ่มคนที่มีความรู้จากประสบการณ์ที่สะสมมา เป็นความรู้ที่ฝังตัว (Tacit knowledge) จึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างความรู้เชิงวิชาการกับความรู้จากประสบการณ์ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การผสมผสานกันระหว่างภาควิชาการกับภาคปฏิบัติ เป็นสายธารสองสายที่มาบรรจบกัน คือ สายธารเชิงวิชาการหรือเชิงทฤษฎีที่ได้จากนักวิจัย กับสายธารเชิงประสบการณ์ที่สะสมอยู่ในตัวของผู้ร่วมวิจัย จากแนวคิดดังกล่าว มีข้อที่ผู้วิจัยควรคำนึง 4 ประการ คือ

1. การศึกษาและนำเสนอแนวคิดเชิงวิชาการในบทที่ 2 จะต้องนำเสนอไว้อย่างมีจุดมุ่งหมาย อย่างมีความหมาย และอย่างมีประโยชน์ที่จะทำให้ผู้วิจัยมีความรอบรู้และความไวเชิง

ทฤษฎี (Theoretical sensitivity) ต่อการนำไปร่วมเสวนากับผู้ร่วมวิจัย ไม่ใช่ทบทวนมาไว้อย่างเป็น
ไม่ประดับงานวิจัยหรือหิ้งพระประจำงานวิจัยที่ไม่มีการมาเช่นไหว้เหลียวแลอีก

2. ผู้วิจัยจะต้องสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องว่า ทฤษฎีกับการ
ปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้ ไม่ได้เป็นเส้นขนานที่ไม่มีวันบรรจบกัน เหมือนกับคำพูดที่มักพูดกัน
ว่า “ทฤษฎีจัดปฏิบัติไม่ได้ หรือ ทฤษฎีก็คือทฤษฎี ปฏิบัติก็คือปฏิบัติ ” เป็นต้น จะต้องสร้างความ
ตระหนักว่า ทฤษฎีจะช่วยย่นระยะทางการลองถูกลองผิดให้สั้นลงได้ ดังประโยชน์ของทฤษฎีที่
กล่าวถึงข้างต้น นอกจากนั้นผู้วิจัยอาจสร้างแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยได้เข้าใจและตระหนักถึง
ความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันระหว่างทฤษฎี ทฤษฎี และการปฏิบัติ หรือนักวิจัย นักทฤษฎี และนัก
ปฏิบัติ หากทำให้เกิดขึ้นได้ ก็จะทำให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลยิ่งขึ้น

3. การนำเสนอแนวคิดเชิงวิชาการต้องเป็นไปหลังจากที่ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิด
อย่างเต็มที่ก่อน โดยหากนำเสนอก่อน มีแนวโน้มที่ผู้ร่วมวิจัยจะยอมรับเอาแนวคิดเชิงวิชาการนั้น
ไปใช้โดยมีอยู่สูง อาจเป็นเพราะความเคยชินกับการเป็นผู้ถูกระงับ (passive) หรือเป็นผู้ตาม
(follower) ในระบบการบริหารแบบสั่งการหรือแบบบนสู่ล่าง (top-down approach) ที่ฝังรากมา
นานหรืออาจเป็นเพราะแนวโน้มที่จะเชื่อฟังผู้วิจัยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้การวิจัยมีแนวโน้ม
เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) มากกว่าจะเป็นการวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือมีแนวโน้มที่อิทธิพลของความรู้เชิง
วิชาการ (explicit knowledge) ที่สำเร็จรูปจากภายนอกจะมีมาก จนความรู้ส่วนตัวที่สะสมจาก
ประสบการณ์ (tacit knowledge) ของผู้ร่วมวิจัยไม่ได้ถูกนำออกมาใช้

4. การนำเสนอแนวคิดเชิงวิชาการของผู้วิจัยจะต้องนำเสนอแบบไม่ยัดเยียด ไม่ชี้นำ
หรือไม่ให้มีอิทธิพลต่อการนำไปปฏิบัติของผู้ร่วมวิจัย แต่ต้องคำนึงถึงการเป็นทางเลือก การเป็นตัว
เสริม โดยยึดหลักการ “ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายใน
ชุมชนเอง” และตามแนวคิดที่ว่า “...ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหาด้วย
ตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาก็เสนอเทคโนโลยีอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ ความรับรู้
ของชุมชนเข้าสู่วงสนทนาด้วย ในระยะแรกๆ ให้เสนอแบบง่าย ๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนี้แบบนี้
เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชน จะปล่อยให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเอง
และยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่นๆ ให้มากกว่านั้น จนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่ง
นักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้เต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้
ให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่ง...”

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (acting) เพื่อการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่

ผู้วิจัยยังคงมีบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม การเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน และการเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ (action plan) ของส่วนรวม และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (individual development plan) ที่กำหนดไว้นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ตามหลักการ “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล ” พยายามไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆ ที่ได้เอาง่ายๆ หรือสำเร็จรูปเกินไป คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง พิจารณาถึงการใช้ทรัพยากรต่างๆ ทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการในการนำแผนสู่การปฏิบัติ เช่น การจัดทีมงาน การแบ่งงาน การมอบอำนาจหน้าที่ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ การกำหนดเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน ทั้งภายใน โรงเรียนและระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การจัดระบบการติดตามผล เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต (observing) เพื่อบันทึกผลการปฏิบัติ

การสังเกตเพื่อบันทึกผลการปฏิบัติ ให้กระทำในทุกขั้นตอนที่ผ่านมา ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ มาจนถึงขั้นตอนการปฏิบัติ ไม่ได้หมายถึงการสังเกตเฉพาะในขั้นตอนการปฏิบัติ (Acting) เท่านั้น โดยอาจใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือต่างๆ ดังต่อไปนี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างผสมกันตามสถานการณ์และความเหมาะสม เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึกการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบบสอบถามความเห็น แบบวัดทัศนคติ แบบทดสอบมาตรฐาน เอกสาร เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ หรือวัตถุสิ่งของ เป็นต้น

ประเด็นในการสังเกตเพื่อบันทึกผลการปฏิบัติ นั้น นอกจากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนด้วย เป็นผลในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Change) รวมทั้งการเรียนรู้ (Learning) และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น (Emerging of new knowledge) ในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) เพื่อนำไปสู่การวางแผนในวงจรใหม่

อาจนำเอาเทคนิคการถอดบทเรียน (Lesson distilled) มาใช้ เป็นเทคนิคการทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานในแง่มุมมองต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เน้นการระดมสมอง พุดคุย เล่าเรื่อง สังเคราะห์ จับประเด็นกระบวนการวิธีทำงานเชิงบทเรียนหรือประสบการณ์ หรืออาจกล่าวได้ว่าการถอดบทเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานโดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์จากผู้ร่วมวิจัย พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เพื่อเป็น

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้ หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งว่า การถอดบทเรียน หมายถึง กระบวนการดึงเอาบางสิ่งบางอย่างออกมา จากบทเรียนที่มีอยู่จากสิ่งที่เราทำ เพื่อให้ได้งานที่เป็นความสำเร็จ (Best practice) รวมทั้งความไม่ ความสำเร็จ (bad practice) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ และแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรค ที่เกิดขึ้น ซึ่งการถอดบทเรียนโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ ดังนี้

- การถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น เพื่อการเรียนรู้ระหว่างการปฏิบัติงาน ดำเนินการทันที หลังจากทำกิจกรรมในโครงการเสร็จ หรือหากเป็นชุดกิจกรรมก็ดำเนินการหลังจากกิจกรรมย่อย เสร็จ และสามารถนำผลการถอดบทเรียนจากกิจกรรมนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโครงการ ให้ประสบความสำเร็จในอนาคต

- การถอดบทเรียนทั้งโครงการ เพื่อการเรียนรู้หลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการถอดบทเรียน ทั้งระบบ เป็นกระบวนการวิเคราะห์การปฏิบัติงานและบทเรียนความรู้ที่ลึกซึ้ง และประกอบ ด้วย รายละเอียดจำนวนมาก โดยเริ่มตั้งแต่ความเป็นมาของโครงการ กระบวนการดำเนินงาน และ ผลลัพธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ การถอดบทเรียนทั้ง 2 รูปแบบ ต้องใช้การวิเคราะห์เชิงลึก เช่น วิเคราะห์ด้วย SWOT เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ผลของการดำเนินโครงการ

การถอดบทเรียนมีหลายเทคนิค เช่น เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After action review) การเล่าเรื่อง (Story telling) การทำแผนที่ความคิด (Mind map) การสัมภาษณ์ การใช้ แบบสอบถาม ซึ่งอาจใช้หลายวิธีร่วมกัน กรณีเทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After action review) ทำทันทีหลังเสร็จกิจกรรม เหมาะกับการถอดบทเรียนระหว่างปฏิบัติงานในโครงการ โดยผู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกคน อาศัยคำถามดังนี้ คาดหวังอะไรจากงานครั้งนี้ สิ่งที่บรรลุความ คาดหวังคืออะไร เพราะอะไร สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร และถ้ามีงานแบบ นี้ อีก เราจะปรับปรุงข้อใดบ้าง อย่างไร ภายใต้หลักการ 1) เป็นธรรมชาติ สบายๆ อาจนั่งเก้าอี้หรือปู เสื่อนั่งในท่าที่สบายที่สุด 2) เรียบง่าย แต่มีแบบแผน (สัมพันธ์กัน แต่มีช่องว่างให้กัน) 3) เห็นหน้า กันทุกคน (เห็นรอยยิ้ม อุดมการณ์ และการพูดคุย) และ 4) เห็นข้อมูลเหมือนกันไปพร้อมๆ กัน (ตรวจสอบ/สอบถามและเพิ่มเติมได้)

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผน (Planning) ในวงจรใหม่

เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม การเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการวางแผน ให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการ พัฒนางาน เพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมินและเลือก ทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ โดยนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการสะท้อนผลในขั้นตอนที่ 5 มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งจะทำได้แผนปฏิบัติการ (action plan) และแผนพัฒนาส่วนบุคคล

(Individual development plan) ใหม่ขึ้นมาชุดหนึ่ง ซึ่งอาจมีบางอย่างทำต่อเนื่อง บางอย่างต้องหยุดไป หรือมีบางอย่างเพิ่มเติมเข้ามา

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติ (Acting) เพื่อแก้ปัญหาที่ใหม่

เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาส่วนบุคคลที่กำหนดใหม่นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และจัดให้มีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นระยะๆ โดยคำนึงถึงหลักการต่างๆ ดังกล่าวในขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกต (Observing) เพื่อสะท้อนผลที่ใหม่

เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง (Actual effects) จากการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาส่วนบุคคลที่กำหนดขึ้นใหม่ในขั้นตอนที่ 7

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผล (Reflecting) เพื่อสรุปผลและถอดบทเรียนที่ใหม่

เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล มีจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการตามที่กล่าวในขั้นตอนที่ 5

ขั้นตอนที่ 10 การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4

1. การเล่าเรื่องจากงานที่ทำ (Stories at work) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (Factual and neutral manner) ของแต่ละขั้นตอน จากขั้นตอนที่ 1 – 9 ว่า ทำอะไร ได้ผลเป็นอย่างไร โดยอาจมีภาพถ่าย ข้อมูล คำสัมภาษณ์ หรือหลักฐานอื่นๆ แสดงประกอบให้เห็นชัดเจนขึ้นได้ (ไม่ตายตัว อาจนำเสนอรูปแบบอื่นที่เห็นว่าเหมาะสมกว่า) การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยควรจัดทำเป็นระยะๆ หรือหลังเสร็จสิ้นการทำวิจัยแต่ละขั้นตอน ไม่รอจนกว่าเสร็จสิ้นทั้ง 10 ขั้นตอน มิฉะนั้นจะเกิดสภาพของภูเขาข้อมูล หรือสภาพได้น้ำส้มหลัง อาจมีผลทำให้นำเสนอข้อมูล ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ปฏิบัติจริง มีความสับสน อันเนื่องมาจากความเร่งรัดของเวลา ความเหนื่อยล้า ความหลงลืม

2. การเปลี่ยนแปลง (Change) ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ซึ่งไม่ควรกำหนดความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงเฉพาะในระดับโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ (Action plan) และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (Individual development plan) เท่านั้น แต่ควรกำหนดความคาดหวังในลักษณะที่เป็นผลกระทบหรือผลลัพธ์ต่อเนื่องในระดับที่เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาด้วย เนื่องจากการวิจัยในระดับโรงเรียน (School-wide) เช่น 1) การเปลี่ยนแปลงในคน วัฒนธรรมองค์กร และบรรยากาศองค์กร 2) การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างองค์กร 3) การ

เปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยี 4) การเปลี่ยนแปลงในกระบวนการและระบบการทำงาน เป็นต้น หรืออื่นๆ แล้วแต่จะกำหนด อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงในตัวคนนั้น ควรคำนึงถึงทั้งระดับตัวบุคคล (Self) ระดับกลุ่ม (Group/team) และระดับองค์การ (Entire organization) ด้วย โดยพิจารณาทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะคิด พฤติกรรม และการนำไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ เนื่องจากการดำเนินการใดๆ ในสถานศึกษา มุ่งไปที่เป้าหมายสุดท้าย (Ultimate goal) คือนักเรียน ดังนั้นหากการวิจัยส่งผลถึงนักเรียนด้วย จึงควรพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในนักเรียนด้วยว่ามีอะไรบ้าง

การนำเสนอข้อมูล ควรคำนึงถึงรูปแบบที่หลากหลาย โดยพิจารณาความเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล ซึ่งมีทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ อาจนำเสนอเป็นการพรรณนาที่มีภาพถ่าย หรือคำสัมภาษณ์ หรือหลักฐานอื่นๆ ประกอบ หรืออาจนำเสนอเป็นข้อความเชิงพรรณนา โดยมีข้อมูลหรือสถิติประกอบ หรืออาจนำเสนอเป็นชุดของตารางหรือเป็นกราฟฟิค เป็นต้น โดยเปรียบเทียบให้เห็นถึงสภาพที่เคยเป็นมา และสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงไป หรือแสดงให้เห็นถึงช่องว่าง (Gap) ระหว่างปัญหาที่เคยเกิดขึ้นกับผลลัพธ์ที่ได้รับว่ามีส่วนใดที่สำเร็จ สำเร็จมากน้อยเพียงใด และมีส่วนใดที่ยังไม่สำเร็จ ทำไมถึงยังไม่สำเร็จ และควรทำอะไรต่อไป เป็นต้น

3. การเรียนรู้ (learning) ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ (Action learning) หรือการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) จากการร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ในทุกขั้นตอนจากการวิจัย ว่ามีอะไรบ้าง เน้นการเรียนรู้เพื่อที่จะรู้ อันจะนำไปสู่การคิดวิธีการแก้ปัญหาที่ดียิ่งขึ้น

การเรียนรู้จากการกระทำ (Action learning) ถือเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หากงานวิจัยไม่มีคำตอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ (Learning) ที่เกิดขึ้น มีแต่คำตอบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (Change) การกระทำนั้นก็จะเป็นเพียงการบริหารจัดการหรือการพัฒนาแบบปกติทั่วไป ที่ทำแล้วทำเลย ผ่านแล้วผ่านเลย ที่แม้จะมีวงจรการทำงานคล้ายคลึงกันก็ตาม

การเรียนรู้จากการกระทำ (Action learning) มีพัฒนาการจากช่วงแรกของศตวรรษที่ 20 John Dewey นักการศึกษาชาวอเมริกันซึ่งเป็นผู้คิดค้นวิธีสอนแบบแก้ปัญหา และเป็นผู้เสนอแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากการลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by doing) จากแนวคิดนี้ ได้นำไปสู่ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivist learning theory) ถือเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด ซึ่งในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า มีวิธีการแสวงหาความรู้ และคำตอบในสิ่งต่างๆ ด้วยหลักการที่ว่าใช้ได้หรือไม่ ถ้าใช้ได้ก็คือทำได้ หมายความว่า “เป็นความ

จริง” เป็นความคิดที่แสวงหาวิธีการกระทำ นำมาใช้ให้เกิดผลตามที่กำหนดไว้ (Workability) เป็นประโยชน์เมื่อนำมาปฏิบัติได้จริง ประยุกต์ได้จริง (Adaptability) การเรียนรู้จะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนได้สร้างความรู้ที่เป็นของตนเองขึ้นมาจากความรู้อันเดิมหรือจากความรู้ที่รับเข้ามาใหม่ ที่เกิดจากความเข้าใจของตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น (Active learning) รูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดจากแนวคิดนี้ มีอยู่หลายรูปแบบ ได้แก่ เรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน (Collaborative learning) เรียนรู้โดยการค้นคว้าอย่างอิสระ (Independent investigation method) รวมทั้งเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning)

จากที่กล่าวมา การเรียนรู้จากการกระทำในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครอบคลุมในทุกรูปแบบของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น เพราะเป็นการเรียนรู้ที่มีทั้งจากการร่วมมือจากการช่วยเหลือกัน จากการค้นคว้าอย่างเป็นอิสระ และจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการระบุว่าอะไรคือการเรียนรู้จากการกระทำ อาจตั้งคำถามว่า สิ่งที่จะทำให้ต่างไปในครั้งหน้าคืออะไร (What will I do differently next time?) ในลักษณะเป็นบทเรียนที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ถึงสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำจากสิ่งที่ทำหรือไม่ทำในครั้งนี้ เช่น เรียนรู้ว่าหากจัดทำแผนเพื่อแก้ปัญหาอื่นอีก จะไม่ทำอะไรบางอย่างดังเช่นที่ทำในครั้งนี้ แต่จะทำอะไรบางอย่าง เนื่องจาก” เป็นต้น ทั้งนี้ การเรียนรู้จากการกระทำไม่หมายถึงความรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะ “รู้.....” จากการที่ผู้วิจัยได้รับการฝึกอบรมใหม่ เช่น รู้เทคนิคการวางแผน รู้เทคนิคการทำงานกับคนอื่น รู้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นต้น

4. ความรู้ใหม่ (New knowledge) เป็นความรู้ใหม่จากการปฏิบัติ ไม่ใช่ความรู้จากการอ่านตำรา จากการฝึกอบรม ถือเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เช่นเดียวกัน หากงานวิจัยไม่มีคำตอบเกี่ยวกับความรู้ใหม่ (New knowledge) มีแต่คำตอบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (Change) การกระทำนั้นก็เป็นเพียงการบริหารจัดการหรือการพัฒนาแบบปกติทั่วไป ที่ทำแล้วทำเลย ผ่านแล้วผ่านเลย แม้จะมีวงจรการทำงานคล้ายคลึงกันก็ตาม

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น เป็นความรู้ชั่วคราวชั่วขณะในบริบทหนึ่งๆ ซึ่งหากพิจารณาความรู้ภายใต้วิธีคิดปฏิบัตินิยมดังกล่าวในตอนต้น ก็หมายถึงการเรียนรู้เพื่อที่จะรู้ อันจะนำไปสู่การคิดที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งนักคิดปฏิบัตินิยมจะไม่ตัดสินสิ่งที่ค้นพบต่อวิธีการแก้ปัญหาที่ศึกษาหนึ่งๆ ว่าถูกหรือผิด แต่จะเรียกสิ่งนั้นว่า ความจริงชั่วขณะ (Temporary truth) เพราะเมื่อเวลาผ่านไปและสังคมเปลี่ยนแปลง คำตอบที่เกิดขึ้น ณ เวลาหนึ่งก็จะล้าสมัย ไม่ใช่คำตอบสำหรับเวลาใหม่ที่ตามมา

โดยทฤษฎีถือว่าความรู้ใหม่เกิดจากการปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนั้น การนำเสนอว่าอะไรคือความรู้ใหม่จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงกำหนดได้จากการพิจารณาร่วมกันของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยในขั้นตอนการสะท้อนผล (reflecting) เช่น พิจารณาว่า “จากการบูรณาการใน

แนวคิดระหว่างนักวิจัยที่มีความรู้เชิงทฤษฎี กับผู้ร่วมวิจัยที่มีความรู้เชิงประสบการณ์ในพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการทำงาน เมื่อประมวลเป็นภาพโดยรวมแล้วได้ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ที่นำมาแก้ปัญหาแตกต่างจากทฤษฎีหรือแตกต่างจากที่เคยทำกันมาแต่เดิมอะไรบ้าง?” ดังนั้น ความรู้ใหม่ (New knowledge) ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นผลจากการรวบรวมข้อมูล (data) และสารสนเทศ (Information) ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน (Action) ในแต่ละส่วนงาน (Parts) เมื่อนำมาเชื่อมโยงกัน (Connection of parts) จะก่อให้เกิดภาพความรู้ใหม่ (A whole) ซึ่งความรู้ใหม่ที่ได้รับนี้ หากเชื่อมโยงกันหลากหลาย (Joining of wholes) จะเป็นภูมิปัญญา (Wisdom)

จากแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ (2558) ดังกล่าว ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเพื่อกำหนดเป็นข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาใน 2 ประเด็นหลัก คือ เพื่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สู่ทักษะในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และเพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามขั้นตอน ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (คือขั้นตอนที่ 1-9 ที่กล่าวถึงในตอนต้น) และ ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมต่อการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้สู่ทักษะในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. การกำหนดตัวสอดแทรกในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเฉพาะตัวสอดแทรกหลัก (Main intervention) ไม่กำหนดตัวสอดแทรกเสริม (Additional intervention) หรือเป็นเงื่อนไขสอดแทรก (Intervening condition) ด้วย โดยจะให้ความสนใจไปที่แผนปฏิบัติการ (Action plan) และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (Individual development plan) ในเรื่องการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้สู่ทักษะในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มุ่งจะพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวสอดแทรกหลัก

3. การกำหนดสถานที่เพื่อการวิจัยและผู้ร่วมการวิจัย : โรงเรียนศรีจันทร์วิทยา วัดศรีสุทธาวาส อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

4. ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ มี 2 วงจร 10 ขั้นตอนระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

ตอนที่ 2 แนวคิดกิจกรรมการเรียนรู้

2.1 ความหมายของการเรียนรู้ (Leaning)

การเรียนรู้ (Leaning) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคำนี้มากมาย ศิริชัย กาญจนวาณิช (2543) ได้สรุปว่าการเรียนรู้ คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากระบบการรับรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งพฤติกรรมนั้นให้รวมทั้งพฤติกรรมภายนอกที่สามารถสังเกตเห็นได้และพฤติกรรมภายในที่มองไม่เห็นและการเปลี่ยนแปลงนี้ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงปริมาณหรือคุณภาพของพฤติกรรมด้านเรียนรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และทักษะการปฏิบัติการ

ชนาธิป พรกุล (2544) ได้ให้ทัศนะว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องหรือการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกปฏิบัติหรือได้รับประสบการณ์

สุรางค์ ไคว่ตระกูล (2545) กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือเกิดจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียนซึ่งงานที่สำคัญของครูช่วยให้นักเรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้หรือมีความรู้และทักษะตามหลักสูตรที่กำหนด ครูมีหน้าที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ในแต่ละบทเรียน ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ฤกษ์ชัย คุณูปการและคณะ (2546) ได้สรุปความหมาย การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพของบุคคลอย่างค่อนข้างถาวรอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์เดิมเป็นกระบวนการที่คนเราเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายคือสามารถสนองความต้องการของร่างกายได้และตนเองได้

กิ่งฟ้า สินธุวงษ์ (2550) ได้ให้หมายถึง การเรียนรู้ว่า เป็นการใส่ใจ การเลียนแบบ การเชื่อมโยง การถ่ายโอน หรือการกระทำซ้ำๆกันเพื่อให้ทำได้ ปฏิบัติได้ ที่มองการเรียนรู้ในรูปของผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการ

สุคนธ์ ฐิริเวทย์ (2554) ได้ให้ทัศนะว่า การเรียนรู้ คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior) อันเนื่องมาจากการที่คนเราได้รับประสบการณ์ (Experience) หรือการฝึกฝน

โรเซอร์ Rosser (1993) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนจะไม่เจาะจงไปที่เนื้อหาวิชาแต่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่บูรณาการผ่านการกระทำหรือการเล่น เป็นประสบการณ์ตรงที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมที่ดีจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพหลักสูตร กิจกรรมที่เรียกว่ากิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นกิจกรรมที่

มีการวางแผนให้สามารถพัฒนา สังคม อารมณ์ สติปัญญา ภาษา และการคิดได้อย่างครอบคลุม บ่งบอกชัดเจนว่าทำไมจึงจัดใช้อุปกรณ์อย่างไร และวิธีดำเนินการอย่างไรจึงจะทำให้ให้นักเรียนเจริญงอกงามและมีวุฒิภาวะ ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้จึงไม่ได้หมายถึงกิจกรรมทั่วไปที่เพียงผู้เรียนลงมือทำหรือเล่นสนุกๆ แต่เป็นกิจกรรมที่เด็กใช้เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้

เฟลเซอร์ Fisher (2005) ได้ให้ทัศนะว่า การเรียนการสอนเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ ครูต้องสามารถออกแบบกลยุทธ์การสอนที่ทำให้นักเรียนได้บรรยากาศแห่งการเรียนรู้สูงสุด Bloom ได้ให้ทัศนะว่า การเกิดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น 3 ประการ จึงจะเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ คือ

ก. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ (Cognitive Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง เช่น ความคิดรวบยอด

ข. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่น ความเชื่อเจตคติ ค่านิยม

ค. การเปลี่ยนทางการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อให้เกิดทักษะ และความชำนาญ Rohwer&Howr (1980) ได้ให้ทัศนะว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาที่ค่อนข้างถาวรและสามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงนั้นได้จากพฤติกรรมของบุคคล

Clifford (1981) กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงสัมพันธ์ของพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์หรือการฝึกอบรม

Slavin (1991) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงของบุคคลอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ

Woolfolk (1999) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ประสบการณ์ไปก่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้หรือพฤติกรรมอย่างถาวร

Lather (2001) กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างถาวรซึ่งเป็นผลประสบการณ์ของผู้เรียน การเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าวอาจไม่ชัดเจนทันทีทันใด

จากศึกษาความหมายที่นักวิชาการในไทยและต่างประเทศ ของการเรียนรู้ตามทัศนะของนักการศึกษาไทยและนักการศึกษาต่างประเทศ สรุปความหมายของคำว่า "การเรียนรู้" ได้ว่า เป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ร่วมกันในการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น โดยอาศัยความสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ ความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี

2.2 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้

เฟรเดอริค (Froebel) ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุดที่เรียนด้วยการปฏิบัติ จากชุดอุปกรณ์ และการเรียนรู้การทำงานอาชีพ (Occupations) ด้วยการทำเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เช่น กิจกรรมงานบ้าน กิจกรรมเคลื่อนไหว กิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์ การเล่นเกม โดยเน้นการสร้างความสุขสนุกสนานให้กับผู้เรียน

Paciorek and Munro กิจกรรมการเรียนรู้สามารถกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาคำตอบได้ แต่การขยายความคิดให้กว้างงอกต้องมาจากการใช้คำถามของครู โดยเฉพาะในระหว่างกิจกรรมเป็นสิ่งจำเป็น ขณะที่เด็กกำลังเผชิญปัญหา ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ครูอาจพบว่านักเรียนไม่ได้คิดทั้งที่พยายามใช้กิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กคิดด้วยการจัดรูปแบบกระบวนการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายซับซ้อนน่าสนใจ แต่เมื่อนำไปใช้แล้วเด็กกลับไม่ได้คิด เหตุผลที่สำคัญมี 2 ประการ ประการแรก เวลาเรียนจำกัด ครูใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับกระบวนการดำเนินกิจกรรม ส่วนเวลาสร้างความงอกงามทางความคิดไม่มีหรือมีทันมีกลายเป็นครูคิดให้เองแล้วตอบเอง เป็นความสูญเปล่าทางการเรียน ซึ่งในความเป็นจริงถ้าครูต้องการสอนให้คิดต้องให้นักเรียนมากพอ อีกประการหนึ่งตัวกิจกรรมไม่ใช่อุปกรณ์ทางความคิดเป็นแต่เพียงได้กระทำกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิด (Active thinking) จะมีลักษณะที่ทำให้นักเรียนสนุก เพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย

เอกรินทร์ สีมหาศาล(2545, หน้า 362 อ้างถึงใน มหิศร เปาะชู ,2551, หน้า 27) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้และการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการสอนและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึงสภาพผู้เรียน ความถนัด ความสนใจ สิ่งแวดล้อมและความต้องการเป็นหลัก ซึ่งเป็นกระบวนการที่สนใจในการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ทักษะการจัดการของผู้สอนและผู้เรียนที่เกื้อกูลกันผู้สอนต้องวิเคราะห์ สาระสำคัญของการเรียนรู้เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม และให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจนเกิดผลการเรียนรู้ ที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ชีวิตจริงได้ พระราชบัญญัติแห่งชาติจึงกำหนดไว้ว่าการเรียนรู้จะต้องเน้นให้เกิดความสมดุลทั้ง 4 ด้าน คือ 1.ด้านคุณธรรม 2.ด้านความรู้ 3. ด้านกระบวนการเรียนรู้ 4. ด้านการบูรณาการ

แผนภาพที่ 2.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเดิมๆ

กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผลต่อการเรียนรู้ไว้หลายประการดังนี้

- กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน
- กิจกรรมจะเปิด โอกาสให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ
- กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
- กิจกรรมช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
- กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- กิจกรรมช่วยให้ผู้เรียน ได้มีการเคลื่อนไหว
- กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียน ได้รู้สึกสนุกสนาน
- กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
- กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวาง
- กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียน
- กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
- กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
- กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักทำงานเป็นหมู่
- กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน
- กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง ความงามในเรื่องต่างๆ

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทั้งทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาไปพร้อมๆ กัน
2. เพื่อสนองความสนใจ ความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล
3. เพื่อสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ให้เพลิดเพลินสนุกสนาน
4. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน กล้าคิด กล้าแสดงออก
5. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เกิดทักษะกระบวนการให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีหลักการที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้
3. จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาวิชา
5. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน
6. จัดกิจกรรมให้น่าสนใจ ใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม
7. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรม
8. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด
9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย
10. จัดกิจกรรมโดยเน้นการเรียนรู้อย่างมีความสุข
11. จัดกิจกรรมแล้วต้องสามารถประเมินผลได้

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. หลักการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควร ได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอน จึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบ ครอบคลุมการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึงการประเมินผล โดยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้จึงเป็นระบบด้วยเหตุผล 6 ประการคือ

1. ผู้สอนต้องมีการสำรวจสภาพแวดล้อมต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ สภาพผู้เรียน เนื้อหาสาระและประสบการณ์
2. ผู้สอนต้องมีการวางแผน โดยใช้ข้อมูลจากข้อที่ 1 กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้
3. ผู้สอนต้องมีการเตรียมและสร้างสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ตามที่วางแผนไว้

4. ผู้สอนต้องมีแนวทางและวิธีสอนตามขั้นตอน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์
5. ผู้สอนต้องประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการวัดและเครื่องมือวัดผลที่วางแผนไว้
6. ผู้สอนต้องมีการประเมินผลย้อนกลับจากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและจากการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของตนเอง

2.4 รูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ (Concept Attainment Model)

บุญเลี้ยง ทุมทอง 2556 ; อ้างอิงจาก Joyce & Weil (1996) ได้พัฒนารูปแบบนี้ขึ้น โดยใช้แนวคิดของบรูเนอร์ กู๊ดโนว และออสติน (Bruner, Goodnow and Austin) เกี่ยวกับการเรียนรู้มโนทัศน์ที่ว่า “Concept attainment is the search for and listing of attributes that can be used to distinguish exemplars from non-exemplars of various categories” (Bruner et.al. 1967) ซึ่งหมายความว่า การเรียนรู้มโนทัศน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น สามารถทำได้โดยการค้นหาคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญของสิ่งนั้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกสิ่งใหม่ๆ และไม่ใช่สิ่งนั้นออกจากกัน”

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ของเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างเข้าใจและสามารถให้คำนิยามของมโนทัศน์นั้นได้ด้วยตนเอง
3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ
 - ขั้นที่ 1 ผู้สอนเตรียมข้อมูลสำหรับให้ผู้เรียนฝึกหัดจำแนก
 1. ผู้สอนเตรียมข้อมูล 2 ชุด ชุดหนึ่งเป็นตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอน อีกชุดหนึ่งไม่ใช่ตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอน
 2. ในการเลือกตัวอย่างข้อมูล 2 ชุดข้างต้น ผู้สอนจะต้องเลือกหาตัวอย่างที่มีจำนวนมากพอที่จะครอบคลุมลักษณะของมโนทัศน์ที่ต้องการนั้น
 3. ถ้ามโนทัศน์ที่ต้องการสอนเป็นเรื่องยากหรือซับซ้อนหรือเป็นนามธรรมอาจใช้วิธีการยกเป็นตัวอย่างเรื่องสั้นๆ ที่ผู้สอนแต่งขึ้นเองนำเสนอแก่ผู้เรียน
 4. ผู้สอนเตรียมสื่อการสอนที่เหมาะสมจะใช้ประกอบนำเสนอตัวอย่างมโนทัศน์เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะต่างๆ ของมโนทัศน์ที่ต้องการสอนอย่างชัดเจน
 - ขั้นที่ 2 ผู้สอนอธิบายกติกาในการเรียนให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจตรงกัน
- ผู้สอนชี้แจงวิธีการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนเริ่มกิจกรรมโดยอาจสาธิตวิธีการและลองให้ผู้เรียนลองทำตามที่ผู้สอนบอกจนกระทั่งผู้เรียนเกิดความเข้าใจพอสมควร

ขั้นที่ 3 ผู้สอนเสนอข้อมูลตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอน และข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอนการนำเสนอข้อมูลตัวอย่างนี้ทำได้หลายแบบ แต่ละแบบมีจุดเด่น จุดด้อยดังต่อไปนี้

1. นำเสนอข้อมูลที่เป็นตัวอย่างของสิ่งที่จะสอนทีละข้อมูลจนหมดทั้งหมด โดยบอกให้ผู้เรียนรู้ว่าเป็นตัวอย่างของสิ่งที่จะสอนแล้วตามด้วยการนำเสนอข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวอย่างของสิ่งที่จะสอนแต่ละข้อมูล จนครบหมดทั้งหมดเช่นกัน โดยบอกให้ผู้เรียนรู้ว่าตัวอย่างชุดหลังนี้ไม่ใช่ชุดที่จะสอน ผู้เรียนต้องสังเกต ตัวอย่างทั้ง 2 ชุด และคิดหาคุณสมบัติร่วมและคุณสมบัติที่แตกต่างกัน เทคนิควิธีนี้ช่วยให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์ได้เร็ว แต่ใช้กระบวนการคิดน้อย
2. เสนอข้อมูลที่ใช่และไม่ใช่ตัวอย่างของสิ่งที่จะสอนสลับกันไปจนครบ เทคนิควิธีนี้ช่วยสร้างมโนทัศน์ได้ช้ากว่าเทคนิคแรก แต่ได้ใช้กระบวนการคิดมากกว่า
3. เสนอข้อมูลที่ใช่และไม่ใช่ตัวอย่างของสิ่งที่จะสอนทีละ 1 ข้อมูล แล้วเสนอข้อมูลที่เหลือทั้งหมดทีละข้อมูล โดยให้ผู้เรียนตอบว่าข้อมูลแต่ละข้อมูลที่เหลือนั้นใช่หรือไม่ใช่ข้อมูลที่จะสอน เมื่อผู้เรียนตอบ ผู้สอนจะเฉลยว่าผู้เรียนตอบถูกหรือผิด วิธีนี้ผู้เรียนจะได้ใช้กระบวนการคิดในการทดสอบสมมติฐานของตน ไปทีละขั้นตอน
4. เสนอข้อมูลที่ใช่และไม่ใช่ตัวอย่างของสิ่งที่จะสอนทีละ 1 ข้อมูล แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันยกตัวอย่างข้อมูล que ผู้เรียนคิดว่าใช่ตัวอย่างของสิ่งที่จะสอน โดยผู้สอนจะเป็นผู้ตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ วิธีนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสคิดมากขึ้น

ขั้นที่ 4 ให้ผู้เรียนบอกคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งที่ต้องการสอน

จากกิจกรรมที่ผ่านมาในขั้นต้นๆ ผู้เรียนจะต้องพยายามหาคุณสมบัติเฉพาะตัวของตัวอย่างที่ใช่และไม่ใช่สิ่ง que ผู้สอนต้องการสอน และทดสอบคำตอบของตน หากคำตอบของตนผิด ผู้เรียนก็ต้องหาคำตอบใหม่ ซึ่งก็หมายความว่าต้องเปลี่ยนสมมติฐานที่เป็นฐานของคำตอบเดิม ซึ่งก็จะมาจากคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้นนั่นเอง

ขั้นที่ 5 ให้ผู้เรียนสรุปและให้คำจำกัดความของสิ่งที่ต้องการสอน

เมื่อผู้เรียนได้รายการของคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งที่ต้องการสอนแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันเรียบเรียงให้เป็นคำนิยามหรือจำกัดความ

ขั้นที่ 6 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายร่วมกันถึงวิธีการที่ผู้เรียนใช้ในการแสวงหาคำตอบให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิดของตัวเอง

2.5 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของกานเย่ (Gagne's Instruction Model)

Gagne's.(1985) ได้พัฒนาทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ (Condition of Learning) ซึ่งมี 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ อธิบายว่า ปรัชญาการเรียนรู้มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1. ผลการเรียนรู้หรือความสามารถด้านต่างๆ ของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่ 5 ประเภทคือ ทักษะทางปัญญา (Intellectual skills) ซึ่งประกอบด้วยคำจำแนกแยกแยะ การสร้างความคิดรวบยอด การสร้างกฎ การสร้างกระบวนการหรือกฎขั้นสูง กลวิธีในการเรียนรู้ (Cognitive strategy) ภาษาหรือคำพูด (Verbal information) ทักษะการเคลื่อนไหว (Motor skills) และเจตคติ (Attitude)

2. กระบวนการเรียนรู้และจดจำของมนุษย์ มนุษย์มีกระบวนการจัดกระทำข้อมูลในสมอง ซึ่งมนุษย์จะอาศัยข้อมูลที่สะสมไว้มาพิจารณาเลือกจัดกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และในขณะที่กระบวนการจัดกระทำข้อมูลภายในสมองกำลังเกิดขึ้น เหตุการณ์ภายนอกในร่างกายมนุษย์มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมหรือการยับยั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน กานเย่ จึงได้เสนอแนะว่า ควรมีการจัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละประเภท ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภายในสมอง โดยการจัดสภาพภายนอกให้เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในของผู้เรียน

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ ได้อย่างดี รวดเร็ว และสามารถจดจำสิ่งที่เรียนได้นาน

2. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบกานเย่ ประกอบด้วยการดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนรวม 9 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้า หรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ดี

ขั้นที่ 2 การแจ้งวัตถุประสงค์ของบทเรียนให้ผู้เรียนทราบ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้รับความคาดหวัง

ขั้นที่ 3 การกระตุ้นให้ระลึกถึงความรู้เดิม เป็นการช่วยให้ผู้เรียนดึงข้อมูลเดิมที่อยู่ในหน่วยความจำระยะยาวให้มาอยู่ในหน่วยความจำเพื่อใช้งาน (Working memory) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นที่ 4 การนำเสนอสิ่งเร้าหรือเนื้อหาสาระใหม่ ผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเห็นลักษณะสำคัญของสิ่งเร้านั้นอย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกในการเลือกรับรู้ของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การให้แนวการเรียนรู้ หรือการจัดระบบข้อมูลให้มีความหมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับสาระที่เรียนได้ง่ายและเร็วขึ้น

ขั้นที่ 6 การกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสาระที่เรียน ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงสาระการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

ขั้นที่ 7 การให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นการให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน และข้อมูลที่ประโยชน์กับผู้เรียน

ขั้นที่ 8 การประเมินผลการแสดงออกของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าตนเองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด

ขั้นที่ 9 การส่งเสริมการคงทนและการถ่ายโอนการเรียนรู้ โดยการให้โอกาสผู้เรียนได้มีการฝึกฝนอย่างพอเพียงและในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น และสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์อื่นๆ ได้

2.6 รูปแบบการเรียนการสอนโดยนำเสนอโมโนทัศน์กว้างล่วงหน้า (Advance Organizer Model)

Joyce & Weil (1996) ได้พัฒนารูปแบบนี้ขึ้นโดยใช้แนวคิดของออสเชเบล (Ausubel) เกี่ยวกับการนำเสนอโมโนทัศน์กว้างล่วงหน้า (Advance Organizer) เพื่อการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Verbal Learning) ออสเชเบลเชื่อว่า การเรียนรู้จะมีความหมายเมื่อสิ่งที่เรียนรู้สามารถเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของผู้เรียน ดังนั้นในการสอนสิ่งใหม่ สาระความรู้ใหม่ ผู้สอนควรวิเคราะห์หาความคิดรวบยอดย่อยๆ ของสาระที่จะนำเสนอจัดทำผังโครงสร้างของความคิดรวบยอดแล้ววิเคราะห์หาโมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดที่กว้างครอบคลุมความคิดรวบยอดย่อยๆ ที่จะสอน หากครูเสนอโมโนทัศน์กว้าง ดังกล่าวแก่ผู้เรียนก่อนการสอนเนื้อหาสาระใหม่ ขณะที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้สาระใหม่ ผู้เรียนจะสามารถนำสาระใหม่นั้นไปเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงกับโมโนทัศน์กว้างที่ให้ไว้ล่วงหน้าแล้ว ทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระ ข้อมูลต่างๆ อย่างมีความหมาย

2. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

ขั้นที่ 1 การจัดเตรียมโมโนทัศน์กว้าง

ครูจัดเตรียมโมโนทัศน์กว้าง โดยการวิเคราะห์หาโมโนทัศน์ที่กว้าง และครอบคลุมเนื้อหาสาระใหม่ทั้งหมด โมโนทัศน์ที่กว้างนี้ ไม่ใช่สิ่งเดียวกับโมโนทัศน์ใหม่ที่จะสอน แต่จะเป็นโมโนทัศน์ในระดับที่เหนือขึ้นไปหรือสูงกว่า ซึ่งจะมีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่า ปกติมักจะเป็นโมโนทัศน์ของวิชานั้นหรือสายวิชานั้น ควรนำเสนอโมโนทัศน์กว้างนี้ล่วงหน้าก่อนการสอน จะเป็นเสมือน

การ”Preview” บทเรียน ซึ่งจะเป็นคนละอย่างกับการ ”Overview” หรือการให้ดูภาพรวมของสิ่งที่จะสอน การนำเสนอภาพรวมของสิ่งที่จะสอน การทบทวนความรู้เดิม การซักถามความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่จะสอน การบอกวัตถุประสงค์ของการเรียน การสอน เหล่านี้ไม่นับว่าเป็น “Advance Organizer” ซึ่งจะต้องมีลักษณะที่กว้างครอบคลุม และมีความเป็นนามธรรมอยู่ในระดับสูงกว่าสิ่งที่จะสอน (Higher Level of abstraction)

ขั้นที่ 2 การนำเสนอโมโนทัศน์กว้าง

1. ผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์ของบทเรียน
2. ผู้สอนนำเสนอโมโนทัศน์กว้างด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการบรรยายสั้นๆ แสดงแผนผังมโนทัศน์ ยกตัวอย่าง หรือใช้การเปรียบเทียบ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การนำเสนอเนื้อหาสาระใหม่ของบทเรียน

ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามปกติแต่ในการนำเสนอ ผู้สอนควรกล่าวเชื่อมโยงหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับมโนทัศน์ที่ให้ไว้ล่วงหน้าเป็นระยะ ๆ

ขั้นที่ 4 การจัดโครงสร้างความรู้

ผู้สอนส่งเสริมกระบวนการจัดโครงสร้าง ความรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ส่งเสริมการผสมผสานความรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งตัวในการเรียนรู้ และทำความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น

1. อธิบายภาพรวมของเรื่องที่เรียน
2. สรุปลักษณะสำคัญของเรื่อง
3. บอกหรือเขียนคำนิยามที่กะทัดรัดชัดเจน
4. บอกความแตกต่างของสาระในแง่มุมต่างๆ
5. อธิบายว่าเนื้อหาสาระที่เรียนสนับสนุนหรือส่งเสริมมโนทัศน์กว้างที่ให้ไว้ล่วงหน้าอย่างไร
6. อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาสาระใหม่กับมโนทัศน์กว้างที่ให้ไว้ล่วงหน้า
7. ยกตัวอย่างเพิ่มเติมจากสิ่งที่เรียน
8. อธิบายแก่นสำคัญของสาระที่เรียน โดยใช้คำพูดของตัวเอง
9. วิเคราะห์สาระในแง่มุมต่างๆ

2.7 รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำ (Memory Model)

Joyce & Weil (1996) ได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลัก 6 ประการ

1. การตระหนักรู้ (Awareness) ซึ่งกล่าวว่าการที่บุคคลจะจดจำสิ่งใดได้คตินั้น จะต้องเริ่มจากการรับรู้สิ่งนั้น หรือการสังเกตสิ่งนั้นอย่างตั้งใจ
2. การเชื่อมโยง (Association) กับสิ่งที่รู้แล้วหรือจำได้
3. ระบบการเชื่อมโยง (Link System) คือระบบในการเชื่อมความคิดหลายความคิดเข้าด้วยกันในลักษณะที่ความคิดหนึ่งจะไปกระตุ้นให้จำอีกความคิดหนึ่งได้
4. การเชื่อมโยงที่น่าขบขัน (Ridiculous Association) การเชื่อมโยงที่จะช่วยให้บุคคลจดจำได้คตินั้น มักจะเป็นสิ่งที่แปลกไปจากปกติธรรมดา การเชื่อมโยงในลักษณะที่แปลก เป็นไปไม่ได้ ชวนให้ขบขัน มักจะประทับในความทรงจำของบุคคลเป็นเวลานาน
5. ระบบการใช้คำทดแทน
6. การใช้คำสำคัญ (Key word) ได้แก่ การใช้คำ อักษรหรือพยางค์เพียงตัวเดียว เพื่อช่วยกระตุ้นให้จำสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันได้

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ได้ดีและได้นาน และได้เรียนรู้กลวิธีการจำ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้สาระอื่นๆ ได้อีก

2. กระบวนการเรียนการสอน

ในการเรียนการสอนสาระใดๆ ผู้สอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาสาระนั้นได้ดีและนานโดยการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การสังเกตหรือศึกษาสาระอย่างตั้งใจ

ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนตระหนักรู้ในสาระที่เรียน โดยการใช้เทคนิคต่างๆ เช่น ให้อ่านเอกสารแล้วขีดเส้นใต้คำ/ประเด็นที่สำคัญให้ตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน ให้หาคำตอบของคำถามต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การสร้างความเชื่อมโยง

เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาสาระที่ต้องเรียนรู้แล้วให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหาส่วนต่างๆ ที่ต้องการจดจำกับสิ่งที่ตนคุ้นเคย เช่น กับคำ ภาพ หรือความคิดต่างๆ (ตัวอย่างเช่น เด็กจำไม่ได้ว่าค่ายบางระจัน อยู่จังหวัดอะไร จึงโยงความคิดว่า ชาวบ้านบางระจันเป็นคนกล้าหาญ สัตว์ที่ถือว่ามีเก้งกล้าคือสิงโต บางระจันจึงอยู่ที่จังหวัดสิงห์บุรี) หรือให้หาหรือคิดคำสำคัญที่ไม่คุ้นหรือยากด้วยคำ ภาพ หรือความหมายอื่นๆ หรือการใช้การเชื่อมโยงความคิดเข้าด้วยกัน เช่น สูตร 4M หรือทดแทนคำที่ไม่คุ้นเคยหรือยากด้วยคำ ภาพ หรือความหมายอื่นหรือการใช้การเชื่อมโยงความคิดด้วย

ขั้นที่ 3 การใช้จินตนาการเพื่อให้จดจำสาระได้ดีขึ้น ให้ผู้เรียนใช้เทคนิคการเชื่อมโยง
สาระต่างๆ ให้เห็นเป็นภาพที่น่าขบขัน เกินความเป็นจริง

ขั้นที่ 4 การใช้เทคนิคต่างๆ ที่ทำไว้ข้างต้นในการทบทวนความรู้และเนื้อหาสาระต่างๆ
จนกระทั่งจดจำได้

2.8 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer Instructional)

Jones et.al (1989) Clark (1991) และ Joyce et.al (1989) ได้พัฒนารูปแบบนี้ขึ้นโดยใช้
แนวความคิดทฤษฎี กระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล (Information Processing Theory) ซึ่งกล่าว
ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนด้วยกันได้แก่ ความจำข้อมูล กระบวนการ
ทางปัญญา และเมตาคอนนิชั่น ความจำข้อมูลประกอบด้วย ความจำจากการรู้สึกสัมผัส (Sensory
memory) ซึ่งจะเก็บข้อมูลไว้เพียงประมาณ 1 วินาทีเท่านั้น ความจำระยะสั้น (Short-term memory)
หรือความจำปฏิบัติการ (Working memory) ซึ่งเป็นความจำที่เกิดขึ้นหลังจากการตีความสิ่งเร้าที่รับรู้
มาแล้ว ซึ่งจะเก็บข้อมูลไว้ได้ชั่วคราวประมาณ 20 วินาที และทำหน้าที่ในการคิด ส่วนความจำระยะ
ยาว (Long-term memory) เป็นความจำที่มีความคงทน มีความจุไม่จำกัดสามารถคงอยู่เป็นเวลานาน
เมื่อต้องการใช้จะสามารถเรียกคืนได้ สิ่งที่อยู่ในความจำระยะยาวมี 2 ลักษณะ คือ ความจำเหตุการณ์
(Episodic memory) และความจำความหมาย (Semantic memory) เกี่ยวกับข้อเท็จจริง มโนทัศน์ กฎ
หลักการต่างๆ องค์ประกอบด้านความจำข้อมูลนี้ จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นกับ
กระบวนการทางปัญญาของบุคคลนั้น ซึ่งประกอบด้วย

1. การใส่ใจ หากบุคคลมีความใส่ใจในข้อมูลที่ได้รับเข้ามาทางการสัมผัส ข้อมูลนั้นจะถูก
นำเข้าไปสู่ความจำระยะสั้นต่อไป หากไม่ได้รับการใส่ใจ ข้อมูลนั้นก็จะเลือนหายไปอย่างรวดเร็ว
2. การรับรู้ เมื่อบุคคลใส่ใจในข้อมูลใดที่ได้รับเข้ามาทางประสาทสัมผัส บุคคลก็จะรับรู้
ข้อมูลนั้น และนำข้อมูลนี้เข้าสู่ความจำระยะสั้นต่อไป ข้อมูลที่รับรู้จะเป็นความจริงตามการรับรู้
ของบุคคลนั้น ซึ่งอาจไม่ใช่ความจริงเชิงประนัย เนื่องจากเป็นความจริงที่ผ่านการตีความจากบุคคล
นั้นมาแล้ว
3. การทำซ้ำ หากบุคคลมีกระบวนการรักษาข้อมูล โดยการทบทวนซ้ำแล้วซ้ำอีก ข้อมูล
นั้นก็ยังคงถูกเก็บรักษาไว้ในความจำปฏิบัติการ
4. การเข้ารหัส หากบุคคลมีกระบวนการสร้างตัวแทนทางความคิดเกี่ยวกับข้อมูลนั้น โดย
มีการนำข้อมูลนั้นเข้าสู่ความจำระยะยาวและเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งที่มีอยู่แล้วในความจำระยะยาว การ
เรียนรู้ย่อมมีความหมายก็จะเกิดขึ้น

5. การเรียกคืน การเรียกคืนข้อมูลที่เก็บไว้ในความจำระยะยาวเพื่อนำออกมาใช้ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเข้ารหัส หากการเข้ารหัสทำให้เกิดการเก็บความจำได้ดีมีประสิทธิภาพ การเรียกคืนก็จะมีประสิทธิภาพตามไปด้วย

ด้วยหลักการดังกล่าว การเรียนรู้จึงเป็นการสร้างความรู้ของบุคคล ซึ่งต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย 4 ขั้นตอนได้แก่ (1) การเลือกรับข้อมูลที่สัมพันธ์กัน (2) การจัดระเบียบข้อมูลเข้าสู่โครงสร้าง (3) การบูรณาการข้อมูลเดิม และ (4) การเข้ารหัสข้อมูลการเรียนรู้เพื่อให้คงอยู่ในความจำระยะยาว และสามารถเรียกคืนมาใช้ได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้ การให้ผู้เรียนมีโอกาสเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับโครงสร้างความรู้ เดิมๆ และนำความรู้ความเข้าใจมาเข้ารหัสหรือสร้างตัวแทนทางความคิดที่มีความหมายต่อตนเองขึ้น จะส่งผลให้การเรียนรู้ที่คงอยู่ในความจำระยะยาว และสามารถเรียกคืนมาใช้ได้

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมและสร้างความหมายและความเข้าใจในเนื้อหาสาระหรือข้อมูลที่เรียนรู้ และจัดระเบียบข้อมูลที่เรียนรู้ด้วยผังกราฟิก ซึ่งจะช่วยให้ง่ายแก่การจดจำ

2. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิก มีหลายรูปแบบ ในที่นี้จะนำเสนอไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิกของ โจนส์และคณะ (1989) ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญๆ 5 ขั้นตอนดังนี้

1.1 ผู้สอนเสนอตัวอย่างการจัดข้อมูลด้วยผังกราฟิกที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์

1.2 ผู้สอนแสดงวิธีสร้างผังกราฟิก

1.3 ผู้สอนชี้แจงเหตุผลของการใช้ผังกราฟิกนั้นและอธิบายวิธีการใช้

1.4 ผู้เรียนฝึกการสร้างและใช้ผังกราฟิกในการทำความเข้าใจเนื้อหาเป็นรายบุคคล

1.5 ผู้เรียนเข้ากลุ่มและนำเสนอผังกราฟิกของตนแลกเปลี่ยนกัน

2. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิกของคลาร์ก (Clark, 1991) ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอนที่สำคัญๆ ดังนี้

ก. ขั้นก่อนสอน

2.1 ผู้สอนพิจารณาลักษณะของเนื้อหาที่จะสอนสาระนั้นและวัตถุประสงค์ของการสอนเนื้อหาสาระนั้น

2.2 ผู้สอนพิจารณาและคิดหาผังกราฟิกหรือวิธีหรือระบบในการจัดระเบียบเนื้อหา
สาระนั้น ๆ

2.3 ผู้สอนเลือกผังกราฟิก หรือวิธีการจัดระเบียบเนื้อหาที่เหมาะสมที่สุด

2.4 ผู้สอนคาดคะเนปัญหาที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในการใช้ผังกราฟิกนั้น

ข. ชั้นสอน

2.1 ผู้สอนเสนอผังกราฟิกที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาสาระแก่ผู้เรียน

2.2 ผู้เรียนทำความเข้าใจเนื้อหาสาระและนำเนื้อหาสาระใส่ลงในผังกราฟิกตามความ
เข้าใจของตน

2.3 ผู้สอนซักถาม แกะไขความเข้าใจผิดของผู้เรียน หรือขยายความเพิ่มเติม

2.4 ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเพิ่มเติม โดยนำเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาแล้ว
ให้ผู้เรียนใช้ผังกราฟิกเป็นกรอบในการคิดแก้ปัญหา

2.5 ผู้สอนให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน

3. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์และคณะ (Joyce et al., 1992)
จอยส์และคณะ นำรูปแบบการเรียนการสอนของคล้าก มาปรับใช้โดยเพิ่มเติมขั้นตอนเป็น 8 ขั้นตอน
ดังนี้

3.1 ผู้สอนชี้แจงจุดมุ่งหมายของบทเรียน

3.2 ผู้สอนนำเสนอผังกราฟิกที่เหมาะสมกับเนื้อหา

3.3 ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมเพื่อเตรียมสร้างความสัมพันธ์กับ
ความรู้ใหม่

3.4 ผู้สอนเสนอเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

3.5 ผู้สอนเชื่อมโยงเนื้อหาสาระกับผังกราฟิก และให้ผู้เรียนนำเนื้อหาสาระใส่ลงใน
ผังกราฟิกตามความเข้าใจของตน

3.6 ผู้สอนให้ความรู้เชิงกระบวนการ โดยชี้แจงเหตุผลในการใช้ผังกราฟิกและวิธีใช้ผัง
กราฟิก

3.7 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายผลการใช้ผังกราฟิกกับเนื้อหา

3.8 ผู้สอนซักถาม ปรับความเข้าใจและขยายความจนผู้เรียนเกิดความเข้าใจกระจ่างชัด

4. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิกของสุปรียา ตันสกุล (2540)

สุปรียา ตันสกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของการใช้รูปแบบการสอนแบบการจัดข้อมูลด้วย
แผนภาพ (Graphic Organizers) ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนและความสามารถทางการแก้ปัญหา
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ” ผลการวิจัย

พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนและความสามารถทางการแก้ปัญหาสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 001 รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 7 ขั้นตอนดังนี้

4.1 การทบทวนความรู้เดิม

4.2 การชี้แจงวัตถุประสงค์ ลักษณะของบทเรียน ความรู้ที่คาดหวังให้เกิดแก่ผู้เรียน

4.3 การกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความรู้เดิม เพื่อเตรียมสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียนและการจัดเนื้อหาสาระด้วยแผนภาพ

4.4 การนำเสนอตัวอย่างการจัดเนื้อหาสาระด้วยแผนภาพ ที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาความรู้ที่คาดหวัง

4.5 ผู้เรียนรายบุคคลทำความเข้าใจเนื้อหาและฝึกใช้แผนภาพ

4.6 การนำเสนอปัญหาให้ผู้เรียนใช้แผนภาพเป็นกรอบในการแก้ปัญหา

4.7 การทำความเข้าใจให้กระจ่างชัด

2.9 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

พจนานุกรมศัพท์ (2549) กล่าวว่าโดยสรุปได้ดังนี้

1. ยึดหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences)

2. กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีขั้นตอนให้ผู้เรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริงตามลำดับขั้นซึ่ง มี 5 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 จุดประกายความสนใจ

เป็นกิจกรรมสร้างความรู้สึกรักอยากรู้ อยากเห็นทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของสิ่งที่เรียน

ขั้นที่ 2 วางแผนการเรียนรู้

เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ของตนเองโดยร่วมกันกำหนดขอบเขตแนวคิดทางวิธีการเรียนรู้ ประเด็นเนื้อหาย่อยแนวทางการบันทึกและสรุปผลการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ลงมือเรียนรู้ตามแผน

เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ลงมือศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล ศึกษาปัญหา ทดลอง ตามแผนที่วางไว้เพื่อแสวงหาและค้นพบความรู้ ข้อคิดแนวทางการปฏิบัติ ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 นำเสนอข้อมูลการเรียนรู้

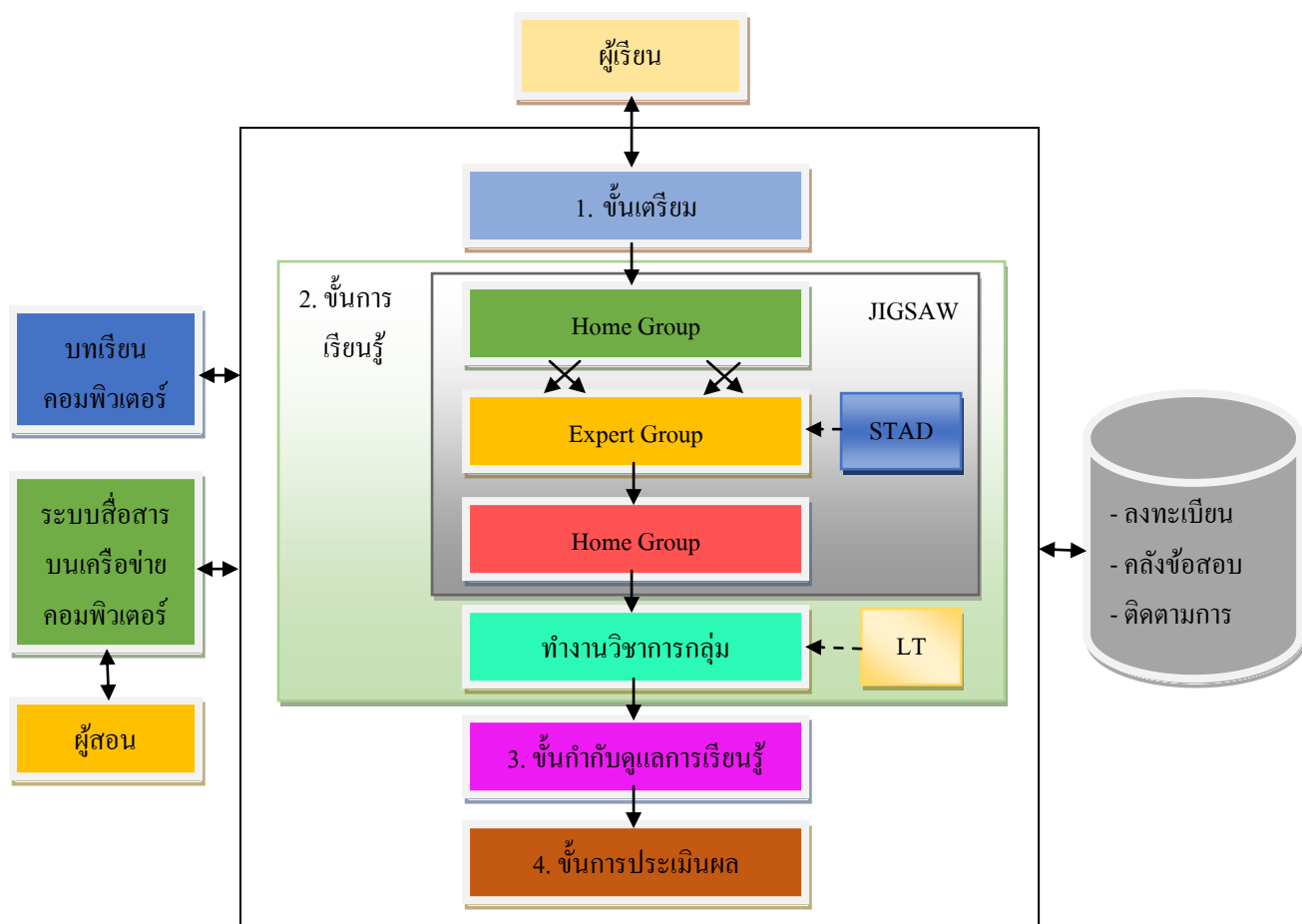
เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้นำข้อมูลค้นพบที่ได้จากการเรียนรู้ มาร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย เปรียบเทียบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ประเมินค่า สรุปความคิดรวบยอด คุณค่าความสำคัญแนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และสรุปขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

ขั้นที่ 5 จัดทำชิ้นงานเพื่อรายงานผลการเรียนรู้

การที่ผู้เรียนนำความรู้ ข้อค้นพบข้อสรุปที่ได้จากการเรียนรู้มานำเสนอในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ พร้อมทั้งบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับ ขั้นตอนวิธีการเรียนรู้ แสดงความรู้ต่อผลงาน แล้วนำผลงานมาแสดงเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินซึ่งกันและกัน รวมทั้งวางแผนการต่อยอดการเรียนรู้ตามความสนใจ

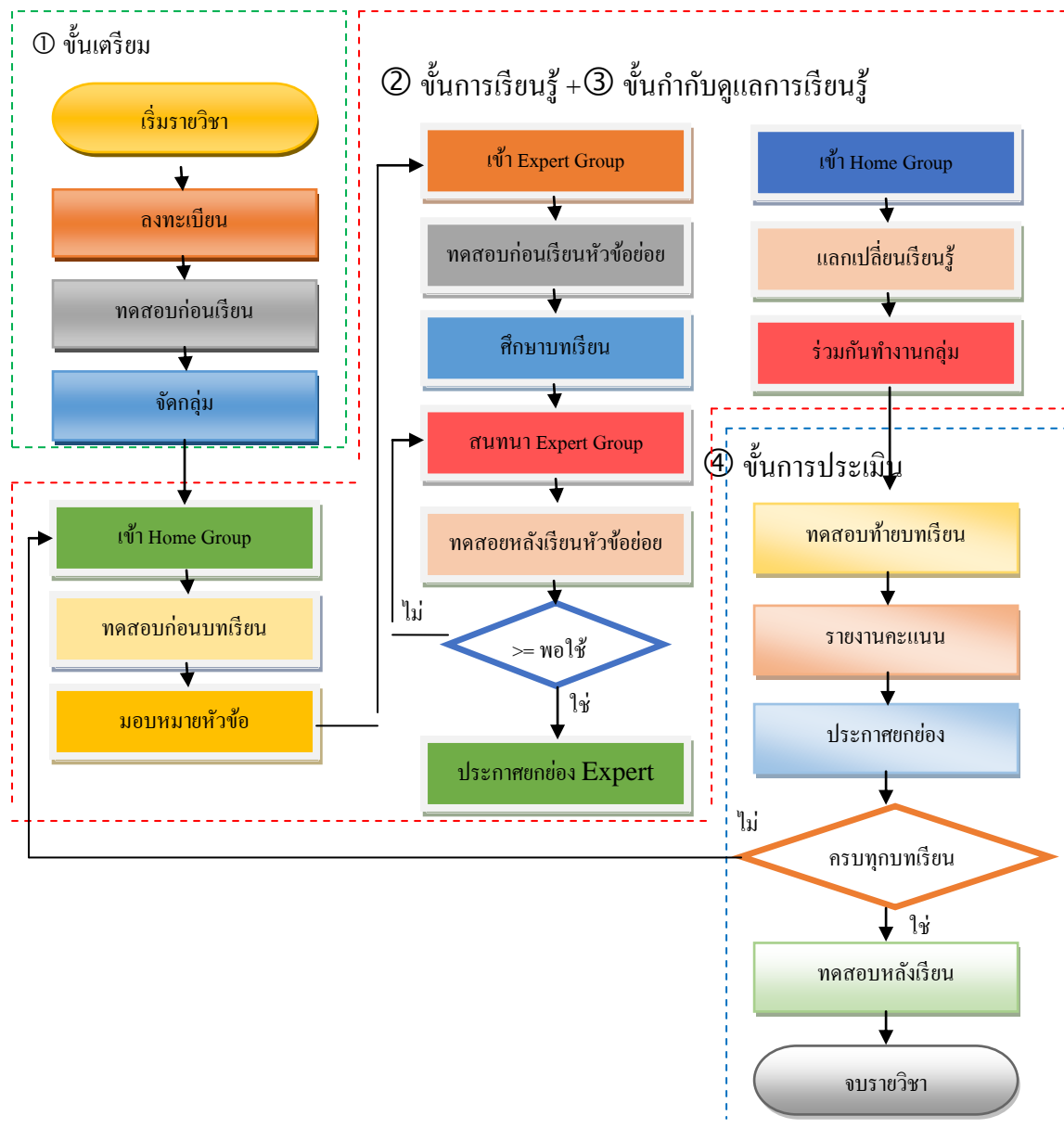
รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองมีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่ทำให้ผู้เรียนด้วยความรู้สึกรักอยากรู้อยากเรียน เป็นเจ้าของการเรียนรู้ที่จริง มีโอกาสได้วางแผนการเรียนรู้ กำหนดขอบเขตทางการเรียนรู้ของตนเองด้วยการลงมือเรียนรู้ตามแผนและควบคุมกำกับการเรียนรู้ของตนเอง นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามา วิเคราะห์อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ สรุปองค์ความของตน แล้วจัดรวมทำเป็นชิ้นงานเพื่อรายงานผลการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ ทำให้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันประเมินปรับปรุงผลการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กรอบการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ JSL Model

แผนภาพที่ 2.3 แสดงกรอบการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ JSL Model

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

แผนภาพที่ 2.4 แสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รายละเอียดของขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นเตรียม

1.1 ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ รายละเอียด รูปแบบ ขั้นตอน กิจกรรมการเรียน ความรู้พื้นฐานในการจัดกิจกรรมที่จำเป็น และกำหนดการสำคัญ ให้ผู้เรียนทราบ

1.2 ทดสอบก่อนเรียน

1.3 จัดกลุ่มผู้เรียนแบบคละความสามารถ กลุ่มละ 4 คน ประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถระดับเก่ง ปานกลาง อ่อน ตามสัดส่วน 1: 2: 1 ตามลำดับ ผู้สอนจัดแบ่งหัวข้อย่อยในการเรียนเป็น 4 หัวข้อย่อย เพื่อเตรียมเนื้อหา ลือการเรียน และแหล่งเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อย่อย

2. ขั้นตอนการเรียนรู้

2.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มบ้าน หรือ Home Group

2.2 ผู้เรียนทำการทดสอบก่อนบทเรียนหัวข้อย่อย

2.3 ผู้เรียนทำความรู้จักกัน และวางแผนการทำกิจกรรมโดยการเลือกหัวข้อย่อยที่จะรับผิดชอบศึกษา อาจให้ผู้เรียนอ่อนสามารถเลือกหัวข้อได้ก่อน จากนั้นสมาชิกจาก Home Group แต่ละกลุ่ม

2.4 แยกย้ายกันเข้าบ้านผู้เชี่ยวชาญ หรือ Expert Group ตามหัวข้อที่ตนเลือก สมาชิก Expert Group

2.5 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน

2.6 ศึกษาค้นคว้าจากบทเรียนคอมพิวเตอร์เป็นรายบุคคล

2.7 สมาชิกกลุ่ม Expert ในหัวข้อเดียวกันก็ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทบทวน สอบทานความรู้ หาข้อสรุปบทเรียน วิธีการนำเสนอ และเตรียมความรู้เพื่อนำกลับไปสอนสมาชิกในกลุ่ม Home ของตนเอง

2.8 สมาชิกกลุ่ม Expert ต้องทำการทดสอบหลังเรียนหัวข้อย่อยเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในหัวข้อที่ตนเองรับผิดชอบก่อนที่จะนำกลับไปสอนผู้อื่น

2.9 ผู้สอนต้องจัดทำคะแนนพัฒนาการของสมาชิกในกลุ่ม Expert เพื่อประเมินคุณภาพของสมาชิกกลุ่ม Expert หากสมาชิกในกลุ่ม Expert คนใดมีระดับคุณภาพต่ำกว่าระดับพอใช้ ให้สมาชิกกลุ่ม Expert ทุกคนในกลุ่มนั้นเริ่มกระบวนการศึกษาร่วมกันใหม่โดยมีผู้สอนเข้าร่วมการเรียนรู้ หากสมาชิกในกลุ่ม Expert มีระดับคุณภาพสูงกว่าหรือเท่ากับระดับพอใช้ ให้สลายกลุ่ม Expert

2.10 ผู้สอนทำการประกาศยกย่องกลุ่ม Expert ที่มีคุณภาพสูงสุดให้ทุกคนได้ทราบ

2.11 กลับไปยังกลุ่ม Home ของตนเองเหมือนเดิม

2.12 สมาชิกที่กลับมาจากกลุ่ม Expert ให้ความรู้กับกลุ่ม Home ของตนเองตามลำดับหัวข้อเรื่องที่ตนได้ไปศึกษาจากง่ายไปยากทีละคนจนจบเนื้อหา ในระหว่างนั้นสมาชิกกลุ่ม Home ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชักถามข้อสงสัย ตอบปัญหา และทบทวนเนื้อหาให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน

2.11 ผู้สอนให้ใบงานกลุ่มที่มีลักษณะคำถามให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันตอบคำถามตามระยะเวลาที่กำหนด

2.12 ส่งผลงานของกลุ่ม Home โดยเรียกว่าเป็นผลงานวิชาการของกลุ่มไปยังผู้สอน

3. ขั้นกำกับดูแลการเรียนรู้ ผู้สอนต้องสังเกตพฤติกรรม การปฏิสัมพันธ์ และความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน ผู้สอนร่วมเรียนรู้ ให้คำปรึกษาในกรณีที่สมาชิกในกลุ่มต้องการความช่วยเหลือ ทั้งในขั้นตอนของ Home Group และ Expert Group โดยผู้สอนต้องสรุปความก้าวหน้าและผลการเรียนของผู้เรียน

4. ขั้นการประเมินผล

4.1 ผู้เรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจ

4.2 ผู้สอนประเมินผลงานวิชาการจากใบงานของกลุ่ม Home แต่ละกลุ่ม ประเมินผลการสอบของผู้เรียนรายบุคคลเพื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยของกลุ่ม และประเมินการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยคะแนนที่กลุ่มจะได้คือ คะแนนรวมจาก คะแนนผลงานวิชาการของกลุ่ม คะแนนการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม และคะแนนเฉลี่ยที่กลุ่มทำได้

4.3 ผู้สอนจัดลำดับคะแนนแต่ละกลุ่ม Home เพื่อประกาศยกย่องกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด และกลุ่มที่ได้คะแนนรองลงมาตามลำดับ

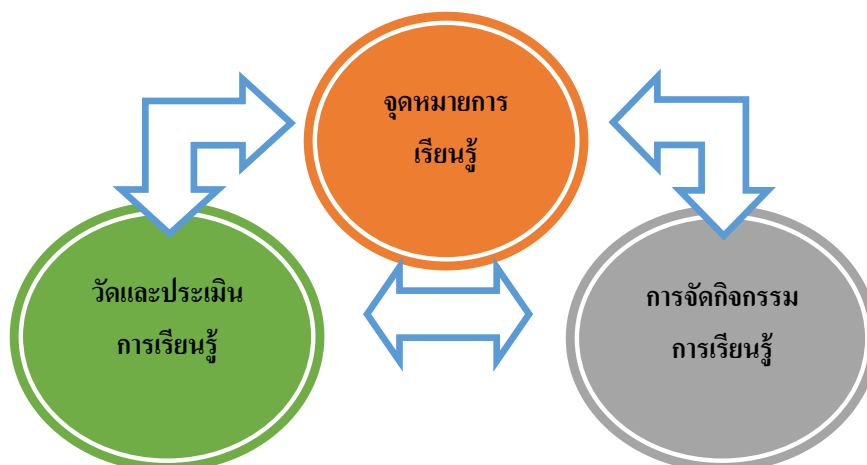
4.5 ตรวจสอบการเรียน หากยังไม่ครบบทเรียนตามที่กำหนด ให้ผู้เรียนกลับไปเข้า Home Group ในขั้นที่ 2 เพื่อทำกิจกรรมต่อ

4.6 หากผู้เรียนเรียนครบทุกบทเรียนแล้ว ให้ทำการทดสอบหลังเรียนทุกบทเรียน เป็นขั้นตอนสุดท้าย เพื่อนำผลคะแนนไปทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.7 ผู้สอนประเมินผลการเรียนของผู้เรียน และทำการสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

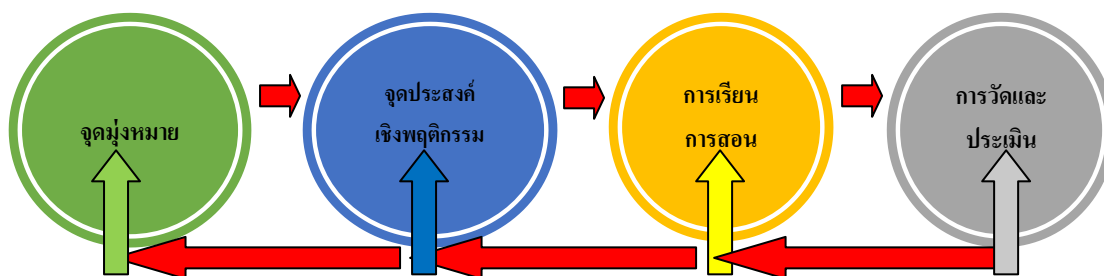
2.10 แนวคิดการประเมินการเรียนรู้แต่ละยุค

ยุคที่หนึ่ง เป็นยุคที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนของไทเลอร์ (Tyler) ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นจุดเริ่มต้นการวัด และประเมินการเรียนรู้ เน้นความสามารถของสมอง โดยการใช้การคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์โดยใช้เครื่องมือที่เน้นข้อสอบแบบอัตนัย ดังแผนภาพที่ 2.5

แผนภาพที่ 2.5 การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของไทเลอร์

ยุคที่สอง เป็นยุคที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการวัด และประเมินการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนอย่างง่าย (Simple Model) ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายตามหลักพฤติกรรมย่อย ๆ ของหลักสูตรการวัด และประเมินเน้นวัดความสามารถทางด้านสมองจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และแปลความจากสถิติโดยใช้เครื่องมือที่เน้นข้อสอบปรนัย ดังแผนภาพที่ 2.6

แผนภาพที่ 2.6 รูปแบบการเรียนการสอนอย่างง่าย

ยุคที่สามหรือยุคปัจจุบัน เป็นยุคที่มีแนวคิดการวัด และประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Assessment) กล่าวคือเน้นการประเมินที่หลากหลาย วัด และประเมินผู้เรียนอย่างมีความหมาย สะท้อนกับชีวิตจริงให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียนลักษณะการวัด และประเมินที่มีความสอดคล้องกับสภาพคุณลักษณะความต้องการของผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องการวัด และประเมินจะสะท้อนกับลักษณะของผู้เรียนอย่างมีความหมายเครื่องมือที่ใช้มีอย่างหลากหลายวัด และประเมินตามลักษณะที่พึงประสงค์

2.11 การเรียนรู้ในทักษะในศตวรรษที่ 21

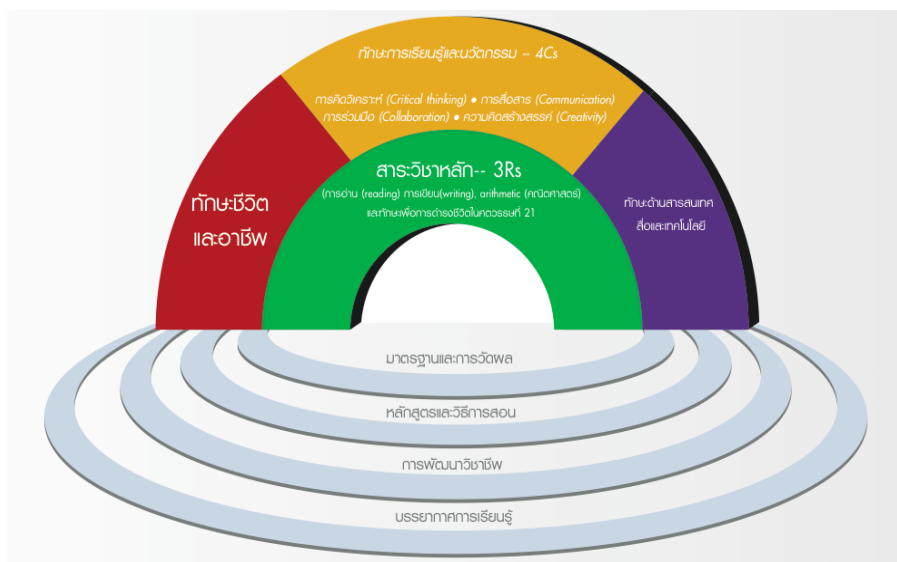
ปัจจุบันเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills Learning Skill) คือ ความสามารถด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ โครงสร้างพื้นฐาน 4 ด้านเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการเรียนแบบ Project Base Learning ของนักเรียนจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากทุกสถานที่ และทุกเวลา สามารถใช้ชีวิตที่มีจุดหมาย ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง รู้จักใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างรู้เท่าทัน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำส่งเสริม

วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวถึง ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้อง ก้าวข้ามสาระวิชา ไปสู่การเรียนรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ที่ครูสอนไม่ได้ นักเรียนต้องเรียนเองหรือพูดใหม่ว่าครูต้องไม่สอนแต่ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ให้นักเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า Project Base Learning

กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ที่แสดงผลลัพธ์ของนักเรียนและปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับศตวรรษที่ 21

แผนภาพที่ 2.7 แสดงผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21
ที่มา: เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21, 2011

ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถบูรณาการทักษะกับการสอนเนื้อหาหลักด้านวิชาการ เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้พัฒนาวิสัยทัศน์การเรียนรู้เป็น กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานความรู้ ทักษะเฉพาะด้านความชำนาญ การและความรู้เท่าทันด้านต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการทำงานและการ ดำเนินชีวิตตามกรอบแนวคิดข้างต้นเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาแห่งอนาคตใหม่สำหรับประเทศ ไทยการนำทักษะในศตวรรษที่ 21 ทุกทักษะไปใช้ นักเรียนทุกคนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มี ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาหลักด้านวิชาการ การที่นักเรียนจะสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสื่อสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการบูรณาการของพื้นฐานความรู้ดังกล่าวภายใต้ บริบทการสอนความรู้วิชาหลัก นักเรียนต้องเรียนรู้ในทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ประสบความสำเร็จใน โลกทุกวันนี้ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและการ ร่วมมือกัน ตามกรอบความคิดข้างต้น จำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนการศึกษาที่จำเป็น ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ การประเมินผล หลักสูตรและวิธีการสอน การพัฒนาวิชาชีพและบรรยากาศ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น เมื่อจบการศึกษาออกไป ด้วยความพร้อมที่จะประสบความสำเร็จในสังคมเศรษฐกิจของโลกยุคปัจจุบัน

สาระหลักและทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

การรอบรู้สาระวิชามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของนักเรียน สาระวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาอังกฤษ และการอ่านภาษาของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และการปกครองและหน้าที่พลเมือง ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 โรงเรียนต้องส่งเสริมความเข้าใจเนื้อหาวิชาการให้อยู่ในระดับสูงด้วยการสอดแทรกทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ต่อไปนี้เข้าในวิชาหลัก

- ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness)
- ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy)
- ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy)
- ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)
- ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy)

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนในจะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่

- ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)
- การสื่อสารและการร่วมมือ (Communication and Collaboration)

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

สังคมปัจจุบันถูกขับเคลื่อนด้วยสื่อและเทคโนโลยีซึ่งจะเห็นได้จากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจำนวนมากและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้านเทคโนโลยีการศึกษาและความในการเชื่อมโยงกันและการมีส่วนร่วมในอัตราที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน พลเมืองและแรงงานที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน เช่น

- ทักษะด้านสารสนเทศ (Information Literacy)
- ทักษะด้านสื่อ (Media Literacy)
- ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information, Communications and Technology, Literacy)

ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ

การประกอบอาชีพในปัจจุบัน จำเป็นต้องมีทักษะการคิดและองค์ความรู้เพิ่มขึ้น ความสามารถในการทำงานในยุคที่มีการแข่งขันกันด้านข้อมูลข่าวสาร และการดำรงชีวิตที่มีความซับซ้อนให้ประสบความสำเร็จนั้นจำเป็นที่นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ให้พอเพียงกล่าวคือ

- ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability)
- การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง (Initiative and Self-Direction)
- ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills)
- การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้

(Accountability)

- ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)

ระบบส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การพัฒนากรอบความคิดที่ครอบคลุมเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นจำเป็นต้องจะต้องสร้างระบบส่งเสริมเพิ่มขึ้นจาก ทักษะเฉพาะด้าน องค์ความรู้ ความชำนาญการและความสามารถในการเรียนรู้ด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนรอบรู้ มีความสามารถที่จำเป็นและหลากหลาย เครือข่าย P21 ได้ระบุระบบส่งเสริมให้นักเรียนได้รอบรู้ทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ในศตวรรษที่ 21 ไว้ด้วยกัน 5 ระบบดังนี้:

- มาตรฐานการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Standards)
- การประเมินผลทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Assessments of 21st Century Skills)
- หลักสูตรและวิธีการสอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Curriculum and Instruction)
- การพัฒนาวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 (21st Century Professional Development)
- บรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Environments)

มาตรฐานในศตวรรษที่ 21 (21st Century Standards) จุดเน้น

1. เน้นทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน
2. สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนในเชิงสหวิทยาการระหว่างวิชาหลักที่เป็นจุดเน้น
3. มุ่งเน้นการสร้างความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน
4. ยกระดับความสามารถผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นจริง การใช้สื่อหรือเครื่องมือที่มี

คุณภาพจากการเรียนรู้ในสถานศึกษา การทำงานและในการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างมีความหมายและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

5. ใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง

การประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment of 21st Century Skills) จุดเน้น

1. สร้างความสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบทดสอบมาตรฐาน สำหรับการทดสอบย่อยและทดสอบรวมสำหรับการประเมินผลในชั้นเรียน
2. เน้นการนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน
3. ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัดและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
4. สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) ของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานและมีคุณภาพ (Edwards, 1950)

หลักสูตรและการสอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Curriculum and Instruction)

1. การสอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการของวิชาแกนหลัก
2. สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ทักษะเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหา และสร้างระบบการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based)
3. สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุน การเรียนรู้แบบสืบค้น และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) เพื่อการสร้างทักษะขั้นสูงทางการคิด

การพัฒนาทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 (21st Century Professional Development)

1. จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการสร้างครูให้เป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ การใช้เครื่องมือและกำหนดคยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในชั้นเรียน และสร้างให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสม
2. สร้างความสมบูรณ์แบบในมิติของการสอนด้วยเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
3. สร้างให้ครูเป็นผู้มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การคิดแบบวิจารณ์ญาณ และทักษะด้านอื่นๆที่สำคัญต่อวิชาชีพ (Halpern, 1998)
4. เป็นยุคแห่งการสร้างสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นกับครูเพื่อเป็นต้นแบบ (Model) แห่งการเรียนรู้ของชั้นเรียนที่จะนำไปสู่การสร้างทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ
5. สร้างให้ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ สติปัญญา จุดอ่อนจุดแข็งในตัวผู้เรียน เหล่านี้เป็นต้น
6. ช่วยให้ผู้ครูได้เกิดการพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้นเพื่อนำไปใช้สำหรับการกำหนดกลยุทธ์ทางการสอนและจัดประสบการณ์ทางการเรียนได้เหมาะสมกับบริบททางการเรียนรู้

7. สนับสนุนให้เกิดการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างทักษะและเกิดการ
พัฒนาการเรียนรู้

8. แบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการสื่อสาร
ให้เกิดขึ้น

9. สร้างให้เกิดตัวแบบที่มีการพัฒนาทางวิชาชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Environment)

1. สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียน การรับการสนับสนุนจากบุคลากรและ
สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล

2. สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การแบ่งปัน
สิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติในชั้น
เรียน

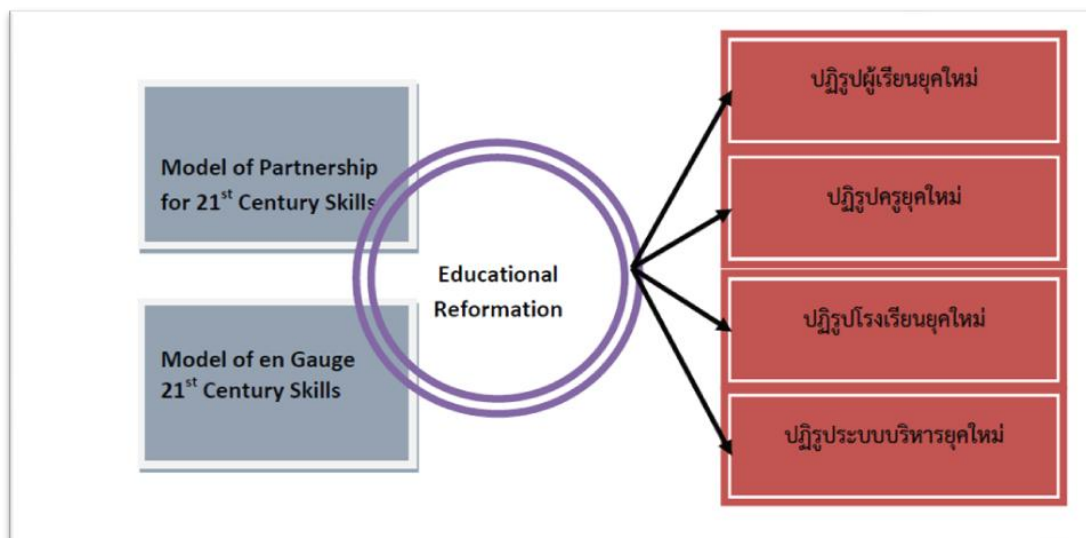
3. สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนแบบ
โครงการ

4. สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

5. ออกแบบระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งการเรียนเป็นกลุ่มหรือการเรียนรายบุคคล

6. นำไปสู่การพัฒนาและขยายผลสู่ชุมชนทั้งในรูปแบบการเผชิญหน้าหรือระบบ
ออนไลน์

ที่กล่าวมาทั้งหมดในเบื้องต้นนั้น เป็นการสร้างกรอบแนวคิดของการพัฒนาทักษะการ
เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ผ่านกระบวนการวิจัยโดย Partnership for 21st Century Skills เป็นตัวแบบ
ที่นำเสนอในรายละเอียดของตัวแปรหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพทางการ
เรียนรู้ในสังคมยุคใหม่ที่ต้องคำนึงถึง และต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายทั้ง
ครู นักเรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย (Stakeholders)

แผนภาพที่ 2.8 แสดงความสัมพันธ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C
3R คือ Reading (อ่านออก), (W) Riting (เขียนได้), และ (A) Rithematics (คิดเลขเป็น)
7C ได้แก่

1. Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)
2. Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)
3. Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)
4. Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)
5. Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)
6. Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)
7. Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ กล่าวถึง การศึกษาในประเทศไทยนั้น ได้ยึดหลักของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามความคิดของนักคอนสตรัคติวิสต์

(Constructivist) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ นักจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ Piaget นักจิตวิทยาชาวสวิส และ Vygotsky นักจิตวิทยาชาวรัสเซีย Piaget เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างความรู้ ความคิด เกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ ส่วน Vygotsky อธิบายหลักการสำคัญว่าผู้เรียนจะมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ในระดับหนึ่ง และจะสามารถก้าวไปยังระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นตามศักยภาพที่มีอยู่เมื่อได้รับการแนะนำช่วยเหลือจากผู้รู้ แนวความคิดของทั้ง Piaget และ Vygotsky มีส่วนที่คล้ายคลึงกันตรงการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อนำสู่การเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ และการไปถึงระดับที่ผู้เรียนมีศักยภาพ

แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ทำให้วงการการศึกษาในประเทศไทยจำเป็นต้องตอบสนองต่อความท้าทายที่ต้องเผชิญอยู่นี้ เราต้องการรูปแบบการทำงานที่สามารถพัฒนากรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อที่สามารถจัดการศึกษาตอบสนองต่อความต้องการที่กำลังเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งเยาวชนไทยกำลังเผชิญอยู่ จากบทแรกเราทราบนิยามของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบทนี้เราจะมาตีความหมายและพยายามทำความเข้าใจว่าครูที่มีหน้าที่สอนนั้นจะออกแบบบทเรียนอย่างไรเพื่อให้นักเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายเกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เมื่อเราอ่านนิยามของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้มุมมองของนักการศึกษาที่ต้องการให้นักเรียนในอนาคตมีคุณลักษณะดัง 4 ประการนี้

1. วิถีทางของการคิด ได้แก่ สร้างสรรค์ คิดวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้และตัดสินใจ (Ways of Thinking. Creativity, Critical Thinking, Problem-solving, decision- Making and Learning)
2. วิถีทางของการทำงาน ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร และการร่วมมือ (Ways of Working. Communication and Collaboration)
3. เครื่องมือสำหรับการทำงาน ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ด้านข้อมูล (Tools for Working. Information and Communications Technology (ICT) and Information Literacy)
4. ทักษะสำหรับดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นพลเมือง ชีวิตและอาชีพ และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (Skills for Living in the World. Citizenship, Life and Career, and Personal and Social Responsibility)

จากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมในยุคปัจจุบัน ทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยนักการศึกษาได้มีการนำเสนอหลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญของลักษณะการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. มนุษย์มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้สอนจึงต้องใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย หากผู้สอนนำรูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่งไปใช้กับผู้เรียนทุกคนตลอดเวลา อาจทำให้ผู้เรียนบางคนเกิดอาการตายด้านทางสติปัญญา
 2. ผู้เรียนควรเป็นผู้กำหนดองค์ความรู้ของตนเอง ไม่ใช่ นำความรู้ไปใส่และให้ผู้เรียนดำเนิน รอยตามผู้สอน
 3. โลกยุคใหม่ต้องการผู้เรียนซึ่งมีวินัย มีพฤติกรรมที่รู้จักยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นแบบเผด็จการ แบบให้อิสระ หรือแบบประชาธิปไตย
 4. เนื่องจากข้อมูลข่าวสารในโลกจะทวีเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ทุกๆ 10 ปี โรงเรียนจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ กัน
 5. ให้ใช้กฎเหล็กของการศึกษาที่ว่า “ระบบที่เข้มงวดจะผลิตคนที่เข้มงวด” และ “ระบบที่ยืดหยุ่นจะผลิตคนที่รู้จักยืดหยุ่น”
 6. สังคม หรือชุมชนที่มั่นคง ร่ำรวยด้วยข้อมูลข่าวสาร ทำให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายๆ สถานที่
 7. การเรียนรู้แบบเจาะลึก (Deep Learning) มีความจำเป็นมากกว่าการเรียนรู้แบบผิวเผิน (Shallow Learning) หมายความว่า จะเรียนอะไรต้องเรียนให้รู้จริง ให้รู้ลึก รู้รอบ ไม่ใช่เรียนแบบงูๆ ปลาๆ ดังจะเห็นจากในอดีตว่ามีกรณีบรรจุนี้อาใจไว้ในหลักสูตรมากเกินไป จนผู้เรียนไม่รู้ว่าเรียนไปเพื่ออะไรและสิ่งที่เรียนไปแล้วมีความสัมพันธ์อย่างไร
- ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่จัดว่ามีประสิทธิภาพนั้น ครูต้องมีคุณสมบัติมากกว่าการเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอน (Instructor) ครูต้องมีลักษณะของผู้ที่สามารถชี้แนะการเรียนรู้ (Learning Coaching) และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำนักเรียนท่องเที่ยวไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้ได้ (Learning Travel Agent) จากที่กล่าวมานั้นบทบาทของครูจากยุคสมัยก่อนจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อก้าวสู่ยุคแห่งศตวรรษที่ 21 ครูในโลกยุคใหม่ต้องมีความรอบรู้มากกว่าการเป็นผู้ดูแลรายวิชาที่สอนเท่านั้น แต่ครูมีบทบาทของการเพิ่มพูนความรู้แก่นักเรียน เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้นั้นต้องมีความสัมพันธ์ มีขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นลำดับที่ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอน เช่น การกำหนดปัญหาที่สนใจและการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และสามารถบูรณาการกับรายวิชาอื่นๆ ได้

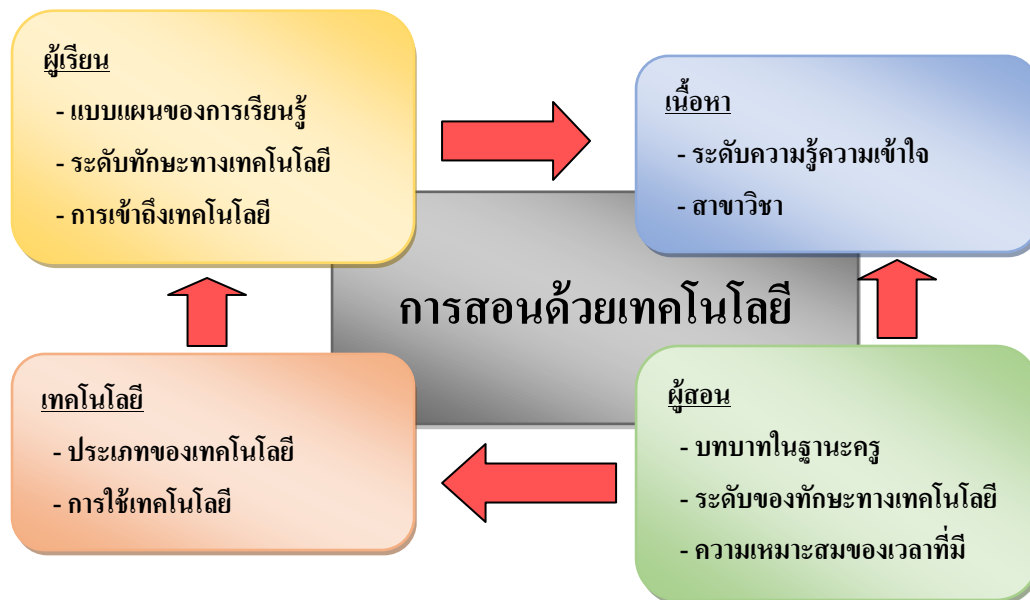
2.12 แนวคิดการใช้เทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้

แผนภาพที่ 2.9 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี Multipoint Mouse

ปัจจุบัน ทั่วโลกให้ความสำคัญกับการลงทุนทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology : ICT) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา จนเกิดความแตกต่างระหว่างประเทศที่มีความพร้อมทาง ICT กับประเทศที่ขาดแคลนที่เรียกว่า Digital Divide ในขณะเดียวกันประเทศทั่วโลกต่างมุ่งสร้างสังคมใหม่ให้เป็นสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge Based Society) จนเกิดความแตกต่างระหว่างสังคมที่สมบูรณ์ด้วยความรู้ กับสังคมที่ด้อยความรู้ ที่เรียกว่า Knowledge Divide ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา ต่างก็เร่งพัฒนาการศึกษาให้การศึกษาไปพัฒนาคุณภาพของคน เพื่อให้คนไปช่วยพัฒนาประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) จึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพสูงในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา เช่น ช่วยนำการศึกษาให้เข้าถึงประชาชน (Access) ส่งเสริม การเรียนรู้ต่อเนื่องนอกระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ช่วยจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและจัดการ ช่วยเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำในการจัดทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรักษา และการเรียกใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในงานจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยการเรียนการสอน แต่การให้ความสนใจกับการใช้เทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนก็อาจหลงทางได้ ถ้าผู้บริหารสถานศึกษายึดถือการมีเทคโนโลยีเป็นจุดหมายปลายทาง ของการศึกษา แทนที่จะยึดถือผลการเรียนรู้เป็นจุดหมาย ปรากฏการณ์ของการหลงทาง จะพบเห็นในการประชาสัมพันธ์ถึงความพร้อมทางระบบคอมพิวเตอร์ การมีเครือข่ายโยงเข้า Internet สะดวก ผู้เรียนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีและมีโอกาสใช้ได้เต็มที่ แต่ในบางสถานศึกษา ผู้เรียนอาจใช้เทคโนโลยีไม่คุ้มค่า ขาดเป้าหมายในการเรียนรู้สาระสำคัญตามหลักสูตรวิชาต่าง ๆ และขาดโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนากระบวนการทางปัญญาอย่างแท้จริง

เทคโนโลยีกับการเรียนการสอน

แผนภาพที่ 2.10 ภาพจำลองรูปแบบการสอนด้วยเทคโนโลยีของ Mckeachie (2011)

รูปแบบการสอนด้วยเทคโนโลยีของ Mckeachie เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นตามปรากฏการณ์หรือบริบทในสังคม ที่ก้าวหน้าด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี เป็นรูปแบบที่เน้นทั้งตัวผู้สอนและเทคโนโลยีไปพร้อมกัน ซึ่งรูปแบบส่วนใหญ่ไม่ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญกับตัวผู้สอนทางด้านสื่อเด่นชัดเช่นนี้ Mckeachie เชื่อว่าเทคโนโลยีเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอน เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างผู้สอน ผู้เรียน และเนื้อหาเข้าด้วยกัน ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก และจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียน เนื้อหาไม่ได้อยู่ที่ครูเป็นสำคัญอีกต่อไป ฉะนั้นรูปแบบนี้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผ่านสื่อที่ใช้ เป็นแหล่งการเรียนรู้ แหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแหล่งแสดงออกซึ่งการเรียนรู้(องค์ความรู้ที่ได้) ในลักษณะเป็นเครือข่ายระหว่างผู้สอน-ผู้สอน ผู้สอน-ผู้เรียน ผู้เรียน- ผู้เรียน และแม้แต่กับบุคคลที่สนใจในโลกออนไลน์

ปกติเทคโนโลยีจะเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน 3 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี (Learning about Technology) ได้แก่ การเรียนรู้ระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์ เรียนรู้จนสามารถใช้ระบบคอมพิวเตอร์ได้ ทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เป็น สื่อสารข้อมูลทางไกลผ่าน Email และ Internet ได้ เป็นต้น

2. การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี (Learning by Technology) ได้แก่ การเรียนรู้ความรู้ ใหม่ ๆ และฝึกความสามารถ ทักษะบางประการ โดยใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAD) เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ทางโทรทัศน์ที่ส่งผ่านดาวเทียม การค้นคว้าเรื่องที่สนใจผ่าน Internet เป็นต้น

3. การเรียนรู้กับเทคโนโลยี (Learning with Technology) ได้แก่การเรียนรู้ด้วยระบบ การสื่อสาร 2 ทาง (Interactive) กับเทคโนโลยี เช่น การฝึกทักษะภาษากับ โปรแกรมที่ให้ข้อมูลย้อนกลับถึงความถูกต้อง (Feedback) การฝึกการแก้ปัญหา กับสถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นต้น

แนวคิดในการเพิ่มคุณค่าของเทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้

1. การใช้เทคโนโลยีพัฒนากระบวนการทางปัญญา (Intellectual Skills) คือ กระบวนการที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ

- 1) การรับรู้สิ่งเร้า (Stimulus)
- 2) การจำแนกสิ่งเร้าจัดกลุ่มเป็นความคิดรวบยอด (Concept)
- 3) การเชื่อมโยงความคิดรวบยอดเป็นกฎเกณฑ์ หลักการ (Rule) ด้วยวิธีอุปนัย (Inductive)
- 4) การนำกฎเกณฑ์ หลักการ ไปประยุกต์ใช้ด้วยวิธีนิรนัย (Deductive)
- 5) การสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ๆ (Generalization)

ระบบคอมพิวเตอร์มีสมรรถนะสูงที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความฉลาดในกระบวนการทางปัญญานี้ โดยครูอาจจัดข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ ในวิชาที่สอน ให้ผู้เรียนฝึกรับรู้ แสวงหาข้อมูล นำมาวิเคราะห์กำหนดเป็นความคิดรวบยอดและใช้คอมพิวเตอร์ช่วยแสดงแผนผังความคิดรวบยอด (Concept Map) โยงเป็นกฎเกณฑ์ หลักการ ซึ่งผู้สอนสามารถจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนฝึก การนำกฎเกณฑ์ หลักการ ไปประยุกต์ จนสรุปเป็นองค์ความรู้อย่างมีเหตุผล บันทึกสะสมไว้เป็นคลังความรู้ของผู้เรียนต่อไป

2. การใช้เทคโนโลยีพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้น สามารถออกแบบแผนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสทำโครงการแสวงหาความรู้ตามหลักสูตร หากความรู้ในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ หรือเพื่อแก้ปัญหา (Problem-Based Learning) การเรียนรู้ลักษณะนี้จะเริ่มต้นด้วยการกำหนดประเด็นเรื่อง (Theme) ตามมาด้วยการวางแผนกำหนดข้อมูลหรือสาระที่ต้องการ ผู้สอนอาจจัดบุญชีแสดงแหล่งข้อมูล (Sources) ทั้งจากเอกสารสิ่งพิมพ์และจาก Electronic Sources เช่น ชื่อของ Web ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นคำตอบ สร้างเป็นองค์

ความรู้ต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วย และครูช่วยกำกับผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพที่ต้องการ ทั้งนี้ครูจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยชี้แนะทิศทางของการแสวงหาความรู้หรือแนะนำผู้เรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพผลการเรียนรู้

2.13 แนวคิดของบิลล์ เกตส์ (Bill Gate) เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

1. การเรียนไม่ได้มีเฉพาะในห้องเรียน ในโลกยุคปัจจุบัน คนสามารถที่จะเรียนได้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะทางด่วนข้อมูล (Information Superhighway) ซึ่งกำลังจะมีบทบาท และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของมนุษย์

2. ผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล บิลล์ เกตส์ ได้อ้างทฤษฎีอาจารย์วิชาการศึกษาที่ว่า เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะเด็กแต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ และการมองโลกแตกต่างกันออกไป

3. การเรียนที่ตอบสนองความต้องการรายคน การศึกษาที่สอนเด็กจำนวนมาก โดยรูปแบบที่จัดเป็นรายชั้นเรียน ในปัจจุบันไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นรายคนได้ แต่ด้วยอำนาจ และประสิทธิภาพของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การเรียนตามความต้องการของแต่ละคน ซึ่งเป็นความฝันของนักศึกษามานานแล้วนั้น สามารถจะเป็นจริงได้โดยมีครูคอยให้การดูแลช่วยเหลือ และแนะนำ

4. การเรียนโดยใช้สื่อประสม ในอนาคตห้องเรียนทุกห้องจะมีสื่อประสมจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เด็กสามารถเลือกเรียนเรื่องต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ

5. บทบาทของทางด่วนข้อมูล กับการสอนของครู ด้วยระบบเครือข่ายทางด่วนข้อมูล จะทำให้ได้ครูที่สอนเก่ง จากที่ต่าง ๆ มากมายมาเป็นต้นแบบ และสิ่งที่ครูสอนนั้นแทนที่จะใช้กับเด็กเพียงกลุ่มเดียว ก็สามารถสร้าง Web Site ของตนขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ จะช่วยในการปฏิบัติการเรียนการสอนได้มาก

6. บทบาทของครูจะเปลี่ยนไป ครูจะมีหลายบทบาทหน้าที่ เช่น ทำหน้าที่เหมือนกับครูฝึกของนักศึกษาคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ เป็นเพื่อนของผู้เรียน เป็นทางออกที่สร้างสรรค์ให้กับเด็ก และเป็นสะพานการสื่อสารที่เชื่อมโยงระหว่างเด็กกับโลก ซึ่งอันนี้ก็คือบทบาทที่ยิ่งใหญ่ของครู

7. ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียน ครู และผู้ปกครอง จะใช้ระบบทางด่วนข้อมูลคอมพิวเตอร์ ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เช่น การส่ง E-mail จากครู ไปถึงผู้ปกครอง

ความคิดของบิลล์ เกตส์นับเป็นการเปิดโลกใหม่ด้านการศึกษาดำเนินการนำระบบคอมพิวเตอร์สมัยใหม่ และทางด่วนข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั่วโลกเข้ามาเป็นตัวกระตุ้น การปฏิวัติระบบการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิม ถึงแม้ว่าเขาจะย้ำว่าห้องเรียนยังคงมีอยู่เหมือนเดิม เพื่อลดการต่อต้านด้านเทคโนโลยี แต่จากรายละเอียดที่เขาแนะนำเสนอ จะพบว่าการเรียนการสอนในอนาคตจะต้องเปลี่ยนแปลงไปมาก ความหวังของนักศึกษาทุกคนก็คือ การเปิดโอกาสให้เด็กสามารถเรียนได้เป็นรายบุคคลโดยมีการวางแผนร่วมกับครู ถ้าคนในวงการศึกษามิปรับเปลี่ยนจะล่าช้ากว่าวงการอื่น ๆ อย่างแน่นอน

การจัดปัจจัยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้

ปัจจัยพื้นฐาน คือ การสร้างความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีสรรถนะและจำนวนเพียงพอต่อการใช้งานของผู้เรียน รวมถึงการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีได้ตลอดเวลา จะเป็นปัจจัยเบื้องต้นของการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สิ่ง ที่ควรเป็นปัจจัยเพิ่มเติม คือ

1. ครูสร้างโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

ปัจจัยที่จะผลักดันให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า คือ การที่ครูออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการทำกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้กระบวนการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากการสังเกตในสถานการณ์จริง การทดลอง การค้นคว้าจากสื่อสิ่งพิมพ์ และจากสื่อ Electronic เช่น จาก Web Sites เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการทำโครงงานอิสระ สนองความสนใจ เป็นกิจกรรมที่ต้องฝึกปฏิบัติจาก Software สำเร็จรูป เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการบันทึก วิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอรายงานด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2. ครู และผู้เรียนจัดทำระบบแหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้

ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลสารสนเทศ (Information Sources) เป็นตัวเสริมที่สำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณค่าของระบบเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ครู และผู้เรียนควรช่วยกันแสวงหาแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่มีเนื้อหาสาระตรงกับหลักสูตร หรือสนองความสนใจของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวบรวมแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่เป็น Software ชื่อของ Web Sites รวมถึงการลงทุนจัดซื้อ Software จากแหล่งจำหน่าย การจ้างให้ผู้เชี่ยวชาญจัดทำ หรือจัดทำพัฒนาขึ้นมาเองโดยครู และนักเรียน

3. สถานศึกษาจัดศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้

ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ (Learning Resources Center) เป็นตัวชี้วัดสำคัญประการหนึ่งของศักยภาพของสถานศึกษาที่จะส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของครู และผู้เรียน ปกติมักนิยมจัดไว้เป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุด จนเกิดคำศัพท์ว่าห้องสมุดเสมือน (Virtual

Library) หรือ E – Library จะมีคุณประโยชน์ในการมีแหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า ในวิทยาการต่าง ๆ ทั้งในลักษณะสื่อสำเร็จ เช่น Software แดบบันทึกวีดิทัศน์ รวมถึง CD – Rom และ CAI หรือ ชื่อ Web Sites ต่าง ๆ ซึ่งควรจัดทำระบบ Catalog และดัชนี ให้สะดวกต่อการสืบค้น

4. การบริการของกรมหรือหน่วยงานกลางทางเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

กรมต้นสังกัดหรือหน่วยงานกลางด้านเทคโนโลยีควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของ สถานศึกษาด้วยการบริการด้านข้อมูลสารสนเทศ เช่น จัดทำเอกสารรายเดือน รายงาน Software ใน ท้องตลาด แจกชื่อ Web Sites ใหม่ ๆ พร้อมสาระเนื้อหาโดยย่อ จัดทำคลังข้อมูลความรู้ Knowledge Bank เพื่อการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ผ่านสื่อ Electronic หรือสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมเผยแพร่สนอง ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนเป็นประจำ นอกจากนี้การรวบรวมผลงานของครู และ นักเรียนในการจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีที่เรียกว่า Best Practices จะเป็น ตัวอย่างที่ดีสำหรับครู และนักเรียนทั่วไปที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยการเรียนการสอน

บทสรุป

มีผู้กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ IT นั้น การจัด T : Technology ไม่ค่อยน่าเป็นห่วง เพราะถ้ามีงบประมาณก็จัดหาได้ และสอนให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีเป็นโดยไม่ยาก แต่สิ่งที่ขาด แคลนคือ I : Information หรือสารสนเทศ ที่น่าจะเป็นเนื้อหาของการใช้เทคโนโลยี เพราะถ้าขาด ข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการเรียนรู้ และขาดการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ให้เข้ากับเทคโนโลยี สารสนเทศแล้ว ตัวระบบเทคโนโลยีก็ไร้ความหมาย และสูญค่าคุณประโยชน์ และความคาดหวังว่า เมื่อมีผู้ไปเยี่ยมชมสถานศึกษาใดในอนาคต ก็น่าจะได้พบความสมบูรณ์ของระบบข้อมูล สารสนเทศที่หลากหลาย ผนวกเป็นส่วนหนึ่งของระบบเทคโนโลยี และได้พบผลงานของครู และ ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่แสดงถึงการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนการสอน

2.14 คอมพิวเตอร์กับการเรียนการสอน

ตามที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า การสอน (Instruction) หมายถึง การจัดประสบการณ์ หรือ สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติ ตามจุดมุ่งหมาย

การเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยผู้สอนมีหน้าที่จัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ตามจุดมุ่งหมายนั่นเอง

ในกิจกรรมการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์เป็นกระบวนการที่ทั้งผู้สอนจัดประสบการณ์ ด้วยเรื่องเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไป ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สำหรับ ประเทศไทยมีการสอนคอมพิวเตอร์ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล โดยลักษณะการสอนโดยส่วนใหญ่เป็น

การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) แต่สำหรับหลักสูตรคอมพิวเตอร์ที่จัดการสอนนั้นจะ
เริ่มตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาต่อไป ซึ่งการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่แล้วมักมีเนื้อหา 3
แนวทาง คือ

- การสอนความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
- การสอนเขียนโปรแกรมโดยใช้ภาษาคอมพิวเตอร์
- การสอนทักษะการใช้โปรแกรมประยุกต์

ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (Computer Literacy) ของผู้สอนคอมพิวเตอร์

ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (Computer Literacy) หมายถึง ความสามารถในการอ่านออก
เขียนได้ทางด้านคอมพิวเตอร์ซึ่ง Paul G. Geisert and Mynga K. Futrell (1990:7) กล่าวไว้ว่า ผู้ที่มี
ความรู้ทางคอมพิวเตอร์ควรมีลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

1. รู้ประวัติความเป็นมาของคอมพิวเตอร์
2. เข้าใจการทำงานของคอมพิวเตอร์ และคอมพิวเตอร์สามารถทำโปรแกรมได้อย่างไร
3. ตระหนักว่าจะใช้คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนและช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไร
4. หยั่งรู้ถึงธุรกิจ และอุตสาหกรรมประยุกต์ของคอมพิวเตอร์
5. ตระหนักถึงสภาพปัจจุบัน และความเป็นไปได้ในอนาคตของผลกระทบทาง

เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ต่อสังคม

นอกจากนี้ James Poirot, Robert Taylor and James Powell (อ้างถึงในครุฑจิต มาลัยวงศ์
2530, หน้า 51) กล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เฉพาะขอบข่ายที่บุคลากรทางการศึกษาคควรมี
ความรู้ในระดับที่ต่ำสุดไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการเขียน อ่าน และการใช้งาน โปรแกรมภาษาคอมพิวเตอร์ง่าย ๆ ได้
2. ความสามารถในการใช้โปรแกรมประยุกต์ด้านการศึกษา
3. ความสามารถในการพูดถึงคำศัพท์ต่าง ๆ เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะทางด้าน
ฮาร์ดแวร์ได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่วแต่ไม่ถึงกับต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญจริง ๆ
4. ความสามารถในการรู้ตัวอย่างปัญหาการศึกษาต่าง ๆ ว่า ปัญหาใดใช้คอมพิวเตอร์แก้
ได้ และปัญหาใดแก้ไม่ได้

5. ความสามารถในการหาและใช้แหล่งข้อมูลที่ทันสมัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้
คอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา

6. ความสามารถในการพูดอภิปรายในระดับนครรรมดาที่เฉลียวฉลาดเกี่ยวกับประวัติ
คอมพิวเตอร์โดยทั่วไป ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้คอมพิวเตอร์ในการศึกษาต้องสามารถอภิปรายได้
มากพิเศษ

7. ความสามารถในการอภิปรายปัญหาเรื่องผลกระทบของคอมพิวเตอร์ต่อสังคม และ จริยธรรมได้ในแนวทั่ว ๆ ไป และพูดเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้คอมพิวเตอร์ได้มากเป็นพิเศษ

สรุปได้ว่าลักษณะของผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะบุคลากรด้านการศึกษา นั้นต้องเป็นผู้ที่อ่านออก เขียนได้ คือ สามารถอ่านและเขียน โปรแกรมภาษาคอมพิวเตอร์อย่างง่าย ๆ ได้ สามารถพูดอภิปรายเรื่องเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา ตลอดจนสามารถนำความรู้ คอมพิวเตอร์ไปประยุกต์ใช้กับงานการศึกษาได้นั่นเอง ประเด็นที่น่าตระหนกว่าครูผู้สอน คอมพิวเตอร์ที่มีอยู่มากมายทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียนขณะนี้ มีลักษณะเหล่านี้ครบถ้วน หรือไม่

เทคนิคและวิธีการสอนคอมพิวเตอร์

จากคำกล่าวที่ว่า "การสอนต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์" ซึ่งศาสตร์ คือ ตัวเนื้อความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้สอน ส่วนศิลป์ คือ ศิลปะ ความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่ผู้เรียน บางครั้งเนื้อหา เดียวกันผู้สอนต่างกัน ย่อมมีศิลปะในการถ่ายทอดต่างกันด้วย การใช้ศาสตร์และศิลป์ต้องใช้อย่าง ผสมผสานกลมกลืนกัน การสอนคอมพิวเตอร์ก็เช่นกัน เมื่อผู้สอนที่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์คืออยู่แล้ว ควรต้องพิจารณาเพิ่มศิลปะในการสอน นั่นคือ การนำความรู้ทางทฤษฎีการ สอนและเทคนิควิธีการสอน ไปใช้เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ทฤษฎีการสอน นักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ได้เสนอทฤษฎีการสอนไว้มากมายหลาย ทฤษฎี ซึ่งสามารถสรุปเป็น 4 ทฤษฎีใหญ่ ๆ ด้วยกัน ดังนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2533, หน้า 65-67)

1. ทฤษฎีการสอนของกาเย่ (Gagne) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการรู้ กล่าวถึงการเรียนรู้ของ บุคคลว่าจะเกิดขึ้นได้ดีหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกผู้เรียน (Internal and External Conditions) และเหตุการณ์ในการเรียน (Events of Learning) จัดเป็นลำดับ สภาพการณ์ในการเรียนรู้เป็น 9 ชั้น คือ

- 1.1 การเร้าความสนใจ
- 1.2 แจ้งจุดมุ่งหมายแก่ผู้เรียน
- 1.3 สร้างสถานการณ์เพื่อดึงความรู้เดิม
- 1.4 เสนอบทเรียน
- 1.5 ชี้แนวทางการเรียนรู้
- 1.6 ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ
- 1.7 การให้ข้อมูลย้อนกลับ
- 1.8 การจัดการปฏิบัติ
- 1.9 ย้ำให้เกิดความจำและการถ่ายโอนความรู้

2. ทฤษฎีการสอนของเมอร์ริลไรเกลท (Merrill - Reigelath) แสดงทัศนะว่าการสอนเป็นกระบวนการที่เสนอเป็นขั้นตอนที่ละเอียดและต่อเนื่อง ดังนี้

- 2.1 เลือกหัวข้อปฏิบัติทั้งหลายที่จะสอนด้วยการวิเคราะห์ภารกิจ
- 2.2 ตัดสินใจว่าจะสอนข้อภารกิจใดเป็นอันดับแรก
- 2.3 จัดลำดับก่อนหลังของข้อภารกิจที่เหลือ
- 2.4 ชั่งน้ำหนักเนื้อหาที่สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจ
- 2.5 จัดเนื้อหาเข้าบทเรียนและจัดลำดับบทเรียน
- 2.6 จัดลำดับการสอนภายในบทเรียนต่าง ๆ
- 2.7 ออกแบบการสอนในแต่ละบทเรียน

3. ทฤษฎีการสอนของเคส (Case) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนด้านพฤติกรรมในระหว่างการสอนแต่ละขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญานั้นขึ้นกับการเพิ่มความซับซ้อนของยุทธศาสตร์การคิด ผู้เรียนจะใช้เวลาที่ซับซ้อนได้เมื่อได้รับประสบการณ์อย่างมีขั้นตอน การจัดการสอนลักษณะนี้จัดลำดับตามความมุ่งหมายของภารกิจที่จะเรียน จัดลำดับขั้นการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายนั้น ๆ โดยการเปรียบเทียบการคิดกับทักษะที่ผู้เรียนได้รับ มีการจัดระดับความสามารถและการปฏิบัติของผู้เรียน มีแบบฝึกหัดหรือตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา

4. ทฤษฎีการสอนของลันดา (Landa) เป็นการดำเนินการสอนโดยใช้การจัดลำดับขั้นการแก้ปัญหาโดยบังชี้กิจกรรมการเรียนก่อนที่ผู้เรียนจะลงมือเรียน และจัดให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการตามที่ได้ออกแบบไว้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้งผู้สอนมักนำทฤษฎีการสอนทั้ง 4 ประการมาประยุกต์ใช้ในการสอนของตน การจะเลือกใช้ทฤษฎีการสอนใดนั้นควรขึ้นกับจุดประสงค์รายวิชา จุดประสงค์การสอนและเนื้อหาการสอนแต่ละครั้งอาจใช้ทฤษฎีการสอนหลายประการผสมผสานกันก็ได้ และจากทฤษฎีการสอนนี้ครูอาจารย์ ผู้สอน วิทยากรที่มีหน้าที่สอน และให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อาจมองเห็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับการสอนของตน

ตอนที่ 3 นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนของต้นสังกัด และของโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั่วไป

สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะ

เป็นอย่างแท้จริงประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาที่ยังไม่มีทิศทางพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนี้ยังพบว่า การสร้างพันธสัญญาการดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากนัก จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีเป้าหมายในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา และเป็นที่น่าชื่นชมว่า นับตั้งแต่ที่ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนประเภทนี้มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2514 จนถึงปัจจุบัน เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้จัดตั้งโรงเรียน พร้อมทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู พระอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้ร่วมกันดำเนินการนานัปการเพื่อจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน จึงมีโรงเรียนหลายแห่งที่มีชื่อเสียง ได้รับความศรัทธา เชื่อมั่น จากผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนอย่างไรก็ตาม จากการศึกษาติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในภาพรวม พบว่ายังมีประเด็นสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาอีกหลายประการ นอกจากนี้

การที่มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่หรือเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระบบ ต้องสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ใหม่ได้อย่างมั่นคงสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2562) ซึ่งเป็นแผนสำคัญที่มุ่งใช้วิธีการทางยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูป และเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษา ระบบการบริหารจัดการ ระบบการบริการ

การศึกษา และระบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้โรงเรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันอย่างมีเอกภาพ อีกทั้งเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาและทางเลือกที่ดีที่สุดอีกทางหนึ่งแก่สังคมไทย และสังคมพระพุทธศาสนาในระดับสากลแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการฉบับนี้สำเร็จลุล่วงและมีความสมบูรณ์ด้วยการระดมพลังปัญญาของคณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประธานกลุ่ม และผู้แทนผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา บุคลากรและเจ้าหน้าที่กองพุทธศาสน

ศึกษาโดยได้รับการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานอย่างดียิ่งจากพระครูกิตติรัตนานุกูล ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๔ อีกทั้งมีผู้ทรงคุณวุฒิสองท่าน คือ ดร.พิพัฒน์ นุ่นเกลี้ยงและ ดร.สม นาสอำนาจ ที่ให้ความรู้ ให้คำปรึกษา และขอแนะนำในการ จัดทำแผนยุทธศาสตร์ นอกจากนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาและทุกภาคส่วนที่ เกี่ยวข้องจะได้ใช้ “แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.2553 – 2556)” นี้ เป็นเข็มทิศนำทางสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อย่างเป็นระบบและมีความเป็นเอกภาพ เพื่อร่วมกันสร้างศาสน ทายาทที่ดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ร่วม สร้างสรรค์สังคมพุทธธรรม และนำพาพระพุทธศาสนาสู่ความเจริญมั่นคงอย่างยั่งยืนสืบไป

ตอนที่ 4 บริบทเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมศรีจันทร์วิทยา จังหวัดเลย

โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ โดยมีพระเทพวราลังการ (หลวงปู่ศรีจันทร์ วัณณาโก) สมณศักดิ์ในขณะนั้น เป็นผู้ขอ อนุญาตก่อตั้งและมีพระสุทธิสาร โสภณ เป็นครูใหญ่รูปแรก สำหรับให้พระภิกษุสามเณรได้เรียน นักธรรมบาลีและวิชาสามัญควบคู่กันโดยเปิดทำการสอน เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 เป็น ต้นมา กล่าวคือ

- พ.ศ. 2518 – 2521 เปิดสอน ป. 5-7
 - พ.ศ. 2521 – ปัจจุบัน เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - พ.ศ. 2535 – ปัจจุบัน เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - ทำการสอนตั้งแต่ เวลา 09.00 – 17.30 น. ทุกวัน ปิดเสาร์-อาทิตย์และวันนักขัตฤกษ์
- ปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนทั้ง

แผนกธรรม คือนักธรรมชั้นตรี-โท-เอก แผนกบาลี ชั้นประโยค 1-2, ประโยค ป.ธ. 3 ตามมติของมหา เณรสมาคม และดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา พ.ศ. 2535 โดยมีพระภัทรธรรมสุธี (พระมหาสุพัฒน์ สุวฑฒโน) เป็นผู้อำนวยการ เปิด ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.1-6) โปรแกรมวิทย์ – คณิต ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรทั้งแผนกธรรม-บาลี และใบรับรองผลการเรียน (ร.บ.) พร้อมใบประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการสมัครงานหรือศึกษา ต่อในระดับสูงขึ้นไปได้

โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตาม หลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ และสังคม ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐาน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มี วิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีสุนทรียภาพ รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ และบุคลิกภาพดี มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยสิ่งเสพติดให้โทษ มีทักษะในการจัดการและการทำงาน รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วย

1. กำหนดแผนการเรียน กลุ่มการเรียน และกลุ่มวิชาเลือก ให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความ สนใจ ความต้องการและความถนัดของตนอย่างหลากหลาย ตามข้อจำกัดของบุคลากร อุปกรณ์ และ สถานที่เรียน แบ่งเป็น 2 หลักสูตร ดังนี้

1.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เวลาเรียน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลา เรียนหลักสูตรละประมาณ 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ (โรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร สำหรับภาคฤดู ร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์นั้น เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของ ภาคปกติ) ในสัปดาห์หนึ่งเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ ๆ ละ 50 นาที โดยจัด ให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างน้อย 30 คาบ (ไม่เกิน 35 คาบ / สัปดาห์) และการกำหนดเวลาเรียนแต่ละ รายวิชานั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ได้กำหนดเวลาเรียนให้สอดคล้องกับหน่วยการ เรียนของแต่ละรายวิชาตามหลักสูตร ดังนี้

รายวิชาที่มีหน่วยการเรียน 0.5 หน่วย ใช้เวลาเรียน 1 คาบ/สัปดาห์

รายวิชาที่มีหน่วยการเรียน 1.0 หน่วย ใช้เวลาเรียน 2 คาบ/สัปดาห์

รายวิชาที่มีหน่วยการเรียน 1.5 หน่วย ใช้เวลาเรียน 3 คาบ/สัปดาห์

รายวิชาที่มีหน่วยการเรียน 2.0 หน่วย ใช้เวลาเรียน 4 คาบ/สัปดาห์

รายวิชาที่มีหน่วยการเรียนรู้ 2.5 หน่วย ใช้เวลาเรียน 5 คาบ/สัปดาห์

3. กิจกรรมบังคับมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดให้นักเรียนเลือก 3 กิจกรรม

3.1 กิจกรรมเข้าแถวสวดมนต์ไหว้พระ

3.2 กิจกรรมศาสนปฏิบัติ

3.3 กิจกรรมอื่นๆ

กิจกรรมที่โรงเรียนได้จัดเหล่านี้ เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา จำนวน 1 คาบ/สัปดาห์

4. กิจกรรมชุมนุม นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เลือกเรียนตามความสนใจ 1 กิจกรรม โดยแบ่งเป็น

4.1 กิจกรรมชุมนุมทางวิชาการ

4.2 กิจกรรมชุมนุมเสริมสร้างบุคลิกภาพ

4.3 กิจกรรมชุมนุมพัฒนาและส่งเสริมสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ได้จัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้อให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมอิสระให้ผู้เรียนได้ใช้ในการพัฒนาตนเอง ให้เกิดความสามารถตามความสนใจ ความถนัดและความต้องการ

กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ได้แก่กิจกรรมวันสำคัญของชาติ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมวันสำคัญอันเกี่ยวกับองค์พระมหากษัตริย์ รวมทั้งกิจกรรมอันเกี่ยวกับหมวดวิชาต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันสุนทรภู่ กิจกรรมวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ กิจกรรมวันรัฐธรรมนูญ กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ กิจกรรมวันสิ่งแวดล้อมโลก กิจกรรมวันงดสูบบุหรี่โลก และกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา

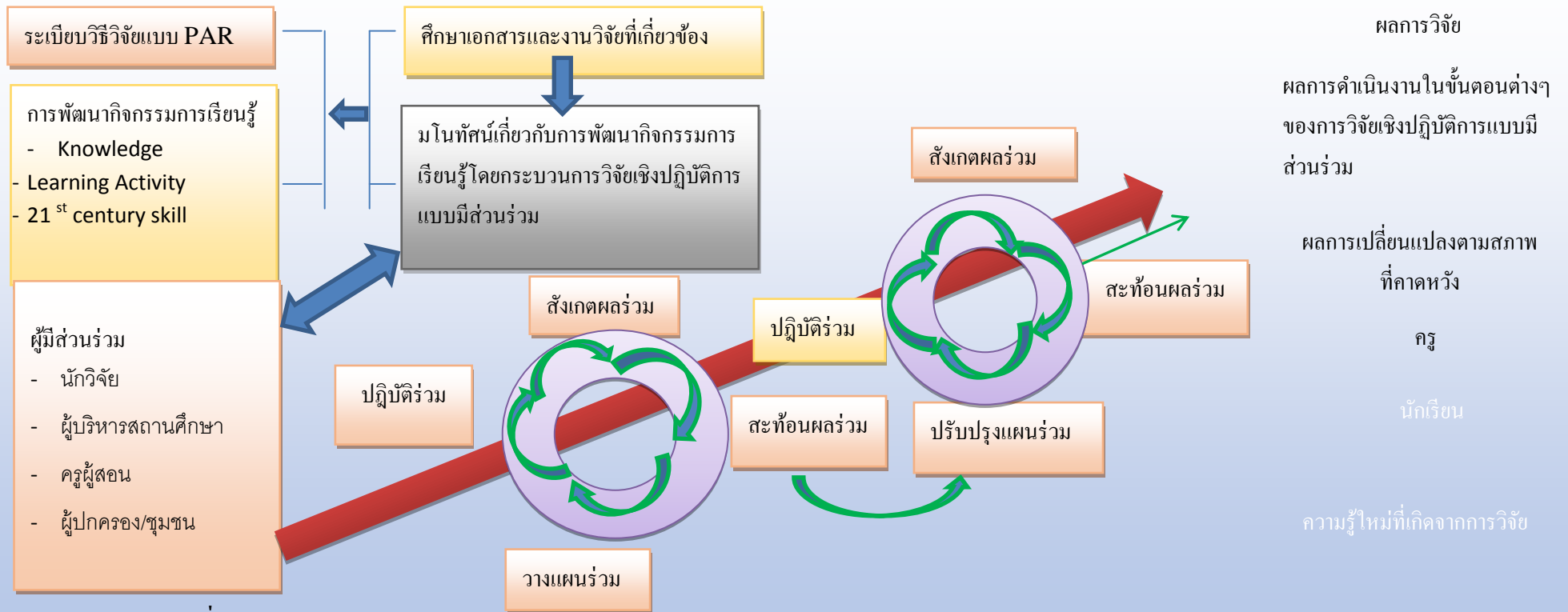
กิจกรรมเสริมหลักสูตรอีกประเภทหนึ่ง ที่โรงเรียนจัด คือ โครงการเสริมความรู้มุ่งสู่มหาวิทยาลัย เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดสอนซ่อมและสอนเสริมความรู้ ประสบการณ์ให้กับนักเรียนที่สนใจและเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนที่ตั้งความหวังไว้ว่าจะสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จัดในคาบว่าง คาบนอกเวลาเรียนปกติ จัดทั้งในวันราชการปกติ และวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์

1. การประเมินผลการเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลตามหลักสูตร ทั้ง 2 ระดับ ทุกประการ

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์
วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจึง
ได้ประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 11 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 2.11 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) ที่มีรูปแบบเน้นความเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical science) นำเสนอผลการวิจัยอิงกับแนวคิดเชิงวิพากษ์ (Critical approach) แสดงหลักฐานประกอบทั้งข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย เอกสาร หรืออื่นๆ ถึงสิ่งที่ได้ร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลง ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคลและระดับองค์กร โดยยึดถือหลักที่กำหนดไว้ในบทที่ 2 ดังนี้

1. ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร วงจรละ 1 ภาคเรียน โดยมีขั้นตอนการวิจัย 10 ขั้นตอน ยึดถือหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของนักวิจัย 10 ประการ ตามที่กล่าว ในบทที่ 2 โดยเฉพาะจรรยาบรรณเกี่ยวกับการแสดงให้ทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัย ทราบ และจรรยาบรรณผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการ ทำงาน แต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล เพราะเป็นจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนบุคคล

2. ให้ความสำคัญกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ที่จะต้องทบทวนขึ้นมามีจุดมุ่งหมายอย่างมีความหมาย และอย่างมีประโยชน์ที่จะทำให้ผู้วิจัยมีความไวเชิงทฤษฎีต่อการนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือการ ให้คำแนะนำต่อผู้ร่วมวิจัย ในลักษณะที่ไม่ใช่เป็นการยึดเหยียด ไม่ให้เป็นตัวชี้นำหรือไม่ให้มีอิทธิพลต่อการนำไป ปฏิบัติของผู้ร่วมวิจัย แต่จะต้องคำนึงถึงการเป็นทางเลือก การเป็นตัวเสริม

3. การสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องว่า ทฤษฎีกับการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไป ด้วยกันได้ ไม่ได้เป็นเส้นขนานที่ไม่มีวันบรรจบกัน สร้างกรอบแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจและตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงบวกในลักษณะสามเส้าระหว่าง “การวิจัย” “ทฤษฎี” และ “การปฏิบัติ” หรือ “นักวิจัย” “นักทฤษฎี” และ “นักปฏิบัติ”

4. แสดงบทบาทการส่งเสริมสนับสนุนการเสริมพลังทางวิชาการ (Academic empowerment) แก่ผู้ร่วม วิจัย โดยหากมีการตัดสินใจร่วมกันจากผู้ร่วมวิจัยว่ามีความประสงค์ที่จะศึกษาหาความรู้ความเข้าใจหรือเพิ่มพูน โลกทัศน์เพิ่มเติม เช่น การศึกษาคุณภาพของบุคคลหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ การจัดอบรมสัมมนา การ เชิญวิทยากร เป็นต้น ผู้วิจัยจะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นให้แก่ผู้ร่วมวิจัยด้วย

5. ผู้วิจัยเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ การปฏิบัติตามแผนเชิงปฏิบัติการที่กำหนดไว้โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามหลักการ “มุ่งการ เปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล” พยายามไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆที่ได้ง่าย ๆ หรือ สำเร็จรูปเกินไป

6. ให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย โดยคำนึงถึงหลักการบันทึก 1) การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ 2) การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ 3) การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบองค์การ 4) การพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย และจัดให้มีการพบปะ สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นระยะๆ ตามหลักการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน การวิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง ตลอดจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย สถานที่หรือพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยและบทบาทของผู้ร่วมวิจัย ขั้นตอนการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียน รายงานผลการวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

3.1 พื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา จังหวัดเลย” เป็นการวิจัยในระดับโรงเรียน (School-wide) ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตาม คุณลักษณะ 3 ประการคือ 1) เป็นโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนการสอนที่ยังไม่ทันสมัยในยุคการศึกษาศตวรรษที่ 21 2) เป็นโรงเรียนที่มีความประสงค์เข้าร่วมการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้อำนวยการ และคณะกรรมการสถานศึกษา 3) เป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ จึงมีความสะดวกและความเป็นไปได้ต่อการที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลในการสังเกต การ สัมภาษณ์ และการบันทึกภาพหรือเสียงในกิจกรรมที่ดำเนินการสามารถเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนามได้ตลอด ระยะเวลาที่จะทำการวิจัย

3.2 ผู้ร่วมวิจัย และบทบาทของผู้ร่วมวิจัย

3.2.1 ผู้ร่วมวิจัย เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ผู้วิจัยจึงได้กำหนดผู้ร่วมวิจัย (Research participant) เป็นบุคลากรเฉพาะภายในโรงเรียน คือ คณะครู จำนวนรวมทั้งสิ้น 22 คน

3.2.2 บทบาทของผู้ร่วมวิจัย ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีบทบาทโดยยึดแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) พัฒนาขึ้นทั้ง 10 ขั้นตอนใน 2 วงจร

3.3 ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มี 2 วงจร 10 ขั้นตอน ในปีการศึกษา 2558 ระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 และภาคเรียนที่ 2 ได้ดำเนินการในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยแต่ละระยะประกอบด้วยกิจกรรม ต่างๆดังรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างความเป็นกันเองกับผู้ร่วมวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เสริมสร้างความเป็นกันเอง ความร่วมมือ สัมพันธภาพอันดีให้เกิดขึ้น 2) เสริมสร้างความกล้าคิดกล้าแสดงทัศนะ 3) ลดความขัดแย้งที่จะ เกิดขึ้นในอนาคต ประกอบด้วย 1 กิจกรรมคือ *การจัดประชุมพบปะพูดคุย และแสดงความคิดเห็น* โดย ดำเนินการในวันที่ 6 มิถุนายน 2558

ระยะที่ 2 การให้ความรู้เบื้องต้นสำหรับการวิจัย (ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้และแนวคิดเชิงเทคนิค) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) การเปิดตัวโครงการวิจัยและนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.1) สร้างความคุ้นเคย ความรู้สึกเป็นเพื่อนร่วมงาน และความเป็นผู้ร่วมการวิจัย 1.2) เสริมพลังด้านความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดย ดำเนินการในวันที่ 12 กรกฎาคม 2558 และ 2) *การ เตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย* มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดเชิงเทคนิค ที่สำคัญสามารถนำแนวคิดเชิงเทคนิคที่ได้มา ประยุกต์ใช้ในการ ดำเนินงาน โดยดำเนินการในวันที่ 17,18 กรกฎาคม 2558

ระยะที่ 3 การปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนอย่างเต็มที่ก่อนโดยใช้ ความรู้ส่วนบุคคลที่มีอยู่เดิม (Tacit knowledge) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) *กิจกรรมร่วมคิด และวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคลที่มี อยู่เดิม* มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.1) เป็นการดึงศักยภาพของผู้ ร่วมวิจัยออกมาอย่างเต็มที่ก่อน 1.2) เพื่อให้ทราบถึง พื้นฐานของแต่ละคนที่มีอยู่ อีกทั้งยังอาจได้ ความรู้ใหม่ๆที่ซ่อนอยู่ในตัวผู้วิจัยแต่ละคน เพราะหากให้ความรู้ทาง ทฤษฎีไปแล้วอาจเป็นการปิด กั้นความคิดภายในของเขาได้ และที่สำคัญสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดพัฒนาการของแต่ละ คนได้ โดย ดำเนินการในวันที่ 1-9 สิงหาคม 2558 และ 2) *จัดทำปฏิทินการดำเนินงาน* มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 2.1) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน 2.2) เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติ กิจกรรม ร่วมกัน โดยดำเนินการในวันที่ 15 สิงหาคม 2558

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) *การวิเคราะห์ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง* มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้ ร่วมกันวิเคราะห์ “สภาพ ของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เคยเป็นมา” “สภาพปัญหาที่สำคัญ เกี่ยวกับการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน” “การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวังจาก

การแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้” โดยดำเนินการในวันที่ 4-20 กันยายน 2558 และ 2) *การจัดทำแผนปฏิบัติการ* มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยดำเนินการในวันที่ 2-9 ตุลาคม 2558

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ (Acting) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1) *จัดทำเครื่องมือในการวิจัย* มี วัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันจัดทำเครื่องมือในการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงาน โดย ดำเนินการในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2558 2) *การประเมินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา* ก่อนนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ มี วัตถุประสงค์เพื่อการประเมินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาสรีจันทร์วิทยา ก่อนการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติด้วยเครื่องมือที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ ร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้อั้เปรียบเทียบกับข้อมูลการดำเนินงานในระยะต่อไป โดยดำเนินการในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559 3) *การนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ* มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่ได้จากการจัดกระทำร่วมกัน โดยดำเนินการในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2558

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ

1. *ขั้นตอนการกำหนดรูปแบบและ วิธีการสังเกตผล* มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบการสังเกตผลตามสภาพจริงของผลการดำเนินงานที่คาดหวัง และไม่คาดหวังจุดเด่น จุดบกพร่อง และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขดำเนินโครงการ/กิจกรรมและร่วมกับสรุปสิ่งที่กระทำสำเร็จไม่สำเร็จสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขและการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น โดยดำเนินการในวันที่ 14 ธันวาคม 2558

2. *ขั้นตอนการสังเกตและเสนอรายงานผล* มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการสังเกตผลและรายงานผลขอความพึงพอใจของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยผู้ร่วมวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน 1) ส่วนรายละเอียดของโครงการ 2) ส่วนรายละเอียดแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล โดยดำเนินการในวันที่ 19 ธันวาคม 2559

3. *ขั้นตอนการประเมินและสรุปผล* มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันสรุปผลการสังเกตผลและขอความคิดเห็น และความพึงพอใจของแต่ละโครงการโดยดำเนินการในวันที่ 25 ธันวาคม 2558

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) ประกอบด้วย 1 ขั้นตอนย่อยดังนี้คือ 1) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จ มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่ทำสำเร็จทำไม่สำเร็จสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยดำเนินการในวันที่ 28 ธันวาคม 2558

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (Re-Planning) ประกอบด้วย กิจกรรมคือ 1) การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางาน มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนข้อมูลการดำเนินงานในทุกขั้นตอนที่ผ่านมาพร้อมทั้งใด นำเสนอผลการประเมินเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามผลการประเมินทั้งก่อนและหลังการนำแผนลงสู่การปฏิบัติมาเปรียบเทียบกันเพื่อชี้ให้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา ตามตัวชี้วัดที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมพัฒนาขึ้นซึ่งกำหนดไว้ 5 ด้านโดยใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3 (แบบประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา) ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบรวมทั้งนำเสนอให้เห็นถึงสิ่งที่บรรลุความคาดหวังและสิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังก่อนที่จะร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและสาเหตุของปัญหาและสาเหตุของปัญหาเพื่อนำไปกำหนด “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา ” “การระบุทางเลือกที่หลากหลาย ” “การประเมินและเลือกทางเลือก” และ 2) *การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่* มีวัตถุประสงค์เพื่อนำทางเลือกที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันประเมินนำมาจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่โดยทั้ง 2 กิจกรรมดำเนินการในวันที่ 8 มกราคม 2559

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) ประกอบด้วย กิจกรรมคือ 1) การสร้างขวัญกำลังใจก่อนการปฏิบัติใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงกระตุ้นและสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความกระหายและฮึกเหิมในกาลลงมือปฏิบัติโดยดำเนินการในวันที่ 15 มกราคม 2559 2) *การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน* มีวัตถุประสงค์เพื่อ 2.1) ร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อให้แผนปฏิบัติการใหม่บรรลุตามจุดมุ่งหมาย 2.2) ร่วมกันพิจารณาทบทวนแก้ไขเครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงานใหม่ โดยดำเนินการในวันที่ 16 มกราคม 2559 3) *การนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่* มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการใหม่ที่ได้จากการจัดทำร่วมกันโดยดำเนินการในวันที่ 16 มกราคม – 14 กุมภาพันธ์ 2559

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (Re-observing) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการกำหนดรูปแบบและวิธีการสังเกตผล มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบการสังเกตผลตามสภาพจริงของผลการดำเนินงานที่คาดหวังและไม่คาดหวังจุดเด่นจุดบกพร่องและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขดำเนินโครงการ/กิจกรรมและร่วมกับสรุปสิ่งที่กระทำสำเร็จหรือไม่สำเร็จสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขและการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น 2) *ขั้นตอนการสังเกตและเสนอรายงานผล* มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการสังเกตผลและรายงานผลของความพึงพอใจของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยผู้ร่วมวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน 1) ส่วนรายละเอียดของโครงการ 2) ส่วนรายละเอียดแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล 3) ขั้นตอนการประเมินและสรุปผล มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันสรุปผลการสังเกตผลและขอมติเห็นชอบ และความพึงพอใจ ของแต่ละโครงการ โดย

ดำเนินการในวันที่ 5 มีนาคม 2559

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยดังนี้ 1) การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน โครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรายงานที่แต่ละทีมได้สรุปและสังเคราะห์ความรู้มาเพื่อให้ที่ประชุมร่วมพิจารณาและรับรองว่าสำเร็จจริงหรือไม่ทราบถึงสิ่งที่ทำสำเร็จทำไม่สำเร็จสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ใหม่ รวมถึงความรู้ใหม่โดยดำเนินการในวันที่ 9 มีนาคม 2559 2) การสะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนศรีจันทร์วิทยาลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติแล้วเสร็จ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยาลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติแล้วเสร็จในวงจรที่ 2 โดยใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3 (แบบประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา) และนำมาเปรียบเทียบกับผลการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยาก่อนนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติซึ่งได้ดำเนินการไปตั้งแต่ขั้น ตอนที่ 3 การปฏิบัติให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบและลงมติให้ความเห็นชอบโดยดำเนินการในวันที่ 11 มีนาคม 2559

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (Conclusion) ประกอบด้วย 1 กิจกรรมคือ การถอดบทเรียน (lesson distilled) มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ โดยการศึกษาทบทวนผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 ถึง 9 รวมทั้งเพื่อหาข้อสรุปในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริงการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและความรู้ใหม่จากปฏิบัติจริงโดยดำเนินการในวันที่ 18 มีนาคม 2559

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยตามกรอบแนวคิดของ Mills (2007) ซึ่งจำแนกเป็นกลุ่มดังนี้ 1) แบบสังเกต (Observation form) มี 1 ฉบับคือเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 4 แบบรายงานความก้าวหน้าของโครงการ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และเป็นแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Focusgroup interview) มี 1 ฉบับคือเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ 3) แบบตรวจสอบหรือบันทึก (Examining/records) เช่น บันทึกกอนูทิน (Journal) แผนที่ (Maps) เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาพ (Audiotapes and videotapes) หลักฐานสิ่งของ (Artifacts) บันทึกภาคสนาม (Field notes) เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1 แบบบันทึกการประชุมเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3 แบบประเมินกิจกรรมการเรียนรู้แบบรายงานความก้าวหน้าของโครงการเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 5 แบบประเมินโครงการ เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 6 แผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล (Individual Development Plan ;IDP)

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีบทบาทหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับผู้วิจัย โดยเริ่มจากการปฏิบัติภาคสนามในโรงเรียนในปีการศึกษา 2588 ในช่วงระหว่างวันที่ 6 มิถุนายน 2558 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2559 โดยแบ่งเวลาในการปฏิบัติงานตามงานตามตารางกำหนด วันและเดือนเพื่อให้เห็นสภาพข้อเท็จจริงทั้งในส่วนที่เห็นชัดเจนและแฝงเร้นจากขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายดังกล่าวในหัวข้อ ที่ 4

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือที่เลือกใช้ในการวิจัยที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งขั้นตอนนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะๆ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ อมรา พงศาพิชญ์ (2526) มีดังนี้

6.1 จัดทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ต่างๆ โดยพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลักในการแบ่งปรากฏการณ์และหาความถี่ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 6 สถานการณ์คือ

6.1.1 การกระทำ (Acts) คือการใช้ชีวิตประจำวันการกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆของบุคลากรที่ใช้ในการวิจัย

6.1.2 กิจกรรม (Activities) คือการกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนและมีลักษณะต่อเนื่อง

6.1.3 ความหมาย (Meaning) คือคำอธิบายของบุคคลเกี่ยวกับการกระทำหรือกิจกรรมเพื่อทราบโลกทัศน์ความเชื่อทัศนคติของชุมชน

6.1.4 ความสัมพันธ์ (Relationship) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้องจะได้ทราบความสัมพันธ์ความขัดแย้งความเกี่ยวข้องของบุคลากร

6.1.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) คือ การปรับตัวบุคคลการให้ความร่วมมือและยอมเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างกิจกรรมบริการ พร้อมจะเป็นพวกเดียวกันจะทราบความขัดแย้ง และความราบรื่น ได้ชัดเจน

6.2 จัดแบ่งข้อมูลจากการบันทึกภาคสนามของการวิจัยในส่วนที่เป็นข้อความพรรณนาเหตุการณ์ เกี่ยวกับกิจกรรมใน 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลทำให้เป็นสภาพปัจจุบันจากข้อความพรรณนาเหตุการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมในขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำรายงานวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละ

ละวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่วิเคราะห์แล้วไปให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับทราบช่วยยืนยันตรวจสอบแก้ไขผลวิเคราะห์และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงรายงานให้ถูกต้อง สมบูรณ์มากขึ้นการตรวจสอบข้อมูลจะใช้บุคลากรหลายคนในเหตุการณ์ของกิจกรรมส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณผู้วิจัยก็ใช้ค่าสถิติพื้นฐานหรือค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยเพื่อเป็นข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนที่เกิดขึ้น

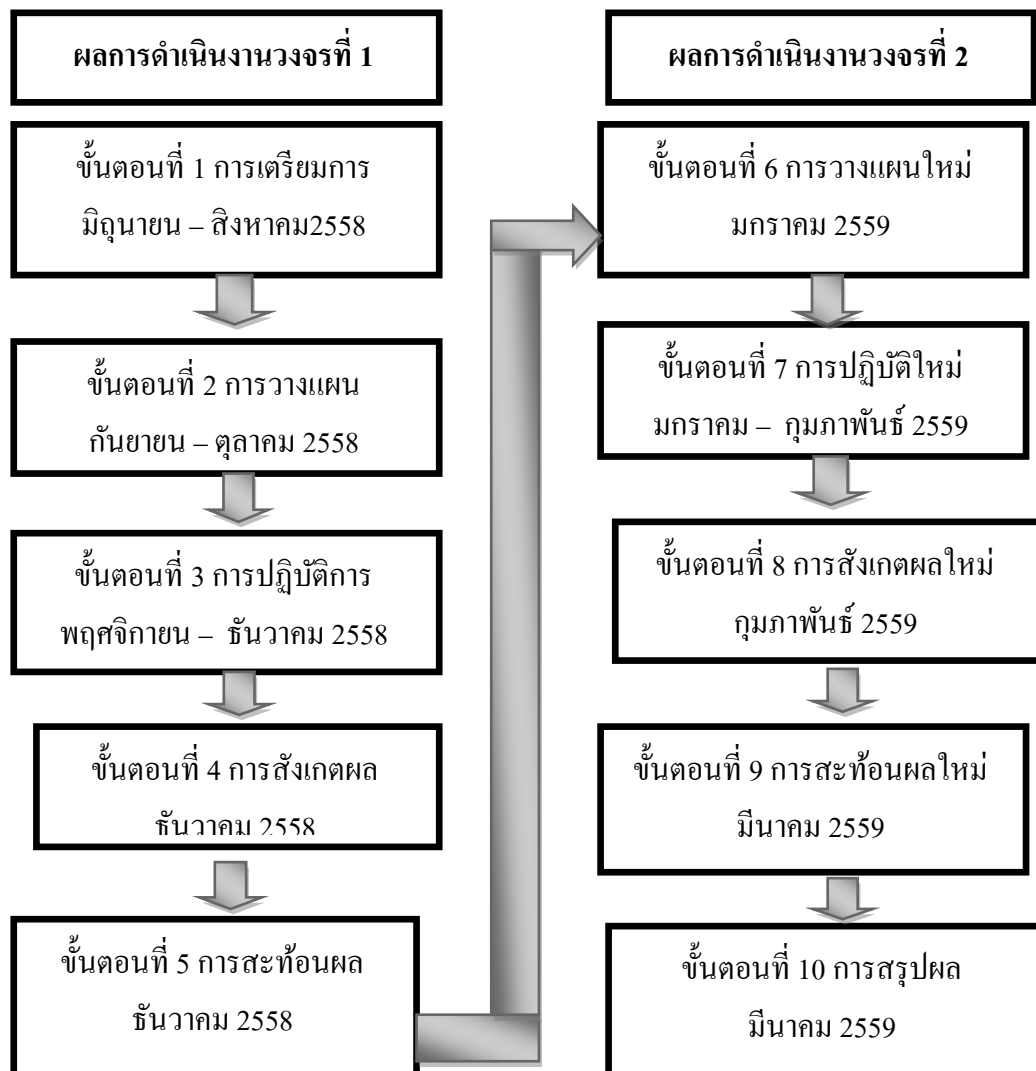
3.7 การเขียนรายงานการวิจัย

เขียนและนำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบอิงแนวคิดเชิงวิพากษ์ (Critical approach) แสดงหลักฐานประกอบทั้งข้อมูลสถิติภาพถ่ายเอกสารหรืออื่นๆถึงสิ่งที่ได้ร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติร่วมกันสังเกตและร่วมกันสะท้อนผลว่าได้ผลเป็นอย่างไรทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จเกิดประสบการณ์การเรียนรู้หรือมีทฤษฎีใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรขึ้นมาบ้างจากการปฏิบัติทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และ โรงเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรอย่างไรสำหรับบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่ต้องการจะพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาทางนั้นๆ ดังนั้นการนำเสนอผลงานวิจัยมีลักษณะเป็นหรรพรรณาหรือบรรยายเชิงวิพากษ์ (Critical description) จากการปฏิบัติจริงทั้ง 2 วงจร 10 ขั้นตอน โดยในช่วงแรกของแต่ละขั้นตอนจะนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่อง (Story telling) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (Factual and neutral manner) การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง ประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติและองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง

บทที่ 4

ผลการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้ดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายน 2558 –เดือนมีนาคม 2559 หรือระหว่างปีการศึกษา 2558 โดยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินการรวม 2 วงจร 10 ขั้นตอน การนำเสนอผลการดำเนินการวิจัยจะนำเสนอตามลำดับวงจรและลำดับขั้นตอนดัง แผนภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 ลำดับวงจรและลำดับขั้นตอนของการนำเสนอผลการวิจัยการ พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาศรีจันทร์ วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ในการนำเสนอผลการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอทำความเข้าใจคำ 4 คำดังนี้ 1) ผู้วิจัย หมายถึง ผู้ทำการวิจัย 2) ผู้ร่วมวิจัย หมายถึงผู้เข้าร่วมการวิจัย 3) กลุ่มผู้วิจัย หมายถึง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และ 4) กลุ่มแกนนำ หมายถึง ผู้วิจัยและตัวแทนผู้ร่วมวิจัยที่ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้คัดเลือกให้เป็นกลุ่มแกนนำ การนำเสนอรายงานในรูปแบบของแนวคิดเชิงวิพากษ์ (critical approach) แสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย คำให้สัมภาษณ์ บทบันทึกจากการสังเกต บทวิเคราะห์ ข้อมูลหรือหลักฐานอื่น ๆ มาแสดงประกอบการเล่าเรื่องเหตุการณ์ในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้มีความชัดเจนและมองเห็นเป็นรูปธรรม ถึงสิ่งที่ได้ร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผล นั่นว่าได้ผลเป็นอย่างไรทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทำกันอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้น เกิดการเรียนรู้ หรือมีทฤษฎีใหม่ หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรขึ้นมาบ้างจากการปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์การ มีข้อเสนอแนะอะไร และอย่างไรสำหรับบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่ต้องการจะพัฒนาหรือแก้ปัญหานั้น ๆ

ดังนั้น ผลการวิจัยจึงมีลักษณะเป็นการพรรณนาหรือการบรรยายเชิงวิพากษ์ (Critical description) จากการปฏิบัติจริงทั้ง 2 วงจร ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดในลักษณะการเล่าเรื่อง (Storytelling) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (Factual and neutral manner) การเปลี่ยนแปลง (Change) จากการปฏิบัติจริงการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing) และองค์ความรู้จากการปฏิบัติที่เกิดขึ้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีกระบวนการดำเนินการวิจัยสองวงจร วงจรและ 1 ภาคเรียนและเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต (Dynamic process) ในลักษณะวงจรของเกลียวปฏิสัมพันธ์ ในกิจกรรมต่อไปนี้คือ (1) การวางแผนการเปลี่ยนแปลง (Planning a change) (2) การปฏิบัติการ (Acting) (3) การสังเกต (Observing) กระบวนการและลำดับของการเปลี่ยนแปลง (4) การสะท้อนผล (Reflecting) โดยมี ขั้นตอนการวิจัย 10 ขั้นตอน แนวคิดที่เป็นผลจากการศึกษาของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2554) มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดหลัก และเสริมด้วยแนวคิดของนักวิชาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เช่น ตามแนวคิดของ Mills (2007) Coghlan and Brannick (2007), James, Millenkiewicz and Bruckhano (2008) ดังนี้

4.1 การปฏิบัติการจริง 2 วงจร 10 ขั้นตอน

จากกรอบขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดไว้ ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนโดยคำนึงถึงกระบวนการทัศน์ หลักการและวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวไว้ข้างต้น มีผลการปฏิบัติการที่เกิดขึ้นจริง ดังนี้

วงจรถูกที่ 1

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation)

ในขั้นตอนนี้มีการดำเนินงาน 2 ระยะคือ 1) การเตรียมการก่อนลงพื้นที่ และ 2) การลงพื้นที่อย่างเป็นทางการ โดยในแต่ละระยะได้มีการดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างความเป็นกันเองกับผู้ร่วมวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เสริมสร้างความเป็นกันเอง ความร่วมมือ สัมพันธภาพอันดีให้เกิดขึ้น 2) เสริมสร้างความกล้าคิดกล้าแสดงทัศนะ 3) ลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้กิจกรรม การจัดประชุมพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็น โดย ดำเนินการในวันที่ 6 มิถุนายน 2558

ในกิจกรรมการจัดประชุมพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยยึดแนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่กล่าวว่า “ผู้วิจัยจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผนวกตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองทำงานอยู่ด้วยอย่างเต็มที่เพื่อสร้างความคุ้นเคย จนมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน ” และ จรรยาบรรณนักวิจัยที่ระบุว่า “ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบ ” ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย บุคลากรในโรงเรียนที่ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 รายชื่อผู้ร่วมวิจัย

ลำดับที่	ชื่อ -สกุล	ความสัมพันธ์กับโรงเรียน
1	พระภัทรธรรมสุธี	ผู้จัดการ/ผู้อำนวยการ
2	พระครูปัญญาภิตติยาภม	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป
3	พระศราวุธจิตตทโม	ครู
4	พระชนันต์พร จิรวโส	ครู
5	นายวันชัย มาระเทศ	ครู
6	นายสมชาย คำอินทร์	ฝ่ายวิชาการ
7	นายจิราพัชร จำปานิล	ครู
8	นางรัชณีกรณั ทาทอง	ครู
9	นายภณัย บุญมา	ครู
10	นายสง่า ภูลายาว	ครู
11	นายจิรศักดิ์ สาริยา	ฝ่ายบุคคล

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ -สกุล	ความสัมพันธ์กับโรงเรียน
12	นายรัศมี อัมพรรัตน์	ครู
13	นายอิทธิพล ถิศจัยศรี	ครู
14	นายถาวร โสภณทัต	ครู
15	นางสาวกัญฉณัฐ สีหาผล	ครู
16	นางจิระนันท์ นามปัญญา	ฝ่ายการเงิน
17	นายพงษ์พัฒน์ บุญสิทธิ์	ธุรการ
18	นายประจัน พรหมพุทธา	นักการภารโรง
19	พระครูปริยัตสังญาณ	ประธานกรรมการสถานศึกษา
20	พระครูปริยัติสาทร	ผู้แทนศิษย์เก่า/กรรมการ สถานศึกษา
21	นายอภิชาติ อาจแก้ว	ผู้นำชุมชน/กรรมการสถานศึกษา
22	นายชาญวิทย์ ศรีสุทธ	ผู้นำชุมชน/กรรมการสถานศึกษา

ทั้งนี้ในการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาบรรยายเพื่อแสดงให้เห็นถึงลำดับเหตุการณ์และรายละเอียด รวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้มีโอกาสพบปะกันพูดคุยเกี่ยวกับงานวิจัยเป็นครั้งแรกในวันที่ 6 มิถุนายน 2558 ซึ่งได้จัดการประชุมขึ้น ณ ห้องวิชาการ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยเริ่มเวลา 13.30 น. สิ้นสุดเวลา 16.30 น. สำหรับการประชุมพบปะครั้งนี้เป็นการประชุมไม่ใช่วิธีทางการ ถือเป็นการประชุมแบบผ่อนคลาย โดยช่วงต้นผู้วิจัยได้พูดคุยเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องการทำวิจัย และอธิบายถึงโครงร่างวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยบางส่วนมานำเสนอต่อผู้ร่วมวิจัยได้รับฟัง พร้อมกันนั้นได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์การทำวิจัยของแต่ละคน โดยผู้ร่วมวิจัยทุกคน ได้มีโอกาสพูดในที่ประชุม ความร่วมมือ สัมพันธภาพอันดีที่เกิดขึ้น ซึ่งสังเกตว่าที่ ผู้ร่วมวิจัยให้ความสนใจในการทำวิจัยครั้งนี้ เพราะถือเป็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับ โรงเรียน และกล่าวให้กำลังใจผู้วิจัย พร้อมจะร่วมมือและช่วยให้การวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ดังที่พระภิกษุธรรมสุธี ผู้อำนวยการและผู้จัดการ ได้สอบถามผู้วิจัย ดังนี้

“วิจัยแบบนี้ เป็นวิจัยที่เอาความไม่เคยรู้จัก มันต่างกับวิจัยทั่ว ๆ ไป ที่ทำกันยังไง”

ผู้วิจัยตอบว่า

“การทำวิจัยประเภทนี้ ต้องการให้เกิดการพัฒนาพร้อมกับการเรียนรู้ของคนในองค์กรครับ” ท่านได้ถามแกมหยอกเหย้าต่อว่า

“แล้ว จะทำไหวไหม” (หัวเราะ คนในห้องประชุมหัวเราะ สนุกสนานกัน)

ผู้วิจัยตอบว่า

“ไหวครับ”

ท่านยิ้ม แล้วกล่าวต่อว่า

“ให้กำลังใจนะ และจะช่วยเต็มที่”

(ผู้วิจัย: บัณฑิตกอนูทิน)

แผนภาพที่ 4.2 ประชุมพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็นเพื่อการสร้างความเป็นกันเองกับ ผู้ร่วมวิจัย

ระยะที่ 2 การให้ความรู้เบื้องต้นสำหรับการวิจัย (ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้และแนวคิดเชิงเทคนิค) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) การเปิดตัวโครงการวิจัยและนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างความคุ้นเคย ความรู้สึกเป็นเพื่อนร่วมงาน และความเป็นผู้ร่วมการวิจัย 2) เสริมพลังด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยดำเนินการในวันที่ 12 กรกฎาคม 2558 และ 2) การเตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดเชิงเทคนิค ที่สำคัญสามารถนำแนวคิดเชิงเทคนิคที่ได้มา ประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน โดยดำเนินการในวันที่ 17 - 18 กรกฎาคม 2558

กิจกรรมการเปิดตัวโครงการวิจัยและนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างความคุ้นเคย ความรู้สึกเป็นเพื่อนร่วมงาน และความเป็นผู้ร่วมการวิจัย 2) เสริมพลังด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยยึดแนวคิดการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่กล่าวว่า “ผู้วิจัยจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผนวกตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองทำงานอยู่ด้วยอย่างเต็มที่เพื่อสร้างความคุ้นเคย จนมี

ฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคน ” และ จรรยาบรรณนักวิจัยที่ระบุว่า “ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบ ” โดยดำเนินการในวันที่ 12 กรกฎาคม 2558 ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดการประชุมขึ้น ณ ห้องวิชาการ โดยเริ่มประชุมเวลา 14.30 น. สิ้นสุดเวลา 16.30 น.

การประชุมครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์แบบเต็มรูปแบบต่อผู้ร่วมวิจัย สำหรับการประชุมจะมีความเป็นทางการมากขึ้น บรรยากาศโดยทั่วไปทุกคนให้ความสนใจรับฟัง โครงร่างงานวิจัย ขั้นตอนการวิจัย และเทคนิควิธีการวิจัย โดยนั่งฟังเพียงอย่างเดียว แต่สังเกตว่าครั้งนี้ผู้ร่วมวิจัยเริ่มมีปฏิริยาสนใจและคิดตามมากขึ้น อาจเป็นเพราะมีข้อมูลใหม่ ๆ ที่ผู้วิจัยได้เพิ่มรายละเอียดเทคนิควิจัยในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการวิจัย เพิ่มเติมจากที่ได้นำเสนอในการประชุมครั้งแรก (6 มิถุนายน 2558) ตลอดจนเนื้อหาข้อมูล เนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในศตวรรษที่ 21 เมื่อนำเสนอเสร็จ ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมโดยตั้งคำถามในที่ประชุมว่า “มีท่านใดเคยได้ยิน หรือรับรู้เกี่ยวกับการสอนในศตวรรษที่ 21 บ้าง” มีนายสมชาย คำอินทร์ ผู้ร่วมวิจัยคนหนึ่ง ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการ กล่าวตอบว่า

“กระผมได้เคย เข้าประชุมอบรมแนวทางการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มาแล้ว จากที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาเลย เขต 1 ให้ไปอบรมบ้าง”

ผู้วิจัยสอบถามเพิ่มเติม

“แล้วจากที่ไปอบรมมาเป็นอย่างไรบ้าง”

ผู้ร่วมวิจัยตอบว่า

“ส่วนใหญ่เป็นการอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเด็กนักเรียน ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเน้นการใช้คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต และสื่อการสอนให้มาก ๆ”

(ผู้วิจัย: บันทึกอนุทิน)

กิจกรรมที่ 1 การเตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดเชิงเทคนิค ที่สำคัญสามารถนำแนวคิดเชิงเทคนิคที่ได้มา ประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน โดยยึดถือว่า (1) เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ” ตามหลักการ 10 บทบาทของนักวิจัย (2) ผู้วิจัยควรจะต้องมีการเสริมพลังด้านความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ และเกี่ยวกับแนวคิดเชิงเทคนิค ที่จะทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ในระยะต่อ ๆ ไป เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยดำเนินการในวันที่ 17 - 18 กรกฎาคม 2558

ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดการประชุมขึ้น ณ ห้องวิชาการ โดยเริ่มประชุมเวลา 14.30 น. สิ้นสุดเวลา 16.30 น.

การประชุมครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอ 1) แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) แนวคิดเชิงเทคนิควิโรจน์ สารรัตนะ (2555) ตลอดจนได้นำเสนอตัวอย่างงานวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3 เรื่อง ประกอบด้วย งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในวิทยาลัย เทคโนโลยีพงษ์ภักญ์: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ ดร. รัฐสภา พงษ์ภักญ์ งานวิจัยเรื่อง การพัฒนางานวิชาการด้วยหลักการบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ ดร.ศิริกุล นามศิริ และงานวิจัยเรื่อง พัฒนาเครือข่ายความรู้ด้วยหลักการบริหารตนเองในโรงเรียนบ้านอุน โลก จังหวัดสกลนคร: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ ดร.สุกษัย โอบารุงต่อผู้ร่วมวิจัย สำหรับการประชุมครั้งนี้ถึงแม้จะเป็นทางการ แต่บรรยากาศโดยทั่วไปค่อนข้างผ่อนคลายมากกว่าการประชุมครั้งที่แล้ว (12 กรกฎาคม 2558) ทุกคนให้ความสนใจรับฟังขั้นตอนการวิจัยและเทคนิควิธีการวิจัยจากวิธีวิจัยที่นำเสนอ และสนใจตัวอย่างงานวิจัยที่นำเสนอเป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 เรื่อง โดยนั่งฟังอย่างตั้งใจ พร้อม ๆ กับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเองของผู้ร่วมวิจัยในแต่ละขั้นตอนการวิจัย อาจเป็นเพราะการนำเสนองานวิจัยตัวอย่างทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้เห็นรายละเอียดและมีมุมมองที่ชัดเจนยิ่งขึ้นของกระบวนการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเมื่อนำเสนอเสร็จ ผู้ร่วมวิจัยให้ความสนใจและพร้อมแลกเปลี่ยนกับผู้วิจัย โดยไม่ต้องรอผู้วิจัยถามเลย แต่ผู้ร่วมวิจัยได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้วิจัย โดยพระครูปัญญาภิตติยาภรณ์ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป ได้กล่าวว่า

“คล้าย ๆ กับว่า ผู้วิจัยจะเป็นผู้นำการวิจัยในรอบแรก (วงจรที่ 1) แล้วในรอบที่ 2 (วงจรที่ 2) ผู้วิจัยจะให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นคนทำเองใช่ไหม”

ผู้วิจัยอธิบายเพิ่มเติม

“จุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาเองของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ตามหลักคิดที่ว่า ผู้ที่รู้ปัญหาพื้นที่ที่ดีที่สุด คือคนในพื้นที่ ดังนั้นการทำวิจัยจะเป็นการพัฒนาผู้ร่วมวิจัยไปในตัวที่จะเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตนเอง”

นายวันชัย มาระเทศ ได้แสดงความคิดเห็น

“ผมว่าการวิจัยแบบนี้ ละเอียดดีเหมือนกับว่าทำวิจัยไปด้วย ปฏิบัติไปด้วย”

ผู้วิจัยรู้สึกพอใจที่ผู้ร่วมวิจัยเข้าใจหลักการทำวิจัยเป็นอย่างดี นอกจากนั้นผู้ร่วมวิจัยท่านอื่นได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

“อาตมามาคิดว่าการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างยิ่งต่อทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาของเรา จึงอยากให้ทุกคนได้ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้อย่างเต็มที่...” พระครูปริยัติสังฆาณ.(2558,17 กรกฎาคม).ตำแหน่ง สัมภาษณ์

“จากที่ได้ฟังกรอบแนวคิดในการวิจัยมาทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่าการวิจัยประเภทนี้แตกต่างจากการวิจัยโดยทั่วไปซึ่งมีความน่าสนใจ น่าเรียนรู้ และมีความท้าทายอยากให้งมือปฏิบัติ ซึ่งหากพวกเราสามารถร่วมกันดำเนินงานตามกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ทั้งหมด ผมคิดว่าการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของเราก็น่าจะประสบผลสำเร็จดังที่ได้ตั้งเป้าหมายกันเอาไว้...” นายชาลวิทย์ ศรีสุทธ, (2558, 17 กรกฎาคม)ตำแหน่ง สัมภาษณ์

“จากที่พวกเราได้พยายามแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนมาหลายปี แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร แต่หลังจากที่ได้ฟังแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้มั่นใจได้ระดับหนึ่งว่าพวกเราจะสามารถเรียนรู้และแก้ไขปัญหาได้อย่างแน่นอน แต่อาจมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของพวกเราทุกคน...” , นายสมชาย คำอินทร์.(2558,17 กรกฎาคม)ตำแหน่ง สัมภาษณ์
(ผู้วิจัย: บันทึกรายงาน)

ในวันต่อมาวันที่ 18 กรกฎาคม 2558 เป็นการจัดการอบรมทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเชิงเทคนิคต่าง ๆ ที่ผู้ร่วมวิจัยต้องใช้ในการปฏิบัติงาน โดยได้เชิญ ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง มาเป็นวิทยากรในการอบรม การอบรมเริ่มเวลา 09.30 น. สิ้นสุดเวลา 11.00 น. ณ ห้องประชุมกว้าง รอบคอบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ก่อนการนำเสนอแนวคิดเชิงเทคนิคที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติงานนั้น และก่อนเข้าประชุมผู้วิจัยได้แจกผู้วิจัยได้นำเอาถุงอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ จำนวน 22 ชุด แจกให้กับผู้ร่วมวิจัยเพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมและการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการทำงานร่วมกัน โดยในถุงประกอบด้วยเครื่องเขียนต่าง ๆ เช่น ปากกา ดินสอ ไม้บรรทัด และสมุดบันทึก และกระเป๋าเอกสารประกอบการบรรยาย ที่วิทยากรได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยใช้เป็นคู่มือประกอบการทำงาน โดยในเอกสารดังกล่าวประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้คือ 1) เทคนิคการระดมสมอง 2) เทคนิคการเขียนผังความคิด 3) เทคนิคการเขียนแผนปฏิบัติการและการนาแผนลงสู่การปฏิบัติ 4) เทคนิคการเขียนโครงการ 5) เทคนิคประเมินโครงการ 6) เทคนิคการถอดบทเรียน 7) เทคนิคการจัดกิจกรรมสะท้อนผล 8)เทคนิคการสังเกต 9) เทคนิคการบันทึกข้อมูลภาคสนาม 10) เทคนิคการบันทึกบทเรียน หลังจากนั้นวิทยากรได้นำเสนอภาพรวมของเทคนิคทั้งหมดเพื่อให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมองเห็นแนวทางในการศึกษาก่อนที่จะร่วมกันสรุปว่าควรจะมีการเสริมความรู้เกี่ยวกับแนวคิด

เชิงเทคนิคต่าง ๆ เหล่านี้ในขั้นตอนใดบ้าง ซึ่งสามารถสรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยได้ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับการเสริมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเชิงเทคนิคต่าง ๆ

เทคนิค	วิธีการ	หมายเหตุ
การระดมสมอง (brain storming)	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ได้กับทุกขั้นตอนการวิจัย
การเขียนผังความคิด (mind map)	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ได้กับทุกขั้นตอนการวิจัย
การเขียนแผนปฏิบัติการ	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ในช่องของการวางแผน
การเขียนโครงการ	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ในช่องของการวางแผน
การประเมินโครงการ	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ในช่องการสังเกตผลเพื่อประเมินโครงการ
การถอดบทเรียน	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ในช่องการถอดบทเรียนที่ได้จากการทำงาน
การจัดกิจกรรมสะท้อนผล	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ในช่องของการสะท้อนผล
การสังเกต	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ในการสังเกตการดำเนินงานในทุกขั้นตอน
การบันทึกข้อมูลภาคสนาม	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ในการบันทึกข้อมูลการทำงานทุกขั้นตอน
การบันทึกอนุทิน	บรรยายและฝึกปฏิบัติ	ใช้ในการบันทึกการทำงานทุกครั้ง

นอกจากนั้นในช่วงท้ายของการอบรมผู้วิจัยยังได้สร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยในเรื่องความสำคัญของ “การวิจัย” กับ “การปฏิบัติ” และของ “นักวิจัย” กับ “นักปฏิบัติ”

แผนภาพที่ 4.3 การอบรมให้ความรู้โดยวิทยากรจากภายนอก (วันที่ 18 กรกฎาคม 2558)

ระยะที่ 3 การปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนอย่างเต็มที่ก่อนโดยใช้
ความรู้ส่วนบุคคลที่มีอยู่ เดิม (Tacit knowledge) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) *กิจกรรมร่วมคิด*
และวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคลที่มีอยู่เดิม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เป็นการดึงศักยภาพของผู้ร่วม
 วิจัยออกมาอย่างเต็มที่ก่อน 2) เพื่อให้ทราบถึง พื้นฐานของแต่ละคนที่มีอยู่ อีกทั้งยังอาจได้ความรู้
 ใหม่ ๆ ที่ซ่อนอยู่ในตัวผู้วิจัยแต่ละคน เพราะหากให้ความรู้ทาง ทฤษฎีไปแล้วอาจเป็นการปิดกั้น
 ความคิดภายในของเขาได้ และที่สำคัญสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดพัฒนาการของแต่ละคนได้โดย
 ดำเนินการในวันที่ 1 – 9 สิงหาคม 2558 และกิจกรรมที่ 2) *จัดทำปฏิทินการดำเนินงาน* มี
 วัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน 2) เพื่อถอดบทเรียนที่
 ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม ร่วมกัน โดยดำเนินการในวันที่ 15 สิงหาคม 2558

กิจกรรมที่ 2 ร่วมคิดและวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคลที่มีอยู่เดิม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)
 เป็นการดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาอย่างเต็มที่ก่อน 2) เพื่อให้ทราบถึง พื้นฐานของแต่ละคนที่มี
 อยู่ อีกทั้งยังอาจได้ความรู้ใหม่ ๆ ที่ซ่อนอยู่ในตัวผู้วิจัยแต่ละคน เพราะหากให้ความรู้ทาง ทฤษฎีไป
 แล้วอาจเป็นการปิดกั้นความคิดภายในของเขาได้ และที่สำคัญสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดพัฒนาการ
 ของแต่ละคนได้ โดยยึดหลักที่ว่า (1) ผู้วิจัยควรจะต้องคำนึงถึง “การดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัย
 ออกมาอย่างเต็มที่ก่อน” โดยปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าว
 ตามประสบการณ์และทุนความรู้ที่มีอยู่เดิมของพวกเขา หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงจะนำเอาแนวคิดเชิง
 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนางานนั้นๆ (ที่นำเสนอไว้ในบทที่ 2) มาเสริม ตามหลักการ “ดึงศักยภาพจาก
 ภายในหรือให้มีการระเบิดจากภายใน (Inside-out) ก่อนแล้วเสริมด้วยศักยภาพจากภายนอก
 (Outside-in)” หรือตามแนวคิด “Let them first, then researcher” (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2555) และ
 (2) “แนวคิดใหม่ในการพัฒนานั้น เชื่อว่าในวัฒนธรรมชุมชนนั้น ไม่ว่างเปล่าในนั้นบรรจุด้วยพลัง
 ความสามารถพลังภูมิปัญญา และพลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาชุมชน ” (กาญจนา แก้วเทพ, 2532)
 โดยดำเนินการในวันที่ 1 – 9 สิงหาคม 2558

วันที่ 1 สิงหาคม 2558 เริ่มการประชุมเวลา 09.30 น. ถึงสุดเวลา 11.30 น. ณ ห้องฝ่ายวิชาการ ในช่วงต้นเป็นการพูดคุยถึงการได้รับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำวิจัย โดยผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนต่างอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ที่ตนเองได้รับ ซึ่งได้ข้อสรุปจากผู้ร่วมวิจัยทุกคนว่าต้องการการอบรมเพิ่มเติมอีกซักครั้งก่อนการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ จะเริ่มขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มความเข้าใจและเป็นการทบทวน หลังจากนั้นช่วงท้ายผู้วิจัยได้แสดงทัศนะว่า “ทำอย่างไรเราถึงจะทราบปัญหาของโรงเรียนเราคืออะไร ? การจัดการเรียนรู้ใดที่จำเป็นต้องพัฒนา” หลังจากได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้อภิปรายจากคำถามที่ตั้งไว้ จนได้ข้อสรุปร่วมกันว่า หากต้องการได้มาซึ่งทัศนะและความคิดเห็นที่หลากหลายจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เวลาพอสมควรแก่ผู้ร่วมวิจัยให้ได้คิดวิเคราะห์โดยการให้นำกลับไปทำที่บ้านหากทำการสรุปผลจากการประชุมในครั้งนี้เลยอาจได้ทัศนะและความคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยเพียงไม่กี่คนเนื่องจากบางคนอาจนั่งเฉย ๆ ไม่เสนอทัศนะความคิดเห็นอะไรเลยเหมือนที่ผ่านมา หลังได้ข้อสรุปดังนั้นทุกคนจึงได้ใช้เทคนิคที่ได้จากกิจกรรมการอบรมจากวิทยากรภายนอกที่ผ่านมา คือ เทคนิคการระดมสมอง (Brain storming) จนได้มาซึ่งคำถามคือ “กิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นอย่างไร ? มีปัญหาสำคัญอะไร ? ช่วงท้ายของการประชุมผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันปรึกษาถึงระยะเวลาสำหรับการดำเนินการจนได้ข้อสรุปว่าใช้เวลา 1 สัปดาห์ เพื่อให้มีเวลาในการคิดวิเคราะห์อย่างเต็มที่และข้อมูลที่ได้ออกมาจะได้มีคุณภาพ จึงร่วมกันนัดหมายกำหนดวันสำหรับการนำเสนอและอภิปรายคำตอบจากคำถามดังกล่าวจากผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน ซึ่งได้ข้อสรุปเป็นวันที่ 9 สิงหาคม 2558

9 สิงหาคม 2558 เริ่มการประชุมเวลา 15.00 น. ถึงสุดเวลา 18.30 น. ณ ห้องฝ่ายวิชาการ การประชุมเริ่มต้นจากการให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนนำเสนอคำตอบของตนเองจากคำถามปลายเปิดที่ตั้งไว้และให้มีการร่วมกันอภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเมื่อผู้ร่วมวิจัยนำเสนอจบทีละคน จนแล้วเสร็จครบถ้วนทุกคน หลังจากนั้นจึงปิดการประชุม ทั้งนี้จากการนำเสนอและร่วมกันอภิปรายจากคำถามปลายเปิดที่ได้ร่วมกันตั้งขึ้นในการประชุมผู้วิจัยได้รวบรวมทัศนะของผู้ร่วมวิจัยทั้ง 22 รูป/คน แล้วนำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มเข้าด้วยกันจนได้ข้อสรุป 4 ด้านดังนี้

1. ด้านการบริหาร

โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีพระเทพวราลังการ (หลวงปู่ศรีจันทร์ วัณณาโก) สมณศักดิ์ในขณะนั้น เป็นผู้ขออนุญาตก่อตั้งและมีพระสุทธิสาร โสภณ เป็นครูใหญ่รูปแรก สำหรับให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนนักธรรมบาลีและวิชาสามัญควบคู่กันโดยเปิดทำการสอน พ.ศ. 2518 ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนทั้งแผนกธรรม คือ นักธรรมชั้นตรี-โท-เอก แผนกบาลี ชั้นประโยค 1 - 2, ประโยค ป.ศ. 3 ตามมติของมหาเถรสมาคม

และดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 โดยมีพระภิกษุธรรมสุธี (พระมหาสุพัฒน์ สุวฑฒโน) เป็นผู้อำนวยการ เปิดทำการสอน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 1 - 6) โปรรแกรมวิทย์-คณิต ผู้สำเร็จ การศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรทั้งแผนกธรรม-บาลี และใบรับรองผลการเรียน (รบ.) พร้อมใบ ประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการสมัครงานหรือศึกษาต่อใน ระดับสูงขึ้นไปได้

ปัจจุบันคณะผู้บริหารได้มีการมอบหมายภาระงานให้แก่ฝ่ายต่าง ๆ ที่รับผิดชอบอย่าง ชัดเจนภายใต้มติในที่ประชุมและความเหมาะสมของผู้ดำเนินงานและมีการนำระบบสารสนเทศ ติดตามประเมินผลงานใช้สถานศึกษารวมทั้งมอบทุนการศึกษาให้นักเรียนดีแต่มีฐานะยากจน จัดหารางวัลให้แก่สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในเขตจังหวัดใกล้เคียงได้รับทราบผู้บริหาร ใช้หลักธรรมาปฏิบัติปกครองมีความเมตตาสูง

2. ด้านอาคารสถานที่และโครงสร้างพื้นฐาน

สภาพในปัจจุบัน อาคารสถานที่และโครงสร้างพื้นฐานมีข้อบกพร่องคือการใช้อาคาร ร่วมกันกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ยังไม่เป็นสัดส่วน ห้องเรียนไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน นอกจากนั้นยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น ที่จอดรถ ของบุคลากร ไม่มีป้ายห้องต่าง ๆ รวมถึงฝ่ายต่าง ๆ ห้องน้ำไม่เพียงพอ ห้องคอมพิวเตอร์ไม่สามารถ ใช้งานได้ ไม่มีโทรศัพท์ภายในที่ใช้ติดต่อระหว่างห้องฝ่ายต่าง ๆ ไม่มีเครื่องบริการน้ำดื่ม (เย็น) บน อาคารเรียน ไม่มีระบบกล้องวงจรปิด ไม่มีห้องทำกิจกรรม ไม่มีห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้นซึ่งจริง ๆ แล้วมีอยู่แต่อยู่ในสภาพที่ใช้งานไม่ได้ ไม่มีอุปกรณ์ด้านความปลอดภัย เช่น ถังดับเพลิง

3. สมรรถนะครูผู้สอน

สภาพปัจจุบันจำนวนครูทั้งหมด 19 รูป/คน เป็นครูพิเศษ 1 คน สอนวิชาตรงเอก 15 รูป/ คน ครูที่สอนตรงความถนัด 2 รูป/คน สภาพปัญหาคือ หน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดสวัสดิการให้แก่ ครู และครูควรได้รับการพัฒนาวิชาชีพ ทุก ๆ ปี มีโครงการพาครูไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มศักยภาพ และการทำงานของครู รัฐบาลและคณะสงฆ์ไทยควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แผนกสามัญศึกษาให้มากขึ้น

ควรพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรับปรุงโครงสร้าง หลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

4. ด้านวัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอน

สภาพปัจจุบัน วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่สมบูรณ์ ไม่ทันสมัย (เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ดีด และเครื่องคำนวณ) ไม่มีสื่อการสอนสำหรับครู เช่น คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะและโปรเจกเตอร์ หรือ วิช่วไลเซอร์ (Visualizer) เครื่องขยายเสียง ในห้องสอน และเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานในห้องพักครู ห้อง Sound lab ใช้งานไม่ได้ ไม่มีอินเทอร์เน็ตให้นักเรียน นักศึกษา ได้สืบค้นข้อมูล

กิจกรรมที่ 3 จัดทำปฏิทินการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน 2) เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม ร่วมกัน ตามหลักการ 10 บทบาทของนักวิจัยคือ “เป็นนักวางแผน เป็นนักออกแบบ ” และ 10 จรรยาบรรณของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือ “ให้ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด” โดยดำเนินการในวันที่ 15 สิงหาคม 2558

หลังจากกิจกรรมร่วมคิดและวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคลที่มีอยู่เดิมเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดบทบาท หน้าที่ กติกา ข้อตกลง และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ซึ่งผลสุดท้ายทำให้ได้ปฏิทินการดำเนินการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานตลอดระยะเวลาของการวิจัย ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ปฏิทินการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่	ชื่อขั้นตอน	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ
1	การเตรียมการ (preparation)	มี 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 การสร้างความเป็น กันเองกับผู้ร่วมวิจัย มี ประกอบด้วย 1 กิจกรรมคือ การ จัดประชุมพบปะพูดคุยและแสดง ความคิดเห็น ระยะที่ 2 การให้ความรู้เบื้องต้น สำหรับการวิจัย (ระเบียบวิธีวิจัยที่ ใช้และแนวคิดเชิงเทคนิค) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) การเปิดตัวโครงการวิจัยและ นำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย และ 2) การ เตรียมความพร้อม เบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย ระยะที่ 3 การปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนอย่าง เต็มที่ก่อน โดยใช้ความรู้ส่วน บุคคลที่มีอยู่เดิม (Tacit knowledge) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมร่วมคิด และวางแผนจากความรู้ส่วน บุคคลที่มี อยู่เดิม และ 2) จัดทำปฏิทินการดำเนินงาน	มิถุนายน – สิงหาคม 2558

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	ชื่อขั้นตอน	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ
2	การวางแผน (planning)	ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง และ 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ	กันยายน-ตุลาคม 2558
3	การปฏิบัติ (acting)	ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1) จัดทำเครื่องมือในการวิจัย 2) การประเมินการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน พระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ก่อนนำแผนปฏิบัติการลงสู่การ ปฏิบัติ 3) การนำแผนปฏิบัติการลงสู่การ ปฏิบัติ	พฤศจิกายน – ธันวาคม 2558
4	การสังเกตผล (observing)	ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการกำหนดรูปแบบ และ วิธีการสังเกตผล 2) ขั้นตอนการสังเกตและเสนอ รายงานผล 3) ขั้นตอนการประเมินและ สรุปผล	ธันวาคม 2559
5	การสะท้อนผล (reflecting)	ประกอบด้วย 1 ขั้นตอนย่อยคือ 1) การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน โครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จ	ธันวาคม 2559
6	การวางแผนใหม่ (re-planning)	ประกอบด้วยกิจกรรมคือ 1) การศึกษาวิเคราะห์สภาพ ปัจจุบันของการพัฒนางาน	ธันวาคม 2559

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	ชื่อขั้นตอน	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ
7	การปฏิบัติใหม่ (re-acting)	ประกอบด้วยกิจกรรมคือ 1) การสร้างขวัญกำลังใจก่อนการปฏิบัติใหม่ 2) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน	มกราคม – กุมภาพันธ์ 2559
8	การสังเกตผลใหม่ (re-observing)	ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการกำหนดรูปแบบและวิธีการสังเกตผลมี 2) ขั้นตอนการสังเกตและเสนอรายงานผล 3) ขั้นตอนการประเมินและสรุปผล	กุมภาพันธ์ 2559
9	การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting)	ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยดังนี้ 1) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จ 2) การสะท้อนผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนศรีจันทร์วิทยาหลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติแล้วเสร็จ	มีนาคม 2559
10	การสรุปผล (conclusion)	ประกอบด้วย 1 กิจกรรมคือ 1) การถอดบทเรียน (lesson distilled)	มีนาคม 2559

ข้อสังเกตที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการเตรียมการ

ผลจากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการเตรียมการพบว่าสาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือด้วยดีนั้นเป็นเพราะว่าก่อนการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาในการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยากับ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร และคณะครูอยู่หลายครั้ง รวมทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ผู้บริหารมีความประสงค์ที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และเป็น โรงเรียนที่ผู้วิจัย

ปฏิบัติงาน อยู่ด้วย จึงทำให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร และคณะครูมีความสนใจและประสงค์ที่จะเข้าร่วมในการวิจัยในครั้งนี้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งโรงเรียนมีสภาพความพร้อมในการที่จะพัฒนาคือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ต่างมีความต้องการและมีความพร้อมต่อการที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของตนอยู่ก่อนแล้วนั่นเอง

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning)

ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ “สภาพ ของการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่เคยเป็นมา” “สภาพปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน” “การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้” โดยดำเนินการในวันที่ 4 – 20 กันยายน 2558 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันจัดทำ แผนปฏิบัติการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยดำเนินการในวันที่ 2 – 9 ตุลาคม 2558 และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน โดยดำเนินการในวันที่ 12 ตุลาคม 2558

ในขั้นตอนการวางแผน (Planning) เริ่มขึ้นเมื่อวันเสาร์ที่ 4 กันยายน 2558 ในช่วงระหว่างเวลา 09.00 น. ถึง เวลา 12.00 น. ณ ห้องวิชาการ โดยได้ยึดถือหลักการที่สำคัญคือ ผู้วิจัยเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนเชิงปฏิบัติการที่กำหนดไว้ โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามหลักการ “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล ” การเชื่อในศักยภาพของปัจเจกชนทุกคนที่จะร่วมคิดร่วมทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีกล่าวขึ้นด้วยตนเอง และการสร้างองค์ความรู้และการใช้ความรู้จะต้องเป็นไปตามครรลองประชาธิปไตย ซึ่งทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมและให้การยอมรับ นั่นคือทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคมรวมทั้งองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมา จะต้องได้รับการแบ่งปันอย่างเท่าเทียมกันอันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย กระจายและถือถือ โครงสร้างของสังคมอย่างเป็นธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับผู้ร่วมวิจัย เป็นผู้ประสานงาน ติดต่อสื่อสารตามทัศนะของ Creswell (2008) และการจูงใจให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้สึกระหันทันและร่วมกันวิเคราะห์สภาพที่เคยเป็นมาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง สภาพปัญหาอุปสรรคของการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินเพื่อกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนา ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนา โดยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้สรุปขั้นตอนการวางแผน (Planning) ประกอบด้วย

3 กิจกรรม คือ 1) การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน ซึ่งสรุปได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 กิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนการวางแผน

ที่	กิจกรรม	วิธีการจัด	แหล่งข้อมูล
1	การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง	-การเล่าประวัติความเป็นมาของโรงเรียน เพื่อระบุ “สภาพที่เคยเป็นมา” “สภาพปัจจุบัน” “สภาพปัญหา” “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา” และ “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา” ร่วมกัน	- ผู้อำนวยการ โรงเรียน - ข้อมูลประวัติความเป็นมาของโรงเรียน - รายงานประจำปีของสถานศึกษา (Self Assessment Report: SAR)
2	การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan)	-นำข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง มาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน	-ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง
3	การสะท้อนผลการดำเนินงาน	-จัดกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดขั้นตอนการวางแผน โดยพิจารณาว่า มีสิ่งใดที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จบ้าง อย่างไร เพราะเหตุใด	-การจัดกิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัยทุกคน

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนการวางแผน ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1) การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงมีวิธีการจัดคือมีการเล่าประวัติความเป็นมาของโรงเรียน เพื่อระบุ “สภาพที่เคยเป็นมา” “สภาพปัจจุบัน” “สภาพปัญหา” “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา” และ “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา” ร่วมกัน โดยมีแหล่งข้อมูล ผู้อำนวยการ โรงเรียน และข้อมูลที่เป็นเอกสาร เช่น ข้อมูลประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านที่มีอยู่เดิม และ รายงานประจำปีของสถานศึกษา (Self Assessment Report: SAR) 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) เป็นการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพของงาน

ที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกันเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามแผน โดยใช้แหล่งข้อมูลจากการดำเนินงานในกิจกรรมที่ 1 และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงานเป็นการจัดกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดขั้นตอนการวางแผน โดยพิจารณาว่ามีสิ่งใดที่ทำสำเร็จหรือไม่สำเร็จบ้าง อย่างไร เพราะเหตุใดโดยให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนผลการดำเนินงานเมื่อได้ข้อสรุปร่วมกันแล้ว ผู้ร่วมวิจัยได้มีการนัดหมายวัน เวลา ในการดำเนินกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม โดยกำหนดเอาวันอาทิตย์ที่ 20 กันยายน 2558 เป็นวันดำเนินการ

ในวันอาทิตย์ที่ 20 กันยายน 2558 ในระหว่างเวลา 09.00 – 16.00 น. ณ ห้องประชุม โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้ง 3 กิจกรรม คือ 1) การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงานดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง เพื่อระบุ “สภาพที่เคยเป็นมา ” “สภาพปัจจุบัน ” “สภาพปัญหา ” “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา ” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา ” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา ” ซึ่งกิจกรรมนี้จัดขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับ “การดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาอย่างเต็มที่ก่อน ” และยึดถือหลักการ “ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง”

แผนภาพที่ 4.4 การเตรียมการในช่วงของขั้นตอนการวางแผน

ผู้วิจัยขอให้พระครูปัญญาภิตตยาคมได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาให้ผู้ร่วมวิจัยได้ฟังกันอีกครั้ง สรุปได้ดังนี้

สภาพที่เคยเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีพระเทพวรลังการ (หลวงปู่ศรีจันทร์ วัณณาโก) สมณศักดิ์ในขณะนั้น เป็นผู้ขออนุญาตก่อตั้งและมีพระสุทธิสาร โสภณ เป็นครูใหญ่รูปแรก สำหรับให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนนักธรรมบาลีและวิชาสามัญควบคู่กันโดยเปิดทำการสอน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา กล่าวคือพ.ศ. 2518– 2521 เปิดสอน ป. 5 – 7 พ.ศ. 2521– ปัจจุบัน เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพ.ศ. 2535– ปัจจุบัน เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทำการสอนตั้งแต่ เวลา 09.00– 17.30 น. ทุกวัน ปิดเสาร์ – อาทิตย์และวันนักขัตฤกษ์

สภาพปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนทั้งแผนกธรรม คือนักธรรมชั้นตรี-โท-เอก แผนกบาลี ชั้นประโยค 1 - 2, ประโยค ป.ช.3 ตามมติของมหาเถรสมาคม และดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 โดยมีพระภิกษุธรรมสุธี (พระมหาสุพัฒน์ สุวฑฒโน) เป็นผู้อำนวยการ เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ม. 1 - 6 โปรแกรมวิทย์-คณิตจำนวนห้อง 12 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 296 รูป จำนวนครูที่ 19 รูป/คน ครูธุรการ 1 คน และนักการภารโรง 1 คนผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรทั้งแผนกธรรม-บาลี และใบรับรองผลการเรียน พร้อมใบประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการสมัครงานหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปได้

วิสัยทัศน์คือ “โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา บริหารแบบมีส่วนร่วมให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรมใช้เทคโนโลยีและดำรงตนเป็น ศาสนทายาทที่ดี เป็นผู้นำทางสังคม” อัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ “คุณธรรม นำชีวิต” เอกลักษณ์ของสถานศึกษา คือ “บวชเรียน เพียรพุทธศาสน์” ค่านิยมหลัก คือ “ร่วมแรง ร่วมใจ สามัคคี มีพลัง”

ในชั้นตอนนี้ นายสมชาย คำอินทร์ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ได้นำเสนอผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สามโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เมื่อวันที่ 25 - 27 มกราคม 2556 ที่ผ่านมา ซึ่งได้มีการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาใน 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านผู้บริหาร พบว่าในแต่ละด้าน มีผลการประเมินตามเกณฑ์ดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สามโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและ
ประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

มาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก	ระดับคุณภาพ			
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
ตัวบ่งชี้พื้นฐาน				ดีมาก
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี				
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ พึงประสงค์				ดีมาก
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง			ดี	
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น			ดี	
มาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	ปรับปรุง			
มาตรฐานที่ 6 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			ดี	
มาตรฐานที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและ การพัฒนาสถานศึกษา			ดี	
มาตรฐานที่ 8 พัฒนาการของการประกันคุณภาพ ภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด				ดีมาก
ตัวบ่งชี้เอกลักษณ์				
มาตรฐานที่ 9 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน / วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา				ดีมาก
มาตรฐานที่ 10 การพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผล สะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา				ดีมาก
ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม				
มาตรฐานที่ 11 ผลการดำเนินงาน โครงการพิเศษเพื่อ ส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา				ดีมาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก	ระดับคุณภาพ			
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
มาตรฐานที่ 12 ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อ ยกระดับมาตรฐานรักษามาตรฐาน และ พัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ที่สอดคล้องกับ แนวทางการปฏิรูปการศึกษา				ดี

จากตารางที่ 4.5 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สามโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยามีผลการประเมินคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับ “ดีมาก” 6 รายการ คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 8 พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัดมาตรฐานที่ 9 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน / วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษามาตรฐานที่ 10 การพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษาและมาตรฐานที่ 11 ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา ส่วนในมาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับ “ปรับปรุง”

ทั้งนี้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้มีข้อเสนอแนะให้กับทางโรงเรียนว่า

จุดเด่น คณะผู้บริหารได้มีการมอบหมายภาระงานให้แก่ฝ่ายต่าง ๆ ที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนภายใต้มติในที่ประชุมและความเหมาะสมของผู้ดำเนินงานและมีการนำระบบสารสนเทศติดตามประเมินผลงานใช้สถานศึกษารวมทั้งมอบทุนการศึกษาให้นักเรียนดีแต่มีฐานะยากจน จัดหารางวัลให้แก่สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในเขตจังหวัดใกล้เคียงได้รับทราบผู้บริหารใช้หลักธรรมาปฏิบัติปกครองมีความเมตตาสูง

จุดที่ควรพัฒนา การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนของนักเรียนมีข้อจำกัด เนื่องจากความเป็นสมรรถนะของนักเรียนและความเชื่อของสังคมท้องถิ่นซึ่งจะส่งผลให้ขาดโอกาสที่จะได้รับความรู้ ประสบการณ์ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้ให้กับนักเรียน ทางคณะผู้บริหารควรเร่งประชาสัมพันธ์และอธิบายถึงจุดเด่นของทางโรงเรียนและควรมีการเชิญหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาเผยแพร่ความรู้และแนะแนวทางต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามา

เผยแพร่ความรู้และแนะแนวทางต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนเป็นระยะ ๆ และการเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียน

สภาพปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

หน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดสวัสดิการให้แก่ครู และครูควรได้รับการพัฒนาวิชาชีพ ทุก ๆ ปี มีโครงการพาครูไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มศักยภาพและการทำงานของครู รัฐบาลและคณะสงฆ์ไทย ควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้มากขึ้น

จุดเด่น

คณะผู้บริหารได้มีการมอบหมายภาระงานให้แก่ฝ่ายต่าง ๆ ที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน ภายใต้มติในที่ประชุมและความเหมาะสมของผู้ดำเนินงานและมีการนำระบบสารสนเทศติดตามประเมินผลงานใช้สถานศึกษารวมทั้งมอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนดีแต่มีฐานะยากจน จัดหารางวัลให้แก่สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในเขตจังหวัดใกล้เคียงได้รับทราบผู้บริหารใช้หลักธรรมาปฏิบัติปกครองมีความเมตตาสูง

จุดที่ควรพัฒนา

ควรพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

หลังจากการเล่า ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน พร้อมทั้งการระบุสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา เสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมแสดงข้อคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมก่อนที่จะมีการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป โดยผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับผลการประเมินในมาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับ “ปรับปรุง” และได้วิพากษ์เกี่ยวกับปัญหาในประเด็นนี้ โดยได้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

“เป็นที่สนใจเป็นอย่างมากเกี่ยวกับมาตรฐานที่ 5 เรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนว่าอยู่ระดับต้องปรับปรุง ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร เพื่อเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาเพื่อให้ผ่านการประเมิน และเพื่อคุณภาพการศึกษาของ”

พระครูปริยัติสังญาณ.(2558,6 กันยายน)

“ผู้ที่บอกเราได้ดีเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดกับการเรียนการสอนที่ดีที่สุด คือครูผู้สอน และนักเรียนเราต้องสอบถามปัญหาต่าง ๆ จากคณะครูเพื่อให้ได้สาเหตุต้นตอที่เป็นรากเหง้าของปัญหา”

ชาญวิทย์ ศรีสุทธ.(2558,6 กันยายน)

ผลการปรึกษาหารือผู้ร่วมวิจัยมีความเห็นตรงกันที่จะต้องมีการสอบถามข้อมูลจาก ครูผู้สอนทั้งหมดของโรงเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงที่สุด เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ การเรียนของนักเรียน จึงได้กำหนดให้มีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมมนากลุ่ม (Focus group) ครูผู้สอน ในวันพุธ ที่ 9 กันยายน 2558 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

วันพุธ ที่ 9 กันยายน 2558 เวลา 13.30 น. ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรี จันทรวิทยาเมื่อขณะครูผู้สอนและผู้ร่วมวิจัย มาพร้อมเพรียงกัน ผู้วิจัยได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ใน การจัดสัมมนากลุ่ม รวมถึงอธิบายลักษณะการสัมมนากลุ่มเพื่อให้คณะครูได้เข้าใจและผ่อนคลาย ในการแสดงความคิดเห็น จากการสัมมนากลุ่ม ได้รับข้อมูลประเด็นเกี่ยวกับปัญหาเรื่องผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนดังนี้

ด้านศักยภาพครู : ไม่มีความสามารถในด้านเทคโนโลยี ไม่สามารถพัฒนาสื่อการสอน และวัสดุช่วยสอน ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ด้านกระบวนการเรียนการสอน : ไม่มีเทคโนโลยีไว้ใช้ในการเรียนการสอน อุปกรณ์การ เรียนเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ

ด้านการบริหาร : ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน ไม่มี หลักสูตรสถานศึกษา

หลังจากได้ข้อมูลเป็นที่น่าพอใจและได้เวลาพอสมควร ผู้วิจัยจึงกล่าวขอบคุณครูทุกท่าน ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นทุก ๆ คน เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างมาก และกล่าวปิดการ สัมมนาในเวลา 15.30 น.

ในวันที่ 10 กันยายน 2559 เวลา 13.30 น. ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรี จันทรวิทยาผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นัดประชุมเพื่อสรุปประเด็นปัญหาของโรงเรียนเกี่ยวกับประเด็น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากการสัมมนากลุ่มผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจจาก การสะท้อนปัญหาของครูผู้สอนดังจะขอยกตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นของผู้วิจัยบางท่านไว้ ดังนี้

“วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ก็น่าสนใจมากเพราะเป็นการรวบรวมข้อมูลจาก หลากหลายแหล่ง และที่สำคัญคือผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกคนได้ลงมือวิเคราะห์งานร่วมกันจึงทำให้เกิด ความมั่นใจในระดับหนึ่งว่าข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การ พัฒนาและแก้ไขปัญหาของโรงเรียนได้เป็น อย่างดี...”

พระครูปริยัติสังญาณ (2558, 10 กันยายน)

“ตอนนี้ผมเกิดความมั่นใจในระดับหนึ่งว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มานี้จะเป็นประโยชน์อย่าง ยิ่งต่อการนำไปพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใน โรงเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

ของเรา เพราะทุกอย่างล้วนเกิดจากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มของผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียน...”

วันชัย มาระเทศ (2558, 10 กันยายน)

“เป็นครั้งแรกที่ได้เข้าร่วมงานในลักษณะนี้ ซึ่งแรก ๆ ยิ่งกล้า ๆ กลัว ๆ ที่จะนำเสนอความคิดเห็น และมองแทบไม่ออกว่าพวกเราซึ่งเป็นชาวบ้านจะมาช่วยกันทำอะไรแบบนี้ได้ แต่เมื่อได้เห็นวิธีการและได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานในการร่วมวิเคราะห์ข้อมูลของหมู่บ้านและโรงเรียนดังที่พวกเราได้ร่วมกันกระทำแล้วนั้น ก็ยิ่งทำให้มั่นใจว่าวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้จะนำมาซึ่งข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนของเราได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นให้พวกเราตื่นตัวที่จะเข้าร่วมงานกันทุกครั้งเพื่อหาคำตอบร่วมกัน...”

ชาญวิทย์ ศรีสุทธ (2558, 10 กันยายน)

หลังจากที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาจากข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์สภาพปัญหาจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) รอบที่ 2 แล้ว ได้นำเอาผลการวิเคราะห์เฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหามาจัดลงในตารางเพื่อแสดงให้เห็นว่าในแต่ละระดับการศึกษานั้นมีมาตรฐานใดบ้างที่มีค่าคะแนนไม่ถึง 3.00 ซึ่งผู้ร่วมวิจัยได้ลงความเห็นไว้ว่า “เป็นปัญหา” ที่ต้องได้รับการพัฒนาหรือแก้ไข พร้อมทั้งได้ร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อการพัฒนาตามลำดับก่อน-หลัง ตามลำดับค่าคะแนนที่ได้ ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์และจัดเรียงสภาพของงานที่ต้องการพัฒนาตามลำดับก่อน-หลัง

ลำดับ	ประเด็นปัญหา	อันดับ ความสำคัญ
1	ครูไม่มีความสามารถในด้านเทคโนโลยี	2
2	ครูไม่สามารถพัฒนาสื่อการสอนและวัสดุช่วยสอน	4
3	ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	1
4	โรงเรียนไม่มีเทคโนโลยีไว้ใช้ในการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ	3
5	ผู้บริหารไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน	5

จากตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์และจัดเรียงสภาพของงานที่ต้องการพัฒนาตามลำดับก่อน-หลัง พบว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยให้ความสำคัญตามลำดับค่าคะแนนที่ได้คือ ลำดับที่ 1 ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ลำดับที่ 2 ครูไม่มีความสามารถในด้านเทคโนโลยี ลำดับที่ 3 โรงเรียนไม่มีเทคโนโลยีไว้ใช้ในการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ลำดับที่ 4 ครูไม่สามารถพัฒนาสื่อการสอนและวัสดุช่วยสอน ลำดับที่ 5 ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และ

หลังจากที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำการวิเคราะห์และจัดเรียงสภาพของงานที่ต้องการพัฒนาตามลำดับก่อน-หลัง เสร็จสิ้นแล้ว ได้ร่วมกันระดมสมองอีกครั้งหนึ่งเพื่อจัดกลุ่มของงานที่เป็นปัญหาและต้องการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 การจัดกลุ่มงานที่ต้องการพัฒนา

กลุ่มที่	ด้าน	ลำดับ	ประเด็นปัญหา
1	ครู	1	ครูไม่มีความสามารถในด้านเทคโนโลยี
		2	ครูไม่สามารถพัฒนาสื่อการสอนและวัสดุช่วยสอน
		3	ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
		4	โรงเรียนไม่มีเทคโนโลยีไว้ใช้ในการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ
2	การบริหาร	5	ผู้บริหารไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน

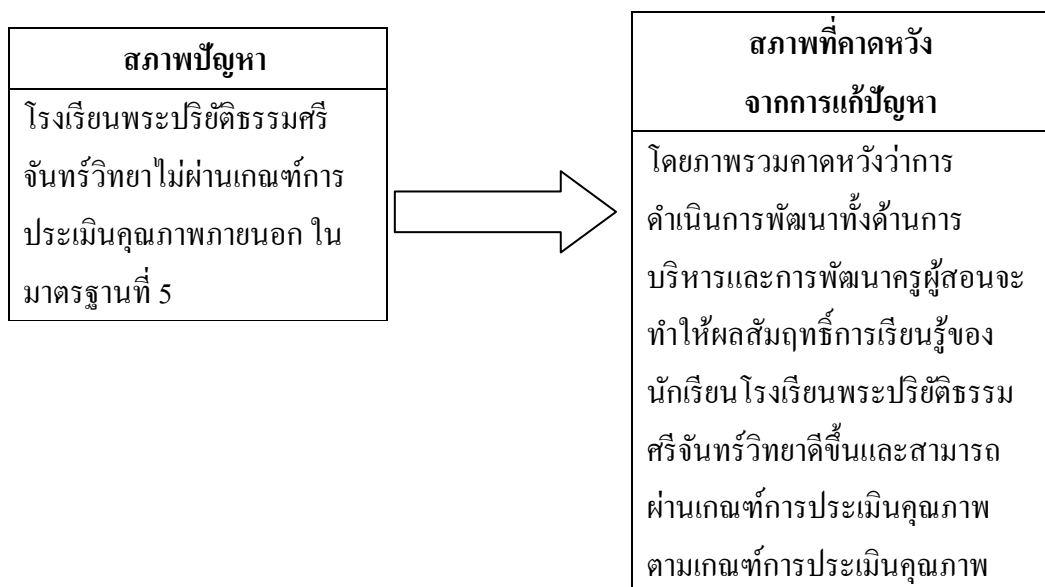
จากตารางที่ 4.7 การจัดกลุ่มงานที่ต้องการพัฒนา พบว่าผู้ร่วมวิจัยได้จัดกลุ่มงานที่ต้องการพัฒนาออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านครู ประกอบด้วยครูไม่มีความสามารถในด้านเทคโนโลยี ครูไม่สามารถพัฒนาสื่อการสอนและวัสดุช่วยสอนครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 2) ด้านผู้บริหาร ประกอบด้วยโรงเรียนไม่มีเทคโนโลยีไว้ใช้ในการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน

ในขั้นตอนสุดท้ายของการวิเคราะห์สภาพปัญหาผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมระดมสมอง อภิปรายกันเพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนางาน โดยการนำเอาประเด็นปัญหาทั้ง 5 ที่ระบุว่าเป็นปัญหานั้นมาวิเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งได้ข้อสรุปร่วมกันว่าจะดำเนินการแก้ไข ปัญหาและพัฒนางานทั้ง 5 ไปพร้อม ๆ กันเนื่องจากในแต่ละประเด็นปัญหานั้นล้วนเกี่ยวข้องกับ “การจัดการเรียนการสอน” ของโรงเรียนทั้งสิ้น โดยมีกรอบในการดำเนินงานในเบื้องต้นคือการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่ สมศ.กำหนด และเมื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เสร็จสิ้นลงแล้วได้มีการพักรับประทานอาหารว่าง และผ่อนคลายอิริยาบถก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงโดยเริ่มจากการระบุและวิเคราะห์ “สภาพที่เคยเป็นมา” “สภาพปัจจุบัน” และ “สภาพปัญหา” ดังข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนด “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” โดยมีความเห็นร่วมกันว่าสภาพที่คาดหวังจากการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา คือ “โดยภาพรวมคาดหวังว่าการดำเนินการพัฒนาทั้งด้าน

การบริหารและการพัฒนาครูผู้สอนจะทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาดีขึ้นและสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ” ซึ่งสรุปได้ดังแผนภาพที่ 4.5

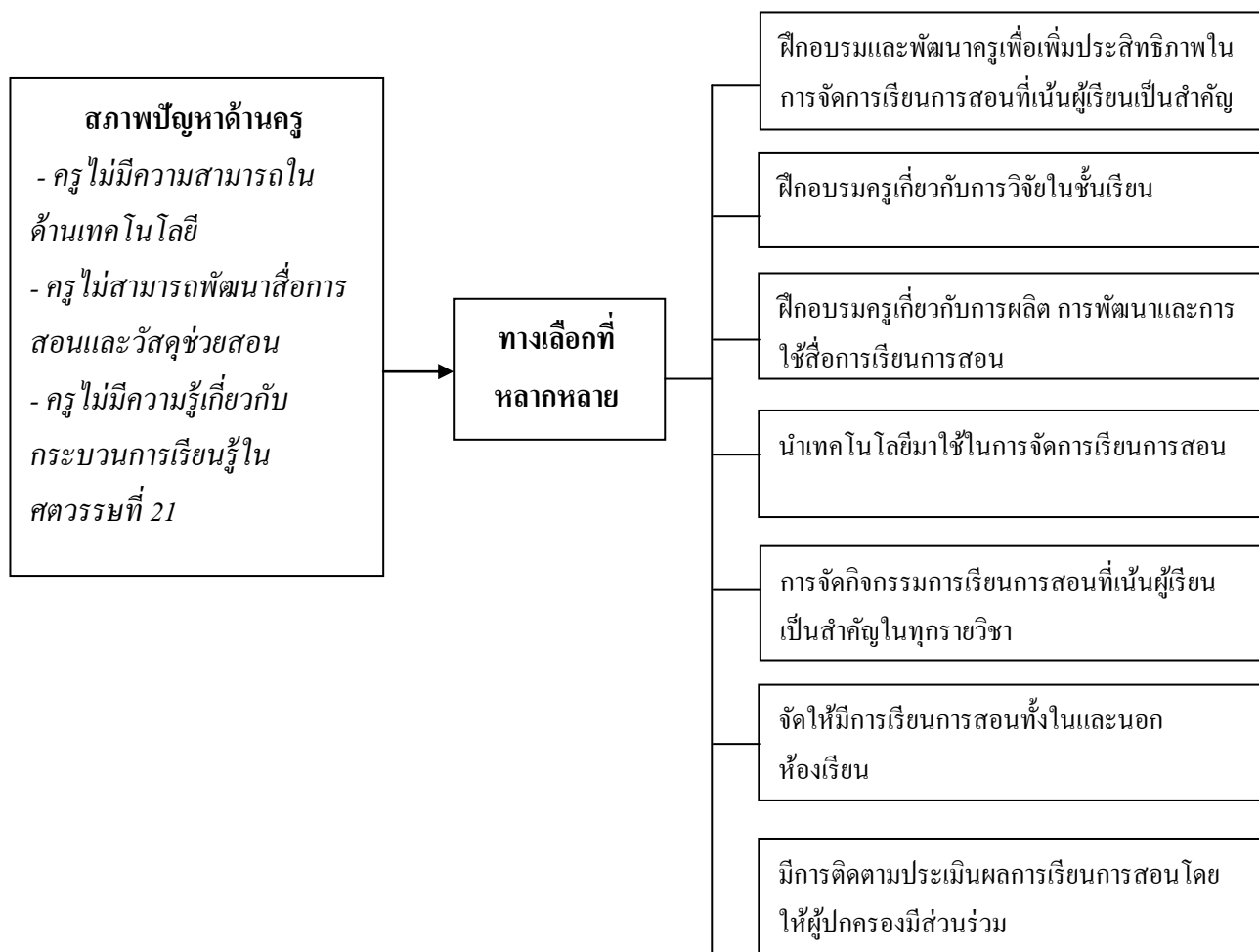

แผนภาพที่ 4.5 สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา

เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนด “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” แล้ว ได้มีการนำเอาสภาพปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ร่วมกันมาระบุ “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา ” โดยการร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาในแต่ละด้านว่าจะใช้ทางเลือกใดในการแก้ปัญหาบ้าง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ด้านครู ประกอบด้วย ครูไม่มีความสามารถในด้านเทคโนโลยี ครูไม่สามารถพัฒนาสื่อการสอนและวัสดุช่วยสอน ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา 7 แนวทางคือ 1) ฝึกอบรมและพัฒนาครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน 3) ฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการผลิต การพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนการสอน 4) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 5) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกสาขาวิชา 6) จัดให้มีการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และ 7) มีการติดตามประเมินผลการเรียนการสอนโดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมดังแผนภาพที่ 4.6

แผนภาพที่ 4.6 การระบุทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหาด้านครู

การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา

เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหาเสร็จสิ้นลงแล้ว ได้มีการร่วมกัน “ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา ” โดยนำเอาทางเลือกที่หลากหลายที่ได้ในข้างต้น มาร่วมกันพิจารณาว่าจะใช้ทางเลือกใดจากทางเลือกที่มีอยู่ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.8

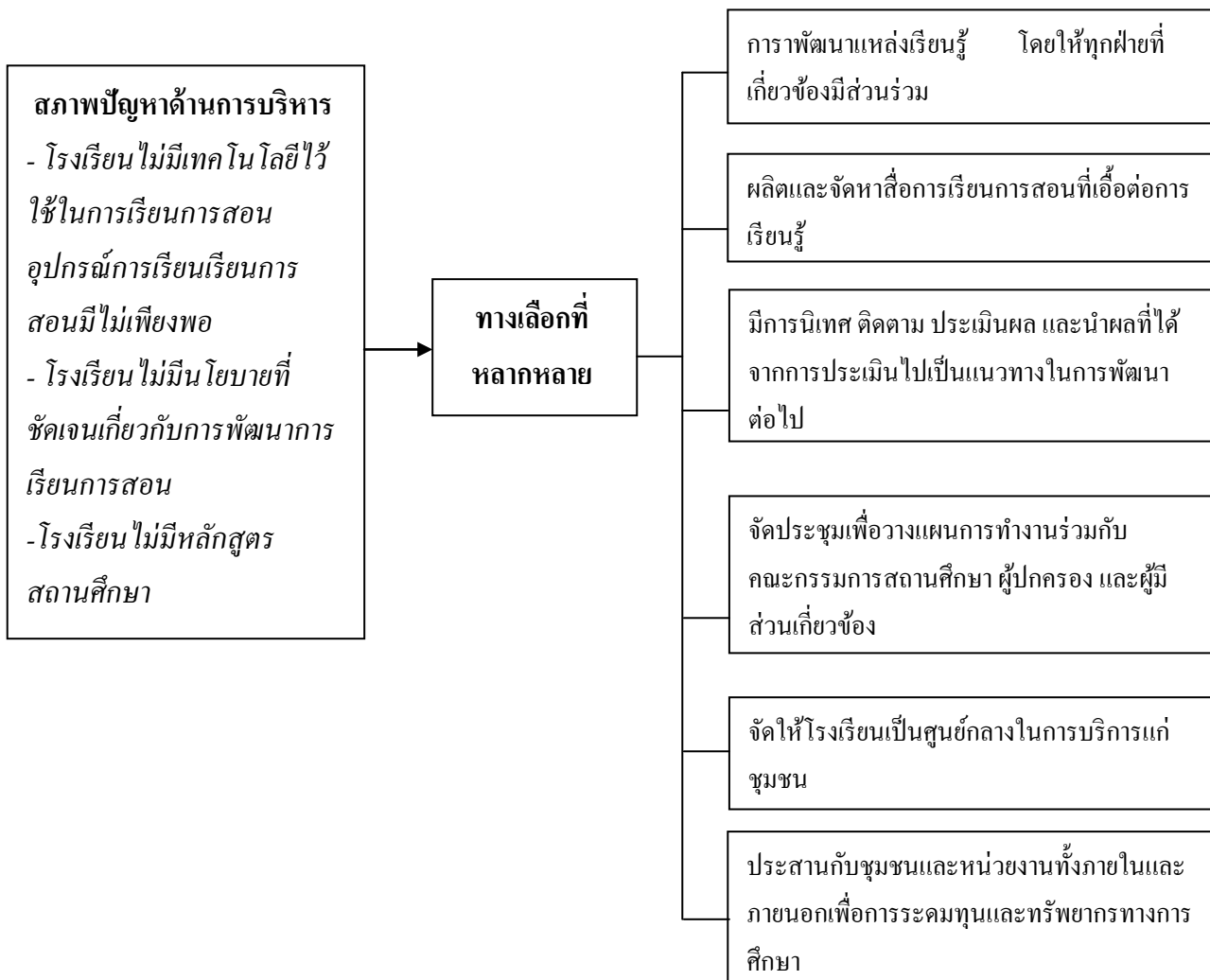
ตารางที่ 4.8 การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาด้านครู

สภาพปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	การประเมิน
ด้านครู	ฝึกอบรมและพัฒนาครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	เหมาะสม ดำเนินการ
	ฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน	เหมาะสม ดำเนินการ
	ฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการผลิต การพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนการสอน	เหมาะสม ดำเนินการ
	นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	เหมาะสม ดำเนินการ
	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชา	เหมาะสม ดำเนินการ
	จัดให้มีการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน	เหมาะสม ดำเนินการ
	มีการติดตามประเมินผลการเรียนการสอน โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม	เหมาะสม ดำเนินการ

จากตารางที่ 4.8 การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาด้านครู พบว่ามีทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหารวม 7 แนวทางคือ 1) ฝึกอบรมและพัฒนาครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน 3) ฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการผลิต การพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนการสอน 4) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 5) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชา 6) จัดให้มีการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และ 7) มีการติดตามประเมินผลการเรียนการสอน โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ภายหลังจากที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันประเมินและเลือกทางเลือกแล้วได้เลือกดำเนินการทุกแนวทางเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติการแก้ปัญหา

การบริหาร ประกอบด้วย โรงเรียนไม่มีเทคโนโลยีไว้ใช้ในการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน ไม่มีหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา 6 แนวทางคือ 1) จัดพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม 2) ผลิตและจัดหาสื่อการเรียน

เรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และนำผลที่ได้จากการประเมินไปเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป 4) จัดประชุมเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5) จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการบริการแก่ชุมชน และ 6) ประสานกับชุมชนและหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อการระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษาดังแผนภาพที่ 4.7

แผนภาพที่ 4.7 การระบุทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหาด้านผู้บริหาร

การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา

เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหาเสร็จสิ้นลงแล้ว ได้มีการร่วมกัน “ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา” โดยนำเอาทางเลือกที่

หลากหลายที่ได้ในข้างต้น มาร่วมกันพิจารณาว่าจะใช้ทางเลือกใดจากทางเลือกที่มีอยู่ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาด้านผู้บริหาร

สภาพปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	การประเมิน
ด้านผู้บริหาร	จัดพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม	เหมาะสม ดำเนินการ
	ผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	เหมาะสม ดำเนินการ
	มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และนำผลที่ได้จากการประเมินไปเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป	เหมาะสม ดำเนินการ
	จัดประชุมเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	เหมาะสม ดำเนินการ
	จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการบริการแก่ชุมชน	ยังไม่พร้อม
	ประสานกับชุมชนและหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อ	เหมาะสม
	การระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษา	ดำเนินการ

จากตารางที่ 4.9 การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาด้านครู พบว่ามีทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหารวม 6 แนวทางคือ 1) จัดพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม 2) ผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และนำผลที่ได้จากการประเมินไปเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป 4) จัดประชุมเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5) จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการบริการแก่ชุมชน และ 6) ประสานกับชุมชนและหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อการระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษา ภายหลังจากที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันประเมินและเลือกทางเลือกแล้วได้เลือกดำเนินการ 5 แนวทางเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติการแก้ปัญหา ส่วนแนวทางที่ 5 จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการบริการแก่ชุมชนคณะกรรมการมีความเห็นว่ายังไม่พร้อมดำเนินการ

หลังจากที่ได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยพักรับประทานอาหารว่างร่วมกันก่อนที่จะทำการนัดหมายกันเพื่อจัดทำ

แผนปฏิบัติการซึ่งผู้ร่วมวิจัยได้ตกลงกันว่าจะดำเนินการในวันศุกร์ที่ 2 ตุลาคม 2558 โดยใช้สถานที่เดิมคือห้องวิชาการแห่งนี้

กิจกรรมที่ 2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานด้านพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา กิจกรรมนี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ “สภาพที่เคยเป็นมา” “สภาพปัจจุบัน” “สภาพปัญหา” “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกหลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา” และ “การประเมินและเลือกทางเลือก” เสร็จสิ้นลงแล้ว โดยกิจกรรมนี้เริ่มต้นจากผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันทบทวนข้อสรุปที่ได้จากการระดมความคิดเห็นร่วมกันในกิจกรรมที่ 1 แล้วนำมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการอย่างคร่าว ๆ ซึ่งมีองค์ประกอบคือ จุดมุ่งหมายและวิธีการ (Ends and means) ทำเพื่ออะไร (What) และ ทำอย่างไร (How) ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ร่างแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

โครงการ	องค์ประกอบโครงการ
1. ส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน	- จัดอบรมและพัฒนาครูเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ - การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน
2. จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	- ผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนติดตั้ง โปรเจ็คเตอร์ ห้องเรียนทุกห้อง - การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
3. การสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน	- จัดโครงสร้างและบริหารงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ โดยการศึกษาศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาดีเด่น - จัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา

จากตารางที่ 4.10 ร่างแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา พบว่าผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำร่างโครงการ โดยแบ่งออกเป็น 3 โครงการดังนี้คือ

1. โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีวิธีการคือจัดอบรมและพัฒนาครูเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน

2. โครงการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีวิธีการคือผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอนโดยการติดตั้งโปรเจกเตอร์ภายในห้องเรียนทุกห้องที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3. โครงการการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน มีวิธีการคือจัดโครงสร้างและบริหารงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา และจัดทำฝ่าป่าเพื่อการศึกษา

เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้จัดทำร่างแผนปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วยโครงการหลักรวม 3 โครงการ ดังข้างต้น เสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้วิจัยได้นำเอา “หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน” ที่ได้ทำการทบทวนไว้ในบทที่ 2 มาเสริมความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัยโดยแจกเป็นเอกสารประกอบการบรรยายเพิ่มเติม ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำเอกสารสรุปการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้มองเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21) บทบาทครูในศตวรรษที่ 213) ห้องเรียนในศตวรรษที่ 214) การผลิตสื่อ และ 5) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตช่วยสอน ผู้วิจัยได้เริ่มการประชุมเพื่อนำเสนอเนื้อหาในเอกสาร และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยได้ซักถามข้อสงสัย โดยผู้วิจัยได้สังเกตว่าผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ได้อ่านเอกสารแล้ว มีความสนใจและตื่นตัว

ทั้งนี้ ผู้ร่วมวิจัยต่างมีความเห็นพ้องกันว่าต้องการให้โรงเรียนดำเนินการมากที่สุดก็คือ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ด้วยเห็นว่าโรงเรียนคือสถานที่ในการผลิตผู้เรียนที่พึงประสงค์คือ “ดี เก่ง สุข” ตามแนวทางการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 นั่นเอง ดังจะขอยกตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมวิจัยบางรายไว้ดังนี้

“จากเดิมที่เคยมองแต่ว่าโรงเรียนมีปัญหาในการบริหารงาน โดยอาจลืมนึกไปว่าแท้จริงแล้วเราต้องมุ่งไปที่การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่หลังจากที่ได้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีของการจัดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้นำเสนอแล้ว ก็ทำให้

ได้แง่คิดว่าโดยหลักการแล้วโรงเรียนควรจะดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนางานตามมาตรฐานที่มีปัญหานั้นดั้งเดิม เพียงแต่ว่าแผนงาน โครงการที่จะดำเนินการนั้นควรเน้นผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนซึ่งก็คงจะหนีไม่พ้นเรื่องของการจัดการเรียนการสอน และการปรับเปลี่ยนต้องใช้งบประมาณ หากรอเงินงบประมาณประจำปีคงไม่ทันการณ์ ดังนั้น โครงการระดมทุนเพื่อที่จะนำมาพัฒนาโรงเรียนของเราต้องทำก่อนเพราะในตอนนี้อย่างโรงเรียนจะต้องดำเนินการปรับปรุงเพื่อให้ความพร้อมต่อการบริการนักเรียนและเพื่อทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกด้วย...”

พระครูปริยัติสังญาณ (2558, 2 ตุลาคม)

“อันที่จริงตอนนี้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกในมาตรฐานด้านผู้เรียนภาพของโรงเรียนเรานั้นอยู่ในระดับดี ซึ่งน่าแปลกใจว่าทำไมมาตรฐานผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในระดับที่ต่ำ ซึ่งเมื่อเราได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาคือด้วยกันแล้ว ประเด็นสำคัญที่ทำให้ไม่ผ่านเกณฑ์น่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นในการจัดทำโครงการในครั้งนี้ดิฉันเห็นว่าเราน่าจะเริ่มจากการตั้งเน้นหนักไปที่การจัดการเรียนการสอนของครูซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนของเราให้ดียิ่งขึ้นไปอีก...”

จิระนันท์ นามปัญญา (2558, 2 ตุลาคม)

“จากที่เคยเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการสถานศึกษามาก่อนทำให้ทราบว่าโรงเรียนของเรายังขาดแคลนงบประมาณในการบริหารจัดการอยู่มากเพราะงบประมาณที่ได้รับบริหารจัดการจากหน่วยงานต้นสังกัดนั้นน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณงานและหน้าที่ที่ทางโรงเรียนต้องรับผิดชอบอยู่ ผมเองมีความเห็นด้วยกับท่านอื่น ๆ ที่ว่าก่อนที่จะดำเนินงาน โครงการอะไรนั้นเราจำเป็นต้องมีงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการบริหารจัดการจึงจะทำให้งานของเราสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก็เห็นด้วยกับการที่ว่าในการพัฒนาโรงเรียนนั้นจะต้องเน้นไปที่การจัดการเรียนการสอนของครูด้วยเพราะถ้าหากเราจัดการเรียนการสอนได้ดีก็จะทำให้ลูกหลานของเราจบออกไปอย่างมีคุณภาพ...”

ชาญวิทย์ ศรีสุทธ (2558, 2 ตุลาคม)

“ในอีกบทบาทหนึ่งซึ่งเป็นบทบาทของศิษย์เก่า ผมคิดว่าหากโรงเรียนเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพก็จะส่งผลให้ลูกหลานของพวกเราจบออกไปอย่างมีคุณภาพสามารถสอบเข้าเรียนในสถานศึกษาดี ๆ ได้หรือมีความรู้และทักษะพอที่จะนำไปใช้ในการ

ประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวันได้ ซึ่งทักษะในศตวรรษที่ 21 เราปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนรุ่นใหม่ที่จะดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต...”

พระครูปริยัติสาทร (2558, 2 ตุลาคม)

ภายหลังจากที่ผู้วิจัยนำเสนอหลักการ แนวคิด และทฤษฎีของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทาง “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” เพิ่มเติมให้กับผู้ร่วมวิจัยทำให้ผู้ร่วมวิจัยทราบว่าผู้ร่วมวิจัยได้เกิดการเรียนรู้คือได้ร่วมเรียนรู้จนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีของการจัดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยนำเสนอ ซึ่งสังเกตได้จากกรสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ร่วมวิจัย เช่น การให้ความสนใจในการรับฟังการบรรยาย การร่วมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

“เอาตมาเข้าใจว่าตรงไหนมีปัญหา เราต้องมุ่งแก้ปัญหาไปที่นั่น ดังเช่นเรามีปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีปัญหา เราต้องมุ่งแก้ปัญหาตรงนั้น แต่ที่จริงไม่ใช่เพราะการบริหารโรงเรียนมีผล โดยตรงต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก”

พระครูปริยัติสังญาณ (2558, 2 ตุลาคม)

“แนวคิดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความสำคัญมากกว่าการบริหารโรงเรียน โดยบุคลากรภายในเท่านั้น คุณแล้วต้องมองใหม่ว่า โรงเรียนเป็นสมบัติของชุมชนที่ต้องช่วยกัน”

ชาญวิทย์ ศรีสุทธ (2558, 2 ตุลาคม)

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าว เป็นการเปรียบเทียบความรู้ของผู้ร่วมวิจัยระหว่างความรู้เดิมกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการนำเสนอหลักการ แนวคิด และทฤษฎีของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยผู้วิจัย ซึ่งพบว่าผู้ร่วมวิจัยสามารถนำความรู้ใหม่ที่ได้อบรมเข้ากับความรู้อันเดิมของตนโดยการนำเอาแผนงาน โครงการเดิมที่ร่างไว้มาปรับปรุงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจนเกิดเป็น โครงการใหม่ 4 โครงการคือ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2) โครงการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน และ 4) โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ซึ่งผลจากการกระทำดังกล่าวได้ส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัยเกิด “การเรียนรู้และความรู้ใหม่” ดังสรุปได้ในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 การเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยภายหลังจากผู้วิจัยนำเสนอ
หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

ความรู้เดิมของผู้ร่วมวิจัย	การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น	ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น
- มองว่าปัญหาในการบริหารงานโรงเรียนด้านงบประมาณและสื่อการสอน และปัญหาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน ตามการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกใน คือมาตรฐานที่ 5 ดังนั้น จึงได้จัดทำโครงการขึ้น 3 โครงการคือ 1)โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2)โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 3)โครงการการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน เพื่อที่จะดำเนินการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาการให้ไปสู่เป้าหมายที่คาดหวังไว้ร่วมกัน คือ โดยภาพรวมหวังว่าจะผ่าน เกณฑ์มาตรฐานและอยู่ใน ระดับดีขึ้น ไปทุกมาตรฐานการ ประเมินคุณภาพภายในของ โรงเรียน	-ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วม เรียนรู้จนมีความรู้ ความ เข้าใจเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีของการ จัดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัย นำเสนอ ซึ่งสังเกตได้จาก การสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ร่วมวิจัย เช่น การให้ ความสนใจในการรับฟังการ บรรยาย การร่วมระดมความคิดเห็น และการให้ความ ร่วมมือในการตอบคำถาม เป็นต้น	-ผู้ร่วมวิจัยสามารถนำความรู้ ใหม่ที่ได้ไปบูรณาการเข้ากับ ความรู้เดิมของตน โดยการนำเอาแผนงาน โครงการเดิมที่ร่างไว้มา ปรับปรุงใหม่เพื่อให้ สอดคล้องกับการเรียนรู้ใหม่ ที่เกิดขึ้น ซึ่งได้โครงการใหม่เป็น 4 โครงการคือ 1) โครงการส่งเสริมและ พัฒนาครูผู้สอน 2)โครงการจัดสภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ 3) โครงการสร้างพลังร่วม เพื่อการพัฒนาโรงเรียน และ 4)โครงการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตาม แนวทางการใช้โรงเรียนเป็น ฐาน

หลังจากที่ได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยพักรับประทานอาหารว่างร่วมกันก่อนที่จะทำการนัดหมายกันเพื่อจัดทำ

แผนปฏิบัติการในวันถัดไปซึ่งผู้ร่วมวิจัยได้ตกลงกันว่าจะดำเนินการในวันศุกร์ที่ 9 ตุลาคม 2558 โดยใช้สถานที่เดิมคือห้องวิชาการแห่งนี้

วันศุกร์ที่ 9 ตุลาคม 2558 เวลา 16.00 น. ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้มาพร้อมเพรียงกันที่เพื่อดำเนินการในขั้นตอนการวางแผนต่อจากวันที่ 20 กันยายน 2558 ซึ่งในวันนี้ผู้วิจัยได้เรียนเชิญ นางจิระนันท์ นามปัญญา ฝ่ายการเงิน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องการเขียนแผนงานโครงการของสถานศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในทีมผู้ร่วมวิจัย มาบรรยายเกี่ยวกับการเขียนแผนปฏิบัติการให้กับผู้ร่วมวิจัย พร้อมทั้งมีการฝึกปฏิบัติในการเขียนแผนงานโครงการอีกด้วย ดังภาพที่ 4.8

แผนภาพที่ 4.8 ภาพการบรรยายความรู้เกี่ยวกับเรื่องการจัดทำแผน

จากการบรรยายของ นางจิระนันท์ นามปัญญา นั้น สิ่งที่ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบและได้ลงมือฝึกปฏิบัติร่วมกันก็คือวิธีการและรูปแบบการจัดทำแผนงานโครงการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา หลังจากการบรรยายและการฝึกปฏิบัติเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยพักรับประทานอาหารว่างร่วมกันก่อนที่จะทำการระดมสมองกันเพื่อหาแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการ เริ่มจากการทบทวนกระบวนการวิเคราะห์สภาพของงานตั้งแต่เริ่มแรก ผนวกกับความรู้อที่ได้รับจากวิทยากรทั้งสองท่านดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ซึ่งผลจากการกระทำดังกล่าวทำให้ได้ข้อสรุปในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ซึ่งเป็นการบูรณาการโครงการของโรงเรียนและความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น เป็นโครงการ (Projects) จำนวน 4 โครงการดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 โครงการที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ของผู้ร่วมวิจัยที่จะใช้เป็นแผนปฏิบัติการ (Action plan)

โครงการที่	ชื่อโครงการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในโครงการ
1	การส่งเสริมและพัฒนาคู่มือสอน	- จัดอบรมและพัฒนาคู่มือเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- การจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 - การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน
2	การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	- จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการติดตั้งโปรเจกเตอร์ภายในห้องเรียน	- จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการติดตั้งโปรเจกเตอร์ - พัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้
3	สร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน	- เพื่อจัดทำงบประมาณสำหรับใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียน - เพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ในการทำงานให้กับผู้ร่วมวิจัย	- จัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา - ศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาดีเด่น
4	การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน	- พัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา	- พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน - พัฒนาการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

จากตารางที่ 4.12 โครงการที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ของผู้ร่วมวิจัยที่จะใช้เป็นแผนปฏิบัติการ (Action plan) พบว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำโครงการเพื่อใช้เป็นแผนปฏิบัติการ (action plan) ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ รวม 4 โครงการ โดยคาดหวังว่าโครงการทั้ง 4 โครงการที่ได้ร่วมกันจัดกระทำขึ้นนี้จะ เป็นโครงการที่ช่วยสนับสนุนโครงการที่สถานศึกษาได้ดำเนินการอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งโครงการทั้ง 4 ที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกระทำขึ้นมีดังนี้คือ

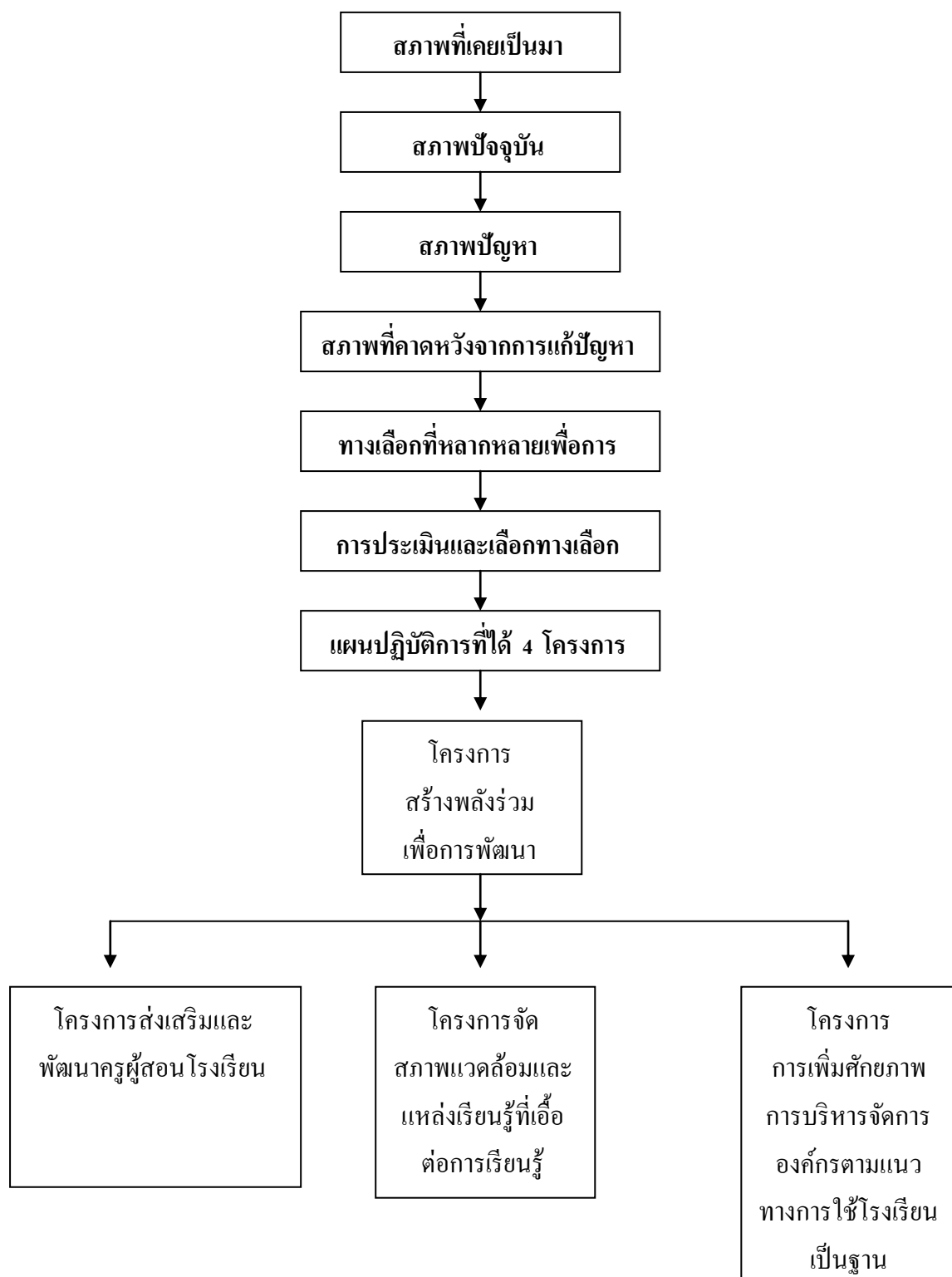
1. โครงการส่งเสริมและพัฒนาคู่มือสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดอบรมและพัฒนาคู่มือเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. โครงการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีกิจกรรมย่อยคือการผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการพัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้

3. โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน มีวัตถุประสงค์คือเพื่อจัดหางบประมาณสำหรับใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนและเพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ในการทำงานให้กับผู้ร่วมวิจัย ซึ่งมีกิจกรรมในโครงการคือการจัดกิจกรรมผ้าป่าการศึกษาเพื่อหาทุนทรัพย์มาใช้ในการบริหารงานของโรงเรียนโดยให้ทุกฝ่ายทั้งในและนอกชุมชนมีส่วนร่วมและศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นด้านการศึกษา

4. โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ จัดโครงสร้างและบริหารงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา โดยมีกิจกรรมย่อยคือการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ทั้งนี้ กระบวนการที่ได้มาซึ่งโครงการทั้ง 4 ที่จะใช้เป็นแผนปฏิบัติการ (Action plan) ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นภาพแนวคิดได้ดังแผนภาพที่ 4.9

แผนภาพที่ 4.9 ลำดับขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan)

จากนั้นผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการในแต่ละโครงการขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแกนนำในการดำเนินงานโครงการนั้น ๆ และมีทีมงานโครงการจำนวนหนึ่งเป็นลูกทีมซึ่งผู้ร่วมวิจัยได้ตกลงกันว่าทีมแกนนำในแต่ละโครงการนั้นมีโครงการละ 3 คน ส่วนลูกทีมให้แบ่งตามความเหมาะสม และในช่วงของการนำโครงการลงสู่การปฏิบัตินั้น สมาชิกโครงการในแต่ละทีมสามารถผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำงานหรือช่วยกันทำงานได้ตลอด ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 การจัดแบ่งทีมงานโครงการ

กลุ่มที่	ชื่อโครงการ	แกนนำและสมาชิกโครงการ
1	โครงการส่งเสริมและพัฒนาคู่มือผู้สอน	<u>แกนนำ</u> พระครูปริยัติสาทร <u>สมาชิกโครงการ</u> 3 คน ได้แก่ 1) นายอิทธิพล ติตย์รัมย์ 2) นายถาวร โสภักดิ์ทัต 3) นางสาวกัญฉัญฐ์ สีหาผล
2	โครงการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ติดตั้งโปรเจกเตอร์	<u>แกนนำ</u> พระจักรพล สิริขโรและนายสมชาย คำอินทร์ <u>สมาชิกโครงการ</u> 5 คน ได้แก่ 1) พระชนันต์พร จิรวโส 2) นายจิราพัชร จำปานิล 3) นางรัชณีกรณีย์ ทาทอง 4) นายภนัย บุญมา 5) นายรัศมี อัมพรัตน์
3	โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน	<u>แกนนำ</u> พระภัทรธรรมสุธี และนายวันชัย มาระเทศ <u>สมาชิกโครงการ</u> 4 คน ได้แก่ 1) นายพงพัฒน์ บุญสิทธิ์ 2) นายอภิชาติ อาจแก้ว 3) นายชาญวิทย์ ศรีสุทธ 4) นายประชัน พรหมพุทธา

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

กลุ่มที่	ชื่อโครงการ	แกนนำและสมาชิกโครงการ
4	โครงการการเพิ่ม ศักยภาพการบริหาร จัดการองค์กรตามแนว ทางการใช้โรงเรียนเป็น ฐาน	<u>แกนนำ</u> พระครูปัญญาภิตติยาคม และพระครูปริยัตสัง ญาณ <u>สมาชิกโครงการ</u> 4 คน ได้แก่ 1) พระศราวราชิตตทโม 2) นายจรัสศักดิ์ สาริยา 3) นางจีระนันท์ นามปัญญา 4) นายสง่า ภูลายยาว

จากตารางที่ 4.13 การจัดแบ่งทีมงานโครงการ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดแบ่งทีมงานโครงการออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีทีมแกนนำ คือ พระครูปริยัตสังฆาทร มีสมาชิกโครงการ 3 คน ได้แก่ 1) นายอิทธิพล ฤทธิธรรมิ 2) นายถาวร โสภณทัต 3) นางสาวกัญฉณัฐ สีหาผล

กลุ่มที่ 2 โครงการ จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการติดตั้งโปรเจกเตอร์ มีทีมแกนนำ 2 รูป/คน คือ พระจักรพล สิทธิโรและนายสมชาย คำอินทร์มีสมาชิกโครงการ 5 คน ได้แก่ 1) พระชนันต์พร จิรวโส 2) นายจิราพัชร จำปานิล 3) นางรัชนิกรณ์ ทาทอง 4) นายภนัย บุญมา 5) นายรัศมี อัมพรัตน์

กลุ่มที่ 3 โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน มีทีมแกนนำ 2 รูป/คน คือ พระภักทธรรมสุธี และนายวันชัย มาระเทศ มีสมาชิกโครงการ 4 คน ได้แก่ 1) นายพงพัฒน์ บุญสิทธิ์ 2) นายอภิชาติ อาจแก้ว 3) นายชาญวิทย์ ศรีสุทธ 4) นายประชัน พรหมพุทธา

กลุ่มที่ 4 โครงการบริหารจัดการและจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร มีแกนนำ 2 รูป คือ พระครูปัญญาภิตติยาคม และ พระครูปริยัตสังฆญาณ มีสมาชิกโครงการ 4 คน ได้แก่ 1) พระศราวราชิตตทโม 2) นายจรัสศักดิ์ สาริยา 3) นางจีระนันท์ นามปัญญา 4) นายสง่า ภูลายยาว

หลังจากที่ได้ทำการจัดแบ่งทีมงานโครงการแล้ว ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันเขียนโครงการซึ่งถือว่าเป็นแผนปฏิบัติการ (action plan) ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาในครั้งนี้ ซึ่งแผนปฏิบัติการที่ได้จากการมีส่วนร่วมนี้ตามแนวคิดเรื่องการพัฒนาองค์กร (Organizational development) ถือว่าเป็นตัว

สอดแทรกหลัก (Main intervention) ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกระทำ (Manipulate) เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ด้วย และโครงการทั้ง 4 ดังที่ได้นำเสนอ ค้างต่อไปนี้เป็นโครงการที่ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันเขียนขึ้น โดยการบูรณาการความรู้ที่ได้จากการรับฟังการบรรยายและการฝึกปฏิบัติโดยวิทยากรทั้งสองท่านในข้างต้นนั้น ดังมีรายละเอียดของโครงการดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน

สนองพันธกิจโรงเรียน

ข้อ 1 จัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 2 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีคุณภาพ

ตามมาตรฐาน

สนองการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานที่ 3- 6

ระยะเวลาดำเนินการ พฤศจิกายน – ธันวาคม 2558

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้ระบุถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่าครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความถนัดของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมในห้องเรียนโดยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนในการเรียนรู้ รู้จักการลงมือปฏิบัติกิจกรรมในห้องเรียนด้วยตนเองตามศักยภาพของผู้เรียน โดยผู้สอนเป็นผู้ติดตามดูแลการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีรูปแบบที่ชัดเจนเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์โดยที่สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติให้เกิดผลจริง โดยการประสานความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยมุ่งหวังที่จะได้ผลผลิตทางการศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่พึงประสงค์คือมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีคุณภาพดีเก่งและมีความสุขและด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ร่วมวิจัยจึงเห็นพ้องกันว่าควรจัดให้มีโครงการนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์ เพื่อจัดอบรมและพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. คณะครูร้อยละ 100 สามารถจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. คณะครูร้อยละ 100 สามารถผลิตสื่อการสอนโดยใช้โปรแกรม power point ได้
3. คณะครูร้อยละ 60 สามารถผลิตสื่อการสอนประเภท CAI ได้

กิจกรรม/ระยะเวลาดำเนินการ

กิจกรรม	ระยะเวลา	
	พ.ย. 58	ธ.ค. 58
ขั้นวางแผน (Plan)		
- ประชุมวางแผนเพื่อเตรียมงาน โครงการ	—	
- แต่งตั้งคณะทำงาน	—	
ขั้นปฏิบัติ (Do)		
- ดำเนินงานตามโครงการ		
1) การจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	—————	—————
2) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน	—————	—————
ขั้นตรวจสอบ (Check)		
- ติดตามและประเมินผล		—
ขั้นปรับปรุงแก้ไข (Act)		
- สรุปและรายงานผล		—

งบประมาณ : จำนวน 21,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้

1. การจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีค่าใช้จ่ายรวม 11,000 บาท
- แยกเป็น

- 1) ค่าเอกสารประกอบการอบรม 3,000 บาท
- 2) ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 2,500 บาท
- 3) ค่าตอบแทนวิทยากร 2,000 บาท
- 4) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าตกแต่งสถานที่ ค่าล้างอัดภาพ ฯลฯ 3,500 บาท

2. การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน

ค่าใช้จ่ายรวม 10,000 บาท แยกเป็น

1. ค่าจัดพิมพ์และถ่ายเอกสาร 3,000 บาท
2. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม 3,000 บาท
3. ค่าตอบแทนวิทยากร 2,000 บาท
4. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าล้างอัดภาพ ค่าเครื่องเขียน ฯลฯ 2,000 บาท

การประเมินผล

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้
การจัดอบรมครู	- ดูจากจำนวนครูที่เข้าร่วม	- แบบบันทึกการสังเกต
1. ครูทุกคนผ่านการอบรม	อบรม	- การสัมภาษณ์
2. ครูที่ผ่านการอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน	-ดูจากแผนการสอน และการจัดการเรียนการสอนของครู	- แบบประเมิน โครงการ
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	- ดูจากหลักฐานการทำงานของครูเช่น ภาพถ่าย และเอกสารประกอบอื่นๆ	
1. จำนวนกิจกรรมของการจัดการเรียนการสอนที่การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ครูจัดให้กับนักเรียน	-การสังเกตการสอนของครูในแต่ละชั้น	
2. ความพึงพอใจของผู้ปกครองและเด็กนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู	-การสัมภาษณ์ผู้ปกครองและนักเรียน	
3. ผลงานของครูและนักเรียนรวมถึงรางวัลต่าง ๆ ที่ได้รับ	-ดูจากผลงานครูและนักเรียน -ดูจากรางวัลต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับ	

ผู้รับผิดชอบโครงการ

แกนนำ : พระครูปริยัติสาทร

สมาชิกโครงการ 3 คน ได้แก่ 1) นายอิทธิพล ถิตยรัศมี 2) นายถาวร โสภณทัต 3)

นางสาวกัญฉัญฐ์ สีหาพล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้
2. ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของครู
3. ครูและนักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนการสอนจนได้รับการยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ

โครงการที่ 2 โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

สนองพันธกิจโรงเรียน ข้อ 1 จัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สนองการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานที่ 12

ระยะเวลาดำเนินการ พฤศจิกายน – ธันวาคม 2558

หลักการและเหตุผล

ด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ต้องการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของครู และนักเรียนให้ดีขึ้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของ โรงเรียนและเพื่อความสะดวก และง่ายต่อการใช้งานในการนำเสนองานด้านต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างเพียงพอต่อความต้องการ ของนักเรียน และ ครูผู้สอน

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองให้มากที่สุด เพื่อให้มีคุณสมบัติ ความรู้ และทักษะตามที่ต้องการ ตามแนวทางและนโยบายการจัดการศึกษา มุ่งเน้นให้ การสนับสนุน และส่งเสริมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ในโรงเรียน การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ โดยโรงเรียนต้องสนับสนุน แหล่งเรียนรู้ที่มีวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย องค์กรประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ได้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนทั้ง ๘ กลุ่มสาระเป็นการจัดการเรียนรู้ ให้พัฒนาท่าทันความเปลี่ยนแปลงของโลก ด้วยการปรับแหล่งเรียนรู้ให้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นห้องเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด อันส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ สนองแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของนักเรียน โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ซึ่งนำมาพัฒนาชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

เป้าหมาย : 1. โรงเรียนมีห้องเรียนที่ทันสมัยเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

กิจกรรม/ระยะเวลาดำเนินการ

กิจกรรม	ระยะเวลา	
	พ.ย. 58	ธ.ค. 58
ขั้นวางแผน (Plan)		
- ประชุมวางแผนเพื่อเตรียมงาน โครงการ	—	
- แต่งตั้งคณะทำงาน	—	
ขั้นปฏิบัติ (Do)		
- ดำเนินงานตามโครงการ		
1)การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อ การเรียนรู้		—
ขั้นตรวจสอบ (Check)		
- ติดตามและประเมินผล		—
ขั้นปรับปรุงแก้ไข (Act)		
- สรุปและรายงานผล		—

งบประมาณ : จำนวน 107,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้

1. การจัดหาสื่อการเรียนการสอน ค่าใช้จ่ายรวม 107,000 บาท แยกเป็น
 - 1) ค่าจัดซื้อและติดตั้งเครื่องฉายโปรเจกเตอร์ 87,000 บาท
 - 2) ค่าปรับปรุงคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต 30,000 บาท

การประเมินผล

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้
<u>การจัดสภาพแวดล้อมและ</u> <u>แหล่งเรียนรู้</u> <u>ที่เอื้อต่อการเรียนรู้</u>	- สังเกตจากการเข้าร่วมของผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง	- แบบบันทึกการสังเกต - การสัมภาษณ์
1.ติดตั้งเครื่องฉาย โปรเจกเตอร์ในห้องเรียน	- นับจากจำนวนเครื่องฉาย โปรเจกเตอร์ในห้องเรียน	- แบบประเมิน โครงการ
ปรับปรุงระบบคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต	- ตำรวจความพึงพอใจของผู้ที่ มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู	
2.ความพึงพอใจของ ผู้เกี่ยวข้อง	นักเรียน ผู้ปกครอง	

ผู้รับผิดชอบโครงการ

แกนนำ : พระจักรพล สิริขโรและนายสมชาย คำอินทร์ สมาชิกโครงการ 5 รูป/คน ได้แก่

- 1) พระชนันต์พร จิรวโส 2) นายจิราพัชร จำปานิล 3) นางรัชนีภรณ์ ทาทอง 4) นายภณัย บุญมา 5) นายรัศมี อัมพรัตน์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เกิดจากการจัดกระทำร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา
ผู้เรียน
3. โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน

โครงการที่ 3 โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน

สนองพันธกิจโรงเรียน ข้อที่ 4 ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน กับชุมชน

สนองการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานที่ 7

ระยะเวลาดำเนินการ พฤศจิกายน – ธันวาคม 2558

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้ระบุถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่าครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความถนัดของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังเป็นบทบัญญัติที่ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยที่สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติให้เกิดผลจริง โดยการประสานความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังที่จะได้ผลผลิตทางการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่พึงประสงค์คือ มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีคุณภาพดี เก่ง และมีความสุข และด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ร่วมวิจัยจึงเห็นพ้องกันว่าควรจัดให้มีโครงการนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์ : เพื่อจัดหางบประมาณสำหรับใช้ในการบริหารจัดการ โรงเรียนและเพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ในการทำงานให้กับผู้ร่วมวิจัย

เป้าหมาย :

1. มีการจัดทำผ้าป่าสามัคคีเพื่อการศึกษาของโรงเรียนปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา
2. บุคลากรของ โรงเรียน ได้มีการศึกษาดูงาน โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญที่มีผลงานดีเด่นเป็นแบบอย่างที่ดี

กิจกรรม/ระยะเวลาดำเนินการ

กิจกรรม	ระยะเวลา	
	พ.ย. 58	ธ.ค. 58
ขั้นวางแผน (Plan)		
- ประชุมวางแผนเพื่อเตรียมงาน โครงการ	—	
- แต่งตั้งคณะทำงาน	—	
ขั้นปฏิบัติ (Do)		
- ดำเนินงานตามโครงการ		
1. จัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา	—	
2. ศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษา		—
ดีเด่น		
ขั้นตรวจสอบ (Check)		
- ติดตามและประเมินผล		—
ขั้นปรับปรุงแก้ไข (Act)		
- สรุปและรายงานผล		—

งบประมาณ : จำนวน 80,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้

1. การจัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา มีค่าใช้จ่ายรวม 30,000 บาท แยกเป็น
 - 1) ค่าจัดพิมพ์ซองผ้าป่า 5,000 บาท
 - 2) ค่าอาหารรับรองแขก 20,000 บาท
 - 3) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าตกแต่งสถานที่ ค่าจ้างเหมาเครื่องเสียง ฯลฯ 5,000 บาท
2. การศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษา ค่าใช้จ่ายรวม 37,000 บาท แยกเป็น
 - 1) ค่าจ้างเหมารถโดยสาร 20,000 บาท
 - 2) ค่าอาหารและเครื่องดื่ม 12,000 บาท
 - 3) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าของสมนาคุณ ค่าตอบแทนวิทยากร ฯลฯ 5,000 บาท

การประเมินผล

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้
กิจกรรมฝ่าป่าเพื่อการศึกษา		
1. มีผู้ร่วมบริจาคทรัพย์สินทั้งที่เป็นคนในชุมชนและนอกชุมชน	- ดูจากบัญชีรายชื่อของผู้บริจาค	- แบบบันทึกการสังเกต - การสัมภาษณ์ - แบบประเมินโครงการ
2. มียอดเงินบริจาคไม่ต่ำกว่า 100,000 บาท	- ดูจากบัญชีสรุยอดเงินการบริจาค	
3. ทุกฝ่ายในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงาน	- สังเกตจากจำนวนผู้เข้าร่วม	
การศึกษาดูงานโรงเรียน 3 แห่ง		
1. ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้เข้าร่วมโครงการ	- ดูจากจำนวนผู้เข้าร่วม	
2. ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากการศึกษาดูงาน	- การสอบถามและการสังเกตพฤติกรรม	
3. ผู้ร่วมวิจัยทุกคนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานโครงการทั้ง 4	- การสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการตรวจสอบผล การปฏิบัติงาน	

ผู้รับผิดชอบโครงการ

แกนนำ : พระภัทรธรรมสุธี และนายวันชัย มาระเทศ

สมาชิกโครงการ 4 รูป/คน ได้แก่ 1) นายพงพัฒน์ บุญสิทธิ์ 2) นายอภิชาติ อาจแก้ว 3) นายชาญวิทย์ ศรีสุทธ 4) นายประชัน พรหมพุทธา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนมีงบประมาณเพื่อใช้ในการบริหารงานโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

2. โรงเรียนกับชุมชนมีการทำงานร่วมกันและมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น
3. ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากการศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีผลการจัดการศึกษาดีเด่น และสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการทำงาน

โครงการที่ 4 โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กร

ตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน

สนองพันธกิจโรงเรียน ข้อ 3 บริหารจัดการ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยยึดหลักการแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

สนองการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานที่ 7

ระยะเวลาดำเนินการ พฤศจิกายน – ธันวาคม 2558

หลักการและเหตุผล

ทุกองค์กรไม่ว่าจะมีขนาด ประเภท หรือสถานที่ตั้งอย่างไร จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานขององค์กร การเติบโตและการดำรงอยู่ต่อไปขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรในยุคนี้ที่จะต้องเผชิญกับปัจจัยแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยี ซึ่งมีผลทำให้องค์กรต้องมีแนวทางในการจัดการที่ทันสมัยเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้

และที่สำคัญการบริหารจัดการและการจัดโครงสร้างองค์กรเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารจัดการต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Learning) เป็นการบริหารที่ต้องใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาโดยอาศัยวิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำของผู้บริหาร รวมถึงการร่วมแรงร่วมใจของบุคลากรของโรงเรียน ดังนั้น ผู้ร่วมวิจัยจึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการนี้ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนางานดังกล่าว

วัตถุประสงค์ : เพื่อจัดการโครงสร้างและการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา

เป้าหมาย :

1. โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยละ 100 มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กิจกรรม/ระยะเวลาดำเนินการ

กิจกรรม	ระยะเวลา	
	พ.ย. 58	ธ.ค. 58
ขั้นวางแผน (Plan)		
- ประชุมวางแผนเพื่อเตรียมงาน โครงการ	—	
- แต่งตั้งคณะทำงาน	—	
ขั้นปฏิบัติ (Do)		
- ดำเนินงานตามโครงการ		
1) การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา	_____	
2) การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	_____	
ขั้นตรวจสอบ (Check)		
- ติดตามและประเมินผล		_____
ขั้นปรับปรุงแก้ไข (Act)		
- สรุปและรายงานผล		_____

งบประมาณ : จำนวน 18,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้

1. การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา มีค่าใช้จ่ายรวม 8,000 บาท แยกเป็น
 - 1) ค่าจัดทำเอกสาร 3,000 บาท
 - 2) ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 2,000 บาท
 - 3) ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นๆ 3,000 บาท
2. การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ค่าใช้จ่ายรวม 10,000 บาท แยกเป็น
 1. ค่าจัดทำเอกสาร 4,000 บาท
 2. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม 3,000 บาท
 3. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นๆ 3,000 บาท

การประเมินผล

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้
ทั้งสองกิจกรรมมีตัวชี้วัดร่วมกันคือ	- ประเมินจากการเข้าร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง	- แบบบันทึกการสังเกต - การสัมภาษณ์
1. มีการดำเนินงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง	- ประเมินจากเอกสารการดำเนินงาน - ประเมินความพึงพอใจของ	- แบบประเมินโครงการ
2. มีระบบการบริหารจัดการ และการจัดโครงสร้างองค์กรที่ดี	ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้ปกครอง และชุมชน	
3. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ		

ผู้รับผิดชอบโครงการ

แกนนำ : พระครูปัญญาภิตติยาคม และ พระครูปริยัตสังญาณ

สมาชิกโครงการ 4 รูป/คน ได้แก่ 1) พระศราวุธจิตตทโม 2) นายจรัสศักดิ์ สาริยา 3) นางจิระนันท์ นามปัญญา 4) นายสง่า ภูลายยาว

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการและการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร
2. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการของโรงเรียน

เมื่อได้แผนปฏิบัติการชุดดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับโครงการที่ทางกลุ่มของตนเองรับผิดชอบ โดยแบ่งกลุ่มในการศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม ตามจำนวนโครงการ และเมื่อแต่ละกลุ่มได้ศึกษารายละเอียดและมอบหมายหน้าที่กันในแต่ละโครงการเสร็จสิ้นลงแล้ว ได้ส่งตัวแทนออกมานำเสนอข้อมูลโครงการจนครบทั้ง 4 กลุ่ม ส่วนในการจัดทีมงานโครงการนั้นผู้ร่วมวิจัยได้ตกลงกันว่าให้ถือเอาตามความเหมาะสมเป็นหลัก โดยในแต่ละโครงการจะมีการแต่งตั้งทีมแกนนำไว้โครงการละ 2 คน ยกเว้นโครงการที่ 1 โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน ซึ่งพิจารณาจากความรู้ความสามารถและความถนัด และความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยทีมแกนนำนี้จะทำหน้าที่เป็นทั้งผู้นำ ผู้ดูแล ผู้ประสาน และผู้ทำงานไปพร้อม

ๆ กัน และนอกจากนี้ในแต่ละโครงการยังได้มีการแบ่งงาน การมอบอำนาจหน้าที่ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ รวมทั้งได้กำหนดเครือข่ายการติดต่อสื่อสารกันในระหว่างทีมงาน โครงการทุกโครงการ และที่สำคัญคือผู้ร่วมวิจัยทุกคนต่างมีความเท่าเทียมกันในการดำเนินงานโครงการทุกโครงการร่วมกันอีกด้วย

หลังจากที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการชุดดังกล่าวเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้กล่าวขอบคุณและสรุปถึงขั้นตอนต่อไปคือการลงมือปฏิบัติดังนี้

“ในการนำแผนลงสู่การปฏิบัตินั้นหากจะให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ได้ ก็คงต้องเกิดจากการทำงานร่วมกันของทุกคน ที่จะต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำงาน และช่วยกันระดมทรัพยากรในการบริหารงานต่าง ๆ อย่างสุดความสามารถซึ่งการทำงานในลักษณะนี้จะทำให้พวกเราทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการทำงานต่าง ๆ ร่วมกันตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น “การรวมพลัง” ก็ได้...”

(ผู้วิจัย, 9 ตุลาคม 2558)

หลังจากที่ได้กล่าวเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันคิดว่าจะทำอะไรหรือใช้แนวทางใดที่จะช่วยให้การนำแผนงานหรือโครงการลงสู่การปฏิบัติได้ผลดียิ่งขึ้น โดยการให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับหลักการหรือวิธีการดังกล่าวด้วยวิธีการระดมสมอง และการร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งได้ข้อสรุปว่า “ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่มีแนวคิดว่าการหลักการหรือวิธีการที่จะนำมาใช้เพื่อให้การนำแผนงานหรือโครงการลงสู่การปฏิบัติบังเกิดผลดีคือการร่วมมือร่วมใจกันทำงานนั่นเอง” ดังจะขอยกตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยบางท่านไว้ดังนี้

“ผมเองเป็นแค่ชาวบ้านธรรมดา ๆ คนหนึ่งซึ่งอาจมีความรู้ในเชิงวิชาการไม่มากนัก แต่สิ่งที่ผมพอนึกภาพออกได้ว่าหัวใจของการทำงานที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นก็คือการร่วมมือร่วมใจกันของทุก ๆ คน เพราะถ้าทุกคนร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างจริงจังแล้ว งานทุกอย่างที่ทำก็จะสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น แม้ผลที่ออกมาจะสำเร็จมาก สำเร็จน้อย หรือไม่สำเร็จเลย แต่พวกเราทุกคนก็คงภูมิใจที่ได้ร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มที่แล้ว...”

อภิชาติ อาจแก้ว.(2558,9 ตุลาคม)

“อาตมาเองเห็นด้วยที่ว่าการทำงานทุกงานนั้นจะสำเร็จได้ด้วยดีก็เพราะความร่วมมือร่วมใจกันทำงานของคนทุกคนนั่นเอง นอกจากนี้เราต้องอย่าลืมเป้าหมายของการทำงานในครั้งนี้ว่า ผลที่ได้รับนั้นยิ่งใหญ่และคุ้มค่ากับการลงแรงขนาดไหน...”

พระครูปัญญาภิกขิตฺตยาคม.(2558,9 ตุลาคม)

“เท่าที่ทุกคนพูดมาก็ล้วนมีเหตุและผลที่น่าสนใจ และก็มีความเป็นไปได้ทุกกรณี แต่อยู่ที่ว่าตอนนี้พวกเราจะเลือกเอาหลักการงานแบบใดมาใช้กับการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ ..”

วันชัย มาระเทศ.(2558,9 ตุลาคม)

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเต็มที่แล้ว ผู้วิจัยจึงกล่าวขอบคุณ และแยกย้ายกันกลับ และนัดหมายกำหนดวันที่จะมาร่วมกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงาน ซึ่งได้กำหนดในวันจันทร์ที่ 12 ตุลาคม 2558 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยา

กิจกรรมที่ 3 สะท้อนผลการดำเนินงาน ในการจัดกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานนั้น นอกจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะนำเอาผลการบันทึกจากการสังเกต บันทึกอนุทิน เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพที่ได้นำไปใช้ มานำเสนอเพื่อก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพื่อการรับรู้ร่วมกันแล้ว ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยยังได้นำเอาเทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) มาใช้ โดยอาศัยข้อคำถามในการถอดบทเรียน 4 ข้อ ดังนี้ คือ 1) สิ่งที่เราคาดหวังจากการทำงานในครั้งนี้คืออะไร 2) สิ่งที่เราบรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร 3) สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร และ 4) ถ้ามีงานแบบนี้อีก เราจะปรับปรุงข้อใดบ้าง อย่างไร ภายใต้หลักการ 1) เป็นธรรมชาติ สบาย ๆ อาจนั่งเก้าอี้หรือปูเสื่อนำในท่าที่สบายที่สุด 2) เรียบง่าย แต่มีแบบแผน (สัมพันธ์กัน แต่มีช่องว่างให้กัน) 3) เห็นหน้ากันทุกคน (เห็นรอยยิ้ม อุดมการณ์ และการพูดคุย) และ 4) เห็นข้อมูลเหมือนกันไปพร้อม ๆ กัน (ตรวจสอบ/ สอบถามและเพิ่มเติมได้) ซึ่งจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ข้อสรุปร่วมกัน

สิ่งที่คาดหวังจากการจัดกิจกรรมนี้คือต้องการให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ และสามารถร่วมกันวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งจากการดำเนินการพบว่าผู้ร่วมวิจัยสามารถดำเนินการวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้จนได้โครงการที่ถือเป็นแผนปฏิบัติการ (Action plan) รวมจำนวน 4 โครงการ

ส่วนสิ่งที่ยังไม่บรรลุความคิดหวังนั้นพบว่ายังไม่เกิดขึ้น แต่มีข้อสังเกตว่าแม้ผู้ร่วมวิจัยจะมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับการบริหารงานของโรงเรียน แต่ในการจัดกิจกรรมแต่ละอย่างนั้นเนื่องจากกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความสามารถที่แตกต่างกัน จึงทำให้การเรียนรู้ในบางกิจกรรมเป็นไปอย่างล่าช้า เช่น การให้ความรู้ในเชิงวิชาการ และการฝึกปฏิบัติต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้แก้ปัญหาโดยการทบทวนเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติซ้ำหลาย ๆ รอบ รวมทั้งให้ผู้ร่วมวิจัยที่เรียนรู้ได้เร็วเป็นผู้ช่วยชี้แนะและช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ทุกขั้นตอน

หลังจากกิจกรรมการสะท้อนผลเสร็จสิ้นลง ได้มีการนำเสนอความรู้เรื่องหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) มาแนะนำให้ผู้ร่วมวิจัยทราบ และเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการนำความรู้เกี่ยวกับวิธีนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งช่วยอธิบายข้อสงสัยตามที่นายวันชัย มาระเทศ ได้เคยแสดงความคิดเห็นไว้เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้เรียนรู้แล้ว ให้ร่วมกันสรุปว่าความรู้ในหลักการใหม่ที่ได้เหมือนหรือต่างกับความรู้ของพวกเขาอย่างไร และเกิดความรู้ใหม่ขึ้นอะไรบ้าง ดังตารางที่

4.14

ตารางที่ 4.14 ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยหลังที่ได้รับการเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

ความรู้เดิมของผู้ร่วมวิจัย	ความรู้ที่ผู้วิจัยเสริมให้	ความรู้ใหม่ที่ได้
- หลากหลายแนวคิด - เน้นที่การมีส่วนร่วมในการทำงาน	- หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำงานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ 4 ขั้นตอนคือ 1) <u>ขั้นประสบการณ์</u> (experiences) 2) <u>ขั้นสะท้อนคิดและอภิปราย</u> (reflection and discussion) 3) <u>ขั้นความคิดรวบยอด</u> (conception) และ 4) <u>ขั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้</u> แนวคิด (experimentation/application)	- หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำงานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ 5 ขั้นตอนคือ 1) <u>ขั้นประสบการณ์</u> (experiences) 2) <u>ขั้นสะท้อนคิดและอภิปราย</u> (reflection and discussion) 3) <u>ขั้นความคิดรวบยอด</u> (conception) 4) <u>ขั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้</u> แนวคิด (experimentation/application) 5) <u>ขั้นสรุปและประเมินผล</u> (conclusion and evaluation)

จากตารางที่ 4.14 ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยหลังที่ได้รับการเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า ความรู้เดิมของผู้ร่วมวิจัยนั้นมีหลากหลายแนวคิดแต่โดยสรุปแล้วผู้ร่วมวิจัยมีแนวคิดที่สอดคล้องกันว่าวิธีการหรือหลักการที่จะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้นั้นคือการร่วมมือกันทำงาน แต่เมื่อผู้วิจัยได้เสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ให้กับผู้ร่วมวิจัยแล้ว พบว่าผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์หลักการเดิมจากที่ว่าหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำงานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นประสบการณ์ (Experiences) 2) ขั้นสะท้อน

คิดและอภิปราย (Reflection and discussion) 3) ขั้นความคิดรวบยอด(conception) และ 4) ขั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด (Experimentation/application) และได้หลักการเพิ่มขึ้นอีก 1 ข้อ คือ ข้อ 5) ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and evaluation)

หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผนแล้ว ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันรับประทานอาหารว่าง พร้อมทั้งนัดหมายวันเวลาในการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนต่อไปคือ ขั้นตอนการปฏิบัติ และขั้นตอนการสังเกตผล โดยกำหนดให้จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 7 พฤศจิกายน 2558 ณ ห้องประชุม โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา คูแผนภาพที่ 4.10

แผนภาพที่ 4.10 สรุปภาพกิจกรรมขั้นตอนการวางแผน

ข้อสังเกตที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการวางแผน

ผลจากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการวางแผนพบว่าสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ประสบผลสำเร็จเป็นเพราะในการดำเนินการในแต่ละกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันลงมือปฏิบัติงานภายใต้กิจกรรมที่ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยอาศัยหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นกรอบแนวคิดหลักเสริมด้วยแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศตามที่ระบุไว้ รวมทั้งได้ใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นตัวสอดแทรกเสริมมาบูรณาการเข้าในกระบวนการทำงานในทุกขั้นตอน จึงส่งผลให้การลงมือปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งเอาไว้ อีกทั้ง ข้อมูลที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมย่อยล้วนเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือเพราะได้มาจากหลากหลายแหล่ง ทั้งที่เป็นเอกสาร และจากคำบอกเล่าของบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในด้านนั้น ๆ โดยเฉพาะ จึงทำให้ได้มาซึ่งแผนปฏิบัติการ(Action plan) ที่คาดว่าจะสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สอนของ โรงเรียนศรีจันทร์วิทยาได้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting)

ขั้นตอนการปฏิบัติได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อวันเสาร์ที่ 7 พฤศจิกายน 2558 ณ ห้องประชุม โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา กิจกรรมในวันนี้เริ่มจากผู้วิจัยทำการทบทวนการดำเนินงานใน

ขั้นตอนการเตรียมการและขั้นตอนการวางแผนร่วมกับผู้ร่วมวิจัย จากนั้นจึงใช้กิจกรรมการระดมสมองเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งสุดท้ายได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 กิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนการปฏิบัติ

ลำดับ	กิจกรรม	วันเดือนปี ที่ดำเนินการ	สิ่งที่ดำเนินการ
1	การกำหนดแนวทางใน ปฏิบัติงาน	7 พฤศจิกายน 2558	-การทบทวนจัดทีมงานโครงการ -การแต่งตั้งทีมติดตามและ ประเมินผล -การจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการ การวิจัย
2	การนำโครงการลงสู่การ ปฏิบัติ	9 พฤศจิกายน 2558 ถึง 24 ธันวาคม 2558	-ทีมงานโครงการทุกทีมนำ โครงการลงสู่การปฏิบัติ -การติดตามและรายงานความ ก้าวหน้า ของโครงการ -การสรุปและประเมินโครงการ
3	การสะท้อนผลขั้นตอนการ ปฏิบัติ	27 ธันวาคม 2558	-จัดกิจกรรมการสะท้อนผลการ ดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติ

จากตารางที่ 4.15 กิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า มีทั้งหมด 3 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย การทบทวนจัดทีมงานโครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผล และ การจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย 2) การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่แต่ละทีมงาน โครงการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ มีการติดตามและรายงานความก้าวหน้าของโครงการ และการสรุปและประเมินโครงการ และ 3) การสะท้อนผลการปฏิบัติ มีสิ่งที่ดำเนินการคือการจัดกิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติ ซึ่งในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2558 ณ ห้องประชุมโรงเรียนปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ซึ่งทีมผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมรวม 3 กิจกรรมหลักคือ 1) การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย การทบทวนจัดทีมงาน โครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผล และ การจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย โดยกิจกรรมในวันนี้เริ่มจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันทบทวนจัดทีมงาน โครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผล และการจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย ตามลำดับ (ดูแผนภาพที่ 4.11)

แผนภาพที่ 4.11 กิจกรรมการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน

1. การทบทวนการจัดทีมงาน โครงการ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันทบทวนการจัดทีมงาน โครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากทีมงาน โครงการทั้ง 4 โครงการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีทีมแกนนำ คือ พระครูปริยัติสาทร มีสมาชิกโครงการ 3 คน ได้แก่ 1) นายอิทธิพล ถิตย์รัมย์ 2) นายถาวร โสภณทัต 3) นางสาวกัญญ์ฐิติหาผล

กลุ่มที่ 2 โครงการ จัดหาสื่อการเรียนการสอนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีทีมแกนนำ 2 รูป/คน คือ พระจักรพล สิริขโรและนายสมชาย คำอินทร์มีสมาชิกโครงการ 5 คน ได้แก่ 1) พระชนันต์พร จีรวโส 2) นายจิราพัชร จำปานิล 3) นางรัชนิกรณ์ ทาทอง 4) นายกนัย บุญมา 5) นายรัศมี อัมพรัตน์

กลุ่มที่ 3 โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน มีทีมแกนนำ 2 รูป/คน คือ พระภักทธรรมสุธี และนายวันชัย มาระเทศ มีสมาชิกโครงการ 4 คน ได้แก่ 1) นายพงพัฒน์ บุญสิทธิ์ 2) นายอภิชาติ อาจแก้ว 3) นายชาญวิทย์ ศรีสุทธ 4) นายประชัน พรหมพุทธา

กลุ่มที่ 4 โครงการบริหารจัดการและจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร มี
แกนนำ 2 รูป คือ พระครูปัญญาภิกขิตตยาคม และ พระครูปริยัตสังญาณ มีสมาชิกโครงการ 4 คน
ได้แก่ 1) พระศราวุธจิตตทโม 2) นายจิรศักดิ์ สาริยา 3) นางจีระนันท์ นามปัญญา 4) นายสง่า ภูถาย
ยาว

เมื่อได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการจัดทีมงาน โครงการร่วมกันแล้ว ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยใน
แต่ละทีมงานโครงการปรึกษาหารือกันกับทีมงานของตนเพื่อเตรียมที่จะนำโครงการที่ได้ร่วมกันจัด
กระทำไว้นั้นลงสู่การปฏิบัติโดยแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันพิจารณาถึงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทาง
การบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการในการนำไปสู่การปฏิบัติ เช่น การจัดทีมงาน
การแบ่งงาน การมอบอำนาจหน้าที่ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ การกำหนดเครือข่าย
การติดต่อสื่อสารทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม เป็นต้น ทั้งนี้ในการดำเนินงานโครงการทุก
โครงการยังต้องคำนึงถึงการปฏิบัติงานภายใต้บริบทของ “หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” ที่เป็นตัว
สอดแทรกเสริมในการวิจัยด้วย และเมื่อแต่ละทีมงานโครงการได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน
ภายในกลุ่มเรียบร้อยแล้ว ได้มีตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาเสนอเนื้อหา วิธีการและแนวทางใน
การปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการของตนเองเพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มโครงการอื่น ๆ ได้รับทราบ
ร่วมกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนได้ร่วมกันพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีก
ด้วย (ดูแผนภาพที่ 4.12)

แผนภาพที่ 4.12 ภาพบรรยากาศการทบทวนทีมงานโครงการ

1.2 การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผล

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผลโครงการ โดย
วัตถุประสงค์เพื่อให้ทำหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหรือโครงการ ซึ่งได้แบ่ง
ออกเป็น 3 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาที่ 1 การติดตามและประเมินผลก่อนการดำเนินงาน ระยะเวลาที่ 2 การติดตาม
ประเมินผลระหว่างดำเนินการ และ ระยะเวลาที่ 3 การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานหรือ

โครงการ ซึ่งทีมงานดังกล่าวได้มาจากบุคคลซึ่งเป็นทีมแกนนำของแต่ละโครงการ รวม 7 รูป/คน ซึ่ง ประกอบด้วย พระภิกษุธรรมสุธี พระครูปัญญากิตติยาคม พระครูปริยัตสังญาณ พระครูปริยัติสาทร,ดร. พระจักรพล สิริชโร นายสมชาย คำอินทร์ และนายวันชัย มาระเทศ

1.3 การจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำร่างเครื่องมือในการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินงานวิจัยในระยะต่าง ๆ โดยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำเครื่องมือการวิจัย รวม 7 ฉบับ โดยพิจารณาจากการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนว่าขั้นตอนใดควรจะใช้เครื่องมือใด และพิจารณาจากข้อมูลในโครงการทั้ง 4 ว่าในแต่ละโครงการจะต้องใช้เครื่องมือชนิดใดบ้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการประเมินโครงการ เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

ฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าของโครงการ

ฉบับที่ 3 แบบประเมินโครงการ

ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจ

ฉบับที่ 6 แบบบันทึกและสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู

ฉบับที่ 7 แบบบันทึกผลงานดีเด่นของโรงเรียน

เครื่องมือการวิจัยนี้เมื่อได้จัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยต้องจัดส่งเครื่องมือดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ราย (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก) ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบของทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ทั้งนี้ เครื่องมือการวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 เครื่องมือการวิจัยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำขึ้นในขั้นตอนการปฏิบัติ

ฉบับที่	เครื่องมือการวิจัย	วัตถุประสงค์ในการนำไปใช้	หมายเหตุ
1	แบบประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียน โรงเรียนปรีดิธรรมศรี จันทร์วิทยา	- เพื่อประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยาทั้งก่อนและหลังการนำแผนไปปฏิบัติเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงพัฒนาการหรือความก้าวหน้าของการดำเนินงาน	- ผู้ใช้เครื่องมือนี้คือผู้วิจัยและทีมประเมิน
2	แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าของโครงการ	- ใช้ในการติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการในระหว่างการดำเนินงาน	- ผู้ที่ใช้เครื่องมือนี้คือผู้วิจัยและทีมประเมิน
3	แบบประเมินโครงการ	- ใช้ในการประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดโครงการ	- ผู้ที่ใช้เครื่องมือนี้คือผู้วิจัยและทีมประเมิน
4	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	- เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ของการปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้จากการกระทำและความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น	- ผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ทีมแกนนำในแต่ละโครงการ
5	แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจ	- ใช้ประกอบการสัมภาษณ์เพื่อประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือครูนักเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง	- ผู้ที่ใช้เครื่องมือนี้คือผู้วิจัยและทีมประเมิน
6	แบบบันทึกและสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู	- ใช้ประกอบการสังเกตเพื่อบันทึกพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครู	- ผู้ที่ใช้เครื่องมือนี้คือผู้วิจัยและทีมประเมิน

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ฉบับที่	เครื่องมือการวิจัย	วัตถุประสงค์ในการนำไปใช้	หมายเหตุ
7	แบบบันทึกผลงานดีเด่นของโรงเรียน	- ใช้ในการบันทึกผลเกี่ยวกับผลงานดีเด่นต่างๆที่โรงเรียนได้รับในระหว่างการค้าเนินการวิจัย	- ผู้ที่ใช้เครื่องมือนี้คือผู้วิจัยและทีมประเมิน

จากตารางที่ 4.16 เครื่องมือการวิจัยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำขึ้นในขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย รวม 7 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 แบบประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียน โรงเรียนปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยา ฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าของโครงการ ฉบับที่ 3 แบบประเมินโครงการ ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของครู ฉบับที่ 6 แบบบันทึกและสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู และฉบับที่ 7 แบบบันทึกผลงานดีเด่นของโรงเรียน

1.4 การประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยา

ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2558 โดยจัดการประชุม ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยใช้ระยะเวลาการประชุมระหว่างเวลา 9.00-12.00 น. ผู้ร่วมวิจัยเข้าประชุมครบ โดยผู้ร่วมวิจัยได้มอบหมายให้ผู้วิจัยและทีมประเมิน (แกนนำ) ทำหน้าที่ในการประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยาก่อนการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งกำหนดไว้ 2 ด้าน ดังนี้ คือ 1) ครูและ 2) การบริหาร โดยใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1 (แบบการประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยา) ซึ่งผลจากการประเมินโดยใช้เครื่องมือดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.17 และ 4.18 ดังนี้

ตารางที่ 4.17 การประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาด้านครู

ข้อ	การดำเนินงานด้านครู	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
ด้านกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21			
1	ครูมีความเข้าใจในแนวคิดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	3.75	ดี
2	ครูมีความตระหนักในความสำคัญของการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	3.50	พอใช้
3	ครูมีความสามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	2.65	ต้องปรับปรุง
4	ครูมีความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดในศตวรรษที่ 21	2.55	ต้องปรับปรุง
ด้านความสามารถทางเทคโนโลยี			
5	ครูมีความสามารถในการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น วีดีโอเทป เทปคลาสเซ็ท ฯลฯ	4.45	ดี
6	ครูมีความสามารถในการใช้เครื่องฉายและโปรเจคเตอร์เป็นทุกคน	3.65	พอใช้
7	ครูมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน	2.55	ต้องปรับปรุง
8	ครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต	2.50	ต้องปรับปรุง
ด้านสื่อการสอนและเทคโนโลยีช่วยสอน			
9	ครูมีความสามารถในการจัดทำสื่อการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ เช่น สื่อเพาเวอร์พอยท์ เป็นต้น	2.50	ต้องปรับปรุง
10	ครูสามารถจัดทำสื่อการสอนแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ได้	2.45	ต้องปรับปรุง เร่งด่วน
11	ครูสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำสื่อการสอน	2.50	ต้องปรับปรุง

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานด้านครู	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
12	ครูสามารถหาสื่อการสอนต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ตได้	2.50	ต้องปรับปรุง

จากตารางที่ 4.17 การประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านครู พบว่า ด้านกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในประเด็นครูมีความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดในศตวรรษที่ 21 มีปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ครูมีความสามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ด้านความสามารถทางเทคโนโลยี ประเด็นครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต มีปัญหามากที่สุด และด้านสื่อการสอนและวัสดุช่วยสอน ประเด็นครูสามารถจัดทำสื่อการสอนแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ได้ มีปัญหามากที่สุด

ตารางที่ 4.18 การประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านการบริหาร

ข้อ	การดำเนินงานด้านการบริหาร	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
ด้านเทคโนโลยีใช้ในการเรียนการสอน			
1	โรงเรียนมีเครื่องฉายโปรเจกเตอร์ในห้องเรียน	2.45	ต้องปรับปรุง เร่งด่วน
2	โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์	3.70	พอใช้
3	โรงเรียนมีระบบอินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ทุกเครื่อง	2.55	ต้องปรับปรุง
4	โรงเรียนมีระบบไวไฟเพื่อบริการ	2.50	ต้องปรับปรุง
ด้านนโยบาย			
5	ผู้บริหารให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน	4.00	ดี
6	ผู้บริหารได้กำหนดแนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน	4.00	ดี

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานด้านการบริหาร	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
7	ผู้บริหารได้มีการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนกับ คณะครู	2.55	ต้องปรับปรุง
8	ผู้บริหารได้ติดตามการดำเนินงานตามนโยบายการ พัฒนาการเรียนการสอนที่กำหนดไว้	2.50	ต้องปรับปรุง

จากตารางที่ 4.18 การประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านการบริหาร พบว่า ด้านเทคโนโลยีใช้ในการเรียนการสอน ในประเด็นโรงเรียนมีเครื่องฉายโปรเจ็คเตอร์ในห้องเรียนมีปัญหามากที่สุด ด้านนโยบาย ประเด็นผู้บริหารได้ติดตามการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาการเรียนการสอนที่กำหนดไว้มีปัญหามากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารได้มีการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนกับคณะครู

2. การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินการในช่วงระหว่างวันที่ 9 พฤศจิกายน 2558 ถึง 24 ธันวาคม 2558 โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน โครงการของแต่ละทีมงาน โครงการดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน

โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอนเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อสนองพันธกิจของโรงเรียนข้อ 1 จัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและข้อ 2 ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนามีคุณภาพตามมาตรฐาน และสนองการประเมินคุณภาพภายนอกในมาตรฐานที่ มาตรฐานที่ 3- 6 โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดอบรมและพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ 1) การจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 2) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน ซึ่งในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดของการดำเนินงานดังนี้

1. การจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ดำเนินการในระหว่างวันที่ 12 – 13 พฤศจิกายน 2558 โดยผู้วิจัยได้เรียนเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง คือ ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านนี้ เป็นผู้ดำเนินการบรรยายพร้อมการฝึกปฏิบัติให้กับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ซึ่งในวันแรกได้มีการบรรยายเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีของการจัดการเรียนการสอน และจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย ในวันที่สองเป็นการนำเสนอรูปแบบการสอนโดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project Based Learning)

ทั้งนี้ ผลจากการดำเนินการดังกล่าวทำให้ครูและผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและครูสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแผนภาพที่ 4.13

แผนภาพที่ 4.13 การจัดอบรมครูเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน ได้ดำเนินการในระหว่างวันที่ 12 - 13 ธันวาคม 2558 โดยผู้วิจัยได้เรียนเชิญวิทยากรคนเดิมคือ ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างและคณะ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตประกอบการเรียนการสอน และยังทำวิจัยเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ เป็นผู้ดำเนินการบรรยายพร้อมการฝึกปฏิบัติให้กับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ซึ่งวันแรกในช่วงเช้าได้มีการบรรยายเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีสื่อการเรียนการสอนทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการช่วยสอน ในช่วงบ่ายได้มีการ workshop และสาธิตการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตประกอบการเรียนการสอน ในวันที่

2 เป็นการบรรยายเกี่ยวกับการผลิตสื่อ CAI (Computer Assisted Instruction) ทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย โดยภาคบ่ายเป็นการปฏิบัติการผลิตสื่อ

ทั้งนี้ ผลจากการดำเนินการดังกล่าวทำให้ครูและผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ ในการผลิตสื่อ CAI (Computer Assisted Instruction) และครูสามารถผลิตนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้น่าอย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สามารถประมวลภาพได้ดังแผนภาพที่ 4.14

แผนภาพที่ 4.14 กิจกรรมการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โครงการที่ 2 โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เป็น โครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อสนองพันธกิจของโรงเรียนข้อ 1 จัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและข้อ 2 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา และสนองการประเมินคุณภาพภายนอกใน มาตรฐานที่ 12 โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำและแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และจัดหาสื่อการสอนและพัฒนาสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ 1) การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดของการดำเนินงานดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมจัดขึ้นระหว่าง 20 พฤศจิกายน – 11 ธันวาคม 2558 ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะมีสมาชิกโครงการกลุ่มที่ 2 เป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยเป็นโครงการจากเงินบริจาคเพื่อพัฒนาการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้จัดหาและรวบรวมจากผู้สนับสนุนงบประมาณ โดยมีผู้ร่วมวิจัย เป็นทีมงานสนับสนุนโดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การติดตั้งจอโปรเจคเตอร์ในห้องเรียน และปรับปรุงคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อรองรับการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ของโครงการที่ 1 โดยมีการประชุมแจ้งเรื่องการติดตั้งโปรเจคเตอร์และสอบถาม

ความคิดเห็นผู้ร่วมวิจัยในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558 และดำเนินการติดตั้งแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2558 ดังแผนภาพที่ 4.15

แผนภาพที่ 4.15 การประชุมแจ้งเรื่องการติดตั้งโปรเจกเตอร์

ภายหลังมีการติดตั้งเรียบร้อยแล้วได้มีการสาธิตการใช้เครื่องฉายโปรเจกเตอร์ได้สร้างความสนใจให้กับนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังแผนภาพที่ 4.16

แผนภาพที่ 4.16 การสาธิตการใช้โปรเจกเตอร์ให้นักเรียนดู

โครงการที่ 3 โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน

โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียนเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อสนองพันธกิจของโรงเรียนข้อที่ 4 ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและสนองการประเมินคุณภาพภายนอกในมาตรฐานที่ 7 โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหา

งบประมาณสำหรับใช้ในการบริหารจัดการ โรงเรียน และเพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ในการทำงานให้กับผู้ร่วมวิจัย โดยมีกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรมคือ 1) การจัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา และ 2) การศึกษาดูงาน ณ สถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานดีเด่น คือ โรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร จังหวัดแพร่ ดังมีรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมดังนี้

1. การจัดทำผ้าป่าการศึกษา ทีมงานโครงการกลุ่มที่ 1 ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมผ้าป่าการศึกษาขึ้นในช่วงระหว่างวันที่ 5 ถึง 29 พฤศจิกายน 2558 โดยเริ่มจากการประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อวางแผนการดำเนินงานทั้งในส่วนของสมาชิกกลุ่มและทีมผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2558 โดยในวันนั้นได้มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบโดยแบ่งออกเป็น 7 ฝ่ายคือ 1) ฝ่ายจัดทำของผ้าป่า 2) ฝ่ายจัดเตรียมสถานที่ 3) ฝ่ายจัดเตรียมกิจกรรม 4) ฝ่ายจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่ม 5) ฝ่ายปฏิคม 6) ฝ่ายการเงินและบัญชี และ 7) ฝ่ายจัดทำเอกสาร จากนั้นในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2558 ซึ่งเป็นวันแรกของงานซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “วันโฮม” หรือ “วันรวม” ทีมงานโครงการกลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย คณะกรรมการสถานศึกษา และประชาชน ได้ร่วมกันจัดตั้งองค์ผ้าป่าขึ้น ณ ตึกกัณณาโก หรือ ตึก “วก” ของวัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง ซึ่งมีชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาทั้งในและนอกชุมชนมาร่วมกันบริจาคเงินและข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ โดยในวันแรกได้ยอดเงินจากการบริจาครวม 62,671 บาท และในวันถัดมาคือวันอาทิตย์ที่ 29 พฤศจิกายน 2558 ซึ่งเป็นวันงานได้มีผู้มีจิตศรัทธาทั้งในและนอกชุมชนบริจาคเงินสมทบกองผ้าป่าอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งเมื่อรวม 2 วันแล้วได้ยอดเงินรวมทั้งสิ้น 128,999 บาท(หลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว) ซึ่งทีมงานโครงการกลุ่มที่ 3 ร่วมกับทีมผู้ร่วมวิจัย คณะกรรมการสถานศึกษา และคนในชุมชนได้ร่วมกันทอดผ้าป่าการศึกษา ณ ตึกกัณณาโก หรือ ตึก “วก” ของวัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง เห็นได้ว่าการกิจกรรมผ้าป่าการศึกษาในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งจากคนในชุมชนและนอกชุมชน และจากการจัดกิจกรรมผ้าป่าการศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาได้จัดสรรเงินที่ได้จากการบริจาคเพื่อการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ และได้จัดสรรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ทั้ง 4 โดยบรรยากาศในการดำเนินงานสามารถนำเสนอได้ดังแผนภาพที่ 4.17

แผนภาพที่ 4.17 การจัดทำฝ่าป่าการศึกษา

2. การศึกษาดูงาน ณ สถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานดีเด่น คือ โรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร จังหวัดแพร่

โรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ เดิมชื่อว่า “โรงเรียนธรรมราชวิทยา” เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พุทธศักราช 2500 โดยมี พระภัทรสารมุนี (สุจิ กตสาโร) (ปัจจุบัน: พระมหาโพธิวงศาจารย์) เป็นเจ้าของพระครูวิชิตวินัยการ เป็นผู้จัดการ พระอินจันทร์ สีเหลือง เป็นครูใหญ่จัดการเรียนการสอนทั้งแผนกธรรม แผนกบาลีต่อมา ปีพุทธศักราช 2507 ทางมหาเถรสมาคมมีมติให้ยุบโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาที่มีอยู่ทั้งหมดทั่วประเทศ โรงเรียนธรรมราชวิทยา ก็ถูกสั่งยุบไปด้วย

ปีพุทธศักราช 2508 ได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนสาธิตสาขามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แต่ต่อมากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมิให้นักเรียนที่จบชั้นสูงสุด สอบสมทบชั้นสูงสุดประโยค (ป. 7 และ ม.ศ. 3)

ปีพุทธศักราช 2513 – 2517 ทางกระทรวงศึกษาธิการ ได้อนุญาตจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามใบอนุญาตที่ 61 / 57 (4 มีนาคม 2517) โดยมีพระราชรัตนมุนี (สุจิ กตสาโร) รองเจ้าคณะภาค 6 เป็นผู้จัดการ (ปัจจุบัน : พระมหาโพธิวงศาจารย์) และพระครูปลัดปั้นสิกขาสโก (ปัจจุบัน : พระราชปริยัตยาภรณ์) เป็นครูใหญ่ ในช่วงปีพุทธศักราช 2517 ถึง ปีพุทธศักราช 2519 ได้มีการจัดการศึกษาทั้งแบบศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาพระปริยัติธรรม ควบคู่กันไป ในช่วงนั้น มีอาคารทำการซึ่งได้รับการอนุเคราะห์สร้างถวายโดย นายห้างกมล สุโกศล โดยตั้งชื่อว่า “อาคารกมลสุโกศล” เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น จำนวน 16 ห้องเรียน มีพระภิกษุ – สามเณรเข้าศึกษา ประมาณ 500 – 700 รูป และมีอาคารยาขอบ (ปัจจุบัน : เป็นห้องเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ จังหวัดแพร่) เป็นที่ทำการ และได้มีการเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ ระดับชั้น ป. 5 ถึง ม.ศ. 3 ควบคู่ไปกับการศึกษาผู้ใหญ่ ระดับ 4

ปีพุทธศักราช 2519 จัดการศึกษาแบบพระปริยัติธรรมอย่างเดียว โดยยุบโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ออก คงเหลือแต่การเปิดการเรียนการสอนแบบพระปริยัติธรรม ระดับ ม.ศ. 1 ถึง ม.ศ. 3 (ปัจจุบัน : มัธยมศึกษาตอนต้น)

ปี พุทธศักราช 2520 – 2525 เปิดทำการเรียนการสอนเฉพาะพระปริยัติธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีพระราชรัตนมุนี (ปัจจุบัน : พระมหาโพธิวงศาจารย์ อดีตที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 6) เป็นเจ้าของ ผู้จัดการ พระครูปริยัติธรรมโสภณ (ปัจจุบัน : พระราชปริยัตยาภรณ์ ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์) เป็นครูใหญ่

ปี พุทธศักราช 2526 เปิดทำการเรียนการสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และพัฒนาโรงเรียนจนกระทั่งมีการบริหารจัดการที่เป็นแบบสากลทั่วไป คือ กระจายอำนาจการบริหารจัดการ ออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง และฝ่ายบริการ การบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา มีการจัดการเรียนการสอน ตามระเบียบว่าด้วยการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2546 นำเอาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมาจัดการศึกษา ในทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 มีนักเรียนเข้าเฉลี่ยทุกปีประมาณ 500 – 600 รูป เปิดทำการสอนตั้งแต่เวลา 08.00 น. – 16.00 น. หยุด วันพระ วันอาทิตย์ และวันนักขัตฤกษ์

นอกจากนี้ ปีพุทธศักราช 2546 โรงเรียนพุทธโกสีย์วิทยา จังหวัดแพร่ ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยห้างหุ้นส่วนจำกัดประเมินโรงเรียน เมื่อวันที่ 16 – 18 กรกฎาคม 2546 ที่ผ่านมาและในปีพุทธศักราช 2549 ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยห้างหุ้นส่วนจำกัดประเมินโรงเรียน ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 12 – 14 มิถุนายน 2549 โดยทั้งสองครั้งได้รับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

สำหรับในปีการศึกษา 2549 ทางสถานศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2549 (รอบ 2) ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 ทางสถานศึกษาได้รับพระราชานุญาตจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับไว้เป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ และเป็น 1 ใน 6 โรงเรียนต้นแบบ ในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นความภูมิใจของสถานศึกษา และ ชาวแพร่เป็นอย่างมาก

คติพจน์โรงเรียนคือ “เราเรียนเพื่อเป็นคนดี” ปรัชญาโรงเรียน คือ “วายเมถว บุริโส” หมายถึง “บุรุษควรมีความพยายาม” วิสัยทัศน์ของโรงเรียนคือ “ภายในปี 2559 โรงเรียนพุทธ

โกศยวิทยา จังหวัดแพร่ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เชิดชูสถาบัน มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีจิตสาธารณะ มีคุณภาพตามมาตรฐานของชาติสู่มาตรฐานสากล โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

ปัจจุบัน โรงเรียนพุทธโกศยวิทยา จังหวัดแพร่ มีผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการ คือ พระราชเจมมากร, ผศ. ดร. เจ้าคณะจังหวัดแพร่เจ้าอาวาสวัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร มีรองผู้จัดการคือ พระวิมลกิจจาภรณ์ รองเจ้าอาวาสวัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ผู้อำนวยการโรงเรียนคือ พระครูวิจิตรสรคุณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร และมีรองผู้อำนวยการ 4 รูป มีครูรวม 24 รูป/คน ประกอบด้วย บรรพชิต 5 รูป ฆราวาส 19 คน มีบุคลากรฝ่ายสนับสนุน 10 คน และมีนักเรียนรวม 348 รูป

ผลงานดีเด่นของโรงเรียนที่ผ่านมาได้แก่

- ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจาก สมศ.ทั้งในปี พ.ศ. 2546 ปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557
- ได้รับรางวัล “โรงเรียนพระปริยัติธรรมดีเด่น” ในปี พ.ศ. 2547
- ได้เข้าเป็น โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี พ.ศ. 2550
- ได้รับทุนสนับสนุนโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมดีเด่นจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ ประจำปี 2551– 2555
- ได้รับรางวัลชนะเลิศ “โรงเรียนแห่งการเรียนรู้”ของ สพป.แพร่ เขต 1 ในปี พ.ศ. 2553
- โรงเรียนคุณธรรมดีเด่นระดับประเทศ ในปี พ.ศ. 2554– 2555
- ได้รับรางวัลเหรียญทองระดับประเทศ ในการแข่งขันเขียนกระทู้ธรรม และ บรรยายธรรมะ ในปี พ.ศ. 2553 และ 2554
- เป็นตัวแทนโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง ระดับจังหวัดแพร่ เข้าแข่งขันโรงเรียนพระราชทานระดับกลุ่มจังหวัด
- ได้รับเสด็จ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาส ทรงทอดพระเนตรผลงานการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนพุทธโกศยวิทยา จังหวัดแพร่ ในปี พ.ศ. 2553 และในปีการศึกษา 2555 ยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ดังภาพประกอบการศึกษาดูงานในแผนภาพที่ 4.18

แผนภาพที่ 4.18 การศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรมพุทธโกศกัศยวิทยา จังหวัดแพร่

โครงการที่ 4 โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กร ตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน

โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน จัดทำขึ้นเพื่อสนองพันธกิจของโรงเรียนข้อที่ 3 และสนองการประเมินคุณภาพภายนอกใน มาตรฐานที่ 11 โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการ โครงสร้างและการบริหารงานของ สถานศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาโดยมีกิจกรรมที่ ดำเนินการคือ 1) การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และ 2) การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐานซึ่งในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดของการดำเนินงานดังนี้

1. การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา มีกิจกรรมย่อยคือ การพัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศของสถานศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน การประชุม อบรม สัมมนา และศึกษาดูงานของบุคลากร การรายงานการประเมินตนเองของบุคลากร และการรายงานการ ประเมินตนเองต่อสาธารณชน ซึ่งผลจากการดำเนินงานพบว่าทุกกิจกรรมเป็นไปตามแผนการ ดำเนินงานที่วางไว้ ดังแผนภาพที่ 4.19

แผนภาพที่ 4.19 การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา

2. การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีกิจกรรมย่อยคือ การจัดกิจกรรมประชุมครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา การพัฒนาแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ซึ่งผลจากการดำเนินงานพบว่าทุกกิจกรรมเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ดังแผนภาพที่ 4.20

แผนภาพที่ 4.20 การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3. การสะท้อนผลขั้นตอนการปฏิบัติ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกิจกรรมนี้ขึ้นเมื่อวันศุกร์ที่ 18 ธันวาคม 2558 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยมีกิจกรรมการสะท้อนผล 2 กิจกรรมย่อยคือ

1) การสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) และ 2) การสรุปผลการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ไปปฏิบัติ โดยในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดของการดำเนินการดังนี้

1. การสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR)

กิจกรรมนี้เริ่มจากผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดประเด็นคำถามรวม 4 ข้อ คือ 1) สิ่งที่เกิดจากความคาดหวังจากการทำงานในครั้งนี้คืออะไร 2) สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร 3) สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร และ 4) ถ้ามีงานแบบนี้อีก เราจะปรับปรุงข้อใดบ้าง อย่างไรก็ตามตั้งแต่ละทีมงานโครงการได้ผลัดกันตอบข้อคำถามต่าง ๆ ตามประเด็นและร่วมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมทีละกลุ่มจนครบทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งการจัดกิจกรรมนี้เป็นไปภายใต้หลักการ 1) เป็นธรรมชาติ สบาย ๆ อาจนั่งเก้าอี้หรือปูเสื่อนำในท่าที่สบายที่สุด 2) เรียบง่าย แต่มีแบบแผน (สัมพันธ์กัน แต่มีช่องว่างให้กัน) 3) เห็นหน้ากันทุกคน (เห็นรอยยิ้ม อุดมการณ์ และการพูดคุย) และ 4) เห็นข้อมูลเหมือนกันไปพร้อม ๆ กัน (ตรวจสอบ/สอบถามและเพิ่มเติมได้) ซึ่งจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ข้อสรุปร่วมกันดังนี้

1.1 สิ่งที่เกิดจากความคาดหวังจากการทำงานครั้งนี้คืออะไร

สิ่งที่ทีมงานโครงการทั้ง 4 โครงการคาดหวังจากการทำงานคือ การทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ โดยคาดหวังว่าเมื่อได้ดำเนินงานโครงการทุกโครงการเสร็จสิ้นแล้วทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์ วิทยาลัยชั้นและสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ

1.2 สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร

สิ่งที่บรรลุความคาดหวังของการนำแผนปฏิบัติการหรือโครงการลงสู่การปฏิบัติในครั้งนี้พบว่าการนำแผนงานโครงการทั้ง 4 ลงสู่การปฏิบัติได้บรรลุความคาดหวังทุกโครงการเนื่องด้วยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน “ดีขึ้น” ตามเป้าหมายหรือความคาดหวังที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดไว้

1.3 สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร

ในการนำโครงการทั้ง 4 ลงสู่การปฏิบัติ ไม่พบว่ามีสิ่งที่ยังไม่บรรลุบรรลุความคาดหวัง แต่อย่างไรก็ตามทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเสียสละและทุ่มเทแรงกาย แรงใจ ภายใต้อิทธิพลของการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัด

1.4 ถ้ามีงานแบบนี้อีก เราจะปรับปรุงข้อใดบ้าง อย่างไร

ทุกทีมงานโครงการมีความเห็นร่วมกันว่าในการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ นั้น นอกจากจะอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คืองบประมาณในการบริหารจัดการในแต่ละโครงการ ซึ่งในการดำเนินงานโครงการทั้ง 4 ในครั้งนี้ได้งบประมาณหลักมาจากการจัดทำฟ้าป่าการศึกษา และจากเงินบริจาคที่ได้มีการจัดตั้งการสนับสนุนขึ้น โดยเฉพาะ รวมทั้ง

การระดมทุนจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จึงทำให้โครงการต่าง ๆ มีงบประมาณเพียงพอเพื่อการดำเนินงาน แต่ในการจัดงานในลักษณะนี้ในคราวต่อไปควรมีการวางแผนการจัดหางบประมาณแต่เนิ่น ๆ

2. การสรุปผลการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ไปปฏิบัติในการสรุปผลการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปปฏิบัตินั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสรุปผลโดยแบ่งออกตามลำดับขั้น 5 ขั้นดังนี้คือ

2.1 ขั้นประสบการณ์ (Experiences)

ในขั้นนี้ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นจะเริ่มจากการให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนได้ใช้ประสบการณ์เดิมที่ตนเองมีอยู่ในการระดมความคิดเห็นต่อการทำงานในแต่ละกิจกรรม โดยผู้วิจัยได้พยายามกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยดึงเอาประสบการณ์ของตนเองออกมาใช้ในการเรียนรู้ และให้มีความสามารถในการแบ่งปันประสบการณ์ที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากตนเองได้ ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ร่วมวิจัยคือการที่ผู้ร่วมวิจัยได้ดึงประสบการณ์ของตนเองออกมานำเสนอร่วมกับเพื่อนๆ จะทำให้รู้สึกได้ว่าตัวเองได้มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกลุ่ม มีคนรับฟังเรื่องราวของตนเอง และมีโอกาสในการรับรู้เรื่องราวของผู้ร่วมวิจัยคนอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งจะทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้นและทำให้สัมพันธภาพในกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเป็นไปด้วยดี ส่วนที่ประโยชน์ต่อผู้วิจัยคือไม่ต้องเสียเวลาในการอธิบายหรือยกตัวอย่างให้ผู้ร่วมวิจัยฟัง เพียงแต่ใช้เวลาเล็กน้อยกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยได้เล่าประสบการณ์ของตนเอง และในบางกิจกรรมอาจต้องใช้เอกสารประกอบในการนำเสนอ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการทำงานแบบต่าง ๆ การเขียนแผนงานโครงการ เป็นต้น

2.2 ขั้นสะท้อนคิดและอภิปราย (Reflection and Discussion)

เป็นขั้นที่ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองต่อการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ วิเคราะห์ กิจกรรมนี้จะทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่ต่างไปจากตนเองซึ่ง จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น และจากการผลสะท้อนความคิดเห็นเป็นการอภิปรายจะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย หรือมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้ร่วมวิจัยยังได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม บทบาทของสมาชิกที่ดีที่จะทำให้งานสำเร็จ การควบคุมตนเองและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอีกด้วย แต่ทั้งนี้ ในการที่ผู้ร่วมวิจัยจะอภิปรายหรือร่วมแสดงความคิดเห็นได้มากน้อยแค่ไหน หรือเป็นไปตามจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่คุณจัดเตรียมซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นอภิปรายหรือตารางวิเคราะห์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยทำงานได้สำเร็จ

2.3 ชั้นความคิดรวบยอด (Conception)

เป็นขั้นที่ผู้ร่วมวิจัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาหรือพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) ซึ่งเกิดได้หลายทาง เช่น จากการบรรยายของผู้วิจัย การมอบหมายให้อ่านจากเอกสาร ตำรา หรือได้จากการสะท้อนความคิดเห็นหรืออภิปรายในขั้นตอนที่ 2 โดยผู้วิจัยอาจจะสรุปความคิดรวบยอดให้จากการอภิปรายและการนำเสนอของผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัยเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอดได้ ซึ่งความคิดรวบยอดนี้จะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติ หรือความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้ผู้ร่วมวิจัยปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

2.4 ชั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด (Experimentation/Application)

เป็นขั้นที่ผู้ร่วมวิจัยได้ทดลองใช้ความคิดรวบยอดหรือผลิตชั้นความคิดรวบยอดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสนทนา การทำแผนภูมิ การลงมือฝึกปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นการแสดงถึงผลของความสำเร็จของการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 1 ถึง 3 โดยผู้วิจัยสามารถใช้กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ในการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้

2.5 ชั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and evaluation)

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันสรุปและประเมินผลในการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 4 เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปและประเมินผลนั้นมาใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการต่อไป โดยการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาในส่วนที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังเพื่อให้บรรลุความคาดหวัง และดำเนินการในส่วนที่บรรลุความคาดหวังแล้วเพื่อให้งานหรือกิจกรรมนั้น ๆ ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

ผลจากการนำแผนลงสู่การปฏิบัติทำให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการทำงานภายใต้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจเลือกในสิ่งที่พวกเขาต้องการเรียนรู้ โดยทุกคนจะมีสิทธิที่เท่าเทียมกันในการร่วมกันเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ขั้นประสบการณ์ ขั้นสะท้อนคิดและอภิปราย ชั้นความคิดรวบยอด ชั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด และขั้นสรุปและประเมินผล นอกจากนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยยังเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอีกว่าในขั้นตอนการปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่ใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่าขั้นตอนอื่น ๆ ที่ผ่านมา อีกทั้งยังมีความคาบเกี่ยวกับขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) อีกด้วย ดังนั้น จึงมีความเห็นร่วมกันว่าควรดำเนินการในสองขั้นตอนคือขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting) และขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) ไปพร้อม ๆ กันในลักษณะทำไปสังเกตไปจึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและตรงกับความเป็นจริง ทั้งนี้ มีภาพประกอบกิจกรรมดังแผนภาพที่ 4.21

แผนภาพที่ 4.21 ภาพบรรยากาศการสะท้อนผลขั้นตอนการปฏิบัติ

ข้อสังเกตที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการปฏิบัติ

ผลจากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการปฏิบัติพบว่าสาเหตุที่ทำให้การนำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ซึ่งได้แก่โครงการทั้ง 4 คือ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2) โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3) โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน และ 4) โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังคือได้ส่งผลให้ทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์ วิทยาดีขึ้นและสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ ตามที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดสภาพที่คาดหวังในการทำงานเอาไว้เป็นเพราะการมีแผนปฏิบัติการที่เกิดจากการจัดกระทำร่วมกันอย่างเป็นระบบซึ่งถือว่าเป็นแผนปฏิบัติการที่ดีและมีประสิทธิภาพ และเกิดจากการใช้ทรัพยากรในการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดคือ คน เงิน และการบริหารจัดการได้อย่างลงตัวในภาวะที่มีข้อจำกัดต่าง ๆ ที่โรงเรียนมีอยู่ทั้งหมด เช่น มีการจัดทำฟ้าป่าการศึกษาเพื่อหาเงินทุนมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการต่าง ๆ ทั้ง 4 และการใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เช่น ในกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจะมีผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผน การเขียนแผน การจัดการเรียนการสอน เป็นต้น ซึ่งในบางขั้นตอนได้มีการใช้ประโยชน์จากกลุ่มบุคคลในกลุ่มนี้แทนที่จะไปเชิญวิทยากรจากภายนอกอีก จึงเห็นได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ส่งผลให้การดำเนินการในขั้นตอนการปฏิบัติประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing)

เนื่องจากขั้นตอนการสังเกตผล (ขั้นตอนที่ 4) นั้นมีความคาบเกี่ยวกันกับขั้นตอนการปฏิบัติ (ขั้นตอนที่ 3) จึงต้องทำเป็นกิจกรรมควบคู่กันไปด้วยไปพร้อม ๆ กันในลักษณะทำไปสังเกตผลไป ดังนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงได้ร่วมกันกำหนดให้มีกิจกรรมและการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผล รวม 3 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยในการสังเกตผล

2) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน ซึ่งสรุปเป็นตารางแสดงกิจกรรมและการดำเนินงานได้ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 19 กิจกรรมและวิธีการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผล

ครั้งที่	วัน/เวลาที่ดำเนินการ	กิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน
1	14 พ.ย. 58	การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยในการสังเกตผล	-ร่วมกันกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่จะใช้ในการสังเกตผลในขั้นตอนที่ 3 (การปฏิบัติ)
2	21 พ.ย. 58 – 11 ธ.ค. 58	การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ และเพื่อสะท้อนผลสำเร็จของการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ - ร่วมกันสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับเทคนิควิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตผล
3	26 ธ.ค. 58	การสะท้อนผลการดำเนินงาน	- ร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน

จากตารางที่ 4.19 กิจกรรมและวิธีการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผล พบว่าผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมในขั้นตอนการสังเกตผลออกเป็น 3 กิจกรรมคือ 1) การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยในการสังเกตผล เพื่อร่วมกันกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่จะใช้ในการสังเกตผลในขั้นตอนที่ 3 (การปฏิบัติ) 2) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ และเพื่อสะท้อนผลสำเร็จของการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ และร่วมกันสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับเทคนิควิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตผล 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อ ร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันโดยในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดในการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดขึ้นเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2558 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่ คาบเกี่ยวกับขั้นตอนการวางแผน โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้

ร่วมกันกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือที่จะใช้ในการสังเกตผลการวิจัยและใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามผลการดำเนินงาน โครงการ (ดูแผนภาพที่ 4.22)

แผนภาพที่ 4.22 กิจกรรมการกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยในการสังเกตผล

ทั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำเอาเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากการการระดมความคิดเห็นและจัดกระทำร่วมกัน มาวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อสรุปเกี่ยวกับเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่จะใช้ในการสังเกตผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 3 (การปฏิบัติ) ซึ่งสรุปได้ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการสังเกตผลขั้นตอนการปฏิบัติ

เทคนิค/เครื่องมือในการสังเกต	กิจกรรมที่ทำการสังเกต	ระยะเวลาในการสังเกต	ผู้ใช้เครื่องมือการสังเกต
การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 3	ผู้วิจัย
การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 3	ผู้วิจัย
บันทึกภาคสนาม	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 3	ผู้วิจัย
บันทึกอนุทิน	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 3	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย
เครื่องบันทึกเสียง	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 3	ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

เทคนิค/เครื่องมือในการ สังเกต	กิจกรรมที่ทำการสังเกต	ระยะเวลาในการ สังเกต	ผู้ใช้เครื่องมือ การสังเกต
เครื่องบันทึกภาพ	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการ ปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 3	ผู้วิจัยและ ผู้ช่วยผู้วิจัย
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1	ก่อนและหลัง การนำ โครงการไปปฏิบัติ	4 พ.ย. 58 และ 24 ธ.ค. 58	ผู้วิจัยและทีม ประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2	ระหว่างการนำโครงการไป ปฏิบัติ	14 พ.ย. 58	ผู้วิจัยและทีม ประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	25 ธ.ค. 58	ผู้วิจัยและทีม ประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 4	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	25 ธ.ค.58	ผู้วิจัยและทีม ประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 6	ระหว่างการดำเนินงาน โครงการ	14 พ.ย. 58 และ 24 ธ.ค. 58	ผู้วิจัยและทีม ประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 7	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	30 มีนาคม 2559	ผู้วิจัย

จากตารางที่ 4.20 การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการสังเกตผล
ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่าผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดเครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้ คือ ใช้การสังเกตแบบมี
ส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการบันทึกภาคสนาม สำหรับทุก
กิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติโดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ใช้เครื่องมือดังกล่าว ใช้เครื่องบันทึกเสียงและเครื่อง
บันทึกภาพสำหรับทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติโดยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้ใช้เครื่องมือ
ดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีการใช้เครื่องมือการวิจัยรวมทั้งสิ้น 7 ฉบับ โดยใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ร่วม
วิจัยได้ร่วมกันจัดกระทำขึ้นโดยมีระยะเวลาในการใช้และผู้ใช้ดังปรากฏในตารางข้างต้น

2. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งระยะเวลาในการจัดกิจกรรมออกเป็น 2 ระยะ
คือ ระยะที่ 1 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอความก้าวหน้า
ของโครงการในระหว่างดำเนินการ และระยะที่ 2 การสะท้อนผลสำเร็จในการนำโครงการลงสู่การ
ปฏิบัติ ซึ่งผลจากการจัดกิจกรรมทั้ง 2 ระยะสรุปได้ดังนี้

*ระยะที่ 1 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่าเรื่อง เพื่อนำเสนอ
ความก้าวหน้าของโครงการในระหว่างดำเนินการ*

จัดขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2558 ณ หอวิชาการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ซึ่งวิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้จัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยให้ทีมงานโครงการของแต่ละทีมผลัดกันเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการนำโครงการที่ตนเองรับผิดชอบลงสู่การปฏิบัติ ภายใต้ข้อคำถามที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้นคือ 1) วิธีการจัดกิจกรรมของโครงการเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ 2) ความก้าวหน้าของโครงการเป็นอย่างไร 3) กิจกรรมที่จัดทำบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ 4) มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร 5) การใช้ทรัพยากรทางการบริหารได้ผลเป็นอย่างไร และ 6) การปฏิบัติงานภายใต้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร

ทั้งนี้ ได้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำเอาข้อมูลการสังเกตที่ได้มาจากการใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือต่าง ๆ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกภาคสนาม บันทึกอนุทิน เครื่องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง รวมทั้งผลจากการใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าของโครงการ ที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ในครั้งก่อนมาร่วมกันพิจารณาเพื่อนำมาเพิ่มเติมเข้าด้วยกันกับสิ่งที่ผู้ร่วมวิจัยแต่ละรายได้นำเสนอด้วย (ดูแผนภาพที่ 4.23)

แผนภาพที่ 4.23 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระยะที่ 1 ของขั้นตอนการสังเกตผล

จากผลจากวิเคราะห์ข้อมูลจากเทคนิควิธีและเครื่องมือต่าง ๆ ที่ได้นำไปใช้พร้อมกับการนำเสนอของแต่ละทีมงานโครงการดังกล่าวในช่วงต้น สามารถสรุปเป็นภาพรวมทุกโครงการตามประเด็นคำถาม 6 ข้อดังนี้

1. วิธีการจัดกิจกรรมของโครงการเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่?

จากการนำเสนอผลการดำเนินงานของทีมงานโครงการในแต่ละโครงการสามารถสรุปได้ว่าทุกทีมงานได้ดำเนินการตามแผนงานโครงการที่ได้วางแผนเอาไว้

2. ความก้าวหน้าของโครงการเป็นอย่างไร?

โครงการที่ 1 โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ 2 กิจกรรมคือ 1) การจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน ซึ่งทุกกิจกรรมได้ดำเนินการเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ซึ่งในแต่ละกิจกรรมแรกคือการจัดอบรมครูเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ดำเนินการระหว่างวันที่ 12 – 13 พฤศจิกายน 2558 โดยผู้วิจัยได้เรียนเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง คือ ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านนี้เป็นผู้ดำเนินการบรรยายพร้อมการฝึกปฏิบัติให้กับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ซึ่งในวันแรกได้มีการบรรยายเกี่ยวกับหลักการแนวคิด และทฤษฎีของการจัดการเรียนการสอน และจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย ในวันที่สองเป็นการนำเสนอรูปแบบการสอนโดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project Based Learning) ทั้งนี้ ผลจากการดำเนินการดังกล่าวทำให้ครูและผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและครูสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับกิจกรรมที่สองคือการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอนนั้นได้ดำเนินการในระหว่างวันที่ 12 - 13 ธันวาคม 2558 โดยผู้วิจัยได้เรียนเชิญวิทยากรคนเดิมคือ ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างและคณะ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตประกอบการเรียนการสอน และยังทำวิจัยเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ เป็นผู้ดำเนินการบรรยายพร้อมการฝึกปฏิบัติให้กับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ซึ่งวันแรกในช่วงเช้าได้มีการบรรยายเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีสื่อการเรียนการสอนทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการช่วยสอน ในช่วงบ่ายได้มีการ workshop และสาธิตการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตประกอบการเรียนการสอน ในวันที่ 2 เป็นการบรรยายเกี่ยวกับการผลิตสื่อ CAI (Computer Assisted Instruction) ทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย โดยภาคบ่ายเป็นการปฏิบัติการผลิตสื่อทั้งนี้ ผลจากการดำเนินการดังกล่าวทำให้ครูและผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ ในการผลิตสื่อ CAI (Computer Assisted Instruction) และครูสามารถผลิตนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้น่าอย่างมีประสิทธิภาพ

โครงการที่ 2 โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ 1กิจกรรม คือ 1) การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ซึ่งทุกกิจกรรมได้ดำเนินการเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ซึ่งในกิจกรรมคือการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมี

วัตถุประสงค์หลัก คือ การติดตั้งจอโปรเจกเตอร์ในห้องเรียน เพื่อรองรับการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ของโครงการที่ 1 โดยมีการประชุมแจ้งเรื่องการติดตั้งโปรเจกเตอร์และสอบถามความคิดเห็นผู้ร่วมวิจัย ในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558 และดำเนินการติดตั้งแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2558 และจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน รวมถึงบริเวณอาคาร โดยรอบ และบริเวณริมน้ำรอบ ๆ อาคาร และบริเวณที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ ห้องน้ำห้องสุขา และการทำความสะอาดอาคารเรียนและอาคารประกอบอื่น ๆ เป็นต้น

โครงการที่ 3 โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ 2 กิจกรรม คือ 1) การจัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา และ 2) การศึกษาดูงาน ณ สถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานดีเด่น คือ โรงเรียนพุทธโกศวิทยาวัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร จังหวัดแพร่ โดยกิจกรรมแรกคือการจัดทำผ้าป่าการศึกษานั้นได้จัดไปเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2558 ได้รับยอดบริจาคซึ่งเป็นยอดหลังจากหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้วเป็นเงิน 128,999 บาท เห็นได้ว่าการกิจกรรมผ้าป่าการศึกษาในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งจากคนในชุมชนและนอกชุมชน และจากการจัดกิจกรรมผ้าป่าการศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาได้จัดสรรเงินที่ได้จากการบริจาคเพื่อการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ และได้จัดสรรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ทั้ง 4 โครงการ ส่วนกิจกรรมที่ 2) การศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นนั้น ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2558 โดยคณะผู้ร่วมวิจัยได้ไปศึกษาดูงานที่ ณ สถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานดีเด่น คือ โรงเรียนพุทธโกศวิทยาวัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานดีเด่นระดับประเทศปีการศึกษา 2553 ในปีการศึกษา 2549 ทางสถานศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549 (รอบ 2) ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 ทางสถานศึกษาได้รับพระราชทานุเคราะห์จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับไว้เป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ และเป็น 1 ใน 6 โรงเรียนต้นแบบ ในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นความภูมิใจของสถานศึกษา และ ชาวแพร่เป็นอย่างมากซึ่งจากการไปศึกษาดูงานในครั้งนี้พบว่าผู้ร่วมวิจัยต่างมีความพึงพอใจ เกิดความรู้และความเข้าใจในการบริหารจัดการและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในทุกแง่มุมได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานในโรงเรียนศรีจันทร์วิทยาอีกด้วย

โครงการที่ 4 โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐานมีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ 2 กิจกรรม คือ 1) การพัฒนาระบบบริหารจัดการ

การศึกษา และ 2) การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งในกิจกรรมแรกคือการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษา นั้นได้มีการจัดประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกับทีมงานโครงการที่ 4 เพื่อร่วมกันหาแนวทางและวิธีการดำเนินการพัฒนาคุณภาพของระบบการบริหารและจัดการศึกษา พร้อมทั้งได้มีการมอบหมายและแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ ส่วนกิจกรรมที่สองคือ การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน นั้นได้มีการดำเนินการจัดประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมปรึกษาหารือและวางแนวทางเพื่อการพัฒนา รวมทั้งได้ดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวเรื่อยมาซึ่งมีผลเป็นที่น่าพอใจ

3. กิจกรรมที่จัดทำบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

ในขณะนี้ มีโครงการที่ ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว 3 โครงการยังมีบางกิจกรรมที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการดังนั้น จึงยังไม่มีผลการประเมินผลโครงการในระยะนี้ แต่โดยภาพรวมแล้วถือว่ากิจกรรมในแต่ละโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

4. มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร?

ในการดำเนินงานทุกโครงการมีปัญหาอุปสรรคบ้าง เช่น ในบางครั้งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบเนื่องจากผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ติดภารกิจ ปัญหาด้านค่าใช้จ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปศึกษาดูงาน ไม่เพียงพอผู้ร่วมวิจัยจึงได้แก้ปัญหาโดยรวมกันระดมทุนส่วนตัวเพิ่มเติม ส่วนปัญหาอื่น ๆ มีบ้างเล็กน้อย เช่น ผู้วิจัยไม่สามารถระบุนานเวลาในการนัดหมายได้เองจึงต้องรอการตัดสินใจร่วมจากกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเพราะผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่มีภารกิจที่ต่างกัน และในบางครั้งต้องมีการยกเลิกการนัดหมายเนื่องจากสภาพอากาศที่แปรปรวน เช่น ฝนตกหนักจนทำให้เดินทางไม่สะดวก หรือในบางครั้งต้องยกเลิกการนัดหมายเพราะผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ต้องออกไปดูไร่นาของตนเนื่องจากสภาพฝนที่ตกหนักในคืนก่อนวันนัดหมาย เป็นต้น

5. การใช้ทรัพยากรทางการบริหารได้ผลเป็นอย่างไร?

ในการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่ประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ นั้นทีมงานโครงการทุกโครงการได้ดำเนินการภายใต้แผนงานและกิจกรรมที่ได้วางเอาไว้ จึงพบว่าประสบความสำเร็จตามที่ไดวางแผนเอาไว้ในระดับหนึ่ง แล้ว ดังจะเห็นได้จากการที่ทุกทีมงานโครงการสามารถดำเนินกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมไปได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

6. การปฏิบัติงานภายใต้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร ?

ในการดำเนินกิจกรรมของทุกทีมงานโครงการได้มีการนำเอาหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปใช้ในทุกระบวนการ โดยสรุปได้ดังนี้

เริ่มจากขั้นประสบการณ์ (Experiences) ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นจะเริ่มจากการให้ทีมงานโครงการแต่ละคนได้ใช้ประสบการณ์เดิมที่ตนเองมีอยู่ในการระดมความคิดเห็นต่อการทำงานใน

แต่ละกิจกรรม โดยทีมงานทุกคนจะกระตุ้นกันและกันให้ดึงเอาประสบการณ์ของตัวเองออกมาใช้ในการเรียนรู้ให้มากที่สุด และให้มีความสามารถในการแบ่งปันประสบการณ์ที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากตนเองได้ เช่น ในกิจกรรมผ้าป่าเพื่อการศึกษาของโครงการที่ 3 ได้มีการแบ่งปันประสบการณ์กันในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดผ้าป่าตามวิธีการของตนเอง จากนั้นจึงร่วมกันสะท้อนคิดและอภิปราย (Reflection and discussion) โดยปล่อยให้ทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเองเกี่ยวกับกิจกรรมผ้าป่าที่แต่ละคนได้ร่วมแบ่งปันประสบการณ์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในกลุ่ม ก่อนที่จะมีการสรุปเป็นความคิดรวบยอด (Conception) โดยร่วมกันสรุปผลจากการอภิปรายและการนำเสนอของผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนให้เป็นแนวคิดหนึ่งเดียวออกมาจากนั้นจึงนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด (Experimentation/Application) โดยการนำไปปฏิบัติจริง แล้วจึงทำการสรุปและประเมินผล (Conclusion and evaluation) การดำเนินงานเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานในครั้งต่อไป

ระยะที่ 2 การสะท้อนผลสำเร็จในการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2558 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยผู้วิจัยและทีมประเมินได้นำเสนอผลการประเมินที่ได้จากการใช้เครื่องมือการวิจัย ฉบับที่ 1 แบบประเมินสภาพการดำเนินงานการจัดการ เรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาเพื่อเปรียบเทียบและแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานทั้งก่อนและหลังการนำแผนปฏิบัติการหรือโครงการลงสู่การปฏิบัติ ให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบและสะท้อนผลของการปฏิบัติร่วมกัน (ดูแผนภาพที่ 4.24)

แผนภาพที่ 4.24 การสะท้อนผลสำเร็จในการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ

ทั้งนี้ ผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวัง และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง เกิดขึ้น ดังผลการประเมิน โดยทีม

ประเมินที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ร่วมวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดของผลการประเมินเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานทั้งก่อนและหลังการนำแผนลงสู่การปฏิบัติในตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 การประเมินและเปรียบเทียบการบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

โครงการ	กิจกรรม	การบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ	
		บรรลุ	ไม่บรรลุ
1	- การจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	✓	
	- การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน		✓
2	- การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	✓	
3	- จัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา	✓	
	- ศึกษาคุณภาพ ณ โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาดีเด่น	✓	
4	- การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา	✓	
	- การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	✓	

จากตารางที่ 4.21 การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการการบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ พบว่าในการประเมินก่อนนำโครงการลงสู่การปฏิบัตินั้นพบว่า โครงการต่าง ๆ บรรลุผล บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้แต่ยังมีโครงการที่ 1 ในด้าน การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน ที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย

ทั้งนี้ ผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวัง และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง เกิดขึ้น ดังผลการประเมินโดยทีมประเมินที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ร่วมวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดของผลการประเมินเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานทั้งก่อนและหลังการนำแผนลงสู่การปฏิบัติในตารางที่ 4.22 – 4.23

ตารางที่ 4.22 การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ศรีจันทร์วิทยา ด้านครู

ข้อ	การดำเนินงานด้านครู	สภาพการดำเนินงาน	
		ก่อน	หลัง
ด้านกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21			
1	ครูมีความเข้าใจในแนวคิดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	3.75	4.00
2	ครูมีความตระหนักในความสำคัญของการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	3.50	4.00
3	ครูมีความสามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	2.65	3.85
4	ครูมีความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดในศตวรรษที่ 21	2.55	3.75
ด้านความสามารถทางเทคโนโลยี			
5	ครูมีความสามารถในการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น วีดีโอเทป ฯลฯ	4.45	4.45
6	ครูมีความสามารถในการใช้เครื่องฉายและโปรเจกเตอร์เป็นทุกคน	3.65	4.00
7	ครูมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน	2.55	3.75
8	ครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต	2.50	3.75
ด้านสื่อการสอนและเทคโนโลยีช่วยสอน			
9	ครูมีความสามารถในการจัดทำสื่อการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ เช่น สื่อเพาเวอร์พอยท์ เป็นต้น	2.50	3.75
10	ครูสามารถจัดทำสื่อการสอนแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ได้	2.45	3.50

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานด้านครู	สภาพการดำเนินงาน	
		ก่อน	หลัง
11	ครูสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำสื่อการสอน	2.50	4.00
12	ครูสามารถหาสื่อการสอนต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ตได้	2.50	3.75

จากตารางที่ 4.22 การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านครู เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ พบว่าทุกข้อมีการพัฒนาขึ้นไปในระดับ “ดี” มีเพียงข้อครูสามารถจัดทำสื่อการสอนแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ได้ ที่พัฒนาจากระดับ “ต้องปรับปรุงเร่งด่วน” ขึ้นไปยังระดับ “พอใช้”

ตารางที่ 4.23 การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านการบริหาร

ข้อ	การดำเนินงานด้านการบริหาร	สภาพการดำเนินงาน	
		ก่อน	หลัง
ด้านเทคโนโลยีใช้ในการเรียนการสอน			
1	โรงเรียนมีเครื่องฉายโปรเจกเตอร์ในห้องเรียน	2.45	4.00
2	โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์	3.70	4.00
3	โรงเรียนมีระบบอินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ทุกเครื่อง	2.55	4.00
4	โรงเรียนมีระบบไวไฟเพื่อบริการ	2.50	4.00
ด้านนโยบาย			
5	ผู้บริหารให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน	4.00	4.00
6	ผู้บริหารได้กำหนดแนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน	4.00	4.00

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานด้านการบริหาร	สภาพการดำเนินงาน	
		ก่อน	หลัง
7	ผู้บริหารได้มีการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนกับ คณะครู	2.55	4.00
8	ผู้บริหารได้ติดตามการดำเนินงานตามนโยบายการ พัฒนาการเรียนการสอนที่กำหนดไว้	2.50	4.00

จากตารางที่ 4.23 การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านการบริหาร เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ พบว่าทุกข้อมีการพัฒนาขึ้นไปในระดับ “ดี” มีเพียงข้อผู้บริหารมีแนวทางในการนำหลักสูตรสถานศึกษามาใช้ ที่พัฒนาจากระดับ “ต้องปรับปรุงเร่งด่วน” ขึ้นไปยังระดับ “พอใช้”

3. การสะท้อนผลการดำเนินงาน เป็นกิจกรรมสุดท้ายที่จัดให้มีขึ้นในขั้นตอนการสังเกตผล ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 25 ธันวาคม 58 ณ ห้องประชุม โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา เป็นการนำเอาผลการบันทึกจากการสังเกตผลในขั้นตอนการปฏิบัติทั้งที่เป็นผลการบันทึกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกกอนุทิน เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพที่ได้นำไปใช้ มานำเสนอเพื่อก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพื่อการรับรู้ร่วมกัน (ดูแผนภาพที่ 4.25)

แผนภาพที่ 4.25 กิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผล

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาเทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) มาใช้ โดยให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนร่วม และอาศัยคำถามดังนี้คือ 1) คาดหวังอะไรจากงานครั้งนี้ 2) สิ่งที่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร 3) สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร และ 4) ถ้ามีงานแบบนี้อีกเราจะปรับปรุงข้อใดบ้าง อย่างไร

ผลจากการนำเอาเทคนิควิเคราะห์หลังการปฏิบัติมาใช้ในการสะท้อนผลการดำเนินงาน ขั้นตอนการปฏิบัติซึ่งมีทั้งหมด 2 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน และ 2) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) สิ่งที่คาดหวังจากการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติ

ในขั้นตอนการปฏิบัตินี้ผู้ร่วมวิจัยคาดหวังว่าจะสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ รวม 2 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน และ 2) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ทุกกิจกรรม

2) สิ่งที่บรรลุความคาดหวัง

สิ่งที่บรรลุความคาดหวังคือ ในกิจกรรมที่ 1 การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกันนั้นถือว่าบรรลุความคาดหวังเพราะงานทุกอย่างที่ได้ร่วมกันจัดกระทำบรรลุความคาดหวังทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นการทบทวนจัดทีมงาน โครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผลและ การจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย ส่วนกิจกรรมที่สองคือการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ พบว่า การนำโครงการทั้ง 4 ลงสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังทุกโครงการ มีเพียงบางกิจกรรมของโครงการที่ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายของโครงการแต่มีความคืบหน้าของกิจกรรม โดยมีสิ่งยืนยันถึงสภาพความสำเร็จคือผลการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาทุกมาตรฐาน

3) สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวัง

พบว่าการดำเนินงานทุกกิจกรรมได้บรรลุความคาดหวัง แม้ว่าในบางครั้งอาจมีบางอุปสรรคเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานบ้าง ได้แก่ระยะเวลาของการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ เช่น บางครั้งอาจมีการเลื่อนระยะเวลาการทำงานออกไปเพราะสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน หรือมีผู้ร่วมวิจัยมาร่วมไม่ถึงกึ่งหนึ่งอันเนื่องมาจากต้องออกไปกิจนิมนต์ของพระอาจารย์หลาย ๆ รูป รวมทั้งผู้วิจัย เป็นต้น แต่ปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้นก็สามารถคลี่คลายลงได้ด้วยการร่วมปรึกษาหารือและหาทางออกร่วมกันตลอดมา หรือแม้แต่ปัญหาในการระดมความคิดเห็นต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นบ่อย ๆ เพราะผู้ร่วมวิจัยมีพื้นฐานของความรู้ที่แตกต่างกัน แต่ผู้ร่วมวิจัยก็มีวิธีการกระตุ้นให้ทุกคนได้มีโอกาสในการร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยไม่มีอคติต่อกัน

4) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนางาน

ในการดำเนินงานทุกกิจกรรมล้วนมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นบ้าง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของจำนวนคนที่เข้าร่วมกิจกรรมในบางวัน หรือสภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบกิจกรรม แต่ทุกปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นผู้ร่วมวิจัยต่างร่วมกันหาทางออกและช่วยกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้สำเร็จ โดยการขยายเวลาในการทำกิจกรรม เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ร่วมวิจัยต่างมีความพร้อม มีความร่วมมือร่วมใจ และความมุ่งมั่นที่จะพัฒนางานของตนให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ทุกคนจะต้องรักษาสິงดังมานี้เอาไว้ต่อไป

ข้อสังเกตที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการสังเกต

ในขั้นตอนการสังเกตนี้มีข้อสังเกตว่าในกิจกรรมการประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยานัน เป็นการประเมินโดย ผู้วิจัยและทีมประเมินด้วยการใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1 แบบประเมินสภาพการดำเนินงานการจัดการ เรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา (ดังในภาคผนวก ข) เพื่อเปรียบเทียบและแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานทั้งก่อนและหลัง การนำโครงการซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งผลการประเมินนี้เป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดสภาพที่คาดหวังจากการดำเนินงานเอาไว้ทุกประการ จึงแสดงให้เห็นว่าการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติในวงจรที่ 1 นี้ประสบผลสำเร็จ แต่ผลที่ได้จากการประเมินอาจมีความน่าเชื่อถือไม่มากพอ จึงต้องรอผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งมีคณะกรรมการในการประเมินคนละชุดกันกับคณะประเมินในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting)

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกิจกรรมการสะท้อนผลขึ้นเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2558 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยได้นำเอาผลการบันทึกจากการสังเกตผลในทุกขั้นตอนที่ผ่านมา คือ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ และขั้นตอนการสังเกตผล ทั้งที่เป็นผลการบันทึกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกภาคสนาม บันทึกกอนุทิน เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพ นำมาเสนอเพื่อก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายร่วมกัน ทั้งนี้ตามแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมที่นำมากล่าวถึงข้างต้นด้วยว่า “...ปัจจัยด้านการสะท้อนกลับของปัญหาจากการดำเนินงาน (Action-reflection) ซึ่งจัดในรูปของการถกเถียงอภิปรายกัน...กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาความสามารถของชุมชนให้เกิดความคิดรวบยอด รู้จักจับกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินกันมา...”

กิจกรรมการสะท้อนผลในครั้งนี้เริ่มต้นจาก ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ที่ผ่านมา เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนการ

ปฏิบัติ และขั้นตอนการสังเกตผล โดยได้จัดกิจกรรมการระดมสมองเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันว่าแต่ละขั้นตอนประกอบไปด้วยกิจกรรมอะไรบ้าง และกิจกรรมนั้น ๆ มีผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร กระทำสำเร็จหรือไม่สำเร็จอย่างไร และมีข้อสังเกตที่ได้อย่างไรบ้าง โดยผู้วิจัยได้นำเอาเอกสารการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ที่ผ่านมา นำเสนอให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ พร้อมทั้งมีการระดมสมอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ได้ร่วมกันดำเนินการมาทั้งหมด ก่อนที่จะทำการสรุปข้อมูลการสะท้อนผลร่วมกันในลำดับถัดไป รูปภาพประกอบกิจกรรม ดังแผนภาพที่ 4.26

แผนภาพที่ 4.26 กิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผล

ทั้งนี้ จากการดำเนินการสะท้อนผลร่วมกันดังกล่าวนี้ ทำให้ได้มาซึ่งข้อสรุปร่วมกัน ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 สรุปผลการปฏิบัติงานย้อนหลังตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ การวางแผน และการปฏิบัติและการสังเกตผล

ขั้นตอน	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลการปฏิบัติ
การเตรียมการ (preparation)	ระยะที่ 1 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การจัดประชุมพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็น	สำเร็จตามวัตถุประสงค์
	ระยะที่ 2 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การเปิดตัวโครงการวิจัยและนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย และการเตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย	สำเร็จตามวัตถุประสงค์
	ระยะที่ 3 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือกิจกรรมร่วมคิดและวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคลที่มีอยู่เดิม และกิจกรรมการจัดทำปฏิทินการดำเนินงาน	
การวางแผน (planning)	1. การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง 2. การจัดทำแผนปฏิบัติการ 3. การสะท้อนผลการดำเนินงาน	สำเร็จตามวัตถุประสงค์
การปฏิบัติ (acting)	1. การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน 2. การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ 3. การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	สำเร็จตามวัตถุประสงค์
การสังเกต (observing)	1. การกำหนดรูปแบบและวิธีการสังเกตผล 2. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. การสะท้อนผลการดำเนินงาน	สำเร็จตามวัตถุประสงค์

จากตารางที่ 4.24 สรุปผลการปฏิบัติงานย้อนหลังตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ การวางแผน การปฏิบัติ และการสังเกตผล พบว่าในแต่ละขั้นตอนมีผลการปฏิบัติดังนี้

ขั้นการเตรียมการ (Preparation) รวม 3 ระยะเวลาคือ ระยะที่ 1 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การจัดประชุมพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็น ซึ่งประสบผลสำเร็จผลจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม และมีข้อสังเกตว่าการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นการให้สิทธิและความเท่าเทียมกันในการที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในการวิจัยซึ่งวิธีการนี้ทำให้ทุกฝ่ายเกิด

ความพึงพอใจและยังพบว่า การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัยก่อนการลงพื้นที่จริงนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้วิจัยเกิดความพร้อมในทุก ๆ ด้านก่อนที่จะเผชิญกับสภาพการณ์จริงในสนามหรือพื้นที่ที่จะทำการวิจัย ระยะที่ 2 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือการเปิดตัวโครงการวิจัยและนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย และการเตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย ซึ่งพบว่าประสบความสำเร็จในการลงมือปฏิบัติทุกกิจกรรม โดยมีข้อสังเกตว่าสาเหตุที่การเปิดตัวโครงการวิจัยประสบความสำเร็จด้วยความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยทั้ง 23 คน ที่มาร่วมกิจกรรมกัน โดยพร้อมเพรียงและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมอย่างเต็มที่ ส่วนในการนำเสนอแนวคิดเชิงเทคนิคที่จะนำมาใช้ในการวิจัยนั้นพบว่า การแจกเอกสารประกอบการบรรยายและการลงมือฝึกปฏิบัติสามารถช่วยสร้างทักษะให้กับผู้ร่วมวิจัยได้ระดับหนึ่ง แต่เนื่องจากพื้นฐานความรู้ของผู้ร่วมวิจัยที่แตกต่างกันจึงจำเป็นต้องนำเสนออย่างช้า ๆ และทบทวนซ้ำ ๆ รวมทั้งให้ผู้ร่วมวิจัยที่เรียนรู้ได้เร็วช่วยเหลือผู้ที่เรียนรู้ได้ช้ากว่า เป็นต้น และระยะที่ 3 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ กิจกรรมร่วมคิดและวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคลที่มีอยู่เดิม และกิจกรรมการจัดทำปฏิทินการดำเนินงานซึ่งพบว่าประสบความสำเร็จในการลงมือปฏิบัติทุกกิจกรรมเช่น การจัดทำปฏิทินการดำเนินงานเพื่อการวิจัยนั้นพบว่าผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำปฏิทินการดำเนินงานขึ้นอย่างรวดเร็ว ๆ ในเบื้องต้นเพราะยังไม่ทราบว่าเมื่อได้ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนจริงจะต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมหรือเพิ่มเติมกิจกรรมใดอีกบ้าง

การวางแผน (Planning) มีกิจกรรมที่ดำเนินการ รวม 3 กิจกรรมคือ การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) และการสะท้อนผลการดำเนินงานซึ่งซึ่งพบว่าประสบความสำเร็จในการลงมือปฏิบัติทุกกิจกรรม โดยมีข้อสังเกตว่าในกิจกรรมการวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นช่วงแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำเอาสภาพปัจจุบัน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบันมานำเสนอสู่วงสนทนา จึงทำให้ทุกคนเกิดความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดีและจากการที่ให้ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวนั้น ๆ เป็นอย่างดีมานำเสนอเพิ่มเติมเข้าไปอีก ส่วนในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) นั้นพบว่าค่อนข้างใช้เวลาพอสมควรในขั้นตอนของการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการเนื่องจากต้องใช้ความรู้ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับการเขียนแผนงานโครงการด้วย และพบว่าผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการเขียนแผนงานโครงการคือกลุ่มผู้ร่วมวิจัยที่เป็นครูนั่นเอง

การปฏิบัติ (Acting) มีการดำเนินงานรวม 3 กิจกรรม คือ การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ และการสะท้อนผลการปฏิบัติ ซึ่งพบว่าในโครงการที่ 1 กิจกรรมการจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บรรลุเป้าหมาย

เหลือเพียงกิจกรรมการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอนที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย

การสังเกต (Observing) มีกิจกรรมที่ดำเนินการ รวม 3 กิจกรรม คือ การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยในการสังเกตผล การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสะท้อนผลการดำเนินงาน ซึ่งพบว่าประสบผลสำเร็จในการลงมือปฏิบัติทุกกิจกรรม โดยมีข้อสังเกตว่ากิจกรรมที่ใช้เวลาในการปฏิบัติมากที่สุดคือการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยทั้ง 7 ฉบับที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำขึ้น เนื่องจากต้องใช้ความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการที่ค่อนข้างสูงและต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญอีก 5 ท่าน

จากนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำเอาเทคนิคการถอดบทเรียน (Lesson distilled) มาใช้ในการทบทวนประสบการณ์การนำโครงการที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ รวมทั้งนำเอาแนวคิดการสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ตามทัศนะของ Heron (1996 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช ,2549) มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน โดยกิจกรรมนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันถอดบทเรียนเกี่ยวกับการนำโครงการของตนลงสู่การปฏิบัติเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

ทั้งนี้ ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้จัดลำดับขั้นตอนในการถอดบทเรียนโดยประยุกต์เอาแนวทางของ ชยานนท์ มนเพียรจันทร์ (2554) มาใช้ในการดำเนินงาน โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นดำเนินการถอดบทเรียน และ 3) ขั้นรายงานการถอดบทเรียน โดยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดของการดำเนินการดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ มีการดำเนินการดังนี้

1.1 การสร้างทีมงานเพื่อช่วยในการดำเนินการจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน จำนวน 6 คน ซึ่งได้แก่ นายอิทธิพล ถิตย์ศรีมี นายถาวร โสภณทัตตนายจิราพัชร จำปานิล นายพงพัฒน์ บุญสิทธิ์ นายจิรศักดิ์ สาริยา และ นางจิระนันท์ นามปัญญา โดยทีมงานเหล่านี้ได้มาจากการคัดเลือกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน

1.2 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมงานถอดบทเรียน ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 หัวหน้าทีมหรือผู้เอื้อ คือ พระจักรพล สิริโร ทำหน้าที่เป็นผู้ที่ทำให้การถอดบทเรียนในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

1.2.2 ผู้อำนวยการกระบวนการ คือ นายสมชาย คำอินทร์ เป็นผู้ที่กระตุ้นให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ

1.2.3 ผู้จัดบันทึก คือ นางรัชนิกรณ์ ทาทอง ผู้บันทึกเสียง คือ นายภนัย บุญมาจันทร์และผู้บันทึกภาพคือ นายรัชมี อัมพรรัตน์ ทำหน้าที่บันทึกผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ประสบการณ์ การอภิปรายของผู้ร่วมถอดบทเรียน พร้อมทั้งร่วมกันเรียบเรียงเป็นเรื่องราวตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการดำเนินงาน

1.2.4 ผู้ประสานงาน คือ นายสง่า ภูถายาว และ นางสาวกัญฉัญฐ์ สีหาผล ร่วมทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือให้ทีมงานถอดบทเรียนในการประสานความร่วมมือและช่วยกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยมีความตื่นตัวพร้อมที่จะร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดเวลา

1.2.5 การกำหนดประเด็นในการถอดบทเรียน ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดประเด็นการถอดบทเรียน ดังนี้ (1) โครงการที่ได้ทำไปแล้วคืออะไร (2) การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็จหรือไม่ (3) มีกิจกรรมใดบ้างที่ประสบผลสำเร็จ เพราะอะไร (4) มีกิจกรรมใดที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะอะไร (5) หากจะดำเนินงานโครงการนั้นต่อไปอีกจะทำอย่างไรและ (6) ความพึงพอใจต่อผลโครงการนั้นเป็นอย่างไร

1.4 การเลือกเทคนิคการถอดบทเรียน ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เลือกเอาเทคนิคการถอดบทเรียน (Lessen distilled) มาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ตามทัศนะของ Heron (1996 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2549)

2. ขั้นตอนการถอดบทเรียน เริ่มต้นขึ้นด้วยการสร้างบรรยากาศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการถอดบทเรียนมีความผ่อนคลายเป็นกันเอง ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันเล่าเรื่องซ้ำกันเพื่อสร้างความพร้อมและสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายก่อนการถอดบทเรียน โดยใช้เวลาประมาณ 5 นาที จากนั้น หัวหน้าทีมงานถอดบทเรียน และผู้อำนวยการกระบวนการ ได้ร่วมกันชี้แจงให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนเข้าใจวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินกิจกรรมเพื่อให้สามารถทบทวนความทรงจำจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่านมาก่อนที่จะนำเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน จากนั้นแต่ละทีมงานโครงการได้ส่งตัวแทนของแต่ละโครงการมานำเสนอผลการดำเนินงานโครงการของตนเพื่อให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ร่วมกัน โดยประเด็นของการนำเสนอมี 6 ข้อ คือ 1) โครงการที่ได้ทำไปแล้วคืออะไร 2) การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็จหรือไม่ 3) มีกิจกรรมใดบ้างที่ประสบผลสำเร็จ เพราะอะไร 4) มีกิจกรรมใดที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะอะไร 5) หากจะดำเนินงานโครงการนั้นต่อไปอีกจะทำอย่างไร และ 6) ความพึงพอใจต่อผลโครงการนั้นเป็นอย่างไร

ในช่วงสุดท้ายของการสะท้อนผล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสะท้อนผลเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการกระทำทั้งระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนปฏิบัติการที่ถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก และใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ถือเป็นตัวสอดแทรกเสริม ไปปฏิบัติตามวงจรแบบเกลียวสว่านในช่วงวงจรแรก ซึ่งเริ่มตั้งแต่ขั้นการเตรียมการ การวางแผน การปฏิบัติ และการสังเกต โดยสรุปดังนี้

การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ

การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริงที่เกิดขึ้นในวงจรแรกเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง พบว่า การดำเนินงานในทุกขั้นตอนของวงจรที่ 1 นั้น บรรลุความคาดหวังทุกขั้นตอน และที่สำคัญคือเมื่อนำเอาแผนปฏิบัติการ (Action plan) คือ โครงการทั้ง 4 ลงสู่การปฏิบัติแล้วได้ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียน ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้นในระดับ “ดี” ขึ้นไปทุกมาตรฐานตามที่ได้คาดหวังเอาไว้

2. การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง เกิดขึ้นใน 3 ระดับ คือ ระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1 ระดับตัวบุคคล ประกอบด้วย ครู นักเรียน และกรรมการสถานศึกษา พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังดังนี้

ครู พบว่า มีพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น สังเกตได้จากมีการเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนทุกครั้งก่อนทำการสอนหรือมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชา และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน

นักเรียน พบว่า มีผลการเรียนที่ดีขึ้น มีความสนใจในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูมากขึ้น สังเกตได้จากการให้ความร่วมมือกับครูเป็นอย่างดีในทุกกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นอย่างสนใจ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนดีขึ้นในทุกกลุ่มสาระ สังเกตได้จากแบบประเมินผลการเรียนประจำชั้นของครู

กรรมการสถานศึกษา พบว่า ให้ความร่วมมือในการประชุมมากขึ้น และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนทุกกิจกรรม

2.2 ระดับกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มครู กลุ่มและคณะกรรมการสถานศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

กลุ่มครู พบว่า ครูมีการปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น สังเกตได้จากการร่วมประชุมในระดับโรงเรียนเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนการสอน มีการร่วมมือกันในการเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนทุกครั้งก่อนทำการสอน หรือมีการประสานงานกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชา

กลุ่มกรรมการสถานศึกษา พบว่า กลุ่มให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น และมีการร่วมประชุมปรึกษาหารือในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนทุกครั้ง

2.3 ระดับองค์การ มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

พบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา มีสภาพการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ สังกัดได้จากผลงานดีเด่นต่าง ๆ ที่โรงเรียน ครู และนักเรียนได้รับทั้งในระดับกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งระดับจังหวัด และระดับประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ ในด้านอาคารสถานที่ก็ได้รับการพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะห้องเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดด้วยการติดตั้งเครื่องฉาย และจอโปรเจ็คเตอร์

การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในกิจกรรมนี้พบว่าได้เกิดขึ้นทั้งในระดับตัวบุคคล และระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์การ ดังนี้

1. ระดับตัวบุคคล ประกอบด้วย ผู้วิจัย ครู และกรรมการสถานศึกษา พบว่าเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงดังนี้

ผู้วิจัย พบว่า เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการจูงใจให้คนในชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการวิจัย และเรียนเกิดการเรียนรู้ว่าตนเองจะต้องเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์และมีความสามารถในการเข้าถึงผู้ร่วมวิจัยทุกคนจึงจะทำให้การวิจัยประสบผลสำเร็จได้

ครู พบว่า เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง เช่น มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ รวมทั้งมีความสามารถในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและคนชุมชนได้เป็นอย่างดี

กรรมการสถานศึกษา พบว่า มีความสามารถในการทำงานร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น สังกัดได้จากเข้าร่วมประชุมและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรทางการบริหารมาช่วยในการพัฒนางานของโรงเรียนมากขึ้น

2. ระดับกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มครู และ กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงดังนี้

กลุ่มครู พบว่า เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการบูรณาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และของเพื่อนครูเข้าด้วยกันในทุกกลุ่มสาระจนกระทั่งลงมือปฏิบัติได้จริงและนำไปใช้อย่างได้ผล สังกัดได้จากจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครูและกิจกรรมการสอนแบบคละชั้นในบางรายวิชา

กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาพบว่า มีความสามารถในการบริหารจัดการเกี่ยวกับงานตามบทบาทและหน้าที่มากขึ้น เช่น มีการร่วมกันจัดประชุมและวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น เป็นต้น

3. ระดับองค์การ เกิดขึ้นเฉพาะในระดับ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงคือ บุคลากรในโรงเรียนสามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งมีความสามารถในการประสานความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องได้มากขึ้น

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในวงจรแรกนี้เป็นความรู้ที่เกิดจากการนำความรู้ใหม่ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งเมื่อนำไปผนวกเข้ากับความรู้เดิมของผู้ร่วมวิจัยแล้วก็เกิดเป็นความรู้ใหม่ทั้งหมด ซึ่ง ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานในขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ ขั้นตอนการสังเกตผล และขั้นตอนการสะท้อนผล และความรู้ที่สำคัญในวงจรแรกที่เด่นชัดคือความรู้ที่เกิดขึ้นจากการนำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ที่เกิดจากการจัดกระทำร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นตัวสอดแทรกหลัก (main intervention) และการใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning approach) ที่ถือเป็นตัวสอดแทรกเสริม (Additional intervention) ไปลงมือปฏิบัติ ซึ่งผลจากการลงมือปฏิบัติพบว่า การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการทุก โครงการในภาพรวมบรรลุความคาดหวัง

ผลจากการปฏิบัติในขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างเรียนรู้ร่วมกันว่าการสะท้อนผลถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตทั้งหมดมาสังเคราะห์ร่วมกันถึงสิ่งที่ทำสำเร็จ ทำไม่สำเร็จ ปัญหา อุปสรรค สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นหลังจากการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติจริง และผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผลนี้จะถูกนำไปใช้ในขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่จนได้ออกมาเป็นแผนปฏิบัติการชุดใหม่ หากการปฏิบัติในขั้นตอนนี้ไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ จะส่งผลถึงความครบถ้วน สมบูรณ์ ของแผนปฏิบัติการที่จัดทำขึ้นใหม่เช่นกัน

วงจรที่ 2

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (Re-planning)

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินการในขั้นตอนการวางแผนใหม่ขึ้นเมื่อวันศุกร์ที่ 8 มกราคม 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ซึ่งผู้วิจัยได้เน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้มีการวางแผนใหม่ โดย

ให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางาน เพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ โดยนำเอาผลการ สะท้อนผลในขั้นตอนที่ 5 มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งก่อนจะร่วมกันวางแผนใหม่นั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอ ผลการดำเนินงานใน 5 ขั้นตอนที่ผ่านมาให้ผู้ร่วมวิจัยทราบและรับรู้ร่วมกัน

จากการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งผลการดำเนินงาน โครงการทั้ง 4 พบว่าแม้ กิจกรรมในโครงการต่าง ๆ จะประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังแล้ว แต่เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจ และสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การแก้ไขปัญหาและการพัฒนางาน ต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปอย่างยั่งยืน ผู้ร่วมวิจัยได้มีความเห็นพ้องกันว่าควรจะมีการดำเนินงาน โครงการ 1 โครงการต่อเนื่องต่อไปคือ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน โดยมีการปรับ รายละเอียดของกิจกรรมในโครงการตามความเหมาะสม ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 แผนการดำเนินงานเพื่อนำไปปฏิบัติในขั้นตอนการปฏิบัติใหม่

โครงการที่	ชื่อโครงการ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมปรับใหม่
1	โครงการส่งเสริมและ พัฒนาครูผู้สอน	เดิมมี 2 กิจกรรมคือ 1) การจัดอบรมครูเกี่ยวกับการ จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนากระบวนการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ช่วยสอน	เพิ่มเติม 1 กิจกรรมคือ การพัฒนากระบวนการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ โครงการเป็นฐาน (Project –Based – Learning)

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การ ปฏิบัติใหม่ในวงจรที่ 2 โดยปรับโครงการจากเดิมที่มี 4 โครงการให้เหลือ 1 โครงการ และในแต่ละ โครงการได้มีการปรับกิจกรรมใหม่เพื่อให้มีความเหมาะสมและเกิดความต่อเนื่องในการพัฒนา ซึ่ง โครงการ 1 โครงการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติใหม่ได้แก่ 1) โครงการ ส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีกิจกรรมที่ดำเนินการในช่วงของการนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่คือการพัฒนากระบวนการจัดการ เรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project –Based – Learning)

ในช่วงสุดท้ายของกิจกรรมการวางแผนใหม่นี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดให้มีการ สังเกตและบันทึกการจัดกิจกรรมการวางแผนใหม่ว่าทำอะไร อย่างไร และได้ผลอย่างไร ดังสรุปได้ ในตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 ผลการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผนใหม่

กิจกรรม	ผลการจัดกิจกรรม	ข้อสังเกต
การร่วมกันวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง	สำเร็จตามวัตถุประสงค์	-เนื่องจากการนำแผนลงสู่การปฏิบัติในตอนแรกประสบผลสำเร็จ ดังนั้นขั้นตอนการวางแผนใหม่จึงเป็นเพียงการนำเอาแผนงานเดิมมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนา
การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่	สำเร็จตามวัตถุประสงค์	-ผู้ร่วมวิจัยทุกคนต่างมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนจากขั้นตอนที่ 2 ดังนั้นในขั้นตอนนี้จึงทำให้การจัดทำแผนจัดทำได้รวดเร็วขึ้น

จากตารางที่ 4.26 ผลการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผนใหม่ พบว่า การจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมบรรลุผลวัตถุประสงค์ตามที่คาดหวัง โดยมีข้อสังเกตว่าเนื่องจากการนำแผนลงสู่การปฏิบัติในตอนแรกประสบผลสำเร็จ ดังนั้นขั้นตอนการวางแผนใหม่จึงเป็นเพียงการนำเอาแผนงานเดิมมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนา และผู้ร่วมวิจัยทุกคนต่างมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนจากขั้นตอนที่ 2 ดังนั้นในขั้นตอนนี้จึงทำให้การจัดทำแผนจัดทำได้รวดเร็วขึ้น

เมื่อได้ดำเนินกิจกรรมทุกอย่างเสร็จแล้วผู้ร่วมวิจัยได้นัดหมายกันในครั้งต่อไปเพื่อเตรียมการในช่วงการนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) โดยนัดหมายกันในวันศุกร์ที่ 15 มกราคม 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาซึ่งบรรยากาศของการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผนใหม่เป็นไปตามแผนภาพที่ 4.27

แผนภาพที่ 4.27 การจัดกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผนใหม่

ข้อสังเกตที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการวางแผนใหม่

ผลจากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการวางแผนใหม่พบว่าสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็วนั้น เป็นเพราะว่าผู้ร่วมวิจัยต่างมีความรู้และมีประสบการณ์ในการทำงานในวงจรแรกมาแล้ว รวมทั้งเกิดความคุ้นเคยระหว่างผู้ร่วมวิจัยด้วยกันจึงทำให้ทุกคนต่างกล้าที่จะพูดแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างแข็งขันมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting)

ในวันศุกร์ที่ 15 มกราคม 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนปรีดิตรธรรมศรีจันทร์วิทยา ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติใหม่ (Re-acting) ก่อนการนำโครงการซึ่งถือเป็นแผนปฏิบัติการใหม่ที่ได้จากการจัดกระทำร่วมกันลงสู่การปฏิบัติ โดยมีกิจกรรมในการดำเนินงานรวม 2 กิจกรรมคือ 1) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน และ 2) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่ ซึ่งสรุปได้ดังตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 กิจกรรมและการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติใหม่

ครั้งที่	วัน/เวลาที่ดำเนินการ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์
1	15 ม.ค. 59	การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน	- ร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อให้แผนปฏิบัติการบรรลุตามจุดมุ่งหมาย - ร่วมกันพิจารณา/จัดทำเครื่องมือในการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงาน
2	16 ม.ค. 59 ถึง 14 ก.พ. 59	การนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่	- ร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่ได้จากการจัดกระทำร่วมกัน

จากตารางที่ 4.27 พบว่าผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมในช่วงการปฏิบัติใหม่ (Re-acting) รวม กิจกรรมคือ 1) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งดำเนินการในวันที่ 15 มกราคม 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อให้แผนปฏิบัติการบรรลุตามจุดมุ่งหมายและ ร่วมกันพิจารณาหรือจัดทำเครื่องมือในการวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงาน และ 2) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่ ดำเนินการในช่วงระหว่างวันที่ 16 มกราคม ถึง 14 กุมภาพันธ์ 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่ได้จากการจัดกระทำร่วมกัน ดังมีรายละเอียดของการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติ การบรรลุตามจุดมุ่งหมายและเพื่อ ร่วมกันพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงาน โดยในกิจกรรมวันนี้เริ่มจากการร่วมกันทบทวนกิจกรรมการ วางแผนใหม่ (Re-planning) ในครั้งก่อน ต่อด้วยการระดมสมองเพื่อกำหนดแนวทางในการนำ โครงการลงสู่การปฏิบัติในรอบที่ 2 ต่อไป ดังแผนภาพที่ 4.28

แผนภาพที่ 4.28 กิจกรรมการกำหนดแนวทางในการนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่

จากการจัดกิจกรรมการระดมสมองในข้างต้น ท้ายที่สุดผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดให้มี กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานรวม 3 กิจกรรมคือ 1) การทบทวนการจัด ทีมงาน โครงการ 2) การทบทวนการแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผลโครงการ และ 3) การพิจารณา เครื่องมือในการวิจัย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถสรุปได้เป็นรายด้านดังนี้

1. จัดการทีมงานโครงการ เดิมนั้นได้มีการจัดแบ่งทีมงานโครงการออกเป็น 4 กลุ่มตาม จำนวนโครงการ แต่ในการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติใหม่นี้ให้ทุกทีมงานโครงการยุบรวมเป็น หนึ่งทีมเพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันและมีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น ส่วนทีมแกน นำในแต่ละโครงการนั้นได้ยุบรวมทีมแกนนำในแต่ละโครงการเข้ามาเป็นหนึ่งเดียวโดยให้มี บทบาทและหน้าที่ดั้งเดิม

2. การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผลโครงการให้ใช้ชุดเดิมเพราะทุกคนมี ประสบการณ์จากการดำเนินงานในรอบแรกมาแล้ว ทำให้เข้าใจระบบงานได้ดีและผู้ร่วมวิจัยทุกคน ต่างเห็นด้วย

3. การพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย พบว่า ผู้ร่วมวิจัยตกลงกันใช้เครื่องมือฉบับเดิม

2. การนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยในแต่ละทีมงาน โครงการ ได้มีการ นำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่ในช่วงระหว่าง วันที่ 16 มกราคม ถึง 14 กุมภาพันธ์ 2559 ดังมีผลการ ดำเนินงานในแต่ละโครงการดังนี้

โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีมีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) โดยทางกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายคือครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มากยิ่งขึ้น โดยการปรึกษาหารือกับ ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โดยได้เป็นข้อสรุปสำคัญเกี่ยวกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 หัวใจสำคัญคือการ “สอนให้คิด” นั่นคือต้องเน้นมอบหมายงานให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ การสอนโดยใช้โครงการเป็นฐานเหมาะที่จะมีการได้รับการถ่ายทอดให้ครูผู้สอนได้รับเทคนิคบูรณาการในการเรียนการสอน ทั้งงานบูรณาการระหว่างรายวิชา และบูรณาการระหว่างหลักสูตร รวมถึงการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนการสอน ซึ่ง ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล ได้แนะนำให้ครูผู้สอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาได้รับฟังการบรรยายเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างจัดขึ้นในวันที่ 21 มกราคม 2559 ดังภาพกิจกรรมแสดงการปฏิบัติงานในแผนภาพที่ 4.29

แผนภาพที่ 4.29 การจัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน

ในช่วงของการนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) นี้ ผู้วิจัยได้กระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) ในการทำงานทุกขั้นตอน เพื่อให้ทุกคนเกิดทักษะและเกิดการเรียนรู้จนกระทั่งสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

ข้อสังเกตที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการปฏิบัติใหม่

แม้ว่าการดำเนินกิจกรรมในวงจรแรกจะส่งผลให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาบรรลุสภาพที่คาดหวังในการดำเนินงานแล้วก็ตาม แต่เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนา ผู้ร่วมวิจัยจึงได้ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่โดยตัดโครงการแรกออกไป และเหลือไว้เพียง 1 โครงการคือ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน แล้วนำเอาโครงการเหล่านี้ลง

สู่การปฏิบัติใหม่ในวงจรที่ 2 โดยหวังว่าโครงการต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยรักษาระดับคุณภาพของงาน และส่งผลให้ค่าคะแนนในการประเมินในระดับต่าง ๆ สูงขึ้นไปอีกการสร้างเครือข่ายกับ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง ด้วยกัน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาจะได้รับผลประโยชน์ในเชิงวิชาการ เป็นอย่างมาก

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (Re-observing)

ในขั้นตอนการสังเกตผลใหม่นี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดให้มิกิจกรรมและการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผลใหม่ รวม 3 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล 2) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน ซึ่งสรุปเป็นตารางแสดงกิจกรรมและการดำเนินงานได้ดังตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 กิจกรรมและการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผลใหม่

กิจกรรม ที่	วัน/เวลา ที่ดำเนินการ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์
1	15 ก.พ.59	การกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล	- ร่วมกันกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล พร้อมทั้งวิธีการนำเสนอและรายงานผล
2	17 ก.พ. 59 และ 20 ก.พ. 59	การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอสู่การปฏิบัติ
3	27 ก.พ. 59	การสะท้อนผลการดำเนินงาน	- เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน

จากตารางที่ 4.28 กิจกรรมและการดำเนินงานในขั้นตอนการสังเกตผลใหม่ พบว่า มี 3 กิจกรรมคือ 1) การกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล พร้อมทั้งวิธีการนำเสนอและรายงานผล 2) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอสู่การปฏิบัติ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการดังตารางข้างต้น และแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดในการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกับกับขั้นตอนที่ 7 (การปฏิบัติใหม่) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ร่วมกันกำหนดรูปแบบและวิธีการสังเกตผล พร้อมทั้งวิธีการนำเสนอและรายงานผลการสังเกตการณ์ปฏิบัติงานในขั้นตอนที่ 7 (การปฏิบัติใหม่) ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้รับทราบร่วมกัน ดังแผนภาพ ที่ 4.30

แผนภาพที่ 4.30 กิจกรรมการกำหนดรูปแบบและวิธีการสังเกตผลใหม่

จากการระดมความคิดเห็นระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผลในขั้นตอนที่ 8 ซึ่งสรุปได้ดังตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการสังเกตผลขั้นตอนการปฏิบัติใหม่

เทคนิค/เครื่องมือในการสังเกต	กิจกรรมที่ทำการสังเกต	ระยะเวลาในการสังเกต	ผู้ใช้เครื่องมือการสังเกต
การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 7	ผู้วิจัย
การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 7	ผู้วิจัย
บันทึกภาคสนาม	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 7	ผู้วิจัย
บันทึกอนุทิน	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 7	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย
เครื่องบันทึกเสียง	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 7	ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย

ตารางที่ 4.29 (ต่อ)

เทคนิค/เครื่องมือในการสังเกต	กิจกรรมที่ทำการสังเกต	ระยะเวลาในการสังเกต	ผู้ใช้เครื่องมือสังเกต
เครื่องบันทึกภาพ	ทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 7	ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1	ก่อนและหลัง การนำโครงการไปปฏิบัติ	ตลอดขั้นตอนที่ 7	ผู้วิจัยและทีมประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2	กิจกรรมต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในโครงการ	ระหว่าง การนำโครงการไปปฏิบัติ	ผู้วิจัยและทีมประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3	ประเมินกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดโครงการ	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	ผู้วิจัยและทีมประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 4	ประเมินกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดโครงการ	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	ผู้วิจัยและทีมประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 6	ประเมินกิจกรรมระหว่าง การดำเนินงานโครงการ	ระหว่าง การดำเนินงานโครงการ	ผู้วิจัยและทีมประเมิน
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 7	ประเมินกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดโครงการ	เมื่อสิ้นสุดโครงการ	ผู้วิจัย

จากตารางที่ 4.29 การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการสังเกตผล ขั้นตอนการปฏิบัติใหม่ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดเครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้ คือ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการบันทึกภาคสนาม สำหรับทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ใช้เครื่องมือดังกล่าว ใช้เครื่องบันทึกเสียงและเครื่องบันทึกภาพสำหรับทุกกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติ โดยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้ใช้เครื่องมือดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีการใช้เครื่องมือการวิจัยรวมทั้งสิ้น 7 ฉบับ โดยใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกระทำขึ้น โดยมีระยะเวลาในการใช้และผู้ใช้ดังปรากฏในตารางข้างต้น

2. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเล่าเรื่อง (Story telling) โดยแบ่งระยะเวลาในการจัดกิจกรรมออกเป็น 2 ระยะเวลาคือ ระยะเวลาที่ 1 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการในระหว่างดำเนินการ จัดขึ้นในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนปรีดิฯธรรมศรีจันทร์วิทยา และระยะเวลาที่ 2 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการหลังสิ้นสุดโครงการ จัดขึ้นในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปรีดิฯธรรมศรีจันทร์วิทยาเช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ ตามหลักการ “รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน”รวมทั้งยึดถือ 10 หลักการ 10 จรรยาบรรณ และ 10 บทบาท(วิโรจน์ สารรัตนะ, 2558) ซึ่งผลจากการจัดกิจกรรมทั้ง 2 ระยะมีดังนี้

ระยะที่ 1 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่าเรื่อง เพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการในระหว่างดำเนินการ จัดขึ้นเมื่อ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนปรีดิฯธรรมศรีจันทร์วิทยา ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้จัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเริ่มจากการระดมสมองเกี่ยวกับการนำโครงการที่จัดทำขึ้นใหม่ลงสู่การปฏิบัติ ภายใต้ข้อคำถามที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้นคือ 1) วิธีการจัดกิจกรรมของโครงการเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ 2) ความก้าวหน้าของโครงการเป็นอย่างไร 3) กิจกรรมที่จัดทำบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ 4) มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร 5) การใช้ทรัพยากรทางการบริหารได้ผลเป็นอย่างไร และ 6) การปฏิบัติงานภายใต้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร

ทั้งนี้ ได้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำเอาข้อมูลการสังเกตที่ได้มาจากการใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือต่าง ๆ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกภาคสนาม บันทึกอนุทิน เครื่องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง รวมทั้งผลจากการใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าของโครงการ ที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ในครั้งก่อนมาร่วมกันพิจารณาเพื่อนำมาเพิ่มเติมเข้าด้วยกันกับสิ่งที่ได้นำเสนอด้วย

จากกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในข้างต้น สามารถสรุปประเด็นเป็นรายชื่อภายใต้ข้อคำถามที่กำหนดขึ้น ดังนี้

1. วิธีการจัดกิจกรรมของโครงการของทุกโครงการเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ เพราะมีการวางแผนที่ดีที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของผู้ร่วมวิจัยทุกคน
2. การปฏิบัติงานในทุกโครงการมีความก้าวหน้าและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพราะผู้ร่วมวิจัยทุกคน ได้ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายกันอย่างเต็มที่ รวมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. กิจกรรมที่จัดทำบรรลุวัตถุประสงค์ในทุกโครงการ เพราะผลการดำเนินงานในทุกกิจกรรมและทุกโครงการได้ส่งผลให้โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามที่กำหนด

4. การดำเนินงานทุกโครงการไม่มีปัญหาอุปสรรค เพราะการดำเนินงานทุกกิจกรรมและทุกโครงการได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

5. การใช้ทรัพยากรทางการบริหารในทุกโครงการมีความคุ้มค่าและสอดคล้องกับกำ
วางแผนไว้ทุกประการเพราะในการนำแผนลงสู่การปฏิบัติในวงจรที่ 2 ไม่ได้ใช้งบประมาณมากเหมือนในวงจรแรก แต่เน้นไปที่การพัฒนางานและพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้นโดยใช้งบประมาณในการบริหารจัดการน้อยที่สุด โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างในการเข้าร่วมสัมมนา เรื่อง เทคนิคการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

6. ทุกโครงการได้ยึดถือและปฏิบัติงานภายใต้หลักการมีส่วนร่วมอย่างเคร่งครัด โดยทุกกิจกรรมจะใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นหลักขับเคลื่อนในการดำเนินงาน

ระยะที่ 2 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่าเรื่อง เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการหลังสิ้นสุดโครงการ จัดขึ้นเมื่อ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาเช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้จัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเริ่มด้วยการระดมสมองภายใต้ข้อคำถามที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้นคือ

1. โครงการที่ได้ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด
2. วิธีการและกิจกรรมในโครงการเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่
3. ผลที่เกิดขึ้นจากการนำโครงการไปปฏิบัติเป็นอย่างไร
4. มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร
5. การใช้ทรัพยากรทางการบริหารได้ผลเป็นอย่างไร และ
6. การปฏิบัติงานภายใต้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร

ทั้งนี้ ได้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำเอาข้อมูลการสังเกตที่ได้มาจากการใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือต่าง ๆ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกภาคสนาม บันทึกอนุทิน เครื่องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง รวมทั้งผลจากการใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3 แบบประเมินโครงการ และเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้คร่าวก่อนมาร่วมกันพิจารณาเพื่อนำมาเพิ่มเติมเข้าด้วยกันกับสิ่งที่ได้นำเสนอ

จากการจัดกิจกรรมการสะท้อนผลในข้างต้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสรุปข้อมูล เป็นภาพรวมของการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติได้เป็นตามหัวข้อที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้น คือ โครงการที่ได้ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งความคาดหวังไว้ทุกโครงการ โดยพิจารณา จากผลการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ซึ่ง วิธีการและ กิจกรรมในโครงการเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ทุกประการ และไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการ ดำเนินงานใด ๆ ส่วนในด้านการใช้ทรัพยากรทางการบริหารนั้น ได้ผลเป็นที่น่าพอใจคือเป็นการ ดำเนินงานที่สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายในการพัฒนางานเดิมให้มีความต่อเนื่อง โดยใช้งบประมาณในการดำเนินการน้อยที่สุด และทุกคนยังร่วมกันปฏิบัติงานภายใต้หลักการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ไปในตัวกับการ สนับสนุนทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างในการเข้าร่วม สัมมนา เรื่อง เทคนิคการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

ทั้งนี้ ผลจากการดำเนินงาน โครงการได้ส่งผลให้การ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์ วิทยาผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังรายละเอียดผลการประเมินและ เปรียบเทียบก่อนและหลังการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ ในตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.30 การประเมินการบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา

โครงการ	กิจกรรม	การบรรลุผลจากการนำโครงการ ลงสู่การปฏิบัติ	
		บรรลุ	ไม่บรรลุ
1	- การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดย ใช้โครงการเป็นฐาน (Project –Based – Learning)	✓	

จากตารางที่ 4.30 การประเมินการบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา พบว่า ในโครงการที่ 1 กิจกรรมการพัฒนากระบวนการจัดการ เรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project –Based – Learning) บรรลุเป้าหมาย

ทั้งนี้ ผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นการ เปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวัง และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง เกิดขึ้น ดังผลการประเมินโดยทีม ประเมินที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ร่วมวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดของผลการประเมินเพื่อเปรียบเทียบการ ปฏิบัติงานทั้งก่อนและหลังการนำแผนลงสู่การปฏิบัติในตารางที่ 4.31–4.32

ตารางที่ 4.31 การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ศรีจันทร์วิทยา ด้านครู

ข้อ	การดำเนินงานด้านครู	สภาพการดำเนินงาน	
		ก่อน	หลัง
ด้านกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21			
1	ครูมีความเข้าใจในแนวคิดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	4.00	4.00
2	ครูมีความตระหนักในความสำคัญของการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	4.00	4.00
3	ครูมีความสามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	3.85	4.00
4	ครูมีความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดในศตวรรษที่ 21	3.75	4.00
ด้านความสามารถทางเทคโนโลยี			
5	ครูมีความสามารถในการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น วีดิโอเทป เทปคลาสเซ็ท ฯลฯ	4.45	4.45
6	ครูมีความสามารถในการใช้เครื่องฉายและโปรเจกเตอร์เป็นทุกคน	4.00	4.00
7	ครูมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน	3.75	4.00
8	ครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต	3.75	4.00
ด้านสื่อการสอนและเทคโนโลยีช่วยสอน			
9	ครูมีความสามารถในการจัดทำสื่อการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ เช่น สื่อเพาเวอร์พ้อยท์ เป็นต้น	3.75	4.00
10	ครูสามารถจัดทำสื่อการสอนแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ได้	3.50	4.00

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานด้านครู	สภาพการดำเนินงาน	
		ก่อน	หลัง
11	ครูสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำสื่อการสอน	4.00	4.25
12	ครูสามารถหาสื่อการสอนต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ตได้	3.75	4.25

จากตารางที่ 4.31 การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านครู เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ พบว่าทุกข้อมีการพัฒนาขึ้นไปในระดับ “ดี”

ตารางที่ 4.32 การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านการบริหาร

ข้อ	การดำเนินงานด้านการบริหาร	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
ด้านเทคโนโลยีใช้ในการเรียนการสอน			
1	โรงเรียนมีเครื่องฉายโปรเจ็คเตอร์ในห้องเรียน	4.00	4.00
2	โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์	4.00	4.00
3	โรงเรียนมีระบบอินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ทุกเครื่อง	4.00	4.00
4	โรงเรียนมีระบบไวไฟเพื่อบริการ	4.00	4.00
ด้านนโยบาย			
5	ผู้บริหารให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน	4.00	4.00
6	ผู้บริหารได้กำหนดแนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน	4.00	4.00
7	ผู้บริหารได้มีการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนกับคณะครู	4.00	4.25

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานด้านการบริหาร	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
8	ผู้บริหารได้ติดตามการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาการเรียนการสอนที่กำหนดไว้	4.00	4.00

จากตารางที่ 4.32 การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านการบริหาร เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ พบว่าทุกข้อมีการพัฒนาขึ้นไปในระดับ “ดี”

หลังจากได้ข้อสรุปดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันนำเอาบันทึกการสังเกตผลเกี่ยวกับเทคนิควิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตผล ย้อนหลังไปตั้งแต่ขั้นตอนการแผนใหม่ และการปฏิบัติใหม่ร่วมกันวิเคราะห์และได้มาซึ่งข้อสรุปร่วมกันดังตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 การสังเกตผลเกี่ยวกับเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตผล

เทคนิค/เครื่องมือในการสังเกต	ผลการนำไปใช้
การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก	บรรลุตามวัตถุประสงค์
การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ	บรรลุตามวัตถุประสงค์
บันทึกภาคสนาม	บรรลุตามวัตถุประสงค์
บันทึกอนุทิน	บรรลุตามวัตถุประสงค์
เครื่องบันทึกเสียง	บรรลุตามวัตถุประสงค์
เครื่องบันทึกภาพ	บรรลุตามวัตถุประสงค์
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1	บรรลุตามวัตถุประสงค์
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2	บรรลุตามวัตถุประสงค์
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3	บรรลุตามวัตถุประสงค์
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 4	บรรลุตามวัตถุประสงค์
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 5	บรรลุตามวัตถุประสงค์
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 6	บรรลุตามวัตถุประสงค์
เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 7	บรรลุตามวัตถุประสงค์

จากตารางที่ 4.33 การสังเกตผลเกี่ยวกับเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตผล พบว่าเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกรายการ

3. การสะท้อนผลการดำเนินงาน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดให้มีกิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงานขึ้นในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยได้นำเอาผลการบันทึกจากการสังเกตผลในขั้นตอนการปฏิบัติใหม่ทั้งที่เป็นผลการบันทึกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกอนุทิน เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพที่ได้นำไปใช้ มานำเสนอเพื่อก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและเพื่อการรับรู้ร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาเทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ(After Action Review: AAR) มาใช้ โดยให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนร่วม และอาศัยคำถามดังนี้คือ 1) คาดหวังอะไรจากงานครั้งนี้ 2) สิ่งที่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร 3) สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร และ 4) ถ้ามีงานแบบนี้เราจะปรับปรุงข้อใดบ้างอย่างไร

ทั้งนี้ ผลจากการนำเอาเทคนิควิเคราะห์หลังการปฏิบัติมาใช้ในการสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนการปฏิบัติใหม่ซึ่งมีทั้งหมด 2 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน และ 2) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สิ่งที่คาดหวังจากการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติคือ 1) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน มีความคาดหวังว่าจะได้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานโครงการร่วมกัน และได้เครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงาน และ 2) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ มีความคาดหวังว่าเมื่อนำโครงการลงสู่การปฏิบัติแล้วจะสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนางานนั้น ๆ ให้บรรลุเป้าหมายทุก ๆ กิจกรรม

2. สิ่งที่บรรลุความคาดหวัง คือ การดำเนินงานทั้ง 2 กิจกรรมเป็นไปตามที่คาดหวังทุกกิจกรรม โดย 1) ได้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานโครงการร่วมกัน และได้เครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงาน และ 2) ได้นำโครงการลงสู่การปฏิบัติซึ่งผลจากการดำเนินงานพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับ “ดี”

3. สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังพบว่าไม่มีกิจกรรมใดที่ไม่บรรลุความคาดหวัง

4. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการปฏิบัติงานใดๆก็ตามถ้าหากจะให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีและที่สำคัญจะต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายและมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องให้มากที่สุดจึงจะทำให้งานนั้น ๆ สำเร็จได้ และอาจจะได้ผลเกินคาดการณ์จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังเช่นการได้รับความอนุเคราะห์ทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยยังได้ร่วมกันบันทึกผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสังเกตผลการดำเนินงานในขั้นตอนนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตผลโดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ทั้งจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การบันทึกภาพ การบันทึกเสียง และการจดบันทึก โดยประเด็นในการสังเกตและบันทึกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายหรือนิยามของสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องและรูปแบบขององค์การ การเรียนรู้หรือการพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อสรุปต่าง ๆ เหล่านี้จะนำไปสรุปไว้ในขั้นตอนที่ 10 การสรุปผลต่อไป

ข้อสังเกตที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการสังเกตผลใหม่

ในขั้นตอนนี้ได้มีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพการดำเนินงานของโรงเรียนปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ซึ่งจะสังเกตเห็นว่าผลการบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาในแต่ละกิจกรรมได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน เป็นความแตกต่างที่ส่งผลให้เห็นว่าโรงเรียนปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาได้มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยผ่านเกณฑ์ระดับ “ดี” ทุกมาตรฐาน ทั้งที่เป็นผลจากการประเมินตนเองโดยทีมประเมินที่แต่งตั้งจากผู้ร่วมวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการสอบประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ประเมินโดยคณะกรรมการที่สถานศึกษาแต่งตั้งซึ่งมีค่าคะแนนในการประเมินที่สูงกว่าทีมวิจัยประเมิน อีกทั้งการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting)

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกิจกรรมการสะท้อนใหม่ขึ้นเมื่อวันศุกร์ที่ 4 มีนาคม 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยได้นำเอาผลการบันทึกจากการสังเกตผลในทุกขั้นตอนที่ผ่านมา คือ ขั้นตอนการวางแผนใหม่ ขั้นตอนการปฏิบัติใหม่ และขั้นตอนการสังเกตผลใหม่ ทั้งที่เป็นผลการบันทึกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกภาคสนาม บันทึกอนุทิน เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพ นำมาเสนอเพื่อก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายร่วมกัน โดยการจัดกิจกรรมในวันนี้เริ่มต้นจากการระดมสมองเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันว่าการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนที่ผ่านมาประกอบไปด้วยกิจกรรมอะไรบ้าง และกิจกรรมนั้น ๆ กระทำสำเร็จหรือไม่สำเร็จ พร้อมทั้งให้ผู้ร่วมวิจัยได้ลงความเห็นเพื่อรับรองข้อมูลร่วมกัน ซึ่งจากการดำเนินการดังกล่าวได้ข้อสรุปดังตารางที่ 4.34

ตารางที่ 4.34 สรุปผลการปฏิบัติงานย้อนหลังตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนใหม่ การปฏิบัติใหม่ และการสังเกตผลใหม่

ขั้นตอน	กิจกรรม	ผลการปฏิบัติ
การวางแผนใหม่	1. การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง 2. การจัดทำแผนปฏิบัติการ	บรรลุผลตามที่คาดหวัง
การปฏิบัติใหม่	1. การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน 2. การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	บรรลุผลตามที่คาดหวัง
การสังเกตผลใหม่	1. การกำหนดเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตผล 2. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. การสะท้อนผลการดำเนินงาน	บรรลุผลตามที่คาดหวัง

จากตารางที่ 4.34 สรุปผลการปฏิบัติงานย้อนหลังตั้งแต่ขั้นการวางแผนใหม่ การปฏิบัติใหม่ และการสังเกตผลใหม่ พบว่า การดำเนินงานทุกกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนบรรลุผลตามที่คาดหวัง

จากนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำเอาเทคนิคการถอดบทเรียน (Lesson distilled) มาใช้ในการทบทวนประสบการณ์การนำโครงการที่ผ่านไปในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ รวมทั้งนำเอาแนวคิดการสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ตามทัศนะของ Heron (1996 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช ,2549) มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ซึ่งก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการถอดบทเรียนนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้จัดลำดับขั้นตอนในการถอดบทเรียนเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 5 (การสะท้อนผล)

ทั้งนี้ ก่อนเริ่มการถอดบทเรียน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดประเด็นในการถอดบทเรียน ดังนี้ 1) โครงการที่ได้ทำไปแล้วคืออะไร 2) การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็จหรือไม่ 3) มีกิจกรรมใดบ้างที่ประสบผลสำเร็จ เพราะอะไร 4) มีกิจกรรมใดที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะอะไร 5) หากจะดำเนินงานโครงการนั้นต่อไปอีกจะทำอย่างไรและ 6) ความพึงพอใจต่อผลของโครงการนั้นเป็นอย่างไร จากนั้นจึงได้เริ่มกระบวนการถอดบทเรียน โดยให้ผู้ร่วมวิจัยออกมาเล่าประสบการณ์จากการปฏิบัติงานของตนเองที่ผ่านมาให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยรับทราบร่วมกัน ภายใต้ประเด็นคำถาม 6 ข้อดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.35

ตารางที่ 35 การถอดบทเรียนในขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่

ประเด็นคำถาม	ข้อสรุป	ข้อสังเกต
1. โครงการที่ได้ทำไปแล้วคืออะไร	1.การส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน	-โครงการบรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวัง ด้วยความร่วมมือร่วมใจจากผู้วิจัยทุกคนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา และชุมชน
2. การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็จหรือไม่	-ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง โดยทุกมาตรฐานผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับ “ดี” ขึ้นไปทุกมาตรฐาน	-สาเหตุที่ประสบผลสำเร็จเพราะเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องจากครั้งก่อน
3. มีกิจกรรมใดบ้างที่ประสบผลสำเร็จ เพราะอะไร	-ประสบผลสำเร็จทุกกิจกรรม	-เกิดจากความร่วมมือของผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
4. มีกิจกรรมใดที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะอะไร	-ไม่มี	-ไม่พบว่ามีกิจกรรมที่ไม่ประสบความสำเร็จ
5. หากจะดำเนินงานโครงการนั้นต่อไปอีกจะทำอย่างไร	-ใช้หลักการทำงานเดิม และหาแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามาเสริม	-ควรมีการระดมทุนและทรัพยากรในการบริหารอย่างต่อเนื่องและหาเครือข่ายเพิ่มเติม
6. ความพึงพอใจต่อผลของโครงการนั้นเป็นอย่างไร	-ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ	-ได้จากข้อมูลในการสอบถามและสัมภาษณ์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

จากตารางที่ 4.35 การถอดบทเรียนในขั้นสะท้อนผลใหม่ สรุปได้ตามประเด็นคำถาม 6 ข้อดังนี้คือ

1. โครงการที่ได้ทำไปแล้วคือ การส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน โดยมีข้อสังเกตว่าโครงการบรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวังด้วยเพราะความร่วมมือร่วมใจจากผู้วิจัยทุกคนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาและชุมชน

2. การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็จทุกโครงการซึ่งส่งผลให้ทุกมาตรฐานผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับ “ดี” ขึ้นไปทุกมาตรฐาน โดยสาเหตุที่ประสบผลสำเร็จเพราะเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องจากครั้งก่อน

3. กิจกรรมที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จทุกกิจกรรม ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4. ไม่พบมีกิจกรรมที่ไม่ประสบผลสำเร็จ

5. หากจะดำเนินงานโครงการนี้อีกต่อไปควรใช้หลักการทำงานเดิมและหาแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามาเสริมและควรมีการระดมทุนและทรัพยากรในการบริหารอย่างต่อเนื่อง

6. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่างมีความพึงพอใจ ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

ทั้งนี้ ในช่วงสุดท้ายของกิจกรรมการสะท้อนผล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดให้มีการสังเกตและบันทึกการจัดกิจกรรมการสะท้อนผลว่าทำอะไร อย่างไร และได้ผลอย่างไร ดังสรุปได้ในตารางที่ 4.36

ตารางที่ 4.36 ผลการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมในขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่

กิจกรรม	ผลการปฏิบัติ	ข้อสังเกต
การสรุปผลการปฏิบัติงาน ย้อนหลังตั้งแต่ขั้นตอนการ วางแผนใหม่ ขั้นตอนการ ปฏิบัติใหม่ และ ขั้นตอนการสังเกตผลใหม่	บรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวัง	-ทุกคนมีประสบการณ์จาก การดำเนินงานในวงจรที่ 1 จึงทำให้มีทักษะในการ ปฏิบัติงานมากขึ้น
การถอดบทเรียน(lesson distilled)เกี่ยวกับการนำ โครงการลงสู่การปฏิบัติ	บรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวัง	-ทุกคนสามารถร่วมกันถอด บทเรียนเกี่ยวกับการนำ โครงการลงสู่การ ปฏิบัติได้ อย่างคล่องแคล่วและมีความ ชำนาญในการถอดบทเรียน มากขึ้น

จากตารางที่ 4.36 ผลการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมในขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่ พบว่า การจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมบรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวัง โดยมีข้อสังเกตว่าสาเหตุที่ทำงานให้ทุก

กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้นเป็นเพราะทุกคนมีประสบการณ์จากการดำเนินงานในวงจรที่ 1 จึงทำให้มีทักษะในการปฏิบัติงานมากขึ้นรวมทั้งทุกคนยังสามารถร่วมกันถอดบทเรียนเกี่ยวกับการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วและมีความชำนาญในการถอดบทเรียนมากขึ้น

ผลจากการจัดกิจกรรมในขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่ ทำให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการนำเอาเทคนิคการถอดบทเรียน (Lesson distilled) มาใช้ในการทบทวนประสบการณ์เกี่ยวกับการนำโครงการที่ผ่านมารวมทั้งเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการนำเอาแนวคิดการสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ตามทฤษฎีของ Heron (1996 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช , 2549) มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ซึ่งจากการสังเกตพบว่าผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติการสะท้อนผลได้อย่างถูกต้องตามแนวคิดเหล่านั้นซึ่งการเรียนรู้ครั้งนี้เป็นการเรียนรู้ที่สั่งสมมาตั้งแต่การจัดกิจกรรมการสะท้อนผลในขั้นตอนที่ 5 (การสะท้อนผล) ด้วยคุณภาพบรรยากาศของการทำงานในแผนภาพที่ 4.31

แผนภาพที่ 4.31 บรรยากาศการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (Conclusion)

ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย ซึ่งจะเป็นการสรุปผลการวิจัยในภาพรวมที่ได้ดำเนินการไปแล้วทั้งหมด โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้แบ่งระยะเวลาในการจัดกิจกรรมออกเป็น 2 ระยะเวลาคือ ระยะเวลาที่ 1 การจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (Lesson distilled) และระยะเวลาที่ 2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดแสดงนิทรรศการเพื่อชื่นชมในความสำเร็จ โดยในแต่ละระยะมีกิจกรรมและการดำเนินงานดังนี้

ระยะที่ 1 การจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (Lesson distilled)

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (lesson distilled) ขึ้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2559 ณ ห้องวิชาการ โรงเรียนปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ โดยการศึกษาทบทวนผลการ

ดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 ถึง 9 รวมทั้งเพื่อหาข้อสรุปในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนท้าย ดังแผนภาพที่ 4.32

แผนภาพที่ 4.32 การจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (Lesson distilled) ในขั้นตอนการสรุปผล

ผลจากการจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยในระยะที่ 1 ทำให้ได้มาซึ่งข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับผลการดำเนินงานพร้อมทั้งการลงความเห็นรับรองของผู้ร่วมวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ถึง 9 ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การจัดประชุมพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็น ระยะที่ 2 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การเปิดตัวโครงการวิจัยและนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย และการเตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย และระยะที่ 3 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ กิจกรรมร่วมคิดและวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคลที่มีอยู่เดิม และกิจกรรมการจัดทำปฏิทินการดำเนินงาน เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อ การเสริมพลังด้านความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ และเกี่ยวกับแนวคิดเชิงเทคนิคที่จะทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ในระยะต่อไป เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) มีกิจกรรมที่ดำเนินการรวม 3 กิจกรรม คือ 1) การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting) มีกิจกรรมที่ดำเนินการทั้งหมด 3 กิจกรรมหลัก คือ 1) การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย การทบทวนจัดทีมงาน โครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผลและ การจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย 2) การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่แต่ละทีมงาน โครงการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ มีการติดตาม

และรายงานความก้าวหน้าของโครงการและการสรุปและประเมินโครงการ และ 3) การสะท้อนผลการปฏิบัติ มีสิ่งที่จะต้องดำเนินการคือการจัดกิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) และ 2) การสรุปผลการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) ไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) ในขั้นนี้ได้ทำเป็นคู่ขนานไปกับขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting) ในลักษณะของการทำไปสังเกตไป โดยในขั้นตอนนี้จะมีกิจกรรมหลักรวม 3 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยในการสังเกตผล 2) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) เป็นการนำเอาผลการบันทึกจากการสังเกตผลในทุกขั้นตอนที่ผ่านมา คือ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ และขั้นตอนการสังเกตผล ทั้งที่เป็นผลการบันทึกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกภาคสนาม บันทึกอนุทิน เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพ นำมาเสนอเพื่อก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (Re-planning) ในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับขั้นตอนการวางแผน (Planning) (ขั้นตอนที่ 2) คือผู้วิจัยจะเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการวางแผนใหม่ ให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางาน เพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ โดยนำเอาผลการสะท้อนผลในขั้นตอนที่ 5 มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งจะทำได้ตัวสอดแทรกหลักคือแผนปฏิบัติการ (Action plan) ขึ้นมาชุดหนึ่ง ซึ่งอาจมีบางอย่างทำต่อเนื่อง บางอย่างต้องหยุดไป หรือมีบางอย่างเพิ่มเติมเข้ามา ทั้งนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะจัดให้มีการสังเกตผล (Observing) ควบคู่ไปกับกิจกรรมการวางแผนไปด้วย

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) ในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับขั้นตอนการปฏิบัติ (Acting) (ขั้นตอนที่ 3) โดยที่ผู้วิจัยจะเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดใหม่นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และจัดให้มีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นระยะ ๆ โดยคำนึงถึงหลักการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ในขั้นตอนการปฏิบัติ (Acting)

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (Re-observing) ในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับขั้นตอนการสังเกต (Observing) (ขั้นตอนที่ 4) โดยที่ผู้วิจัยจะเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง (Actual effects) ทั้ง

คาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการจับกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีและการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่าง ๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุผลนั้นว่าเป็นอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือเกิดการเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมในช่วงการปฏิบัติใหม่ (Re-acting) รวม 2 กิจกรรมคือ 1) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน และ 2) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting) ในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflecting) (ขั้นตอนที่ 5) โดยที่ผู้วิจัยจะเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล โดยให้มีการพบปะสนทนาเพื่อนำเอาข้อมูลที่เป็นบันทึกการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคม และรูปแบบองค์กร และการพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย และบันทึกผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในขั้นตอนการปฏิบัติใหม่ (Reacting) ทั้งของรายบุคคลและของกลุ่ม รวมทั้งผลการสังเกตผลจากขั้นตอนการสังเกตผลใหม่ (re-observing) มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และวิเคราะห์วิพากษ์ถึงสิ่งที่ทำสำเร็จ สิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จ สิ่งที่เป็นปัจจัยผลักดัน สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อต้าน สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการปรับปรุงแก้ไขรวมทั้งการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และอื่น ๆ โดยคำนึงถึงหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ดังที่กล่าวในขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflecting) ด้วย

นอกจากนั้นผู้ร่วมวิจัย ยังได้ร่วมสะท้อนปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมวิจัยในการดำเนินโครงการต่าง ๆ สามารถสรุปแยกตามโครงการได้ดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ 2 กิจกรรมคือ 1) การจัดอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน มีผู้เห็นชอบกำกับดำเนินโครงการ 21 รูป/คน มีเพียง 1 คน เท่านั้นที่ไม่เห็นชอบเท่านั้นมีข้อโต้แย้ง คือ นายวันชัย มาระเทศโดยได้เสนอแนะดังนี้

“การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน ทางโรงเรียนต้องลงทุนในเครื่องเครื่องมือ เครื่องมือ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กให้กับอาจารย์ทุกท่าน เพื่อจะได้มีไว้ทำสื่อการสอน และอีกอย่างครูผู้สอนไม่ค่อยมีความรู้และใช้งานไม่ค่อย อาจเป็นปัญหาที่ไม่ประสบผลสำเร็จดังคาดหวัง”

วันชัย มาระเทศ (18 มีนาคม 2559)

เห็นชอบ ร้อยละ 95.45
ไม่เห็นชอบ ร้อยละ 4.55

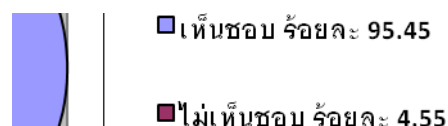
แผนภาพที่ 4.33 แผนภาพ ความเห็นชอบกับโครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน

จากแผนภาพแสดงการเห็นชอบโครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน โดยมีผู้เห็นชอบโครงการ ร้อยละ 95.45 และไม่เห็นชอบโครงการ 4.55

โครงการที่ 2 พัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ 1 กิจกรรม คือ การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีผู้เห็นชอบกำกับดำเนินโครงการ 21 รูป/คน มีเพียง 1 คน เท่านั้นที่ไม่เห็นชอบเท่านั้น มีชื่อ โต้แย้ง คือ นายวันชัย มาระเทศ โดยได้เสนอแนะดังนี้

“ที่จริงเราควรจะมีการคิด โปรเจกเตอร์ให้ครบทุกห้องเรียน และกิจกรรมควรมีการจัดซื้อคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเพิ่มเติม เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีการนำมาใช้”

นายวันชัย มาระเทศ (18 มีนาคม 2559)

แผนภาพที่ 4.34 แผนภาพความเห็นชอบกับโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

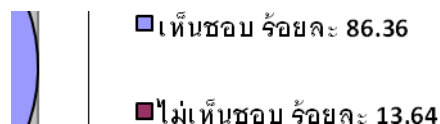
จากแผนภาพแสดงการเห็นชอบโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยมีผู้เห็นชอบโครงการ ร้อยละ 95.45 และไม่เห็นชอบโครงการ 4.55

โครงการที่ 3 โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ 2 กิจกรรม คือ 1) การจัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา และ 2) การศึกษาดูงาน ณ สถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานดีเด่น คือ โรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร จังหวัดแพร่ มีผู้เห็นชอบกำกับดำเนินโครงการ 20 รูป/คน มี 3 คน ที่ไม่เห็นชอบเท่านั้นมีชื่อโต้แย้ง คือ นายวันชัย มาระเทศ นายสมชาย คำอินทร์ และนายอิทธิพล ติตย์รัศมีโดยประเด็นที่เห็นชอบ คือการเลือกสถานที่ศึกษาดูงาน ได้เสนอแนะดังนี้

“ที่จริงเราควรจะศึกษาดูงาน โรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ และแก้ปัญหาการบริหารงานเพื่อนำมาแก้ปัญหาและพัฒนางาน โรงเรียนของเรา”
วันชัย มาระเทศ. (2559,18 มีนาคม)

“โรงเรียนปริยัติต้นแบบเพียงที่เดียวไม่ได้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการศึกษาดูงาน เรา น่าจะไปดูงาน 2 – 3 โรงเรียนเพื่อให้ทราบข้อมูลหลาย ๆ ด้านมาเปรียบเทียบกันดู”
สมชาย คำอินทร์.(2559 ,18 มีนาคม)

“โรงเรียนเรามีปัญหาเฉพาะ ที่ไม่มีความสอดคล้องกับ โรงเรียนที่ไปศึกษาดูงาน เราควร ไปศึกษาดูงาน โรงเรียนอื่น ๆ ด้วย เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างแนวทางในการปฏิบัติงาน”
อิทธิพล ติตย์รัศมี.(2559,18 มีนาคม)

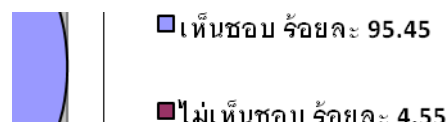
แผนภาพที่ 4.35 แผนภาพความเห็นชอบกับโครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนา

จากแผนภาพแสดงการเห็นชอบโครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน โดยมีผู้เห็นชอบโครงการ ร้อยละ 86.36 และไม่เห็นชอบโครงการ 13.64

โครงการที่ 4 การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐานมีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ 2 กิจกรรม คือ 1) การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และ 2) การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีผู้เห็นชอบกำกับดำเนินโครงการ 20 รูป/คน มี 1 คน ที่ไม่เห็นชอบเท่านั้นมีชื่อ โต้แย้ง คือ นายวันชัย มาระเทศ โดยได้เสนอแนะดังนี้

“การบริหารโรงเรียนปรีดิธรรม แผนกสามัญศึกษา มีชั้นการบริหารที่ขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม มีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ดูแล สิ่งที่เป็นปัญหาจริง ๆ คือ ความไม่ชัดเจนในการกำกับดูแล หรือไม่มีนโยบาย ปัญหาจริง ๆ คือต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างบริหารด้านบน เพราะเราจะพัฒนางานอย่างไรก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้”

วันชัย มาระเทศ .(2559,18 มีนาคม)

แผนภาพที่ 4.36 แผนภาพความเห็นชอบกับโครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน

จากแผนภาพแสดงการเห็นชอบ โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีผู้เห็นชอบโครงการ ร้อยละ 95.45 และไม่เห็นชอบโครงการ 4.55

ส่วนข้อมูลสรุปผลการถอดบทเรียนเกี่ยวกับ จากการลงมือปฏิบัติที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการกระทำ ทั้งระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนปฏิบัติการที่ถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก และใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ถือเป็นตัวสอดแทรกเสริมไปปฏิบัติตามวงจรแบบเกลียวสว่าน 2 วงจรของกิจกรรมการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น สรุปได้ดังนี้

4.2 การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ

จากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ” นั้น พบว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง พบว่า จากการจัดกิจกรรมเพื่อกำหนดประเด็นเกี่ยวกับสภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหาในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา มีข้อสรุปว่า “โดยภาพรวมคาดหวังว่าจะผ่านเกณฑ์การประเมิน คุณภาพตามเกณฑ์การ

ประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ทั้ง 6 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 3-7 และ มาตรฐานที่ 12 นั้น ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกข้อและอยู่ในระดับ “ดี” ขึ้นไปทุกมาตรฐาน”

2. การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังพบว่า เกิดขึ้นใน 3 ระดับ คือ ระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร ดังนี้

2.1 ระดับตัวบุคคล ประกอบด้วย ครู นักเรียน และกรรมการสถานศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้นดังนี้

2.1.1 ครู

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า แม้ครูจะมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนมานานแต่ก็ยังไม่ทำให้การจัดการเรียนการสอนในภาพรวมผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารพบว่าสาเหตุที่ทำให้ครูไม่สามารถพัฒนาการจัดการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ด้วยเพราะว่าความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนของครูอาจจะยังไม่เพียงพอหรือต้องเสริมความรู้บางเรื่องเข้าไปอีกก็เป็นได้

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า นอกจากครูจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแล้ว ครูยังมีความสามารถเพิ่มขึ้นในการจัดการจัดการเรียนการสอน สังเกตได้จากมีการเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนทุกครั้งก่อนทำการสอนหรือมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชา และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน รวมทั้งให้ความเอาใจใส่กับเด็กนักเรียนในชั้นทุกคนมากขึ้น และให้ความสำคัญเกี่ยวกับระบบการดูแลและช่วยเหลือมากขึ้นอีกด้วย

2.1.2 นักเรียน

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า โดยภาพมีผลการเรียนเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่ก็ถือว่ายังต้องมีการพัฒนาต่อไป ทั้งในด้านการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ คุณธรรม และจริยธรรม เป็นต้น

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า นักเรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และที่สำคัญคือนักเรียนระดับประถมศึกษาทุกคนมีความสามารถในการอ่านและเขียน หรือที่เรียกว่าอ่านออกเขียนได้ โดยครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้ใช้กิจกรรมการสอนแบบโครงการเป็นฐาน (Project – Based – Learning) ในการเล่านิทาน และการจัดทำบัตรคำสอนเพื่อนหลังหลังจากนั้นก็ประเมินเป็นรายบุคคลว่าเป็นอย่างไร ดังที่ได้สะท้อนผลดังนี้

“การสอนอ่านและเขียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยให้เด็กทำโครงการเล่านิทานให้เพื่อนฟัง โดยนักเรียนเลือกนิทานเอง ออกแบบการนำเสนอเอง โดยให้เด็กคูตัวอย่างการ

เล่านิทานผ่านสื่อออนไลน์ยูทูป เด็กนักเรียนสามารถอ่านนิทานในลักษณะเล่าเรื่องได้น่าพอใจ ถึงแม้จะมีความเก๋เงินบ้าง และเมื่อประเมินการอ่านเด็กอ่านถูกต้องทุกคำ”

พระชนันต์พร จิรวีโส. (2559,18 มีนาคม)

“เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อได้รับคำสั่งให้เขียนบัตรคำศัพท์เพื่อสอนเพื่อนเพื่อเป็นคะแนนเก็บว่าใครสอนเพื่อนเขียนได้ถูกต้องมากที่สุด เด็กนักเรียนจะเลือกคำศัพท์ในบทเรียนมาคนละ 5 คำ รู้สึกได้ว่าเด็กนักเรียนกระตือรือร้นในการทำบัตรคำ และซ้อมการอ่านการเขียน กระดาน เมื่อทดสอบการเขียนเด็ก ๆ สามารถเขียนคำศัพท์ได้เกินคนละ 10 คำจากทั้งหมด 20 คำ”

นางบุญทิวี บุญคำมา. (2559,18 มีนาคม)

รวมทั้งนักเรียนยังมีวินัย และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อส่วนรวม เช่น ขยันส่งการบ้าน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามกำหนดทุกครั้ง ช่วยปิดประตูหน้าต่างและสำรวจความเรียบร้อยของห้องเรียนก่อนกลับบ้านทุกครั้ง และที่สำคัญนักเรียนในแต่ละระดับได้รับรางวัลยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งระดับภาคและระดับกลุ่ม โรงเรียน เป็นต้น

2.1.3 คณะกรรมการสถานศึกษา

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า แม้ว่าการสถานศึกษาจะถูกแต่งตั้งขึ้นจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในชุมชนตามกรอบที่กำหนด แต่ปัญหาในทางปฏิบัติก็คือกรรมการสถานศึกษาบางรายยังไม่มีบทบาทและยังไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากนัก

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่ากรรมการสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการประชุมมากขึ้น และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนทุกกิจกรรม

2.2 ระดับตัวกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มครู และกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้นดังนี้

2.2.1 กลุ่มครู

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่าแม้ครูทุกคนจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ในการสอนนั้นครูต่างคนต่างทำหน้าที่ของตน และไม่ค่อยมีเวลาปรึกษาหารือกันมากนัก แต่มีข้อดีคือครูทุกคนมีความสามัคคีและมีความพร้อมต่อการพัฒนา

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า ครูมีการปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มากขึ้น สังเกตได้จากการร่วมประชุมในระดับ โรงเรียนเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนการสอน มีการร่วมมือกันในการเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนทุกครั้งก่อนทำการสอน หรือมีการประสานงานกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชาเป็นต้น

2.2.2 กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่าสมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเองและสมาชิกในกลุ่มมากนัก สังเกตได้จากจำนวนคนที่เข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้ง และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นซึ่งบางรายมักจะทำให้โรงเรียนเป็นคนดำเนินการแทนเพราะคิดว่าครูมีความรู้ความสามารถอยู่แล้ว

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า สมาชิกในกลุ่มให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเองและสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น และมีการร่วมประชุมปรึกษาหารือในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนทุกครั้ง

2.3 ระดับองค์การ โรงเรียนปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยามีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้นดังนี้

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่าแม้ว่าโรงเรียนจะมีความพยายามในการพัฒนาระบบบริการจัดการและการจัดการเรียนการสอนมาตลอดแต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาและสาเหตุเหล่านั้น

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า โรงเรียนปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สังเกตได้จากผลงานดีเด่นต่าง ๆ ที่โรงเรียน ครู และนักเรียนได้รับทั้งในระดับกลุ่ม โรงเรียนปรีดิธรรมด้วยกันในระดับจังหวัด เป็นต้น

4.3 การเรียนรู้จากการกระทำ

การเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ จำแนกได้เป็นการเรียนรู้ในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์การ ดังนี้

1. ระดับบุคคล ประกอบด้วย ผู้วิจัย ครู และกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติดังนี้

1.1 ผู้วิจัย

- เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการลงพื้นที่เพื่อการวิจัยในภาคสนามว่า ผู้วิจัยจะต้องมีการวางแผนและการเตรียมการที่ดีทั้งก่อนลงสู่ชุมชน และขณะลงปฏิบัติงานในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะต้องศึกษาชุมชนล่วงหน้า รวมทั้งยังต้องเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ และผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ เช่น ผู้ช่วยบันทึกภาพ ผู้ช่วยบันทึกเสียง และผู้ช่วยในการจดบันทึก เพราะการศึกษาข้อมูลบางอย่างต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งการฟัง การเขียน และการบันทึกภาพ เป็นต้นและที่สำคัญผู้วิจัยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี เช่น มีทักษะในการใช้กล้องบันทึกภาพ การใช้เทปบันทึกเสียง การจดบันทึก และการใช้คอมพิวเตอร์ จึงจะทำให้บันทึกรายละเอียดของงานได้มากที่สุดและสมบูรณ์ที่สุด

- เกิดการเรียนรู้ว่าในการที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ร่วมวิจัยในเชิงวิชาการแล้วจะต้องมีการปรับเนื้อหา และรูปแบบในการนำเสนอให้ง่ายและมีความน่าสนใจหรือเข้าใจมากยิ่งขึ้น จึงจะไม่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยรู้สึกเบื่อหน่ายหรือไม่สนใจในสิ่งที่ผู้วิจัยนำเสนอ เพราะผู้ร่วมวิจัยมาจากหลากหลายกลุ่ม และหลากหลายระดับการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเนื้อหาการนำเสนอให้มีความง่ายพอเหมาะกับคนในแต่ละกลุ่มตัว

- เกิดการเรียนรู้ว่าในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัยนั้น ควรนำเอากิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาช่วย เช่น เกม เพลง นิทาน เรื่องขำขัน เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน และอาจมีการร่วมรับประทานอาหารร่วมกันบ้างในบางครั้งก็ยิ่งจะช่วยสร้างมิตรภาพให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้เร็วยิ่งขึ้น

- เกิดการเรียนรู้ว่าการที่จะนำเสนอแนวคิดเชิงเทคนิคต่าง ๆ นั้น หากต้องการให้ผู้ร่วมวิจัยเรียนรู้ได้ง่าย จำได้แม่นยำ และปฏิบัติได้ถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยจะต้องมีเทคนิคและวิธีการในการนำเสนอที่หลากหลาย เช่น การแจกเอกสารประกอบคำบรรยาย การนำเสนอด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ผ่านเครื่องฉาย - โปรเจคเตอร์ และการบรรยายประกอบการสาธิต รวมทั้งการให้ผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกปฏิบัติจริง เป็นต้น

- เกิดการเรียนรู้ว่าในขั้นตอนการปฏิบัตินั้นมีความคาบเกี่ยวกับกับขั้นตอนการสังเกตผลจึงสามารถดำเนินการไปพร้อม ๆ กันได้ และได้เรียนรู้ว่าการที่จะให้ผู้ร่วมวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานอย่างพร้อมเพรียงนั้น ผู้วิจัยจะต้องเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยมนุษยสัมพันธ์ และเข้าถึงผู้ร่วมวิจัยทุกคน

1.2 ครู และกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันดังนี้

- เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างมิตรภาพ และการสร้างเครือข่ายในการทำงาน โดยสังเกตได้จากพฤติกรรมในขณะที่ทำงานร่วมกัน เช่น การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและ

กันเป็นอย่างดี และมีการดำเนินงานในลักษณะของเครือข่าย เช่น เครือข่ายครูและผู้บริหาร
เครือข่ายการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

- เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และถึงเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ โดยสังเกตได้จากการให้ความสนใจและการร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยภายหลังจากการนำเสนอกรอบแนวคิดเสร็จสิ้นลง

- เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดเชิงเทคนิคต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการระดมสมอง เทคนิคการวางแผนปฏิบัติงาน เทคนิคการเขียนโครงการ เทคนิคการประเมินโครงการ เทคนิคการถอดบทเรียน เป็นต้น โดยสังเกตได้จากพฤติกรรมในขณะที่ทำงาน เช่น ความสามารถในการจัดกิจกรรมการระดมสมอง การวางแผน การเขียนโครงการ การประเมินโครงการ และการร่วมถอดบทเรียน เป็นต้น

- เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการนำความรู้ใหม่ที่ได้ไปเสริมหรือบูรณาการเข้ากับความรู้เดิมของพวกเขาจนกระทั่งเกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา เช่น ความสามารถในการวิเคราะห์สภาพของงานออกเป็นรายด้าน และความสามารถในการนำเอาหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาเป็นแนวคิดในการวางแผนปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. ระดับกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มครู และกลุ่มกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน และหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างมิตรภาพในการทำงาน และสร้างเครือข่ายการทำงาน รวมทั้งเรียนรู้ถึงวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานที่เกิดจากการคิด การลงมือปฏิบัติ และร่วมกันสะท้อนผลถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ได้กระทำไปนั้นด้วยกลุ่มของพวกเขาเอง

2.2 การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะเฉพาะกลุ่ม เช่น

- กลุ่มครู เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังเกตได้จากการที่ครูมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเขียนแผนแผนการสอนตามที่ได้รับภารกิจอบรม และสามารถการปฏิบัติการสอนได้ดีขึ้นกว่าเดิมซึ่งสังเกตได้จากความพึงพอใจและผลการเรียนของผู้เรียน

- กลุ่มกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น สังกัดได้จากการจัดประชุมบ่อยครั้งขึ้น และมีการร่วมกันวางแผนและระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการ โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ระดับองค์การ โรงเรียนปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาและพัฒนางานด้วยกระบวนการที่เป็นระบบ ซึ่งในครั้งนี่คือการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

4.4 ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ” ในครั้งนี้ เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมมือกันปฏิบัติตามหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร 10 ขั้นตอน ที่ได้นำเอาหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning approach) มาใช้เป็นตัวสอดแทรกเสริมในการลงมือปฏิบัติ จากความรู้ใหม่ที่ได้ในข้างต้น คือ 1) ความรู้ใหม่เกี่ยวกับหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) ความรู้ใหม่เกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้จากการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ 3) ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน นำมาบูรณาการเข้าด้วยกันจนได้ข้อสรุปที่เรียกว่า “กรอบการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ผู้วิจัยได้ต่อยอดความรู้ใหม่ดังกล่าวจนได้ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” ซึ่งสามารถสรุปเป็นรายละเอียดแสดงได้ดังตารางที่ 4.37

ตารางที่ 4.37 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การเตรียมการ

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
วงจรที่ 1 1.การเตรียมการ (Preparation)	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคยและศึกษาบริบททั่วไปของโรงเรียนและชุมชน - ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมให้กับตนเองทั้งในด้านความรู้เชิงวิชาการ ความรู้ในเชิงเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการวิจัย และการเตรียมทีมผู้ช่วยผู้วิจัย เช่น ช่างภาพ ผู้ช่วยจัดบันทึก - นำเอากรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้ทบทวนไว้มานำเสนอต่อผู้ร่วมวิจัยพร้อมก็นำเสนอแนวคิดเชิงเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการวิจัยให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบและเรียนรู้ร่วมกันรวมทั้งการร่วมกันทำปฏิทินเพื่อการดำเนินการวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความร่วมมือและการตอบรับในการเข้าร่วมในการวิจัยเป็นอย่างดี - ทำให้การทำงานในภาคสนามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ - ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ - ได้ปฏิทินเพื่อการดำเนินการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตลอดระยะเวลาของการวิจัย

จากตารางที่ 4.37 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 1 ขั้นตอนการเตรียมการแบ่งเป็น 3 ระยะเวลาคือ ระยะเวลาที่ 1 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การจัดประชุมพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็น ระยะเวลาที่ 2 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ การเปิดตัวโครงการวิจัยและนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย และการเตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย และระยะเวลาที่ 3 มีกิจกรรมที่ดำเนินการคือ กิจกรรมร่วมคิดและวางแผนจากความรู้ส่วนบุคคลที่มีอยู่เดิม และกิจกรรมการจัดทำปฏิทินการดำเนินงาน เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อ การเสริมพลังด้านความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ และเกี่ยวกับแนวคิดเชิงเทคนิคที่จะทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆในระยะต่อไป เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.38 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การวางแผน

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
2. การวางแผน (Planning)	<p>- ร่วมกันวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนา หรือเปลี่ยนแปลง โดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัยโดยทำให้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมในกิจกรรม</p> <p>- สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning approach) 4 ขั้นตอนตามทฤษฎีซึ่งประกอบด้วย 1) ขั้นตอนประสบการณ์ 2) ขั้นตอนสะท้อนคิดและอภิปราย 3) ขั้นความถี่ตรวจสอบ และ 4) ขั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด</p> <p>- ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) เพื่อใช้เป็นตัวขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา</p>	<p>- เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานโดยการให้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning approach) เพิ่มขึ้นอีก 1 ขั้นตอนคือขั้นตอนที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล</p> <p>- ได้แผนปฏิบัติการ (action plan) เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย 4</p> <p>โครงการ คือ 1) การส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน</p> <p>2) จัดพัฒนาแหล่งเรียนรู้</p> <p>3) สร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน และ 4) การพัฒนาการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน</p>

จากตารางที่ 4.38 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 1 ขั้นตอน การวางแผน (Planning) มีกิจกรรมที่ดำเนินการรวม 3 กิจกรรม คือ 1) การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 4.39 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การปฏิบัติ (Acting)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
3. การปฏิบัติ (Acting)	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกันกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยการจัดทีมงาน โครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผล และการจัดทำเครื่องมือในการวิจัย - ร่วมกันนำโครงการทั้ง 4 ลงสู่การปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทีมงานโครงการเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานในแต่ละโครงการ - ได้ทีมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 1 ทีม (8 คน) - ได้เครื่องมือการวิจัยรวม 7 ฉบับ - จากการนำโครงการ 4 โครงการลงสู่การปฏิบัติทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาดีขึ้นในทุกด้าน

จากตารางที่ 4.39 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 1 ขั้นตอนการปฏิบัติ (Acting) มีกิจกรรมที่ดำเนินการทั้งหมด 3 กิจกรรมหลัก คือ 1) การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย การทบทวนจัดทีมงาน โครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผลและ การจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย 2) การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่แต่ละทีมงาน โครงการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ มีการติดตามและรายงานความก้าวหน้าของโครงการและการสรุปและประเมินโครงการ และ 3) การสะท้อนผลการปฏิบัติ มีสิ่งที่ดำเนินการคือการจัดกิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) และ 2) การสรุปผลการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) ไปปฏิบัติ

ตารางที่ 40 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การสังเกตผล (Observing)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
4. การสังเกตผล (Observing)	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกันกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือในการสังเกต - จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการลงมือปฏิบัติ - ร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ร่วมวิจัยและทีมประเมินมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคและวิธีการสังเกตผล และสามารถใช้อุปกรณ์ในการสังเกตได้อย่างมีประสิทธิภาพ - การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนผลการดำเนินงานทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทราบถึงความก้าวหน้าในการทำงานและได้แบ่งปันประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน

จากตารางที่ 4.40 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 1 ขั้นตอน การสังเกตผล (Observing) ในขั้นนี้ได้ทำเป็นคู่ขนานไปกับขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting) ในลักษณะของการทำไปสังเกตไป โดยในขั้นตอนนี้จะมีกิจกรรมหลักรวม 3 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยในการสังเกตผล 2) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 41 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 1 การสะท้อนผล (Reflecting)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
5. การสะท้อนผล (Reflecting)	- นำเอาผลการปฏิบัติในขั้นตอนที่ 1 – 4 มานำเสนอในกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าและผลจากการลงมือปฏิบัติ	- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้เห็นถึงสภาพการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่จากการลงมือปฏิบัติ ทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร

จากตารางที่ 4.41 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 1 ขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflecting) เป็นการนำเอาผลการบันทึกจากการสังเกตผลในทุกขั้นตอนที่ผ่านมา คือ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ และขั้นตอนการสังเกตผล ทั้งที่เป็นผลการบันทึกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกภาคสนาม บันทึกอนุทิน เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพ นำมาเสนอเพื่อก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายร่วมกัน

ตารางที่ 4.42 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การวางแผนใหม่ (Re-planning)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
6. การวางแผนใหม่(Re-planning)	- ร่วมกันวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานรอบใหม่ พร้อมปรับลดโครงการจาก 4 โครงการเหลือ 2 โครงการ ได้แก่ 1) การส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และพัฒนาแหล่งเรียนรู้	- ได้แผนปฏิบัติการชุดใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

จากตารางที่ 4.42 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 2 ขั้นตอนการวางแผนใหม่ (Re-planning) ในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับขั้นตอนการวางแผน (Planning) (ขั้นตอนที่ 2) คือผู้วิจัยจะเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการวางแผนใหม่ ให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางาน เพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ โดยนำเอาผลการสะท้อนผลในขั้นตอนที่ 5 มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งจะทำได้ตัวสอดคล้องหลักคือแผนปฏิบัติการ (Action plan) ขึ้นมาชุดหนึ่ง ซึ่ง

อาจมีบางอย่างทำต่อเนื่อง บางอย่างต้องหยุดไป หรือมีบางอย่างเพิ่มเติมเข้ามา ทั้งนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะจัดให้มีการสังเกตผล (Observing) ควบคู่ไปกับกิจกรรมการวางแผนไปด้วย

ตารางที่ 4.43 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
7. การปฏิบัติใหม่ (Re-acting)	- ร่วมกันกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานรอบใหม่ ซึ่งประกอบด้วย การทบทวนการจัดทีมงาน โครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผล และการจัดทำเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งตกลงใช้รูปแบบเดิม - ร่วมกันนำโครงการลงสู่การปฏิบัติรอบใหม่	- ผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์ วิทยารรลุเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้

จากตารางที่ 4.43 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 2 ขั้นตอนการปฏิบัติใหม่ (Re-acting) ในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับขั้นตอนการปฏิบัติ (Acting) (ขั้นตอนที่ 3) โดยที่ผู้วิจัยจะเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดใหม่นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และจัดให้มีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นระยะ ๆ โดยคำนึงถึงหลักการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ในขั้นตอนการปฏิบัติ (Acting)

ตารางที่ 4.44 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การสังเกตผลใหม่ (Re-observing)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
8. การสังเกตผลใหม่ (Re-observing)	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกันกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือในการสังเกต - จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการลงมือปฏิบัติ - ร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ร่วมวิจัยและทีมประเมินมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคและวิธีการสังเกตผล และสามารถใช้เครื่องมือในการสังเกตได้อย่างมีประสิทธิภาพ - การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนผลการดำเนินงานทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทราบถึงความก้าวหน้าในการทำงาน และได้แบ่งปันประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน

จากตารางที่ 4.44 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 2 ขั้นตอนการสังเกตผลใหม่ (Re-observing) ในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับขั้นตอนการสังเกต (Observing) (ขั้นตอนที่ 4) โดยที่ผู้วิจัยจะเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง (Actual effects) ทั้งคาดหวังและไม่ได้คาดหวัง ทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับผลสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการจับกุ้เกณฑ์ทางทฤษฎีและการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่าง ๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุผลนั้นว่าเป็นอย่างไร ได้ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือเกิดการเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมในช่วงการปฏิบัติใหม่ (Re-acting) รวม 2 กิจกรรมคือ 1) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน และ 2) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติใหม่

ตารางที่ 4.45 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
9. การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting)	- นำเอาผลการปฏิบัติในขั้นตอนที่ 6 – 8 มานำเสนอในกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าและผลจากการลงมือปฏิบัติ	- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้เห็นถึงสภาพการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่จากการลงมือปฏิบัติ ทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร

จากตารางที่ 45 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 2 ขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting) ในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflecting) (ขั้นตอนที่ 5) โดยที่ผู้วิจัยจะเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล โดยให้มีการพบปะสนทนาเพื่อนำเอาข้อมูลที่เป็นบันทึกการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคม และรูปแบบองค์กร และการพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย และบันทึกผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในขั้นตอนการปฏิบัติใหม่ (Reacting) ทั้งของรายบุคคลและของกลุ่ม รวมทั้งผลการสังเกตผลจากขั้นตอนการสังเกตผลใหม่ (Re-observing) มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และวิเคราะห์วิพากษ์ถึงสิ่งที่ทำสำเร็จ สิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จ สิ่งที่เป็นปัจจัยผลักดัน สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อต้าน สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการปรับปรุงแก้ไขรวมทั้งการเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และอื่น ๆ โดยคำนึงถึงหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ดังที่กล่าวในขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflecting) ด้วย

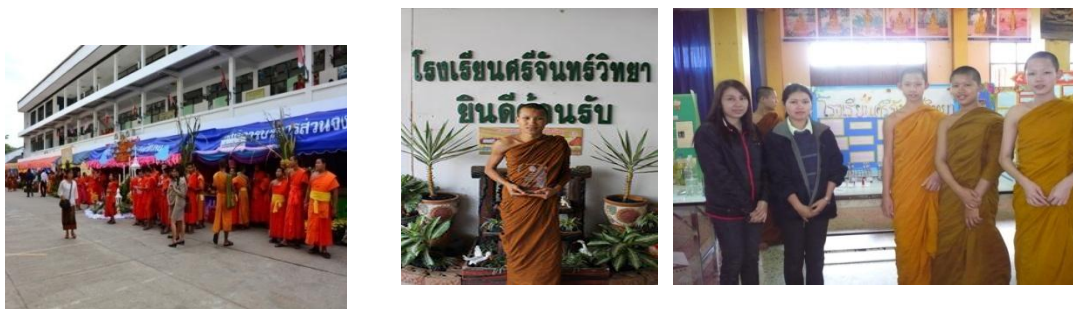
ตารางที่ 46 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model วงจรที่ 2 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
10. การสรุปผล (Conclusion)	- ร่วมกันจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (Lesson distilled) และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อชื่นชมในความสำเร็จ	- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้ความรู้ที่เป็นบทเรียนจากการลงมือปฏิบัติในทุกขั้นตอนของการวิจัย

จากตารางที่ 4.46 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” วงจรที่ 2 ขั้นตอน การสรุปผล (Conclusion)แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกจัดจะเป็นการจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (Lesson distilled) และระยะที่ 2 จะเป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดแสดงนิทรรศการเพื่อชื่นชมความสำเร็จ โดยมีกิจกรรมดำเนินการในระยนี้ เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ศรีจันทร์วิทยา การจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด การฉาย วิดีทัศน์ การแสดงของเด็กนักเรียนและผู้ร่วมวิจัย เป็นต้น

ระยะที่ 2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดแสดงนิทรรศการเพื่อชื่นชมในความสำเร็จ

การจัดกิจกรรมในระยะที่ 2 เป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดแสดงนิทรรศการเพื่อชื่นชมในความสำเร็จ ได้จัดขึ้นใน วันเสาร์ที่ 26 มีนาคม 2559 ณ ตึกวิณณาโก วัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอผลการวิจัยให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชนได้รับทราบ รวมทั้งเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพื่อเผยแพร่ความรู้ที่ได้ผู้ร่วมวิจัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชนอีกด้วย ดังแผนภาพที่ 4.37

แผนภาพที่ 4.37 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดแสดงนิทรรศการเพื่อชื่นชมในความสำเร็จ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ศรีจันทร์วิทยา : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ โดยขบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร 10 ขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการนั้นเสร็จสิ้นทุกขั้นตอนแล้ว จึงได้ทำการสรุปเรียงผลตามลำดับเพื่อการนำเสนอ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยเป็นการวิจัยในระดับโรงเรียน (School-wide) ที่ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณลักษณะ 3 ประการ คือ 1) เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ขนาดกลางในสังกัดสำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7 กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ยังมีปัญหามาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอนจากการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก รอบ 3 2) เป็นโรงเรียนที่จัดทำข้อตกลงร่วม (Memorandum Of Understanding: MOU) ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้กับโรงเรียนของผู้วิจัยและประสงค์ที่จะร่วมพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 3) เป็นโรงเรียนที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการที่ผู้วิจัยจะเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนามตลอดระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ร่วมวิจัย (Research participants) โดยยึดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูปฏิบัติการสอน พนักงานราชการ ครูธุรการ นักการภารโรง และคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้แทนศิษย์เก่า โดยที่ผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยต่างมีบทบาทและมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการวิจัยทุกขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผล ตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 2 วงจร 10 ขั้นตอน ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น

คำถามการวิจัยในครั้งนี้คือ ผลการดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กำหนดเป็นอย่างไร ? การดำเนินงานนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ อะไรบ้าง ?

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา จังหวัดเลย โดยมีมุ่งศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือก เพื่อแก้ปัญหา การนำทางเลือกที่เลือกสรรสู่การปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้น ทั้งกรณีการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังและไม่คาดหวัง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น จากกระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล สอง วงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยตามกรอบแนวคิดของ Mills (2007) ซึ่งจำแนกเป็นสามกลุ่ม คือ 1) แบบสังเกต (Observation form) มี 2 ฉบับ คือ เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าของโครงการ และเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 6 แบบบันทึกและสังเกตพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู 2) แบบสัมภาษณ์ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มี 2 ฉบับ คือ เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้สำหรับการสัมภาษณ์ทีมแกนนำภายหลังจากที่ได้มีการนำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ลงสู่การปฏิบัติ และเครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจ 3) แบบตรวจสอบหรือบันทึก (Examining/records) ได้แก่ เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 7 แบบบันทึกผลงานดีเด่นของโรงเรียน บันทึกอนุทิน (Journals) แผนที่ (Maps) เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาพ (Audiotapes and videotapes) 4) หลักฐานสิ่งของ (Artifacts) 5) บันทึกภาคสนาม (field notes) 6) แบบประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียน พระปริยัติธรรม ศรีจันทร์วิทยา (เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1) และ 7) แบบประเมินโครงการ (เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3)

ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 2 วงจร 10 ขั้นตอน ได้ดำเนินการวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2558 - 2559 โดยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินการตามวงจรและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน เริ่มจากขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation) เมื่อเดือนมิถุนายน 2558 และสิ้นสุดการดำเนินการในขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) ในเดือนมีนาคม 2559

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน พระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยโดยเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามลำดับดังนี้

5.1.1 สรุปผลเกี่ยวกับสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาหรือบรรลุมหาสภาพที่คาดหวัง และการเลือกทางเลือกเพื่อกำหนดเป็น แผนปฏิบัติการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

สภาพที่เคยเป็นมาในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรี
จันทร์วิทยา

โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ สำหรับให้พระภิกษุสามเณร ได้เรียนนักธรรมบาลีและวิชาสามัญควบคู่กัน โดยเปิดทำการ
สอน พ.ศ. 2518 ปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการ
สอนทั้งแผนกธรรม คือนักธรรมชั้นตรี-โท-เอก แผนกบาลี ชั้นประโยค 1 - 2 , ประโยค ป.ธ.3 ตาม
มติของมหาเถรสมาคม โดยมีพัฒนาการตามลำดับคือ พ.ศ. 2518 – 2521 เปิดสอน ป. 5-7 พ.ศ. 2521
– ปัจจุบัน เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอน
ปลายในสภาพปัจจุบันการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้สอน
ทำให้นักเรียนไม่ค่อยสนใจที่จะเรียนรู้กับครูและบรรยากาศการเรียนรู้เป็นสภาพแบบเก่าๆ ล้า
หลังไม่ทันสมัย

สภาพปัจจุบันในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์
วิทยา

ปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาดำเนินการตามระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 โดยมี พระมหา
สุพัฒน์ สุวฑฺฒโน เป็นผู้อำนวยการ เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษา
ตอนปลาย (ม.1 - 6) โปรรแกรมวิทย์ – คณิต ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรทั้งแผนก
ธรรม-บาลี และใบรับรองผลการเรียน (ร.บ.) พร้อมใบประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อ
ใช้เป็นหลักฐานในการสมัครงานหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปได้ จำนวนครูทั้งหมด 19 รูป/คน
เป็นครูพิเศษ 1 คน สอนวิชาตรงเอก 15 รูป/คน ครูที่สอนตรงความถนัด 2 รูป/คน

สภาพปัญหาในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์
วิทยา

สภาพในปัจจุบัน อาคารสถานที่และโครงสร้างพื้นฐานมีข้อบกพร่องคือการใช้อาคาร
ร่วมกันกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ยังไม่เป็นสัดส่วน ห้องเรียนไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวก
ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน นอกจากนั้นยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น ที่จอดรถของ
บุคลากร ไม่มีป้ายห้องต่าง ๆ รวมถึงฝ้ายต่าง ๆ ห้องน้ำไม่เพียงพอ ห้องคอมพิวเตอร์ไม่สามารถใช้
งานได้ ไม่มีโทรศัพท์ภายในที่ใช้ติดต่อระหว่างห้องฝ้ายต่าง ๆ ไม่มีเครื่องบริการน้ำดื่ม (เย็น) บน

อาคารเรียน ไม่มีระบบกล้องวงจรปิด ไม่มีห้องทำกิจกรรม ไม่มีห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้นซึ่งจริง ๆ แล้วมีอยู่แต่อยู่ในสภาพที่ใช้งานไม่ได้ ไม่มีอุปกรณ์ด้านความปลอดภัย เช่น ถังดับเพลิง

ด้าน วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ไม่เพียงพอ ไม่สมบูรณ์ ไม่ทันสมัย (เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ และเครื่องคำนวณ) ไม่มีสื่อการสอนสำหรับครู เช่นคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ และโปรเจคเตอร์ หรือ วิช่วไลเซอร์ (Visualizer) เครื่องขยายเสียง ในห้องสอน และเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานในห้องพักครู ห้อง sound lab ใช้งานไม่ได้ ไม่มีอินเตอร์เน็ตให้นักเรียน นักศึกษา ได้สืบค้นข้อมูล

ด้านครูผู้สอน สภาพปัญหาคือ หน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดสวัสดิการให้แก่ครู และครู ควรได้รับการพัฒนาวิชาชีพ ทุก ๆ ปี มีโครงการพาครูไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มศักยภาพและการทำงานของครู รัฐบาลและคณะสงฆ์ไทยควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้มากขึ้น

ด้านนักเรียน ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สามโดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) พบว่า มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และมาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับ “ปรับปรุง”

สภาพที่คาดหวัง

ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนด “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” โดยมีความเห็นร่วมกันว่าสภาพที่คาดหวังจากการลงมือปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์ วิทยา หลังจากที่คุณวิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำการวิเคราะห์และจัดเรียงสภาพของงานที่ต้องการพัฒนาตามลำดับก่อน-หลัง เสร็จสิ้นแล้ว ได้ร่วมกันระดมสมองอีกครั้งหนึ่งเพื่อจัดกลุ่มของงานที่เป็นปัญหาและต้องการพัฒนาโดยภาพรวมคาดหวังว่าการดำเนินการพัฒนาทั้งด้านการบริหาร และการพัฒนาครูผู้สอนจะทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียน พระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาดีขึ้นและสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ

ทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาหรือบรรลุลสภาพที่คาดหวัง และการเลือกทางเลือกเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

ในขั้นตอนแรกผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ทางเลือกที่หลากหลายโดยการนำเอามาตรฐานที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. มาเป็นตัวตั้ง แล้วร่วมกันวิเคราะห์ทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหา ก่อนจะนำมาสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งผลจาก

การกระทำดังกล่าวทำให้ได้แผนปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วยโครงการ 4 โครงการที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งได้แก่

1. โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีวิธีการคือจัดอบรมและพัฒนาครูเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอน

2. โครงการ จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีวิธีการคือ ผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3. โครงการการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน มีวิธีการคือจัด โครงสร้างและบริหารงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา และจัดทำฝ่าป่าเพื่อการศึกษา

4. โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดโครงสร้างและบริหารงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา โดยมีกิจกรรมย่อยคือการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

6.1.2 สรุปผลเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการกระทำ ทั้งระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง พบว่า จากการจัดกิจกรรมเพื่อกำหนดประเด็นเกี่ยวกับสภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหาในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา มีข้อสรุปว่า “โดยภาพรวมคาดหวังว่าการดำเนินการพัฒนาทั้งด้านการบริหารและการพัฒนาครูผู้สอนจะทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาคืบหน้าและสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ”

ผลจากการร่วมกันกำหนดสภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหาในขั้นตอนที่ 2 (การวางแผน) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงได้ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการขึ้นมา 1 ชุด ซึ่งประกอบด้วยโครงการจำนวน 4 โครงการ คือ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2) โครงการ จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) โครงการการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนา

โรงเรียน และ 4) โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน และในขั้นตอนที่ 6 (การวางแผนใหม่) เป็นการนำโครงการเดิมที่ปรับลดลงเหลือ 2 โครงการไปสู่การปฏิบัติใหม่เพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเพื่อให้เกิดความยั่งยืนซึ่งได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน และ 2) จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ทั้งนี้ หลังจากที่ได้นำโครงการลงสู่การปฏิบัติแล้วพบว่าบรรลุความคาดหวังที่ตั้งไว้คือ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น ซึ่งผลการประเมินโดยทีมประเมินโครงการนั้นสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาและผลการสอบ O-NET ซึ่งสาเหตุที่โครงการทุกโครงการบรรลุความคาดหวังนั้นเนื่องมาจากการความร่วมมือร่วมใจของผู้ร่วมวิจัย และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งในและนอกชุมชนที่ได้ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเป็นอย่างดี รวมทั้ง เกิดจากการ มีแผนปฏิบัติการที่มีมติที่เกิดขึ้นจากการจัดกระทำร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยโดยมีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และที่สำคัญคือเป็นแผนที่มีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดทั้งในด้านคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ

การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง พบว่า เกิดขึ้นใน 3 ระดับ คือ ระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร ดังนี้

ระดับตัวบุคคล ประกอบด้วย ครู นักเรียน และ กรรมการสถานศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้นดังนี้

1. ครู

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า แม้ครูจะมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนมานานแต่ก็ยังไม่ทำให้การจัดการเรียนการสอนในภาพรวมผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดได้ เห็นได้จากมาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินรอบสาม ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารพบว่าสาเหตุที่ทำให้ครูไม่สามารถพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ด้วยเพราะว่าความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนของครูอาจจะยังไม่เพียงพอหรือต้องเสริมความรู้บางเรื่องเข้าไปอีกก็เป็นได้ โดยเฉพาะเทคนิคการสอนในศตวรรษที่ 21

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า นอกจากครูจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แล้ว ครูยังมีความสามารถเพิ่มขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สังเกตได้จากมีการเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนทุกครั้งก่อนทำการสอนหรือมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชา และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน รวมทั้งให้ความเอาใจใส่กับเด็กนักเรียนในชั้นทุกคนมากขึ้น

ให้ความสำคัญเกี่ยวกับระบบการดูแลและช่วยเหลือมากขึ้น และมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในระดับชั้น

2. นักเรียน

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า โดยภาพมีผลการเรียนเป็นที่น่าพอใจในด้านคุณธรรม จริยธรรม แต่ก็ถือว่ายังต้องมีการพัฒนาต่อไป ทั้งในด้านการเรียน

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า นักเรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และที่สำคัญคือนักเรียนทุกคนมีความสามารถในการอ่านและเขียน หรือที่เรียกว่าอ่านออกเขียนได้ โดยการแสดงความพอใจอย่างชัดเจนของครูผู้สอน จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน รวมทั้งนักเรียนยังมีวินัย และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อส่วนรวม เช่น ขยันส่งการบ้าน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามกำหนดทุกครั้ง ช่วยปิดประตูหน้าต่างและสำรวจความเรียบร้อยของห้องเรียนก่อนกลับบ้านทุกครั้ง และที่สำคัญนักเรียนในแต่ละระดับได้รับรางวัลยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งระดับภาคและระดับกลุ่มโรงเรียน เป็นต้น

3. กรรมการสถานศึกษา

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า แม้ว่าการสถานศึกษาจะถูกแต่งตั้งขึ้นจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในชุมชนตามกรอบที่กำหนด แต่ปัญหาในทางปฏิบัติก็คือกรรมการสถานศึกษาบางรายยังไม่มิตบบาท และยังไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากนัก

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า กรรมการสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการประชุมมากขึ้น และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนทุกกิจกรรม

ระดับตัวกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มครู และกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้นดังนี้

1. กลุ่มครู

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า แม้ครูทุกคนจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ในการสอนนั้นครูต่างคนต่างทำหน้าที่ของตน และไม่ค่อยมีเวลาปรึกษาหารือกันมากนัก แต่มีข้อดีคือครูทุกคนมีความสามัคคีและมีความพร้อมต่อการพัฒนา

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า ครูมีการปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มากขึ้น สังเกตได้จากการร่วมประชุมในระดับโรงเรียนเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนการสอน มีการร่วมมือกันในการเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนทุกครั้ง

ก่อนทำการสอน หรือมีการประสานงานกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกรายวิชา เป็นต้น

2. กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเองและสมาชิกในกลุ่มมากนัก สังเกตได้จากจำนวนคนที่เข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้ง และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นซึ่งบางรายมักจะทำให้โรงเรียนเป็นคนดำเนินการแทนเพราะคิดว่าครูมีความรู้ความสามารถอยู่แล้ว

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า สมาชิกในกลุ่มให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเองและสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น และมีการร่วมประชุมปรึกษาหารือในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนทุกครั้ง

ระดับองค์การ ประกอบด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้นดังนี้

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

ก่อนดำเนินการวิจัย พบว่า แม้ว่าโรงเรียนจะมีความพยายามในการพัฒนาระบบบริการจัดการและการจัดการเรียนการสอนมาตลอดแต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาและสาเหตุเหล่านั้น

หลังการดำเนินการวิจัย พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ สังเกตได้จากผลงานดีเด่นต่าง ๆ ที่โรงเรียน ครู และนักเรียนได้รับทั้งในระดับกลุ่มโรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ ในด้านอาคารสถานที่ก็ได้รับการพัฒนามากขึ้น

6.1.2.2 การเรียนรู้จากการกระทำ

การเรียนรู้จากการกระทำ (learning by doing) ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ จำแนกได้เป็นการเรียนรู้ในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์การ ดังนี้

1. ระดับบุคคล ประกอบด้วย ผู้วิจัย ครู และกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติดังนี้

1.1 ผู้วิจัย

- เกิดการเรียนรู้ว่าในการที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ร่วมวิจัยในเชิงวิชาการแล้วจะต้องมีการปรับเนื้อหา และรูปแบบในการนำเสนอให้ง่ายและมีความน่าสนใจหรือเร้าใจมากยิ่งขึ้น จึงจะไม่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยรู้สึกเบื่อหน่ายหรือไม่สนใจในสิ่งที่ผู้วิจัยนำเสนอ เพราะผู้ร่วมวิจัยมาจาก

หลากหลายกลุ่ม และหลากหลายระดับการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเนื้อหาการนำเสนอ ให้มีความง่ายพอเหมาะกับคนในแต่ละกลุ่มด้วย

- เกิดการเรียนรู้ว่าในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัยนั้น ควรนำเอา กิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาช่วย เช่น เกม นิทาน เรื่องขำขัน เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน และ อาจมีการร่วมรับประทานอาหารร่วมกันบ้างในบางครั้งก็ยิ่งจะช่วยสร้างมิตรภาพให้เกิดขึ้นกับกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยได้เร็วยิ่งขึ้น

- เกิดการเรียนรู้ว่าการที่จะนำเสนอแนวคิดเชิงเทคนิคต่าง ๆ นั้น หากต้องการให้ ผู้ร่วมวิจัยเรียนรู้ได้ง่าย จำได้แม่นยำ และปฏิบัติได้ถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยจะต้องมีเทคนิคและวิธีการในการนำเสนอที่หลากหลาย เช่น การแจกเอกสารประกอบคำบรรยาย การนำเสนอด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์ผ่านเครื่องฉาย - โปรเจคเตอร์ และการบรรยายประกอบการสาธิต รวมทั้งการให้ผู้ร่วม วิจัยได้ฝึกปฏิบัติจริง เป็นต้น

- เกิดการเรียนรู้ว่าในขั้นตอนการปฏิบัตินั้นมีความคาบเกี่ยวกับกับขั้นตอนการสังเกต ผลจึงสามารถดำเนินการไปพร้อม ๆ กันได้ และได้เรียนรู้ว่าการที่จะให้ผู้ร่วมวิจัยเข้ามามีส่วนร่วม ในการทำงานอย่างพร้อมเพรียงนั้น ผู้วิจัยจะต้องเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยมนุษยสัมพันธ์ และเข้าถึงผู้ร่วม วิจัยทุกคน

- เกิดการเรียนรู้ว่าในการทำงานกับชุมชนจะต้องศึกษาและเข้าถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของคนในชุมชนด้วย จึงจะทำให้การดำเนินการวิจัยนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น มีข้อขัดแย้งน้อยที่สุดหรืออาจไม่มีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นเลยก็ได้

1.2 ครู และกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันดังนี้

- เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างมิตรภาพ และการสร้างเครือข่ายในการทำงาน โดย สังเกตได้จากพฤติกรรมในขณะที่ทำงานร่วมกัน เช่น การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและ กันเป็นอย่างดี และมีการดำเนินงานในลักษณะของเครือข่าย เช่น เครือข่ายครูและผู้ปกครอง เครือข่ายการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

- เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และเล็งเห็นถึง ความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ โดยสังเกตได้จากทำให้ความสนใจและ การร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยหลังจากการนำเสนอกรอบแนวคิดเสร็จสิ้นลง

- เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดเชิงเทคนิคต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ไม่ว่าจะเป็น เทคนิคการระดมสมอง เทคนิคการวางแผนปฏิบัติงาน เทคนิคการเขียนโครงการ เทคนิคการ ประเมินโครงการ เทคนิคการถอดบทเรียน เป็นต้น โดยสังเกตได้จากพฤติกรรมในขณะที่ทำงาน เช่น

ความสามารถในการจัดกิจกรรมการระดมสมอง การวางแผน การเขียนโครงการ การประเมินโครงการ และการร่วมถอดบทเรียน เป็นต้น

- เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการนำความรู้ใหม่ที่ได้ไปเสริมหรือบูรณาการเข้ากับความรู้เดิมของพวกเขาจนกระทั่งเกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา เช่น ความสามารถในการวิเคราะห์สภาพของงานออกเป็นรายด้าน และความสามารถในการนำเอาหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาเป็นแนวคิดในการวางแผนปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. ระดับกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มครู และกลุ่มกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน และหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างมิตรภาพในการทำงาน และสร้างเครือข่ายการทำงาน รวมทั้งเรียนรู้ถึงวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานที่เกิดจากการคิด การลงมือปฏิบัติ และร่วมกันสะท้อนผลถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ได้กระทำไปนั้นด้วยกลุ่มของพวกเขาเอง

2.2 การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะเฉพาะกลุ่ม เช่น

- กลุ่มครู เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังเกตได้จากการที่ครูมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเขียนแผนการสอนตามที่ได้รับคำสั่งอบรม และสามารถปฏิบัติการสอนได้ดีขึ้นกว่าเดิมซึ่งสังเกตได้จากความพึงพอใจและผลการเรียนของผู้เรียน

- กลุ่มกรรมการสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากการจัดประชุมบ่อยครั้งขึ้น และมีการร่วมกันวางแผนและระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ระดับองค์กร ประกอบด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา เกิดการเรียนรู้คือ เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาและพัฒนางานด้วยกระบวนการที่เป็นระบบ ซึ่งในครั้งนี้อคือการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

6.1.2.3 องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ” ในครั้งนี้ เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมมือกันปฏิบัติตามหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ร่วม 2 วงจร 10 ขั้นตอน ที่ได้นำเอาแผนปฏิบัติการ (Action plan) ซึ่งประกอบด้วยโครงการ 4 โครงการ อันถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก (Main intervention) และการใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning approach) ซึ่งถือเป็นตัวสอดแทรกเสริม (Additional intervention) เป็นตัวช่วยขับเคลื่อนแนวคิดในการลงมือปฏิบัติ ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” โดยสามารถสรุปเป็นรายละเอียดแสดงได้ดังตารางที่ 4.47

ตารางที่ 5.1 สรุปรายละเอียดของ SRICHAN Model

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
วงจรที่ 1		
1. การเตรียมการ (Preparation)	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ร่วมวิจัยและศึกษาริบททั่วไปของโรงเรียน - ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมให้กับตนเองทั้งในด้านความรู้เชิงวิชาการ ความรู้ในเชิงเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการวิจัย และการเตรียมทีมผู้ช่วยผู้วิจัย เช่น ช่างภาพ ผู้ช่วยจัดบันทึก - นำเอากรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้ทบทวนไว้มานำเสนอต่อผู้ร่วมวิจัยพร้อมก็นำเสนอแนวคิดเชิงเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการวิจัยให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบและเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการร่วมกันทำปฏิทินเพื่อการดำเนินการวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความร่วมมือและการตอบรับในการเข้าร่วมในการวิจัยเป็นอย่างดี - ทำให้การทำงานในภาคสนามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ - ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ - ได้ปฏิทินเพื่อการดำเนินการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตลอดระยะเวลาของการวิจัย

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
2. การวางแผน (Planning)	<p>- ร่วมกันวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง โดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยทำให้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมในกิจกรรม</p> <p>- สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning approach) 4 ขั้นตอนตามทฤษฎีซึ่งประกอบด้วย 1) ขั้นประสบการณ์ 2) ขั้นสะท้อนคิดและอภิปราย 3) ขั้นความคิดรวบยอด และ 4) ขั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด</p> <p>- ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) เพื่อใช้เป็นตัวขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนางาน</p>	<p>- เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานโดยการให้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning approach) เพิ่มขึ้นอีก 1 ขั้นตอนคือขั้นตอนที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล</p> <p>- ได้แผนปฏิบัติการ (action plan) เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนางานซึ่งประกอบด้วย 4 โครงการคือ 1) ส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2) โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3) สร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียนและ 4) โครงการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
3. การปฏิบัติ (Acting)	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกันกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยการจัดทีมงาน โครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผล และการจัดทำเครื่องมือในการวิจัย - ร่วมกันนำโครงการทั้ง 4 ลงสู่การปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทีมงานโครงการเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานในแต่ละโครงการ - ได้ทีมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 1 ทีม - ได้เครื่องมือการวิจัยรวม 7 ฉบับ - จากการนำโครงการ 4 โครงการลงสู่การปฏิบัติทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นในทุกด้าน
4. การสังเกตผล (Observing)	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกันกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือในการสังเกต - จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการลงมือปฏิบัติ - ร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ร่วมวิจัยและทีมประเมินมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคและวิธีการสังเกตผล และสามารถใช้อุปกรณ์ในการสังเกตได้อย่างมีประสิทธิภาพ - การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนผลการดำเนินงานทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทราบถึงความก้าวหน้าในการทำงานและได้แบ่งปันประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
5. การสะท้อน ผล (Reflecting)	- นำเอาผลการปฏิบัติในขั้นตอนที่ 1 – 4 มา นำเสนอในกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ทราบ ความก้าวหน้าและผลจากการลงมือปฏิบัติ	- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้เห็นถึงสภาพการ เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่จากการลง มือปฏิบัติ ทั้งในระดับตัว บุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร
6. การวางแผน ใหม่ (Re-planning)	- ร่วมกันวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานรอบใหม่ พร้อมปรับลดโครงการจาก 4 โครงการเหลือ 2 โครงการ ได้แก่ 1) การส่งเสริมและพัฒนา ครูผู้สอน และ 2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	- ได้แผนปฏิบัติการชุดใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา งานให้มีความต่อเนื่องและ ยั่งยืน
7. การปฏิบัติ ใหม่ (Re-acting)	- ร่วมกันกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานรอบ ใหม่ ซึ่งประกอบด้วย การทบทวนการจัดทีมงาน โครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผล และการจัดทำเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งตกลงใช้ รูปแบบเดิม - ร่วมกันนำโครงการทั้ง 2 ลงสู่การปฏิบัติรอบ ใหม่	- ผลจากการนำโครงการลง สู่การปฏิบัตินอกจากจะทำ ให้โรงเรียนปรีดิธรรมศรี จันทร์วิทยามีผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	วิธีการปฏิบัติ	ผลจากการลงมือปฏิบัติ
8. การสังเกตผล ใหม่ (Re-observing)	- ร่วมกันกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือในการสังเกต - จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการลงมือปฏิบัติ - ร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงาน	- ผู้ร่วมวิจัยและทีมประเมินมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคและวิธีการสังเกตผล และสามารถใช้เครื่องมือในการสังเกตได้อย่างมีประสิทธิภาพ - การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนผลการดำเนินงานทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทราบถึงความก้าวหน้าในการทำงานและได้แบ่งปันประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน
9. การสะท้อน ผลใหม่ (Re-reflecting)	- นำเอาผลการปฏิบัติในขั้นตอนที่ 6 – 8 มา นำเสนอในกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ทราบ ความก้าวหน้าและผลจากการลงมือปฏิบัติ	- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้เห็นถึงสภาพการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการลงมือปฏิบัติ ทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร
10. การสรุปผล (Conclusion)	- ร่วมกันจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (lesson distilled) และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อ ชื่นชมในความสำเร็จ	- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้ความรู้ที่เป็นบทเรียนจากการลงมือปฏิบัติในทุกขั้นตอนของการวิจัย

จากตารางที่ 5.1 สรุปได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ที่ผู้ร่วมวิจัยตั้งชื่อว่า “SRICHAN Model” เป็นรูปแบบของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา อันเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการนำกรอบแนวคิดการวิจัยที่ ผู้วิจัยได้กำหนดไว้มาทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ร่วมวิจัยในภาคสนามซึ่งมีผลทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้ เกิดการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และเกิดความรู้ใหม่จากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นความรู้ใหม่ที่ เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาอย่างแท้จริง

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการอภิปรายในประเด็นที่เป็นคำถามการวิจัย และประเด็น อื่น ๆ ที่สำคัญที่เป็นผลมาจากการวิจัย รวม 5 ประเด็น ประกอบด้วย 1) สภาพที่เคย เป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลุสภาพที่ คาดหวังและการประเมินเพื่อเลือกทางเลือก 2) ปรัชญาการณของการปฏิบัติ 3) การเปลี่ยนแปลงจาก การปฏิบัติ 4) การเรียนรู้จากกระทำหรือการปฏิบัติ และ 5) ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ตัว สอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริม ตามลำดับดังนี้

7.1.1 สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกเพื่อการ แก้ปัญหาหรือบรรลุสภาพที่คาดหวังและการประเมินเพื่อเลือกทางเลือก

สภาพที่เคยเป็นมา โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา เป็นสถานศึกษาสังกัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำหรับให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนนักษัตรบาลีและวิชา สามัญควบคู่กัน โดยเปิดทำการสอน พ.ศ. 2518 โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ได้ ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนทั้งแผนกธรรม คือนักธรรมชั้นตรี-โท-เอก แผนกบาลี ชั้นประโยค 1 - 2, ประโยค ป.ธ.3 ตามมติของมหาเถรสมาคม โดยมีพัฒนาการตามลำดับคือ พ.ศ. 2518 – 2521 เปิดสอน ป. 5-7 พ.ศ. 2521 – ปัจจุบัน เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน เปิด สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการเรียนการสอนโดยใช้อาคารเรียนของมหาวิทยาลัยมหาม กุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ซึ่งสภาพการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในช่วงดังกล่าว เป็นไปตามอัตรภาพของทางโรงเรียน และงบประมาณที่ได้รับจากต้นสังกัดที่มีอยู่อย่างจำกัดซึ่งไม่ เพียงพอต่อการบริหารจัดการแต่อย่างใด รวมทั้งครูที่ทำการสอนประจำเป็นครูที่ทำการสอนตั้งแต่ เป็นพระ เมื่อลาสิกขาบทออกไปเป็นฆราวาสก็ทำการสอนมาจนถึงปัจจุบัน ครูส่วนใหญ่ไม่มีใบ ประกอบวิชาชีพครู ไม่ผ่านการสอบคัดเลือก ดังนั้นจึงขาดความชำนาญในการใช้สื่อและนวัตกรรม การเรียนการสอน ขาดอุดมการณ์ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับที่ อานาจ บัวศิริ (2544) ได้สรุปผล

การดำเนินงานของโรงเรียนขนาดกลางไว้ในช่วงดังกล่าวว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสามารถตอบสนองนโยบายของการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ และช่วยให้พระภิกษุสามเณรได้รับโอกาสทางการศึกษา ช่วยเอื้ออำนวยประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษานักธรรม-บาลี และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับวัด เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นโรงเรียนที่รัฐบาลตั้งขึ้นโดยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ เพื่อให้การศึกษาแก่นุตรของผู้ยากไร้ และค้ำชูโอกาสทางการศึกษา โดยมุ่งประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง การจัดการศึกษาประเภทนี้เป็นการจัดการแบบให้เปล่า โดยพิจารณาจากวัดที่สามารถระดมความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้ และพอจะมีบุคลากรดำเนินการตลอดจนความต้องการด้านการศึกษาของท้องถิ่น โรงเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่เก็บค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มาจากเงินอุดหนุนของรัฐบาล ซึ่งมักจะเพียงพอต่อการจัดการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาขึ้นอยู่กับบารมีของเจ้าสำนัก ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ปัญหาบุคคลมีประสบการณ์น้อย คือ การเรียนการสอนไม่เพียงพอ เป็นปัญหาหลักของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

สภาพปัจจุบัน ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา จำนวนครูทั้งหมด 19 รูป/คน เป็นครูพิเศษ 1 คน สอนวิชาตรงเอก 15 รูป/คน ครูที่สอนตรงความถนัด 2 รูป/คน แต่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนก็เป็นที่ไปด้วยความร่วมมือร่วมใจของคณะครูเป็นหลัก เพราะงบประมาณในการบริหารสถานศึกษาที่ได้จากต้นสังกัดมีค่อนข้างจำกัดเนื่องจากจำนวนนักเรียนในแต่ละปีมีน้อยมาก ซึ่งการที่มีงบประมาณน้อยนั้นส่งผลให้การบริหารจัดการในโรงเรียนเป็นที่ไปด้วยความยากลำบาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ มีอบ และคณะ (2541: 72) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สภาพปัญหาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านธุรการ ด้านการปกครอง ด้านการบริหาร มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และสาเหตุสำคัญของปัญหาในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้แก่ งบประมาณ และการจัดการบุคลากร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรชัย ขยัน (2539: 88) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินการจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมของจังหวัดลำพูน พบว่า การจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรม ยังไม่เป็นที่ไปตามความต้องการของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศาสนาเท่าที่ควร ในด้านปัจจัยพื้นฐานในการจัดการศึกษายังมีความเหมาะสมน้อย โดยเฉพาะด้านอาคารสถานที่ การจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์ การจัดการงบประมาณยังไม่สอดคล้องกับเกณฑ์ คุณภาพ การศึกษายังไม่เป็นที่ไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

สภาพปัญหา ที่พบในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาจากการร่วมกันวิเคราะห์ของผู้ร่วมวิจัยพบว่า ปัญหาในการพัฒนาการพัฒนากิจกรรมการ

เรียนรู้ของโรงเรียนสรุปได้จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก(รอบที่สาม) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยในแต่ละระดับการศึกษาสามารถสรุปสภาพปัญหาจากรายมาตรฐานที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพดังนี้

สภาพในปัจจุบัน อาคารสถานที่และโครงสร้างพื้นฐานมีข้อบกพร่องคือการใช้อาคารร่วมกันกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ยังไม่เป็นสัดส่วน ห้องเรียนไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน นอกจากนั้นยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น ที่จอดรถของบุคลากร ไม่มีป้ายห้องต่าง ๆ รวมถึงฝ่ายต่าง ๆ ห้องน้ำไม่เพียงพอ ห้องคอมพิวเตอร์ไม่สามารถใช้งานได้ ไม่มีโทรศัพท์ภายในที่ใช้ติดต่อระหว่างห้องฝ่ายต่าง ๆ ไม่มีเครื่องบริการน้ำดื่ม (เย็น) บนอาคารเรียน ไม่มีระบบกล้องวงจรปิด ไม่มีห้องทำกิจกรรม ไม่มีห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้นซึ่งจริง ๆ แล้วมีอยู่แต่อยู่ในสภาพที่ใช้งานไม่ได้ ไม่มีอุปกรณ์ด้านความปลอดภัย เช่น ถังดับเพลิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรัส ในเสนา (2539: 76) ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดงบประมาณในการจัดการศึกษา จึงทำให้ขาดอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ขาดงบประมาณในการจัดสร้างอาคารเรียนและแหล่งเรียนรู้

ด้าน วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่สมบูรณ์ ไม่ทันสมัย (เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ดีด และเครื่องคำนวณ) ไม่มีสื่อการสอนสำหรับครู เช่น คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะและโปรเจกเตอร์ หรือ วิช่วไลเซอร์ (Visualizer) เครื่องขยายเสียง ในห้องสอน และเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานในห้องพักครู ห้อง sound lab ใช้งานไม่ได้ ไม่มีอินเทอร์เน็ตให้นักเรียน นักศึกษา ได้สืบค้นข้อมูล สอดคล้องกับชรินทร์ อินเทพ (2550) กล่าวว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญมีกระบวนการเรียนการสอนคุณภาพต่ำเพราะขาดสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

ด้านครูผู้สอน สภาพปัญหาคือ หน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดสวัสดิการให้แก่ครู และครูควรได้รับการพัฒนาวิชาชีพ ทุก ๆ ปี มีโครงการพาครูไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มศักยภาพและการทำงาน of ครู รัฐบาลและคณะสงฆ์ไทยควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้มากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของสุแทน โคตรภูเวียง (2530) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในภาคคณะสงฆ์ฯ พบว่า ปัจจัยที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมยังขาดแคลนอยู่มากได้แก่ บุคลากรที่มีความสามารถทางการศึกษาอีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ คงศรี (2536) ได้ศึกษาการพัฒนาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาครู พบว่า

ครูควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน สื่อการสอน จิตวิทยาการเรียนการสอน จิตสำนึก ความเป็นครู ความรับผิดชอบกระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

ด้านนักเรียน ผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่สามโดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) พบว่า มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และมาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับ “ปรับปรุง”

ในภาพรวมสามารถสรุปได้ว่าปัญหาในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน สามารถดูได้จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนยังมีปัญหาในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในหลายประเด็น ซึ่งในแต่ละประเด็นล้วนส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นอย่างมาก เช่น ปัญหาเกี่ยวกับคุณวุฒิของครูกับบทบาทหน้าที่ในการสอน ซึ่งไม่ครบตามกลุ่มสาระที่จัดการเรียนการสอน ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังไม่บรรลุผล ปัญหาเกี่ยวกับการจัดองค์กรและ โครงสร้างการบริหารงานยังไม่เป็นระบบ ปัญหาด้านการจัดทำหลักสูตรและการจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะ การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสามารถตอบสนองนโยบายของการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ และช่วยให้พระภิกษุสามเณรได้รับโอกาสทางการศึกษา ช่วยเอื้ออำนวยประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษา นักธรรม-บาลี และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับวัด เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นโรงเรียนที่รัฐบาลตั้งขึ้น โดยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ เพื่อให้การศึกษาแก่บุตรของผู้ยากไร้ และค้อยโอกาสทางการศึกษา โดยมุ่งประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง การจัดการศึกษาประเภทนี้เป็นการจัดการแบบให้เปล่า โดยพิจารณาจากวัดที่สามารถระดมความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้ และพอจะมีบุคลากรดำเนินการตลอดจนความต้องการด้านการศึกษาของท้องถิ่น โรงเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่เก็บค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มาจากเงินอุดหนุนของรัฐบาล ซึ่งมักจะไม่เพียงพอต่อการจัดการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาขึ้นอยู่กับบารมีของเจ้าสำนัก ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในหน้าที่ของพระสงฆ์ ดังที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ผู้เป็นแม่กองในการจัดการศึกษาของประเทศในยุคเริ่มต้นที่กระจายการศึกษาไปทั่วประเทศโดยให้วัดเป็นฐาน ได้กล่าวว่า “ขอท่านภิกษุทั้งหลาย ช่วยกันเอาภาระธุระตั้งสอนกุลบุตรทั้งหลายให้ศรัทธา เลื่อมใสในพระรัตนตรัยและมีวิชาความรู้อันเป็นสารประโยชน์”และยังทรงประกาศให้พระสงฆ์ทุกระดับบำรุงการศึกษาในวัดด้วย วุฒิชัย มูลศิลป์ (2534)

สภาพที่คาดหวัง ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนด “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” โดยมีความเห็นร่วมกันว่าสภาพที่คาดหวังจากการลงมือปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา หลังจากที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำการวิเคราะห์และจัดเรียงสภาพของงานที่ต้องการพัฒนาตามลำดับก่อน-หลัง เสร็จสิ้นแล้ว ได้ร่วมกันระดมสมองอีกครั้งหนึ่งเพื่อจัดกลุ่มของงานที่เป็นปัญหาและต้องการพัฒนาโดยภาพรวมคาดหวังว่าการดำเนินการพัฒนาทั้งด้านการบริหารและการพัฒนาครูผู้สอนจะทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาคีขึ้นและสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ ดังที่ อัมพร ยศหล้า (2549) ได้ให้ทัศนะว่า ความคาดหวังหมายถึงความคิดเห็นและความต้องการของบุคคลที่คาดหวังว่าจะได้รับในสิ่งที่คาดคะเนไว้ล่วงหน้า เป็นการจูงใจที่เกิดจากความต้องการและเชื่อว่าถ้าทำเช่นนี้จะได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวัง และสอดคล้องทฤษฎีความแห่งคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ Vroom (1964) ที่กล่าวว่าบุคคลมีความต้องการและมีความคาดหวัง ดังนั้น จึงต้องพยายามกระทำการด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการหรือสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจ

ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาหรือบรรลุสภาพที่คาดหวัง และการเลือกทางเลือก เพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา พบว่า ในขั้นตอนแรกผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ทางเลือกที่หลากหลายโดยการนำเอามาตรฐานที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. มาเป็นตัวตั้ง แล้วร่วมกันวิเคราะห์ทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหา ก่อนจะนำมาสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งผลจากการกระทำดังกล่าวทำให้ได้แผนปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วยโครงการ 4 โครงการที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2) โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3) โครงการสร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อระดมทุนในการนำแผนงาน โครงการลงสู่การปฏิบัติ และเพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับประสบการณ์จากการศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงาน และ 4) โครงการการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน

7.1.2 ปรากฏการณ์ของการปฏิบัติ

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการนำแผนปฏิบัติ การอันประกอบด้วยโครงการจำนวน 4 โครงการที่ถือเป็นตัวสอดแทรกหลักลงสู่การปฏิบัติ และมีการใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นตัวสอดแทรกเสริม รวมทั้งการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้ส่งผลให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาคีขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานครั้งนี้สำเร็จได้ตามเป้าหมายก็ด้วยความ

ร่วมมือร่วมใจของผู้ร่วมวิจัยทุกคนที่ได้เสียสละทั้งแรงกาย แรงใจ เวลา และทุนทรัพย์เพื่อการทำงานร่วมกัน และให้ความร่วมมือในการวิจัยทุกขั้นตอน เช่น ในการจัดทำฟ้าป่าการศึกษาของโครงการที่ 3 เป็นต้น และอีกสิ่งหนึ่งก็คือการใช้แผนปฏิบัติการที่มีลักษณะเด่นเฉพาะคือเป็นแผนที่เกิดขึ้นจากการจัดกระทำร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยโดยมีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และที่สำคัญคือเป็นแผนที่มีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดทั้งในด้านคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่ เสนาะ ดิยาว (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน (Participative planning) นั้นมีความสำคัญมาก เพราะคนทุกคนล้วนกระทบต่อการวางแผนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง การให้คนมีส่วนร่วมจะทำให้ได้ข้อมูลมากขึ้น ทำให้เกิดความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น ซึ่งจะทำได้แผนที่ดีและสมบูรณ์และเมื่อมีการนำแผนไปใช้คนก็จะมี ความผูกพันกับแผน มีความเข้าใจและยอมรับแผนด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้แผนดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

7.1.3 การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ

จากการที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา มีผลการประเมินในระดับ “ดี” ทุกมาตรฐานนั้น นอกจากจะเป็นผลมาจากการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติซึ่งเป็นแผนที่ มีลักษณะเด่นเฉพาะคือเป็นแผนที่เกิดขึ้นจากการจัดกระทำร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยโดยมีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และที่สำคัญคือเป็นแผนที่มีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดทั้งในด้านคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ รวมทั้งการอาศัยแนวคิดของหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแล้ว อาจเนื่องมาจากสาเหตุอื่น ๆ อีก

การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่มทั้งในและนอกชุมชนซึ่ง ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ร่วมวิจัยวิจัยเองที่เป็นทั้งผู้ร่วมดำเนินการวิจัยและให้การสนับสนุนการดำเนินงานในทุก ๆ ด้านไม่เว้นแม้แต่การบริจาคทรัพย์เพื่อการพัฒนา ซึ่ง การมีส่วนร่วมของชุมชนนี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียน ดังที่ อภิสิทธิ์ บุญยา (2553) กล่าวไว้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้นั้นคือการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชน เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจการของ โรงเรียน และเป็นกระบวนการที่ประชาชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่นได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยร่วม แสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหา ความ ต้องการของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และหาแนวทางพัฒนาโรงเรียน

ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นจะมีตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล และร่วมในการเสนอแนะในกิจการของโรงเรียน

กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ส่งผลให้การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ ด้วยเพราะจากการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ได้มุ่งเน้นไปที่เป้าหมายซึ่งเป็นผลผลิตของโรงเรียนซึ่งก็คือตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังแนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกันและทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน (2) เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และ (3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลาและสอดคล้องกับแนวคิดของ McCombs and Whisler (1997, อ้างถึงใน ศรีน้อย โปวาทอง, 2546) วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542) ชนาธิป พรกุล (2544) ปราโมทย์ จิตบรรจง (2544) พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ (2545) กิ่งฟ้า สินธุวงษ์ (2545) สิริพร ทิพย์คง (2545) อัมพร ม้าคะนอง (2546) ทิศนา แจมมณี (2548) และ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา(2552) ที่กล่าวไว้ในลักษณะเดียวกันว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นเป็นแนวคิดที่มุ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนโดยการให้ความสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการ รวมทั้งให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้อย่างแท้จริง

การมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาประสบผลสำเร็จพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนอกจาก ผู้ร่วมวิจัยจะได้ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในโครงการแล้ว โรงเรียนยังมีแหล่งเรียนรู้หลากหลาย เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องประกันคุณภาพ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ และมีกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้ามาช่วยในการให้ความรู้กับครูและนักเรียนอีกด้วย ซึ่งการที่โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน (Place-Based Instruction) ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เชื่อกันว่าหากมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนสำเร็จได้ และมีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน

การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยานั้น ซึ่งมีความสำคัญต่อหลักสูตรสถานศึกษานี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การ

พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องใช้ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนตัวผู้เรียน

7.1.4 การเรียนรู้จากการกระทำ

การเรียนรู้จากการกระทำ พบว่า เกิดขึ้นทั้งใน 1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย ผู้วิจัย ครู และ คณะกรรมการสถานศึกษา 2) ระดับกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มครู และ กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา และ 3) ระดับองค์กร คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) ได้ให้ทัศนะว่า การเรียนรู้จากการกระทำในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม หรือระดับหน่วยงาน เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันหรือจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย และกับบุคคลอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง

7.1.5 ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ตัวสอดแทรกหลักและตัวสอดแทรกเสริม

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ตัวสอดแทรกหลัก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ตัวสอดแทรกหลักคือแผนปฏิบัติการที่เกิดจากการจัดกระทำร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานซึ่งได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ขึ้นมา โดยแผนปฏิบัติการนี้ประกอบด้วย 4 โครงการ คือ 1) โครงการ ส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน 2) โครงการ จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) โครงการ สร้างพลังร่วมเพื่อการพัฒนาโรงเรียน และ 4) โครงการ การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางการใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ตัวสอดแทรกเสริมคือหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน คือ 1) ชั้นประสบการณ์ (Experiences) 2) ชั้นสะท้อนคิดและอภิปราย (Reflection and discussion) 3) ชั้นความคิดรวบยอด (Conception) 4) ชั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด (Experimentation/application) และ 5) ชั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and evaluation)

ทั้งนี้ เมื่อหลอมรวมความรู้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบของการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา ที่เรียกว่า “SRICHAN Model”

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยโดยภาพรวมพบว่าพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา บรรลุความคาดหวังคือมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น ถึงแม้ว่าพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนแห่งนี้จะประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังแล้วก็ตาม แต่ยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ดังนั้นทุกคนที่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่อไป

2. จากผลการวิจัย พบว่า แม้ว่าโรงเรียนได้ดำเนินงานแก้ไขปัญหาและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บรรลุความคาดหวังตามเป้าหมายแล้ว แต่ก็ข้อเสนอแนะว่าถึงแม้ว่าพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนแห่งนี้จะประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังแล้วก็ตาม ทุกคนที่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่อไปเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

3. จากผลการวิจัยพบว่า นอกจากจะเกิดการเรียนรู้ในระดับบุคคล เช่น ตัวผู้วิจัยเองแล้ว ยังมีครู ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการสถานศึกษา อีกด้วย ดังนั้น ในการพัฒนางานใด ๆ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะต้องคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาตนเอง การพัฒนางาน และการพัฒนาวิชาชีพของบุคคลที่เข้าร่วมการวิจัยด้วย เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าด้านหน้าที่การงานและด้านวิชาชีพของบุคคลเหล่านั้นให้สูงขึ้น โดยในการวิจัยทุกขั้นตอนจะต้องให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน และให้ทุกคนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด รวมทั้งได้มีการลงมือปฏิบัติจริงในทุกกิจกรรม ซึ่งจากการกระทำในลักษณะดังกล่าวนอกจากจะทำให้ทุกคนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันแล้วยังเกิดการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวเพื่อที่จะนำไปใช้ในการพัฒนางานและพัฒนาตนเองได้ในที่สุด

4. จากผลการวิจัย พบว่า ความสำเร็จของการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการทำงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ภายใต้หลักการ จรรยาบรรณ และบทบาทของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยที่ได้ระบุไว้แล้ว และที่สำคัญส่วนหนึ่งได้มาจากการทำงานภายใต้แนวคิดของหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เกิดจากการนำเอาแนวคิดทฤษฎีเดิมที่มี 4 ขั้นตอนมาบูรณาการเข้ากับสิ่งที่ผู้วิจัยได้ร่วมกันเรียนรู้และได้เพิ่มเติมขั้นตอนที่ 5 ขึ้นมาอีก 1 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นประสบการณ์ (Experiences) 2) ขั้นสะท้อนคิดและอภิปราย (Reflection and discussion) 3) ขั้นความคิดรวบยอด (Conception) 4) ขั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด (Experimentation/application) และ 5) ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and evaluation) ซึ่งแนวทางนี้เป็นสิ่งที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาจะต้องยึดถือเพื่อเป็นแนวปฏิบัติต่อไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

5. จากผลการวิจัย พบว่า ความสำเร็จของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้น โรงเรียนควรรักษาไว้ซึ่งสัมพันธภาพและความร่วมมือร่วมใจนี้เอาไว้ให้ยั่งยืน

6. จากผลการวิจัย พบว่า เหตุผลหลักที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน คือ ต้องการให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้ผ่านเกณฑ์การประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า “เด็กนักเรียน ” ทุกคนในโรงเรียนแห่งนี้คือเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาที่จะต้องดูแลและพัฒนาให้นักเรียนมีความพร้อมเพื่อศึกษาในระดับสูงขึ้นตามเป้าหมายที่ต้องการ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาควรกำหนดนโยบายการวิจัยเพื่อพัฒนางานเป็นนโยบายหลักของโรงเรียนในทุกปีการศึกษา

2. เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา เป็นโรงเรียนที่มีผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นพระภิกษุสงฆ์ ควรมีนโยบายในการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนหรือครูผู้สอนเป็นการเฉพาะ

3. เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยามีความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ควรกำหนดนโยบายการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นนโยบายหลักของโรงเรียนในทุกปีการศึกษา

4. แม้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา จะมีปัญหาด้านงบประมาณในการบริหารจัดการที่ไม่เพียงพอ และคุณวุฒิของครูไม่ตรงตามสาขาวิชาที่สอน แต่โรงเรียนก็สามารถบริหารจัดการและพัฒนาการเรียนการสอนได้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความสนใจและพิจารณาให้ความช่วยเหลือ หรือยกย่องในผลงานที่ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งให้การดูแลอย่างใกล้ชิดในทุกด้านเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของคณะครู

5. เพื่อให้การพัฒนาเครือข่ายความรู้ หรืองานอื่นๆ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาอย่างต่อเนื่อง ควรมีนโยบายจัดทำข้อตกลงร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างที่เป็นสถานบันอุดมศึกษาสำหรับพระสงฆ์เช่นเดียวกัน

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แม้ผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะเป็นผลการวิจัยที่เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะ (Specific context) ที่อาจมีข้อจำกัดในการนำไปใช้อ้างอิงได้ แต่จากทัศนะของ Coghlan and Brannick (2007) และ James, Milenkiewicz, and bucknam (2008) ที่กล่าวไว้ว่า “สามารถจะนำเอา

ประเด็นข้อคิด หรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นมาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ใน สถานการณ์อื่น ๆ ได้ด้วย โดยเฉพาะสถานที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือที่กำลังมุ่งให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกัน ” ดังนั้น จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการ นำเอาผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ใน โรงเรียนปริยัติธรรมแห่งอื่น ๆ ในประเทศไทยได้ ดังนี้

1. การนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการพัฒนางานต่าง ๆ ของ โรงเรียนปริยัติธรรมอื่น ๆ ควรศึกษาหลักการ จรรยาบรรณ และบทบาทของผู้วิจัยให้เข้าใจอย่าง ชัดเจนก่อนที่จะนำไปใช้ และต้องมีความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาได้เป็น อย่างดี

2. ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ร่วมวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ของโรงเรียนในครั้งนี้ก็คือ ความเป็นกัลยาณมิตร และสัมพันธภาพอันดีที่มีระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วม วิจัยทุกคน และที่สำคัญคือความคาดหวังต่อการส่งเสริมพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของโรงเรียน ให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น โรงเรียนที่จะเอาเอารูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไปใช้จะต้องเรียนรู้ถึงวิธีการสร้างสัมพันธภาพ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคคลเหล่านี้

3. การกำหนดเป้าหมายในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปใช้ในการจัด การศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยานอกจากจะมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทาง ที่ดีขึ้นแล้ว ยังต้องมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ขึ้นด้วย ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร

4. ในการใช้ตัวสอดแทรกเสริม (Additional intervention) สำหรับการวิจัย ควรคำนึงถึง หลักการ หรือนวัตกรรมอื่น ๆ มาใช้เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น นอกเหนือจากหลัก การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยานั้น จะต้อง ตระหนักถึงข้อเท็จจริงว่าเป้าหมายของการพัฒนาที่แท้จริงคือ “นักเรียน ” ทุกคน ซึ่งในแต่ละปี การศึกษาจะสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเข้าเรียนใน โรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนปริยัติธรรมทุกแห่งที่จะ นำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ไปประยุกต์ใช้ จะต้องดำเนินการพัฒนาตามวงจรของ การวิจัยต่อไปอีก แม้จะไม่มีผู้วิจัยจากภายนอกเข้ามาช่วยอีกก็ตาม

5.3.4 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ เรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เพื่อเป็นโมเดลในแต่ละระดับชั้น ในแต่ละรายวิชา และผู้บริหาร โรงเรียนควรให้การสนับสนุนทั้งในด้านการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำวิจัย รวมทั้ง ให้ทุนสนับสนุนหรือจัดหาแหล่งทุนจากภายนอกให้

2. โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนตนเอง หรืออาจนำเอาการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปพัฒนาต่อยอดเป็นการวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

3. ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการประเมินเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ การประเมินการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจใช้รูปแบบการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research) เพื่อประเมินสภาพการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนได้

4. รูปแบบการวิจัยอื่น ๆ ที่อาจนำมาใช้เพื่อพัฒนาต่อยอดงานวิจัยนี้ได้ เช่น การกำหนดนโยบายในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้วยการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy research) เป็นต้น

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

- กรมสามัญศึกษา. (2544). รายงานการวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: โฆมิตการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). รายงานการวิจัยการศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: การศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรมวิชาการ
- กลุ่มพัฒนาระบบบริหารและสถาบันพัฒนาการชลประทาน. 2546. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ . นนทบุรี: กรมชลประทาน
- กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ. กรุงเทพฯ : กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ, 2542.
- กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2545.
- กิ่งฟ้า สินธุวงษ์. (2550). การสอนเพื่อพัฒนาการคิดและการเรียนรู้ . ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2544). สื่อการสอนและการฝึกอบรมจากสื่อพื้นฐานถึงสื่อดิจิทัล. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ครุฑจิต มาลัยวงศ์. (2535). บทบาทของการศึกษาในยุคสังคมข่าวสาร. เทคโนโลยี, (อค์สำเนา).
- ณัฐยาภรณ์ หยกอุบล. (2555). สอนให้คิดด้วยจิตวิทยาศาสตร์. นนทบุรี. บั๊ค พอยท์.
- ทิสนา เขมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยี่น ภู่วรรณ. การประยุกต์เทคโนโลยีทางการศึกษา. เอกสารสัมมนาทางวิชาการ เรื่องบทบาท

และทิศทางเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2538.

รุ่ง แก้วแดง. (2543). วิกฤตเนื่องจากการปฏิวัติเทคโนโลยี ตามแนวคิดของบิลล์ เกตส์ . กรุงเทพฯ : มติชน.

วิจารณ์ พาณิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2534). การปรับตัวของไทยและจีนในสมัยจักรวรรดินิยมใหม่. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ลิฟเฟิลส.

ศิริชัย กาญจนาวาสี. (2546). การประเมินการเรียนรู้ : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย . กรุงเทพฯ : อมรินทร์ปริ้นติ้ง.

สมศักดิ์คงศรี . (2536). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้สอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สวัสดิ์มีอบและคณะ. (2541). รายงานการวิจัยการศึกษาสภาพปัญหาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (อึดสำเนา).

สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2545). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัปสร ยิ่งเจริญ . ทักษะของนักเรียนต่อบทบาทของครูในการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ :

อำนาจบัวศิริ. (44). รายงานเสวนาทางวิชาการเรื่องการศึกษาของคณะสงฆ์กับการปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

ชรินทร์ อินเทพ. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

รัต ไนเสนา. (2539). สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุรชัยขยัน . (2539). การประเมินการจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมของจังหวัดลำพูน . วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

2. ภาษาอังกฤษ

1) General Book

Century Skills) .(2011). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. Cross, K.P. (1996).

Adult as Learner. San Francisco : Jossey-Bass.

Rohwer, W.D., Rowhwer, C.P., and B-Howe, J.R. (1980). *Educational psychology*. New York :

Holt, Rineheart and Winston.

Slavin, R.E. (1991). *Educational Psychology*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Smith, R.M. (1982). *Learning How to Learn*. Chicago, Illinois: Follett Publishing Company.

Woolfolk, A.E. (1998). *Educational Psychology*. 7th ed. Boston : Allyn&Bacon, Co.

Reynolds and Ablett. 1998. “ *A Transforming of Rhetoric of Organizational Learning to the*

Reality of the Learning Organization.” The Learning Organization5: 1.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). “*Determining Sample Size for Research Activities*.”

Journal of Education and Psychological Measurement. 30 (3) : 608.

Wayne, Bullies. (1980). “*Perception of Elementary School Principals Concerning Their Role in*

Supervision.” Dissertation Abstracts International. (No. 1 : 1292).

Bee Abdul Rahman. Cooperative Learning ; Student Team Learning (Slavin) JIGSAW. Penang,

Malaysia. Seameo Regional Centre for Education in Science and Mathematics. 1997.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผศ.ดร.ชัชณพงค์ ศรีจันทร์
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้าง
วุฒิการศึกษา ปริญญาเอกบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- 2.ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 3.ดร.วัชรินทร์ เชี่ยวชาญ
ตำแหน่ง วิทยาจารย์ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี
วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ปรัชญาคุณภูมิบัณฑิต วิธีวิทยาการวิจัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
4. ดร.ณัฐปภัทร์ เจียรภักดิ์ดี
ตำแหน่ง วิทยาจารย์ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี
วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก บริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. นายสงวนชัย ภาโนชิต ผู้ทรงคุณวุฒิ
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ โรงเรียนเลขอนูกุลวิทยาอ.เมือง จ.เลย
วุฒิการศึกษา ปริญญาโท ศษ.ม. บริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1

แบบประเมิน

สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา
การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำชี้แจง

แบบประเมินสภาพการดำเนินงานฉบับนี้ ใช้สำหรับการประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาทั้งก่อนและหลังการนำแผนปฏิบัติการ (action plan) ลงสู่การปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการประเมินทั้งก่อนและหลังการนำแผนลงสู่การปฏิบัติมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินงาน โดยมีการกำหนดระดับคุณภาพและค่าคะแนนดังนี้

ระดับคุณภาพ “ดีมาก”	มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00
ระดับคุณภาพ “ดี”	มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.75 – 4.49
ระดับคุณภาพ “พอใช้”	มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.00 – 3.74
ระดับคุณภาพ “ต้องปรับปรุง”	มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 2.99
ระดับคุณภาพ “ต้องปรับปรุงเร่งด่วน”	มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.00 – 2.49

ก่อนการประเมิน ผู้ประเมินบันทึกข้อมูลดังนี้

วันเดือนปีที่ประเมิน วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ระหว่างเวลา.....น. ถึง เวลา.....น.
 ชื่อผู้ประเมิน.....

ส่วนที่ 1

1.1 การประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนปรีดิธรรมศรีจันทร์วิทยา ด้านครู

ข้อ	การดำเนินงานด้านครู	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
	ด้านกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21		
1	ครูมีความเข้าใจในแนวคิดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21		
2	ครูมีความตระหนักในความสำคัญของการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21		
3	ครูมีความสามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21		
4	ครูมีความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดในศตวรรษที่ 21		
	ด้านความสามารถทางเทคโนโลยี		
5	ครูมีความสามารถในการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น วีดีโอเทป เทปคลาสเซ็ท ฯลฯ		
6	ครูมีความสามารถในการใช้เครื่องฉายและโปรเจคเตอร์เป็นทุกคน		
7	ครูมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน		
8	ครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต		

ข้อ	การดำเนินงานด้านครู	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
	ด้านสื่อการสอนและเทคโนโลยีช่วยสอน		
9	ครูมีความสามารถในการจัดทำสื่อการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ เช่น สื่อเพาเวอร์พอยท์ เป็นต้น		
10	ครูสามารถจัดทำสื่อการสอนแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ได้		
11	ครูสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำสื่อการสอน		
12	ครูสามารถหาสื่อการสอนต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ตได้		

บันทึกเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

1.2 การประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนปรีดิธรรมสตรีจังหวัดวิทยา ด้านการบริหาร

ข้อ	การดำเนินงานด้านการบริหาร	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
	ด้านเทคโนโลยีใช้ในการเรียนการสอน		
1	โรงเรียนมีเครื่องฉายโปรเจ็คเตอร์ในห้องเรียน		
2	โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์		
3	โรงเรียนมีระบบอินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ทุกเครื่อง		
4	โรงเรียนมีระบบไวไฟเพื่อบริการ		
	ด้านนโยบาย		
5	ผู้บริหารให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน		

ข้อ	การดำเนินงานด้านการบริหาร	สภาพการดำเนินงาน	
		ค่าคะแนน	แปลผล
6	ผู้บริหารได้กำหนดแนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน		
7	ผู้บริหารได้มีการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนกับคณะครู		
8	ผู้บริหารได้ติดตามการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาการเรียนการสอนที่กำหนดไว้		
	ด้านหลักสูตรสถานศึกษา		
9	โรงเรียนมีนโยบายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา		
10	ผู้บริหารได้กำหนดแผนงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา		
11	ผู้บริหารมีแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
12	ผู้บริหารมีแนวทางในการนำหลักสูตรสถานศึกษามาใช้		

บันทึกเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2

แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าของโครงการ
การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำชี้แจง

แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าของโครงการฉบับนี้ ใช้สำหรับทีมแกนนำเพื่อบันทึกผลการดำเนินงานในระหว่างการดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงานโครงการเป็นระยะ ๆ โดยการบันทึกตามสภาพจริงที่พบเห็นจากการตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น บันทึกการดำเนินงาน ภาพประกอบ และเอกสารอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้การสังเกตและบันทึกมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ก่อนการบันทึก ผู้บันทึกทำการบันทึกข้อมูลดังนี้

วันเดือนปีที่บันทึก วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่างเวลา.....น. ถึง เวลา.....น.

ชื่อผู้บันทึก.....

บันทึกผลการดำเนินงาน**ส่วนที่ 1 : ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ**

โครงการที่.....ชื่อโครงการ.....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

ผู้รับผิดชอบโครงการ.....

ส่วนที่ 2 : บันทึกความก้าวหน้าของโครงการ

1) วิธีการจัดกิจกรรมของโครงการเป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้หรือไม่ ? อย่างไร?

.....

.....

.....

2) ความก้าวหน้าของโครงการเป็นอย่างไร?

.....

.....

.....

3) กิจกรรมที่จัดทำบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโครงการหรือไม่?อย่างไร ?

.....

.....

.....

4) ปัญหา หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นมีหรือไม่? อย่างไร?

.....

.....

.....

5) การใช้ทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการในการนำแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ ได้ผลเป็นอย่างไร? มีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่?

.....

.....

.....

6) การปฏิบัติงานภายใต้บริบทของ “หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” มีการดำเนินการอย่างไร ? และได้ผลหรือไม่?ได้ผลอย่างไร?

.....

.....

.....

สรุปผลการประเมิน

จุดเด่นโครงการ

.....

.....

.....

.....

จุดอ่อนโครงการ

.....

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

.....

.....

สรุป (เขียนความเรียง)

.....

.....

.....

แบบประเมินโครงการ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำชี้แจง

แบบประเมินโครงการนี้ ใช้สำหรับทีมแกนนำเพื่อบันทึกผลการประเมินสภาพดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสรุปและประเมินผลการดำเนินงานโครงการตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยให้มีการบันทึกและประเมินตามสภาพจริงที่พบเห็นจากการตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น บันทึกการดำเนินงาน ภาพประกอบ และเอกสารอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้การประเมินมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ก่อนการประเมิน ผู้ประเมินบันทึกข้อมูลดังนี้

วันเดือนปีที่ประเมิน วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่างเวลา.....น. ถึง เวลา.....น.

ชื่อผู้ประเมิน.....

บันทึกผลการประเมิน

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

โครงการที่.....ชื่อโครงการ.....

ระยะเวลาดำเนินการ.....

ผู้รับผิดชอบโครงการ.....

ส่วนที่ 2 : บันทึกผลการดำเนินงานโครงการ

1) โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ?

.....

.....

.....

2) วิธีการและกิจกรรมของ โครงการตามที่ได้วางแผนไว้ได้ดำเนินการครบถ้วนหรือไม่? อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

3) ผลที่เกิดขึ้นจากการนำโครงการไปปฏิบัติเป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

4) ปัญหา หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นมีหรือไม่? อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

5) การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทางการบริหารต่าง ๆ คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และ การจัดการในการนำแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ ได้ผลเป็นอย่างไร ? มีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข หรือไม่?

.....

.....

.....

.....

6) การปฏิบัติงานภายใต้บริบทของ “หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” มีการ ดำเนินการอย่างไร? และได้ผลหรือไม่? ได้ผลอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

สรุปผลการประเมิน

จุดเด่นโครงการ

.....

.....

.....

จุดอ่อนโครงการ

.....

.....

.....

จุดที่ควรพัฒนา

.....

.....

.....

.....

สรุป (เขียนความเรียง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ทีมแกนนำในขั้นตอนการปฏิบัติ (acting) ภายหลังจากที่ได้มีการนำแผนปฏิบัติการ (action plan) ลงสู่การปฏิบัติแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ของการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการกระทำทั้งระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์การ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนปฏิบัติการที่ถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก และใช้หลักองค์รวมที่ถือเป็นตัวสอดแทรกเสริมไปปฏิบัติ

ชั้นนำ

1. เริ่มจากการสร้างความคุ้นเคย ต่อด้วยผู้สัมภาษณ์แนะนำตนเอง
2. แจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ ขออนุญาตเริ่มการสัมภาษณ์และบันทึกเทป โดยขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น และข้อเท็จจริงอย่างอิสระเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นสัมภาษณ์

ผู้สัมภาษณ์เลือกใช้คำถามจากคำถามการวิจัยเป็นหลัก และจะปรับให้เหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นทีมแกนนำ

รายการคำถาม

1. ท่านคิดว่า การนำทางเลือกที่ประเมินได้ไปปฏิบัติโดยใช้แผนปฏิบัติการที่ถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก (main intervention) และใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นตัวสอดแทรกเสริม (additional Intervention) มีปรากฏการณ์การปฏิบัติอะไรเกิดขึ้น? และอย่างไร?
 - 2.1 ระดับตัวบุคคล
 - 2.2 ระดับกลุ่มบุคคล
 - 2.3 ระดับองค์กร
3. ท่านคิดว่า การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร เกิดการเรียนรู้ หรือองค์ความรู้ อะไรจากการปฏิบัติร่วมกันในการนำเอาแผนปฏิบัติการที่ถือเป็นตัวสอดแทรกหลัก และใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้เป็นตัวสอดแทรกนั้น

ขั้นสรุปผลการสัมภาษณ์

1. ผู้สัมภาษณ์กล่าวขอบคุณที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
2. ผู้สัมภาษณ์สรุปผลการสัมภาษณ์ และสอบถามผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าถูกต้องตามที่ให้สัมภาษณ์หรือไม่? หรือมีอะไรเพิ่มเติม?
3. กล่าวขอบคุณ / ปิดการสัมภาษณ์

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 5

แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจ การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลจากการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ซึ่งได้แก่ คณะครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา ภายหลังจากที่ได้มีการนำแผนปฏิบัติการ (action plan) ลงสู่การปฏิบัติแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความพึงพอใจของบุคคลในกลุ่มดังกล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูและโรงเรียนในภาพรวม

ขั้นนำ

1. เริ่มจากการสร้างความคุ้นเคย ต่อด้วยผู้สัมภาษณ์แนะนำตนเอง
2. แจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ ขออนุญาตเริ่มการสัมภาษณ์และบันทึกเทป โดยขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น และข้อเท็จจริงอย่างอิสระเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ขั้นสัมภาษณ์

ผู้สัมภาษณ์เลือกใช้คำถามจากคำถามการวิจัยเป็นหลัก และจะปรับให้เหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์ในแต่ละกลุ่ม

รายการคำถาม

1. ท่านมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู/โรงเรียน หรือไม่อย่างไร?
2. ท่านหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับท่านได้รับผลจากกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู/โรงเรียน อย่างไรบ้าง?
3. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู/โรงเรียน

ขั้นสรุปผลการสัมภาษณ์

1. ผู้สัมภาษณ์กล่าวขอบคุณที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
2. ผู้สัมภาษณ์สรุปผลการสัมภาษณ์ และสอบถามผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าถูกต้องตามที่ให้สัมภาษณ์หรือไม่? หรือมีอะไรเพิ่มเติม?
3. กล่าวขอบคุณ / ปิดการสัมภาษณ์

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 6

**แบบบันทึกและสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู
การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**

คำชี้แจง

แบบบันทึกและสังเกตฉบับนี้ใช้สำหรับการสังเกตพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการประเมินสภาพการดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยาที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดกระทำขึ้น

ก่อนการบันทึก ผู้บันทึกทำการบันทึกข้อมูลดังนี้

วันเดือนปีที่บันทึก วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่างเวลา.....น. ถึง เวลา.....น.

ชื่อผู้บันทึก.....

บันทึกผลการสังเกต**1) การจัดการกิจกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้**

สิ่งที่พบจากการสังเกต

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

2) กิจกรรมการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล

สิ่งที่พบจากการสังเกต

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

3) กิจกรรมการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สิ่งที่พบจากการสังเกต

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

4) กิจกรรมการวิจัยในชั้นเรียน

สิ่งที่พบจากการสังเกต

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

5) กิจกรรมการสอนแบบโครงการ

สิ่งที่พบจากการสังเกต

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

6) กิจกรรมการพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน

สิ่งที่พบจากการสังเกต

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

7) กิจกรรมการพัฒนาการวัดและประเมินผลผู้เรียน

สิ่งที่พบจากการสังเกต

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 7

แบบบันทึกผลงานดีเด่นของโรงเรียน
การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา: การวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำชี้แจง

แบบบันทึกผลงานดีเด่นของโรงเรียนนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลงานดีเด่นของโรงเรียนในช่วงตั้งแต่การนำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ลงสู่การปฏิบัติจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย ซึ่งใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนถึงการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา

บันทึกผลงานดีเด่นที่โรงเรียนได้รับ

ลำดับ	วันเดือนปีที่ได้รับ	รางวัล/ผลงานดีเด่น	ได้รับจาก

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก
 (.....)

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	: พระจักรพล สิริธโร (ป๋องศิริ)
วัน เดือน ปีเกิด	: วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2527
สถานที่เกิด	: อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย
ที่อยู่ปัจจุบัน	: บ้านเลขที่ 41 หมู่ 8 บ้านม่วงไข่ อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย 42160
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	: รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและงบประมาณ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2550	: สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์ (การสอนภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2554	: ศึกษาศาสตร์ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	: โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา ตำบลกุดป่อง อำเภอ เมือง จังหวัดเลย